74. Tiistaina 4 päivänä kesäkuuta 1996

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta 2032

Hallituksen esitys 43/1996 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 2/1996 vp

2) Hallituksen esitys laiksi eräiden valtion ammatillisten oppilaitosten kiinteistöjen luovuttamisesta kunnalle tai kuntayhtymälle 2034

Hallituksen esitys 60/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 13/1996 vp

3) Hallituksen esitys laiksi tuloverolain 76 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 58/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 14/1996 vp

4) Hallituksen esitys laiksi rajavartiolaitoksesta annetun lain muuttamisesta 2037

Hallituksen esitys 29/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 3/1996 vp

5) Hallituksen esitys Venäjän Federaation kanssa yhteistyöstä onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niiden seurausten torjumiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 2038

Hallituksen esitys 52/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 4/1996 vp

6) Hallituksen esitys Viron kanssa yhteistyöstä ja keskinäisestä avunannosta onnettomuustapauksissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä .. 2038

Hallituksen esitys 53/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 5/1996 vp

7) Hallituksen esitys laiksi merilain 20 luvun 9 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 67/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 4/1996 vp

8) Hallituksen esitys laiksi kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain muuttamisesta 2039

Hallituksen esitys 33/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 5/1996 vp

9) Hallituksen esitys laiksi kasvihuonetuotannon ja omenanviljelyn lopettamistuesta annetun lain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 65/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 6/1996 vp

10) Hallituksen esitys laeiksi maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä annetun lain ja yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteiden avustamisesta annetun lain muuttamisesta 2041

Hallituksen esitys 64/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 7/1996 vp

11) Hallituksen esitys laeiksi Helsingin kauppakorkeakoulusta ja Svenska handelshögskolan -nimisestä korkeakoulusta annettujen lakien muuttamisesta 2042

Hallituksen esitys 36/1996 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 1/1996 vp

12) Hallituksen esitys laiksi Helsingin yliopistosta annetun lain muuttamisesta . „

Hallituksen esitys 50/1996 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 2/1996 vp

13) Hallituksen esitys laiksi työttömyysturvalain 27 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 71/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 9/1996 vp

14) Hallituksen esitys laiksi sotilastapaturmalain 6 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 74/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 10/1996 vp

15) Hallituksen esitys laiksi eräistä henkilöstön asemaa koskevista järjestelyistä yksityistettäessä opetusministeriön hallinnonalaan kuuluvia ammatillisia oppilaitoksia ja muodostettaessa yksityisiä ammattikorkeakouluja 2043

Hallituksen esitys 84/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 11/1996 vp

16) Hallituksen esitys laiksi rahalain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 9/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 5/1996 vp

17) Hallituksen esitys laiksi nuorista työntekijöistä annetun lain muuttamisesta 2101

Hallituksen esitys 41/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 4/1996 vp

18) Hallituksen esitys laiksi työsopimuslain 17 ja 55 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 211/1995 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 5/1996 vp

19) Hallituksen esitys laiksi työajasta kotimaanliikenteen aluksissa annetun lain muuttamisesta 2103

Hallituksen esitys 77/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 6/1996 vp

20) Hallituksen esitys laiksi Kolin kansallispuiston laajentamisesta ..... „

Hallituksen esitys 80/1996 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 3/1996 vp

Ensimmäinen käsittely

21) Hallituksen esitys Suomen rikosoikeuden soveltamisalaa koskevan lainsäädännön uudistamisesta 2108

Hallituksen esitys 1/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 4/1996 vp

22) Hallituksen esitys laiksi hallintolainkäytöstä ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi ..... „

Hallituksen esitys 217/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 5/1996 vp

23) Hallituksen esitys laiksi vesilain muuttamisesta 2112

Hallituksen esitys 218/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 6/1996 vp

24) Hallituksen esitys Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimuksen ja sen XI osan soveltamiseen liittyvän sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä laiksi aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 12/1996 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 11/1996 vp

Lähetekeskustelu

25) Hallituksen esitys laeiksi osakeyhtiölain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 89/1996 vp

26) Hallituksen esitys laiksi kirkkolain muuttamisesta 2116

Hallituksen esitys 90/1996 vp

27) Valtioneuvoston kertomus kansanterveyden tilasta ja kehityksestä 1996 2118

Kertomus 6/1996 vp

Mietintöjen pöydällepano

28) Hallituksen esitys laiksi alusturvallisuuden valvonnasta annetun lain muuttamisesta 2127

Hallituksen esitys 68/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 5/1996 vp

29) Hallituksen esitys laeiksi kotieläinjalostuslain 6 ja 15 §:n sekä hevostalouslain 5 §:n muuttamisesta ..... ”

Hallituksen esitys 85/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 8/1996 vp

30) Hallituksen esitys laiksi Kera Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 2 §:n muuttamisesta ..... ”

Hallituksen esitys 70/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 6/1996 vp

31) Hallituksen esitys laiksi yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain muuttamisesta ..... ”

Hallituksen esitys 35/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 7/1996 vp

32) Hallituksen esitys laiksi perintö- ja lahjaverolain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta .. ”

Hallituksen esitys 15/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 17/1996 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi toinen varapuhemies Törnqvist sekä edustajat Aaltonen, Alho, Andersson C., Bryggare, Enestam, Ihamäki, Kantalainen, Karhunen, Karjula, Kautto, Kiljunen, Knaapi, Koski M., Koskinen H., Lamminen, Lehtosaari, Linnainmaa, Markkula M., Mikkola, Myllyniemi, Mönkäre, Olin, Pietikäinen S., Rask, Rauramo, Rehn, Siimes, Suhola, Tahvanainen, Takkula, Tiuri, Vistbacka ja Wahlström.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat toinen varapuhemies Törnqvist sekä edustajat Alho, Rask, Lehtosaari, Bryggare ja Mikkola.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat

tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Aaltonen, Kiljunen, M. Markkula, Mönkäre ja Törnqvist sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Knaapi, Lehtosaari, Mikkola, Myllyniemi ja Rauramo,

tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Enestam, Filatov, Kantalainen, Karjula, Lamminen, Olin, Suhola, Takkula, Tiuri ja Wahlström sekä yksityisasioiden vuoksi ed. H. Koskinen,

tämän kuun 6 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Ihamäki, Rehn ja Tahvanainen sekä

tämän kuun 7 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Linnainmaa sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Karhunen ja Vistbacka.

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että 30 päivänä toukokuuta 1996 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä ovat puhemiehelle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:ot U 30—32.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle asioiden n:ot U 30 ja 31 osalta valtiovarainvaliokunnan ja asian n:o U 32 osalta valtiovarainvaliokunnan ja talousvaliokunnan on annettava lausunto.

Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1995

Puhemies: Ilmoitetaan, että Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen kirjelmän ohella viime huhtikuun 10 päivältä on eduskunnalle annettu Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1995 (K 4/1996 vp). Tämä kertomus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 43/1996 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 2/1996 vp

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta. Koska toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus on käsiteltävä perustuslain säätämisjärjestyksessä, ehdotan meneteltäväksi seuraavasti:

Ensin tehdään päätös siitä perustuslakivaliokunnan ehdotuksesta, joka koskee lakiehdotuksen julistamista kiireelliseksi. Jos perustuslakivaliokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos ehdotus kiireelliseksi julistamisesta hylätään, tehdään päätös lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään tai sen hylkäämisestä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Elo: Arvoisa rouva puhemies! Silloin kun tämä asia oli lähetekeskustelussa, käytin puheenvuoron, jossa yritin ed. Janssonin kautta lähettää Ahvenanmaalle terveisiä siitä, että suomen kielen opetukseen suhtauduttiin vähän myönteisemmin kuin on asianlaita ollut. En tiedä, miten terveiset ovat menneet perille, mutta nyt Ahvenanmaalla on syntynyt erittäin suuri kiista siitä, että Jomalan kunnassa on päätetty estää puoli tuntia viikossa tapahtuvat leikkikoulun suomen kielen kylvyt. Jomalan kunnanhallitus on yksimielisesti päättänyt, että se ei sovi Ahvenanmaan itsehallintoon ja yksikieliseen ruotsinkieliseen alueeseen.

Haluan korostaa, rouva puhemies, Ahvenanmaan oikeutta olla itsemääräämisautonominen alue ja myös sitä, että Ahvenanmaa säilyy yksikielisesti ruotsinkielisenä, mutta mielelläni kuulisin ed. Janssoninkin näkemyksen tästä. Tiedän, että liberaalinen puolue Ahvenanmaalla on ottanut eriävän kannan, ja ymmärrän, että ahvenanmaalaiset ovat itse asiassa kaikki vähän katumassa tätä päätöstä.

Tämän päivän STT:n tiedotteen mukaan näin on myös tapahtunut ja ahvenanmaalaiset puoluejohtajat kaikki ovat sitä mieltä, että puolen tunnin kielikylpyopetus voitaisiin Ahvenanmaalla leikkikouluissa suorittaa.

Ed. Jansson: Arvoisa puhemies! Ensiksi täytyy ilolla todeta, että ed. Elo seuraa tiiviisti, mitä Ahvenanmaalla tapahtuu. Se on sinänsä erittäin hyvä asia.

Toiseksi sanoisin, että sanoma on mennyt perille. Tapahtui työtapaturma. Maakuntahallitus lausui itsehallintolain 40 §:n tulkinnasta ja Jomalan kunnanhallitus viime maanantaina, viikko sitten, teki tyhmän päätöksen. Se päätös peruutetaan, minä en sitä peruuta, mutta toimin niin, että se peruutetaan ja että maakuntahallituksen tulkinta ja kunnan ja kuntien käytäntö sopivat paremmin yhteen.

Kyllä ed. Elo on myös oikeassa juuri siinä, että minä henkilökohtaisesti kuulun sellaiseen puolueeseen, joka on tolerantti, suvaitsevainen, ja seuraa näitä asioita huolellisesti, mutta myöskin huolella. Suunta ei vielä ole oikea Ahvenanmaalla, mutta ensi vaalien jälkeen suunta on parempi.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Arvasinkin ed. Janssonin puheenvuoron, koska tunnen hänet hyvin liberaalina henkilönä ja hän osaa suhtautua niin kuin hän sanoi tolerantisti, suvaitsevaisesti, myös puolen tunnin suomen kielen kielikylpyyn Ahvenanmaalla.

Vieläkin pyytäisin ed. Janssonia viemään terveisiä mukananne Ahvenanmaalle ja korostaisin tässä yhteydessä myös finlandssvenska folktingetin erittäin hyvää kannanottoa viime vuodelta, jossa he korostivat sitä, että tällainen karsastus, jota Ahvenanmaalla on suomen kieltä kohtaan, saattaa antaa intoa mannermaalla taas ruotsin kieltä vastaan. Tässä mielessä toivoisin, että ed. Jansson edelleen jatkaisi liberaalia, toleranttia linjaa ja kertoisi näitä terveisiä Ahvenanmaalle.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Minä matkustan kesällä Ahvenanmaalle. Ed. Jansson on tuonut minulle vähän rekvisiittaa, mistä minä saan sieltä hyviä lomapaikkoja, ja samalla yritän viedä kauniin suomen kielen Maarianhaminan paikallisiin kapakoihin iltaisin kuunneltavaksi, jotta he huomaavat, kuinka kaunista suomen kieli loppujen lopuksi on.

Tämä lakihan ei koske näitä asioita, vaan eräitä budjettilakeja ja muita sellaisia. Niiden osalta huomautan kyllä siitä, että pitäköot vain ahvenanmaalaiset ruotsinkielensä kuinka tarkkaan hyvänsä, mutta sitä minä pidän pahana, että toistuvilla lainsäännöksillä muutetaan muun muassa taloudellisen toiminnan lakeja sillä tavalla, että ahvenanmaalaiset kyllä pystyvät laatimaan omat budjettinsa ja silaamaan katunsa kullalla, mutta kun tulee maksajan osa, niin silloin ovat suomalaiset maksamassa. Esimerkiksi tasausvero, 0,45 prosenttia, voidaan muuttaa sen mukaisesti kuin ahvenanmaalaiset tarvitsevat rahaa, ja juuri tällainen budjettilainsäädäntö, jota nytkin käsitellään, mahdollistaa yhä suuremman vallan ahvenanmaalaisille käsitellä omia menojaan. Kun kantasuomalaiset ovat maksajina, niin mikäpäs siinä on, vaikka Maarianhaminan kadut kullalla siloitettaisiin. Tämä kehitys tässä on kansantaloudellisesti erittäin huolestuttavaa. Kieli sinne taikka tänne, sillä ei ole kovin paljon merkitystä.

Ed. V i r t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun minuakin on jotenkin epätoivoisesti aina välillä yritetty kielikysymyksilläkin leimata, niin minä olen kyllä erittäin ylpeä suomalaisuudesta siinä, että Ahvenanmaan asiat on hoidettu näinkin hienosti. Arvostan kyllä sitä, jos Ahvenanmaa pystyy oman itsetuntonsa kautta myös korostamaan Suomen arvoa Euroopassa sillä, että löytyy jokin näin hieno emämaa, joka hoitaa toisenkin asiat näin hienosti.

Tähän kieliasiaan ehkä sovittelevasti voi sanoa, että kun kuulun eduskunnan jalkapallojoukkueeseen, me teemme tällaisen historiallisen jutun, että Euroopan saksankieliset parlamentit pitävät jalkapalloturnauksensa tänä vuonna Ahvenanmaalla ja Maarianhaminassa. Ehkä tämä suomalaisen joukkueenkin kuuluminen saksankielisten parlamenttien joukkoon jotenkin tasoittaa tätä kielien mylläkkää ainakin suhteessa Suomeen. Toivottavasti tämäkin otetaan hyvin vastaan siellä eräänlaisena kädenojennuksena siitä, että suomalaiset ovat valmiita jopa saksankieliseksi parlamentiksi vuonna 96.

Ed. J a n s s o n : Arvoisa rouva puhemies! Juuri näinä päivinä on meneillään Ahvenanmaan maakuntapäivät Helsingissä. Siihen kuuluu itsehallintoa aamusta iltaan. Siinä suhteessa tämä itsehallintolain muutos on sinänsä tervetullut. Sen käytännön sovellutuksessa tapahtuu silloin tällöin kömpelyyksiä, kuten nyt on tapahtunut, sen myönnän. Sen takia on minusta ihan paikallaan, että ed. Aittoniemi keskustalaisena lähtee heinäkuussa sinne tutustumaan maisemiin ja menoihin, koska tämän kiistan takana on ahvenanmaalainen keskustapuolue. Olen ihan varma siitä, että niillä on aika paljon yhteistä, josta voidaan neuvotella ja sovussa sopia menettelytavoista. Tällainen kanssakäyminen on ihan paikallaan verrattuna siihen juuri, kun itsehallinnosta puhutaan Helsingissä ja myös mantereen asioista puhutaan Ahvenanmaalla.

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa puhemies! Olen iloinen ed. Janssonin rakentavasta asenteesta tässä kysymyksessä. Yhdyn ed. Elon näkemykseen. Nythän pakkoruotsikeskustelun yhteydessä on usein korostettu sitä, että ruotsinkielen osaaminen on suomalaisille edullista. Voisin kuvitella, että myös Ahvenanmaan väestölle on edullista suomen kielen kohtuullinen osaaminen. Ahvenanmaa on osa Suomea, vaikkakin sillä on kiistaton erikois- ja erillisasema. Ahvenanmaa saa monenlaisia etuja, jotka ovat usein suuremmat kuin manner-Suomen kuntien saamat edut. Muun muassa sisäministeriö on eräissä yhteyksissä näin ilmoittanut. Me emme ole kateellisia näistä eduista, mutta olen sitä mieltä, että kyllä ahvenanmaalaisten täytyisi kunnioittaa suomen kieltä, koska mekin kunnioitamme Ahvenanmaan asemaa, niin kuin kansainvälisestikin olemme saaneet paljon hyvää tunnustusta tästä.

Ulkoasiainministeri H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Mielestäni keskustelu kielen merkityksestä kulttuuri-identiteettiin on tietysti ihan paikallaan tämänkin mietinnön yhteydessä, kun se siihen kerran sopivasti antaa tilaisuuden. Mutta jotta pöytäkirjoihin jäisi merkintä myös itse tästä laista, niin haluan esittää oman tyytyväisyyteni sen johdosta, että Ahvenanmaan itsehallintolakia pystyttiin aikoinaan uudistamaan 90-luvun taitteessa, ja tämä pakollinen seuranta sen suhteen, miten näin pieni talousyksikkö rajatulla verotusoikeudella pystyy toimimaan, on mielestäni hyvin tärkeä. Myös sitä voisi käyttää mallina monille muille Euroopassa tällä hetkellä itsehal-

lintoa tai jotain muuta itsenäisempää päätöksentekotapaa hakevalle alueelle, joten Suomen valtakunnan ja Ahvenanmaan välisestä keskustelusta tässä mielessä toivoisin kantautuvan tietoa myös maan rajojen ulkopuolelle. Tämä kielikysymys sinänsä sekin on tietysti käsiteltävä täällä varsin leppoisassa hengessä.

Ed. Elo: Rouva puhemies! Aivan lopuksi haluan todeta sen, että henkilökohtaisesti olen erilaisissa kansainvälisissä yhteyksissä monta kertaa käyttänyt Ahvenanmaan ja Suomen välistä suhdetta esimerkkinä hyvistä suhteista. Me tiedämme esimerkiksi, että kun Suomen valtiovallalle tulee vieraita, me mielellämme kerromme tästä erityissuhteesta Ahvenanmaan ja mantereen välillä, ja tiedän, että monia valtuuskuntia myös viedään Ahvenanmaalle, jotta he saisivat käsityksen, minkälainen tämä suhde on. Sitä, miten Suomi ja Ahvenanmaa ovat järjestäneet suhteensa, käytetään todella hyvänä esimerkkinä. Tässä yhteydessä annan todella suuren arvon ahvenanmaalaisille ja sille työlle, mitä Ahvenanmaalla tehdään, enkä millään tavalla ole kateellinen siitä, minkälainen tämä suhde taloudellisesti on. Mutta niin kuin sanottu, tällainen pieni kauneusvirhe on tapahtunut, minkä ed. Janssonkin myöntää. Toivottavasti me saamme sen korjatuksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys laiksi eräiden valtion ammatillisten oppilaitosten kiinteistöjen luovuttamisesta kunnalle tai kuntayhtymälle

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 60/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 13/1996 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laiksi tuloverolain 76 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 58/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 14/1996 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Kallis: Arvoisa rouva puhemies! Minäkin esitin terveisiä kansanedustajille silloin, kun tämä asia oli toisessa käsittelyssä, sellaisia terveisiä, että kansanedustajat perehtyisivät siihen, mitä lakiesitys pitää sisällään. Tässä esitetään poikkeuksia voimassa olevaan verolakiin. Poikkeukset koskevat kulukorvauksia.

Tiedämme varsin hyvin, mitä kansa ajattelee kansanedustajien kulukorvauksista ja mitä myös kansanedustajat itse ajattelevat niistä. Ei kansa myöskään pidä EU-parlamentaarikkojen kulukorvauksista. Nyt hallitus esittää, että suomalaiset virkamiehet, jotka lähtevät asiantuntijoiksi EU-komissioon, saisivat palkkansa lisäksi tietenkin muutto- ja matkakorvaukset, mutta sen lisäksi noin 15 000 markan kulukorvauksen verovapaasti kuukaudessa. Tänä päivänä kulukorvaus on, niin kuin kaikille muille, veronalaista tuloa siltä osin kuin ei pysty esittämään kuitteja todellisista kuluista. Lakiesitys koskee myös suomalaisia jäseniä alueiden komiteoissa ja muissa komiteoissa. Heitä verotetaan tänä päivänä voimassa olevien lakien mukaan, joka tarkoittaa sitä, että päiväraha on verovapaa tiettyyn rajaan saakka ja sen jälkeen maksetaan ylimenevästä osasta veroa, aivan niin kuin muut kansalaiset maksavat. Tässä esitetään, että 1 200 markan päiväraha tulisi kokonaisuudessaan verovapaaksi.

Olen monta kertaa ajatellut, mitä ajattelevat ne kansalaisryhmät, joiden sosiaalisia tulonsiirtoja leikataan niin, että jopa puututaan peruspäivärahaan, samanaikaisesti kun esitetään jo etuoikeutetussa asemassa oleville ryhmille huomattavia verohelpotuksia. Tämä on varsin ikävä asia ja

minä toivon, että eduskunta hylkäisi tämän esityksen, jotta kansalaisryhmät paremmin ymmärtäisivät, minkä takia joudumme tekemään niin ikäviä leikkauksia sosiaalimenoihin. Tänä päivänä varsin monessa eduskuntaryhmässä on vieraillut ryhmä, joka on kertonut, miten työttömien päivärahan leikkaukset saattavat monet perheet varsin hankalaan asemaan. He toivovat, että tehtäisiin pienehköjä korjauksia hallituksen esitykseen. Nämä eivät ollenkaan voi ymmärtää, että samanaikaisesti annetaan huomattavia verohelpotuksia toisille.

Rouva puhemies! Ehdotan, että lakiehdotus hylätään.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Pyydän saada kannattaa ed. Kalliksen ehdotusta lakiehdotuksen hylkäämisestä. Perustelen sitä lyhyesti.

Veropolitiikassahan tärkein asia tällä hetkellä olisi Suomessa pienituloisten verotuksen keventäminen. Keskustahan esitti viime talousarviokäsittelyssä sitä, että kannustinvähennystekniikalla olisi kevennetty pienituloisten verotusta. Tiedämme, että pienituloisten osalta kannustin- ja tuloloukut ovat pahimmat. Siellä toimeentuloongelmat ovat suurimmat. Toisaalta tiedetään, että tuloerot ovat Suomessa kasvussa, eikä tuloerojen kasvua pitäisi enää veropolitiikalla edistää. Veropolitiikassa toisaalta mielestäni hyvin ajankohtainen toinen asia on laajempikin työn verotuksen keventäminen. Silloin puhumme työn henkilösivukustannuksista pk-sektorin osalta.

Yksi hyvin ajankohtainen asia, arvoisa puhemies, johon lyhyesti vielä viittaan, on se, että henkilöyritysten ja elinkeinonharjoittajien verotusta pitäisi yhdenvertaistaa osakeyhtiöiden verotuksen kanssa. Nythän meillä korotetaan kynnystä uuden osakeyhtiölain mukaan perustaa osakeyhtiö. Kuitenkin jakamattoman voiton osalta osakeyhtiöt ovat selvästi paremmassa asemassa. Nyt, jos ei korjausta tehdä, henkilöyhtiöt ovat häviämässä Suomesta. Hallituksen toimesta on työryhmä laatinut esityksensä, jonka mallin Suomen yrittäjät on tyrmännyt. Siinä ei yrittäjiä ole paljon kuultu. Tämän mallin pohjalta ei voida asiaa riittävästi korjata. Sen takia olisi nyt kiireellisesti valmisteltava henkilöyritysten verotuksen uudistus.

Sosiaalikomitean ja aluekomitean osalta tilanne on mielestäni hieman erilainen. Totta kai on tärkeätä, että kohtuullinen korvaus ja kulut hoidetaan. Se ei kuitenkaan tapahdu luontevimmin verohelpotusten kautta, vaan asia on järjestettävä muutoin niin kuin se on nykyään pitkälle järjestetty. Sen sijaan, kun on kritisoitu EU:n parlamentin kulukorvausjärjestelmää, jossa on korjattavaa myös verotuksen osalta, niin mielestäni ei ole paikallaan tässä nyt lähteä virkamiesten osalta erityisiin veronkevennyksiin. Se on väärä järjestys. Nyt on tärkeintä, arvoisa puhemies, Suomessa lähteä työn ja nimenomaan pienituloisten verotuksen keventämiseen.

Ed. Puisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sekä edustajien Kallis että Ala-Nissilä kritiikkiin lakia kohtaan löytyy kyllä perusteluja, mutta se, mihin sitä heijastellaan, että puhutaan yleisesti sosiaaliturvan leikkauksista tai kaikkia palkansaajia koskevan verotuksen keventämisestä, ikään kuin se olisi vaihtoehto, on kyllä riman alitusta, ed. Ala-Nissilä. Te hyvin tiedätte tämän. Populismillakin on rajansa.

Laki on, myönnän, pitkälti varmasti virkamiesten valmistelema lähtien siitä epäkohdasta, että Euroopan parlamentin ja EU:n virkamiehet eivät maksa tänne veroa, ja heidän etunsa ovat paremmat kuin lyhytaikaisesti toimivien virkamiesten, jotka kuitenkin joutuvat hankkimaan itselleen asunnon. Usein perhe muuttaa mukana, ja kulut ovat moninkertaiset. Tähän halusimme samanaikaisesti selvitettävän luottamusmiesten, muun muassa alueiden komiteassa toimivien, verotuksen, jonka virkamiehet yllättäen olivat unohtaneet. Pitkin hampain lakiesitys on päästetty läpi perustellen sitä sillä, että olemme muutosvaiheessa Euroopan unionin osalta, ja se vaatii järjestelyjä tässä ja nyt.

Viitaten keskustan puheenvuoroihin sosiaalileikkauksista, niitä olisitte voineet olla itse tekemättä viime kaudella.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Kyllä minä äänestän hylkäysesityksen puolesta, mutta toisaalta jää hiukan paha maku suuhun, että ei tästä asiasta populismi kovin kaukana ole. Asiahan on sellaisenaan pieni. Jos ajatellaan Euroopan unionin palkanmaksu- ja korvaustaustoja vasten, minkälaisia erimielisyyksiä ja julkista kohua niistä on syntynyt viimeisten kuukausien aikana, kyllä kai siellä pitäisi kokonaisuudessaan pistää asia kuntoon.

Näillä muutamalla henkilöllä, jotka tällaista korvausta saavat — niin kuin sanottu, mikäs siinä, epäoikeudenmukaisuus mikä epäoikeudenmukaisuus. Toisaalta asian nostaminen tällä tavalla esille ... Ed. Kallis meni oikein puhujako-

rokkeelle puhumaan, totta kai hänellä on oikeus, hän on tunnettu populisti, ymmärrän sen, mutta että meidän vakaa ed. Ala-Nissilämmekin meni vielä oikein puhujakorokkeelta todistelemaan tätä asiaa, se minulla nosti punaista väriä taivaanrannalle. Asia on sellaisenaan pieni ja, niin kuin sanottu, EU:n taustoja vasten tarkastellen. Onhan meilläkin veroton kulukorvaus, ja asiallisesti on veroton kulukorvaus. Saisi olla enemmänkin sitä kulukorvausta. Se ei tahdo riittää mihinkään.

Meillä on kaiken lisäksi vielä eduskunnassa sekin asia, että jos minä esimerkiksi lähden omaksi ryhmäkseni tai joku lähtee omaksi ryhmäkseen kesken kauden, hän alkaa saada 7 000 markkaa kuukaudessa kulukorvausta, eikä kukaan koskaan perään huuda, mihin sen laitoit, etkä maksa siitä veroa. Esimerkiksi tällainen epäoikeudenmukaisuus on omassa talossamme. Hyppäreitä ei kovin paljon tietenkään ole, mutta tämä on teoriassa mahdollista. Kyllä tässä nyt vähän ammuskellaan tykillä tai haulikolla kärpäsiä. Haulikollahan niitä on ammuttavakin, eihän kärpäsiä tykillä osaakaan. Näinhän se on.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi puhui suurella asiantuntemuksella asiasta, jonka hän varsin hyvin itse henkilökohtaisesti tuntee.

Mitä tulee hallituksen esitykseen, täytyy todeta siltä osin, että valtiovarainministeriön virkamiehet hyvin usein puhuvat säästöistä ja siitä, ettei ole mitään taloudellisia mahdollisuuksia tuloverotuksen alentamiseen. Tältä osin täytyy todeta, että sitten kun on virkamiesten omista etuuksista kyse, yhtäkkiä varaa erilaisiin muutoksiin tuntuu suhteellisen helposti löytyvän.

Täytyy kuitenkin tosiasiassa muistaa se, että nämä etuudet, jotka virkamiehille nyt maksettaisiin ja jotka tulisivat verovapaiksi, ovat useimmissa EU-jäsenmaissa verovapaita. Tältä osin voidaan todeta, että Suomen kohtelu muodostuisi saman tyyppiseksi kuin muissakin EU-maissa. Tietysti tällä tasavertaisuudella on tietty arvo myöskin sinänsä.

Haluan kuitenkin korostaa sitä, että oikeastaan kysymys on paljon laajempi. Kysymys on EU:n virkamiesten palkkauksesta, sen oikeellisuudesta ja myöskin kaikkien palkkaukseen liittyvien verotuksellisten etuuksien arvioinnista. Kun tältä osin Suomi on asettanut tavoitteekseen, että nämä asiat pitäisi käydä lävitse ja arvioida tuo palkkauksen taso, myöskin nettopalkkauksen taso, jaostossa ja valiokunnassa on hyväksytty ponsi, jossa lähdetään siitä, että eduskunta nyt edellyttäisi, että tässä yhteydessä, kun unionin virkamiesten palkkatasoa arvioidaan vuosikymmenen lopulla, virkamiesten ja myöskin ns. kansallisten asiantuntijoiden verotuskohtelu arvioidaan. Uskon, että tämä yhteys on aivan oikea tälle kokonaisarvioinnille, koska nettopalkkahan jokaiselle merkitsee kaikkein eniten. Se, mitä jää käteen, on tärkein.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun ed. Sasin puheenvuorosta jäi hiukan epämääräinen sävy, että minä tunnen asian, on kaksi mahdollisuutta. Minähän olen tietysti siirtynyt SMP:stä keskustaan, mutta en saa omaan taskuuni kansliamäärärahaa, vaan se luonnollisesti menee keskustalle. Jos hän taas tarkoitti, että minä olen populisti, siinä tapauksessa hän haukkui täysin väärää puuta. Täällähän sen kaikki tietävät. Mutta koska tässä oli kaksi eri vaihtoehtoa, oli pakko korjata ja kaataa molemmat, ed. Sasi.

Ed. E l o : Arvoisa puhemies! Tarkoitukseni oli sanoa, että kun ed. Aittoniemi täällä sanoi, että joku on populisti, sen täytyy olla populismia monessa potenssissa, kun ed. Aittoniemi näin toteaa.

Vakavammin ottaen ed. Aittoniemi kyllä kiinnitti huomion aivan oikeaan asiaan, kun hän puhui EU-etuisuuksista. Esimerkiksi ed. Salolainen on usein suuressa valiokunnassa ottanut esille EU-edustajien ja -virkamiesten etuudet. Ne ovat kyllä aivan kohtuuttomia suomalaisesta näkökulmasta katsottuna. Toivoisin, että kaikki suomalaiset, jotka nyt ovat EU-asioissa tekemisissä, Euroopan parlamentissa virkamiehinä jne., jotka pystyvät vaikuttamaan, myöskin ottaisivat todella vakavasti nämä kohtuuttomat etuudet, koska mekin suomalaiset veronmaksajat olemme niitä osaltamme maksamassa.

Ed. S a a r i n e n : Arvoisa puhemies! Pyydän anteeksi myöhäistä heräämistäni asian suhteen, mutta haluaisin vielä tuoda julki sen, että asian käsittelyn yhteydessä meillä verojaostossa suurin huoli kohdistui luottamushenkilöiden asemaan eli niihin henkilöihin, jotka toimivat siellä alueiden komiteoissa ym. toimielimissä. Tähän on voisiko sanoa valitettavasti koplattu virkamiesten palvelussuhteen ehtoja mukaan. Luottamushenkilöt nyt vetävät tämän reen kyllä läpi suon ja hangen.

Täytyy myöntää, että suomalaisten virkamiesten palkkataso EU-tehtävissä on asiantuntijoiden kertoman mukaan kovin matalalla tasolla. He siirtyvät sinne suomalaisin palkkausehdoin. Myöskin on osoitettu, että heille ilmiselvästi aiheutuu lyhytaikaisesta työskentelystä EU-tehtävissä ylimääräisiä kustannuksia, joita heille ei Suomessa työskennellessä missään olosuhteissa syntyisi.

Näin ollen laki on jollakin lailla hyväksyttävissä. Mutta korostan, että painopiste oli koko ajan luottamushenkilöpohjalta toimivien henkilöitten etuuksien verottomuudessa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Kallis ed. Ala-Nissilän kannattamana ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

P u h e m i e s : Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Ala-Harja, Andersson C., Andersson J., Anttila U., Apukka, Aura, Biaudet, Brax, Bremer, Elo, Filatov, Halonen, Hassi, Heinonen, Hellberg, Helle, Holopainen, Huotari, Hurskainen, Huttu-Juntunen, Häkämies, Hämäläinen, Immonen, Itälä, Jaakonsaari, Jansson, Joenpalo, Juurola, Kaarilahti, Kalliomäki, Karjalainen, Karpio, Kekkonen, Kokkonen, Korhonen M., Korhonen R., Koskinen Jari, Koskinen Johannes, Koskinen M., Krohn, Kukkonen J., Kukkonen U-M., Kuosmanen, Kurola, Laakso, Laaksonen, Lahtela, Laitinen, Lapintie, Lax, Leppänen P., Lindroos, Lindén, Lipponen, Luhtanen, Löv, Malm, Markkula-Kivisilta, Metsämäki, Mähönen, Nikula, Nyby, Ojala A., Ojala O., Ojala R., Paasilinna, Paasio, Partanen, Peltomo, Penttilä, Perho, Pietikäinen M., Piha, Pohjola M., Pohjola T., Polvi, Prusti, Puisto, Pulliainen, Rajamäki, Rantanen, Rimmi, Roos, Rosendahl, Saarinen, Sasi, Savela, Skinnari, Soininvaara, Taina, Tarkka, Tiilikainen, Tiusanen, Tulonen, Tuomioja, Tykkyläinen, Uotila, Viitamies, Viitanen, Viljamaa, Vokkolainen, Vähänäkki ja Zyskowicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Aittoniemi, Ala-Nissilä, Alaranta, Anttila S-L., Aula, Huuhtanen, Hyssälä, Isohookana-Asunmaa, Juhantalo, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kalli, Kallis, Kankaanniemi, Kemppainen, Kiviniemi, Koistinen, Komi, Korkeaoja, Korteniemi, Kuoppa, Kääriäinen, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Lämsä, Manninen, Mölsä, Pehkonen, Pekkarinen, Puhjo, Ranta-Muotio, Ryhänen, Räsänen, Saapunki, Saari, Salo, Smeds, Tennilä, Vanhanen, Vehviläinen, Vihriälä, Vuorensola ja Väistö.

"Tyhjää" äänestää ed. Kuisma.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aaltonen, Aho, Alho, Backman, Bryggare, Dromberg, Enestam, Gustafsson, Ihamäki, Kallio, Kanerva, Kantalainen, Karhunen, Karjula, Kautto, Kiljunen, Knaapi, Koski M., Koski V., Koskinen H., Lamminen, Lehtosaari, Linnainmaa, Markkula M., Mikkola, Myllyniemi, Mönkäre, Niinistö, Norrback, Nurmi, Olin, Pesälä, Pietikäinen S., Pykäläinen, Rask, Rauramo, Rehn, Rinne, Salolainen, Seppänen, Siimes, Suhola, Tahvanainen, Takkula, Tiuri, Törnqvist, Vehkaoja, Veteläinen, Virtanen, Vistbacka ja Wahlström.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 103 jaa- ja 44 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 51. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys laiksi rajavartiolaitoksesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 29/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 3/1996 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys Venäjän Federaation kanssa yhteistyöstä onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niiden seurausten torjumiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys 52/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 4/1996 vp

P u h e m i e s : Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä hallintovaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Hallintovaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Hallituksen esitys Viron kanssa yhteistyöstä ja keskinäisestä avunannosta onnettomuustapauksissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys 53/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 5/1996 vp

P u h e m i e s : Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä hallintovaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Niin tässä kuin edellisessäkin hallituksen esityksessä eduskunnan päätöksessä on kyseessä hyvin tärkeä asia siltä kannalta katsottuna, että Suomen sekä ennakoiva onnettomuuksien torjunta että nimenomaan avunanto onnettomuustapauksissa on useammin läsnä onnettomuusalueella kuin näiden kummankaan valtion oma pelastuskoneisto. Tällä tavalla ei ole suinkaan kysymys muodollisesta, vaan hyvin käytännönläheisestä asiasta. Nimenomaan pitkän maarajan ja merirajan alueella Suomenlahdella asia on hyvin tärkeä.

Ed. Alho merkitään läsnä olevaksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Hallintovaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Hallituksen esitys laiksi merilain 20 luvun 9 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 67/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 4/1996 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Hallituksen esitys laiksi kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 33/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 5/1996 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Hallituksen esitys laiksi kasvihuonetuotannon ja omenanviljelyn lopettamistuesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 65/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 6/1996 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Rajamäki: Arvoisa puhemies! Tämä esitys sivuaa niitä laajoja maatalouspoliittisia, EU:ta edeltäviä lakikokonaisuuksia, joissa edellinen, MTK-johtoinen hallitus teki ykskantaan hyvin monenlaisia ratkaisuja, joita perusteltiin EU:lla ja maatalouden selviytymisellä ja sopeutumisella. Tämä liittyy sen lain tarkentamiseen, jossa esitettiin vuosina 1995—98 kaupallisesta kasvihuonetuotannosta tai omenanviljelystä luopuville yrittäjille lopettamistuen maksamista, jonka edellytyksenä olisi, että kasvihuoneet tai omenaviljelmät poistettaisiin viljelykäytöstä pysyvästi. Kyseessä on nimenomaan kertakorvaus. Tätä kritisoimme tietyillä, myöhemmin esille ottamillani periaatteilla.

Tämä hallituksen esityshän lähtee, ei itse substanssista ja sisällöstä, vaan siitä, että viljelyn lopettamistuesta annettua lakia muutettaisiin niin, että Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen pitäisi ilmoittaa kasvihuonetuotannon ja omenanviljelyn lopettamistukea saaneista viljelijöistä asianomaisille maaseutuelinkeinopiireille ja lisäksi kunnan maaseutuelinkeinoviranomaisille sen takia, ettei sen lisäksi, että on saanut lopettamistukea, sattuisi tilille tulemaan vielä muita kansallisesta tuesta annetun lain mukaisia puutarhataloudelle myönnettyjä siirtymäkauden tukia, pohjoista tukea tai kansallista erityistukea. Ei ole saatu siis käyttää ennen tätä lainmuutosta niitä rekisteritietoja, mitä Melalla on ollut, jotta olisi voitu varautua siihen, ettei kaksinkertaista tukea makseta. Tulee velvollisuus ilmoittaa nyt tästä. Itse järjestelmä ei ollut tässä yhteydessä sillä tavalla esillä, muuten kuin että sosialidemokraattien vaatimuksesta kirjattiin kannanotto siitä, että tämän lopettamistuen laajuus ja sen jatkamisen perusteltavuus tulisi selvittää.

Kun tätä asiaa käsiteltiin eduskunnassa 94, mietintöhän syntyi lokakuun alussa 94, niin sosialidemokraattien vastalauseessa pidettiin hyvin kyseenalaisena sitä, että yhden alan yrittäjille maksetaan lopettamistukea, ennen kaikkea huomioon ottaen lukuisten, satojen pienten ja keskisuurten yritysten vaikeudet ja monien yrittäjien luopuminen jopa koko perheen omaisuudesta talousvaikeuksien vuoksi. Ei ollut aikaansaatu minkäänlaisia toimenpiteitä muiden pienyrittäjien osalta, mutta kasvihuone- ja omenanviljelijöille oli tällainen lopettamistuki mahdollinen ottamatta huomioon muuta sosiaalista, taloudellista tai tulotilannetta. Joka kolmas omenapuu kannosta poikki laittaen tämmöinen korvaus oli mahdollista, ja kun kymmenen vuotta oli harjoittanut omenanviljelyä. Tämä oli hyvin pitkälti RKP:läisille tuottajille ja Ahvenanmaalle muun muassa rakennettu tukijärjestely, jonka arvioitiin maksavan 80 miljoonaa vero- ja velkamarkkaa.

Valtiontalouden näkökulmasta pidimme tätä hyvin hankalana, ja myös kun nykyisen hallituksenkin aikana on elinkeinotukien lisäämistä ja laajentamista vastustettu ja oltu kriittisiä niiden

suhteen, asiaa tulisi myös mielestämme uudelleen arvioida, miltä osin tällaista tukea voitaisiin pitää perusteltuna ja miltä osin ei. Mainittakoon, että maatalouslainojen ja edullisten tukien ulkopuolella olleet broileri- ym. monet pienyrittäjät maaseudulla eivät myöskään ole erityiskohtelun piirissä olleet, ja tämä on herättänyt myös tältä osin keskustelua.

Kun selvitin tämän järjestelmän aiheuttamia kustannuksia tällä hetkellä, niin hakemuksia on tullut 170, joista 157 on ratkaistu. Ratkaisuista on 45 hylkääviä ja 112 myönteisiä. Keskimääräinen korvaus on ollut 218 000 markkaa. Hylkäyksen syynä on muuten, mielenkiintoista kyllä, ollut useimmissa juuri se, että vaadittua kymmentä vuotta Yel- tai Myel-maksajana ei ole löytynyt.

Mutta se herättää juuri pohdintaa, kun mietitään, miten näitä niukkoja voimavaroja suunnataan maatalouspolitiikassa. Meillä on erilaisia tukiratkaisuja, joita tehdään irrallisina pohtimatta voimavarojen kohdentamista oikein.

Ajattelemisen aihetta syntyy nimenomaan ikärakenteesta. Hakijoiden ikäjakauma on ollut se, että yli 65-vuotiaita on ollut kaksi, mutta heidät on tietysti hylätty, kun eläkeikäisille ei makseta. Mutta sitten 56—65-vuotiaita on ollut 52,4 prosenttia. Siis kyseessä on selkeästi taas tuki valtaosaltaan sellaiselle, joka joka tapauksessa ilmeisesti iän takia lopettaisi tämän tuotannon. Hänelle suunnataan tätä keskimäärin 218 000 markan tukea. Meillähän on vastaavanlaisia järjestelmiä rakennettu aiemminkin. Muun muassa kun tehtiin maidontuotannon kiintiöt myyntikohteiksi, siitä on tullut eläkerahoitustapa luopuville, kalliilla hinnalla myydään nuorille jnp.

Joka tapauksessa tällä hetkellä kustannukset ratkaistuista hakemuksista olisivat yhteensä 24 miljoonaa markkaa, sinänsä alkuperäisen arvion 4 x 20 miljoonaa markkaa vauhdissahan tässä kutakuinkin ollaan. Järjestelmähän suunniteltiin muistaakseni alunperin noin 350 yritykselle, tai ainakin sellainen arvio oli. Tässä on tietysti se, että kun tämän lain on ajateltu olevan voimassa vuoden 98 loppuun, saattaa tietysti olla monesta syystä, myös ikääntymisestä johtuen, koska yli puolet on ollut nyt nimenomaan eläkekynnyksellä olevia yrittäjiä, että tätä käytetään automaattina lopettamisessa, joka tapahtuisi joka tapauksessa.

Tietäen ne pelivarat, mitä on, jokainen 10 miljoonaa markkaa tuntuu olevan kovassa syynissä eri puolilla, on syytä varmasti tätä asiaa vielä erikseen selvittää. Vaikka mietinnössä ei ole lausumaa tältä osin, niin eri tavoin tulemme huolehtimaan siitä, että tämä asia tullaan todella selvittämään, katsomaan, millä tavalla nämä voimavarat on järkevää käyttää. Valtiovarainministeriökin on varmasti kiinnostunut tämän tyyppisistä eristä, jotka laahaavat sieltä 94:n lainsäädännön sotkuista, kokonaisuuksista.

Tietysti on myös tasapuolisuuden vuoksi todettava, että osa näistä korvauksista, joita maksetaan joissakin tapauksissa, menee myös purkuja maisemointikustannuksiin. Lisäksi on syytä tuoda esille tasapuolisuuden vuoksi se, mikä myös tietysti on otettava huomioon, kun arvioidaan asiaa, että loppu siitä tämän jälkeen, mitä maisemointikustannuksiinkin on mennyt, on saajalle normaalisti veronalaista tuloa, ja monessa tapauksessa saaja on myös muun sosiaaliturvan ulkopuolella määräjakson lopettamisen jälkeen.

Mutta kaiken kaikkiaan tämän järjestelmän niveltäminen kokonaisuuteen on syytä selvittää.

Ed. K o m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Rajamäki puuttui lain sisältöön, jota tämä lakiesitys ei sinänsä käsitellyt, ja hän tietää sangen hyvin, että EU-liittymisneuvotteluissa oli siltä osin neuvoteltu tämä siirtymäjärjestely, koska huomattavasti muuttuivat ammattimaisten puutarhatuottajien olosuhteet. Ei ollut kysymys normaalista yritystoiminnasta.

Samalla on huomattava, että tämä edesauttaa huomattavasti rakennemuutosta. Koska osa on luopujia, niin toisten osalta rakenne voi muuttua sellaiseksi, että kilpailukyky paranee. Tältä osin näen tämän aika positiivisena ja en näkisi, että olisi muutostarvetta näin pian, kun vasta toista vuotta ollaan lain sisällön mukaan toimimassa.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sen verran vain haluan todeta, että tässä tilanteessa kannattaa miettiä, mikä on tuen suuntaaminen, kun niukoista voimavaroista puhutaan, onko se nimenomaan luopuvien tukeminen. Se oli vanhakantaista maatalouspolitiikkaa, jossa lähdettiin siitä, että se on se tuen ja rahan valumisen suunta.

Minusta tässäkin tapauksessa pitäisi miettiä, että puutarhataloudessa alaa kehittävät, uusia erikoistumisia, verkostoitumisia ja markkinointiponnistuksia hakevat tuottajat olisivat sinällään joidenkin tukijärjestelmien piirissä, jotta täl-

laista kansallista potkua saataisiin aikaiseksi. Se on paljon tärkeämpää kuin käyttää yli 54 prosenttia iäkkäämpien luovuttavien tukemiseen. Tätä kannattaa tarkentaa eikä lähteä kaavamaisella tavalla liikkeelle.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki äskeisessä puheenvuorossaan kiinnitti osittain huomiota ihan oikeisiin asioihin. Nimittäin silloin, kun tehdään, sanotaanko, äkkipikaisessa tilanteessa tämän laatuisia ratkaisuja, niin nehän houkuttelevat aina silloin tällöin potkaisemaan jonkin verran aisan yli. Tässäkin tapauksessa muutama sellainen kai aika räikeäkin tapaus on olemassa, ja se leimaa koko operaation sisällön, mikä sinänsä on hyvin valitettavaa.

Se, mikä tässä on myönteistä, on kai se, että kun kasvihuonetuotannon osalta luopumisia ja alan rationalisointitoimenpiteitä näin on voitu tehdä, niin jäljelle jäävien menestysmahdollisuutta on pystytty aika tavalla paljon parantamaan. Tästä on tietysti seurauksena se, että se on tässä yhteiskunnan kokonaistaloudellisessa piikissä vähän pitemmällä aikavälillä erittäinkin positiivinen asia. Siinä katsannossa tätä ei pidä ihan kokonaan rutata nyt maan rakoon, vaan katsoa kokonaisuutena ja myös kokonaistaloudellisesti sekä myös mahdollisuutena sillä tavalla, että suomalaiset tuotteet tässäkin ovat erittäin korkealaatuisia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Hallituksen esitys laeiksi maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä annetun lain ja yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteiden avustamisesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 64/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 7/1996 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Tämä lainsäädäntö johtuu siitä, että Euroopan unionin yhteisöltä saadaan varoja siihen, että muun muassa peltoja Suomessa metsitetään. Olen hiljattain törmännyt tilanteeseen, jossa maanviljelijä, elinkelpoisen tilan omistaja, olisi halunnut vanhan vuokrasuhteen perusteella jatkaa vuokrasopimusta erinomaisista pelloista, mutta peltojen omistajat halusivat ne metsittää eivätkä suostuneet vuokrasopimusta jatkamaan. Tietenkin suomalaisessa yhteiskunnassa jokainen voi tehdä mitä hyvänsä peltojensa suhteen, mutta heräsi kysymys siitä, onko valtion ja Euroopan unionin varoista järjellistä avustaa sellaista metsitystä, jossa maatalousmaa olisi käytettävissä luontaiseen viljelytoimintaan.

Kun asiaa maa- ja metsätalousministeriössä selvitin, huomasin, että siellä ei tiedetty hölkkäsen pölähtämää koko asiasta, mikä on lainsäädäntö. Enkä toki tiedä minäkään paljon paremmin, mutta olen kuitenkin sitä mieltä, että avustusta ei tällaiseen metsitykseen olisi pitänyt antaa. Erityisesti juuri se, että maa- ja metsätalousministeriö vaikutti varsin tietämättömältä yleensä asioiden suhteen, kiinnitti huomioni. Toivoisin, kun tämän tyyppistä toimintaa joka tapauksessa jatketaan, mitä tämä laki tarkoittaa, että maa- ja metsätalousministeriö jonkun verran selvittelisi sääntöjä itselleen, niin että päätökset eivät tapahtuisi sattumanvaraisesti, vaan lakien mukaan ja sillä tavalla kuin lainsäädännössä on tarkoitettu, olosuhteet huomioon ottaen.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Itse lakiesitys on hyvin tekninen toimenpide ja tulee sellaisena myös käsitellä ja ymmärtää.

Ed. Aittoniemi kiinnitti puheenvuorossaan huomiota siihen, että Suomessa ehkä enemmän kuin missään muussa EU-maassa tällä hetkellä harjoitetaan peltojen metsittämistä. Tässä suhteessa politiikka on tällä viikolla muuttumassa. Torstaiaamuna valmistuu EU-maatalouspoliittisen työryhmän väliraportti, ja siinä otetaan aivan uusi kurssi näissä asioissa. Tässä on viitoittajana nyt tällä kertaa ollut jopa tasavallan presidentti, joka Pellervo-päivillä piti tämän suuntaisen puheen, ja siihen myös hallituksen taholta reagoitiin saman suuntaisesti. EU-maatalouspoliittinen työryhmä on keskustelun jälkeen päätynyt samoille urille. Ehkä ed. Aittoniemi voi nyt antaa hallitukselle tunnustuksen,

että oikeaan suuntaan ollaan kerrankin menossa.

Ed. Rask merkitään läsnä olevaksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Hallituksen esitys laeiksi Helsingin kauppakorkeakoulusta ja Svenska handelshögskolan -nimisestä korkeakoulusta annettujen lakien muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 36/1996 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 1/1996 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Hallituksen esitys laiksi Helsingin yliopistosta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 50/1996 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 2/1996 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Tässä on sinänsä ihan hyvästä asiasta kysymys, kun kaksi yliopistoa panee hynttyyt eräällä tavalla yhteen. Toteaisin tähän vain sen, että siltä ajalta kun itse olin korkeakouluneuvostossa, niin silloin ajoin vielä paljon radikaalimpaa linjaa, eli sitä, että tämän laatuisissa asioissa, mistä tässä on yhteistoiminnasta kysymys, itse asiassa kaikki valtakunnan yksiköt voisivat olla samassa yhteydessä. Sillä tavalla laiteinvestoinnit olisivat optimoituja, käyttö olisi optimoitu, ja mikä tärkeintä, tiedeyhteisö olisi riittävän laaja. Tässä suhteessa minä koen tämän alkuvaiheeksi eräässä kehityskulussa, josta seuraa, että kaikki tämän lohkon yksiköt ovat saman katon alla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Hallituksen esitys laiksi työttömyysturvalain 27 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 71/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 9/1996 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Hallituksen esitys laiksi sotilastapaturmalain 6 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 74/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 10/1996 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Hallituksen esitys laiksi eräistä henkilöstön asemaa koskevista järjestelyistä yksityistettäessä opetusministeriön hallinnonalaan kuuluvia ammatillisia oppilaitoksia ja muodostettaessa yksityisiä ammattikorkeakouluja

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 84/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 11/1996 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

16) Hallituksen esitys laiksi rahalain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 9/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 5/1996 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. L a x : Fru talman, rouva puhemies! Innan riksdagen slutligen godkänner föreliggande ändring av myntlagen vill jag ge vägkost åt regeringen beträffande tillämpningen av lagen och jag hoppas naturligtvis att mina kolleger här i riksdagen skall förena sig om mina tankar. Lagändringen gör det möjligt att ansluta Finland till det europeiska valutakurssystemet erm. Ekonomiutskottet har inte tagit närmare ställning till den frågan, som minsann är av stor betydelse för skötseln av landets ekonomi.

I korthet är mitt råd till regeringen att ha is i magen och inte förhasta sig med att ansluta Finland till erm. Erfarenheterna från bl.a. bindningen av den finska marken till ecun för fem år sedan manar till försiktighet. De ekonomiska utsikterna är osäkra och någon klar förbättring av sysselsättningsläget kan inte ännu emotses. Priset för ett inträde i erm under sådana omständigheter kan bli mycket högt. Risken för att räntorna igen börjar skjuta i höjden är uppenbar.

Regeringen behöver inte hysa någon panik för att en ansökan för Finlands del att bli medlem i Emu skulle avslås på formella grunder. Lyckas Finland i sak uppfylla kriterierna för ekonomin och valutakurserna finns det ingen anledning att frukta att avsaknaden av en formell anslutning till erm, vars innebörd redan nu kan göras till föremål för mycket olika tolkningar, skulle fälla ut Finland.

Fru talman! Om jag vore regeringsmedlem skulle jag vara betydligt mera orolig för att hela Emu-projektet skall stranda på grund av medborgarnas rädsla för att valutaunionen också skall leda till att EU snabbt utvecklas till en fast federation, en förbundsstat.

Vill regeringen hålla dörrarna öppna för ett inträde i Emu, vilket jag anser att den bör göra, är det hög tid att lägga ner betydande ansträngningar på att skingra denna rädsla eller på att visa att en förbundsstat inte behöver vara någonting att frukta.

Rouva puhemies! Ennen kuin eduskunta lopullisesti hyväksyy esillä olevan rahalain muutoksen, haluan evästää hallitusta lain soveltamisen osalta. Toivon tietysti, että arvon edustajatoverini myös yhtyvät ajatuksiini.

Talousvaliokunta ei ole ottanut selvää kantaa Suomen liittämiseen Euroopan valuuttakurssijärjestelmään erm:ään, mihin tämä lainmuutos antaa mahdollisuuden. Liittyminen erm:ään olisi kauaskantoinen ratkaisu maamme talouden hoitamisen kannalta, eikä sellaisesta ratkaisusta olisi enää paluuta vallitsevaan järjestelmään, jonka puitteissa Suomen markka on pysynyt vakaana maamme epävarmoista talousnäkymistä huolimatta.

Kehotankin hallitusta ottamaan jäitä hattuun ja olemaan kiirehtimättä erm-kytkentää. Olisi vakava virhe paniikinomaisesti syöstä Suomi kiinteiden valuuttakurssien järjestelmään ennen kuin selvä käänne työllisyystilanteessa on näkyvissä ja luottamus taloutemme vakauteen työllisyyden paranemisen myötä on vahvistunut. Hinta voisi olla varsin kova. Viiden vuoden takaiset kokemukset markan sitomisesta ecuun ovat varoittavana esimerkkinä. Korkotason karkaami-

nen käsistä väijyy ennenaikaisen erm-kytkennän takana. Ymmärrän toki, että hallitus kantaa huolta Maastrichtin sopimuksen noudattamisesta pitääkseen ovet auki Suomen mahdolliselle Emu-jäsenyydelle. Täytyy kuitenkin muistaa, että Emun syntyminen on ennen kaikkea poliittisen ratkaisun varassa, ei muodolliseen juridiikkaan perustuva asia.

Vastoin EU:n sisäistä logiikkaa on kuvitella, ettei Suomi pääsisi Emuun muodollisen erm-sidonnaisuuden puuttuessa. Täytyy muistaa, että koko erm on kokenut täydellisen mullistuksen sen jälkeen, kun Maastrichtin sopimus kirjoitettiin ja että erm-järjestelmässä pysyminenkin Emu-jäsenyyden ehtona jo nyt on kovinkin tulkinnanvarainen asia. Ei Suomelta kielletä Emu-jäsenyyttä siksi, että maa muka ei ole ollut muodollisesti mukana erm:ssä kunhan vain taloudelliset- ja valuuttakriteerit muuten on asianmukaisesti täytetty. EY-tuomioistuinkin tulkitsee unionin perussopimukset niiden tarkoituksen eikä niiden kirjaimen mukaisesti. Myös vireillä olevan erm:n toisen vaiheen hahmottaminen tukee käsitystä, että todellisuus on jo ajanut ohi Maastrichtin sopimuksen muodollisen vaatimuksen, että Emuun pääsyn ehtona on kahden vuoden erm-kytkentä.

Yhdyn valtiovarainministeri Sauli Niinistön tänään Helsingin Sanomissa ilmaisemaan kantaan, että tuo aikataulu joustaa. Itse olen vieläpä sitä mieltä, että se joustaa jopa niinkin paljon, että Suomi voi sanoutua kokonaan irti siitä. Näinhän myös Ruotsin hallitus ajattelee, kun se toteaa, ettei kruunun välttämättä tarvitse kuulua ermiin, jotta Ruotsi voisi liittyä Emuun. En ollenkaan ihmettele, että sikäläinen hallitus ottaa etäisyyttä ennenaikaiseen erm-kytkentään. Toteaahan ruotsalainen talousguru Niels Thygesen, joka tämän päivän Helsingin Sanomissa manaa Ruotsia ermiin kuin käärmettä pyssyyn, että seurauksena voi olla lainakorkojen huima nousu.

Arvoisa puhemies! Mikäli olisin hallituksen jäsen, minua huolestuttaisi paljon enemmän toinen asia, joka vielä saattaa nousta pahaksi esteeksi Emun toteutumiselle. Pelko siitä, että Emun kolmannen vaiheen ja yhteisen eurooppalaisen valuutan toteuttaminen ajan mittaan tekee EU:sta liittovaltion, voi jopa kaataa koko hankkeen. Huoli siitä, että Emu todella synnyttää liittovaltiosuhteen, on jo ilmeinen monissa EU-maissa ja alkaa levitä myös Suomessa. Itse en ihmettele tällaista. Arvovaltaiset kotimaiset ekonomistit näkevät monen näköisiä vaikeuksia esimerkiksi sen osalta, miten yhteisen keskuspankin ja valuutan aikana voidaan tasata EU:n eri jäsenmaiden välillä syntyviä taloudellisen kehityksen eroja. Kaiketi myös on suhtauduttava vakavasti Saksan Bundesbankin varapääjohtajan professori Otmar Issingin taannoin esittämään käsitykseen, että Emu toimiakseen vaatii tuekseen liittovaltion tapaisen Euroopan unionin.

Elleivät EU:n jäsenmaiden hallitukset onnistu saamaan kansalaisiaan uskomaan, että pelko liittovaltion syntymisestä on aiheeton, tuskin lienee mahdollista saada enemmistöä kannattamaan Emun toteuttamista kansallisissa parlamenteissa. Tässä jäsenvaltioiden hallituksilla on todellinen haaste, johon niiden on tartuttava ennakkoluulottomasti. Vain toimiva vuorokeskustelu omien kansalaisten kanssa voi taata sen, että he kokevat EU:n mielekkääksi ja sopuisa yhdentymiskehitys EU:ssa jatkuu. Suomen hallitus ei tietystikään saa nostaa käsiään pystyyn näiden vaikeuksien edessä. Sillä on tärkeä pedagoginen tehtävä valistaa kansalaisia niin, että he voisivat mieltää, millainen on se tosiasiallinen toimintaympäristö, josta he löytävät itsensä Emun toteuduttua.

Fru talman! Regeringen har en stor pedagogisk uppgift. Den måste lägga ner betydande möda på att för medborgarna klargöra hur verkligheten för dem kommer att gestalta sig den dag Emu blivit verklighet. Ett misslyckande på denna punkt kan äventyra hela projektet.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Valtiovarainministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Haluaisin ed. Laxin murheiden listaan liittää ehkä kaikkein vaikeimman ongelman, jossa on vain se hyvä puoli, että se ei ole yksi suomalainen ongelma, vaan ylipäätään eurooppalaisen hyvinvointivaltion ja elämäntyylin kilpailukyvyn kohtalo tässä maailmassa. Euroopassahan on jatkunut hyvinvointi aika pitkään ja joskus jää vähän miettimään, aletaanko täällä ikään kuin tyytyä olemaan paikoillaan tai liikkumaan hitaasti eteenpäin silloin, kun muut juoksevat. Ongelmana näyttää olevan kovin monilla muillakin kuin pelkästään Suomella se, että talouskasvu ei vastaa kilpailijamaiden tai -maanosien talouskasvua. Niinpä esimerkiksi Suomen kohdalla ollaan tilanteessa, joka on hivenen paradoksaalinen. Meidän talouskasvumme on Euroopan no-

peimpia nyt jo kolmatta vuotta ja juuri tälläkin hetkellä. (Ed. Pekkarinen: Oli!) — Juuri tälläkin hetkellä olemme Euroopan kärkeä, vähintään mitalisijoilla talouskasvun suhteen. (Ed. Pekkarinen: Miinusmerkkinen kasvu!) — Mutta me joudumme kysymään, onko tämä sarja kokonaan väärä, riittääkö tämä eurooppalainen sarja. (Ed. Ala-Nissilä: Ei riitä!)

Mitä asian hyväksi yritetään tehdä? Monenlaistakin. Olen havainnut, että monissa Euroopan valtioissa, sellaisissa, joita me olemme pitäneet tavallaan edelläkävijöinä, käydään samanlaista keskustelua kuin meillä, mutta hivenen jälkijättöisesti. Olemme itse asiassa valtiontalouden tervehdyttämisen ja myös muun muassa työelämän rakenteiden suhteen edenneet melko hyvää tahtia. Siinäkin olemme eurooppalaista kärkijoukkoa.

Eräs näistä keskusteluaiheista on Emu. Ei sitä kukaan vahingokseen ole rakentamassa. Sillä tavoitellaan jotain. Mitä sillä tavoitellaan? Sillä tavoitellaan eurooppalaista kilpailukykyä, sen palauttamista. Siitähän kysymys on. Ei liittovaltion puute ole kenenkään eurooppalaisen mielestä mikään ongelma. Ei sen takia ponnistella. Mutta kilpailukyvyn puute, työn puute ja kasvun puute ovat eurooppalaisia ongelmia ja niitä pyritään Emun rakentamisen avulla poistamaan. Meidän pitäisi ymmärtää tämä lähtökohta: Ei kukaan ole niin hölmö, että tekee itselleen vahingollista järjestelmää. Ei kenenkään etu ole rakentaa liittovaltiota vain liittovaltion vuoksi eikä ylipäätään päätähtäimenä, vaan päätähtäimenä on palauttaa se eurooppalainen kilpailukyky, joka valitettavasti on tyytymisen myötä pikkuhiljaa menetetty.

Ed. Lax esitti arvioita myös Emu-kriteereistä. Olen aika jyrkästikin toista mieltä siitä, minkälaisia johtopäätöksiä meidän on tehtävä siitä keskustelusta, jota käydään nyt erm 2 -järjestelmän, siis sen järjestelmän tiimoilta, joka tulisi voimaan Emun kolmannen vaiheen alkaessa niissä ns. poikkeusmaissa, jotka ovat sitoutuneet tulemaan Emun jäseniksi, mutta jotka eivät kykene kriteerejä siinä vaiheessa täyttämään. Nämä ns. poikkeusmaat saisivat erm 2 -järjestelmän.

Olen jokseenkin varma, että erm 2 -järjestelmään liittymistä tullaan pitämään ehdottomana kriteerinä myöhemmälle Emuun liittymiselle, johon siis kaikki ovat sitoutuneet. Se keskustelu, jota parasta aikaa käydään, ymmärtääkseni saattaa heijastua valtiomiesten ratkaisuun vuonna 98, jolloin erm 1:n osalta joudutaan tekemään se ratkaisu, oliko liittyminen kriteeri vai ei. Se saattaa vaikuttaa siihen suuntaan, että on yhä vaikeampi tulkita niin, ettei se ollut kriteeri. Jos 98 tehdään tulkinta erm 1:n kohdalta siten, että siihen kuuluminen ei ollut mikään kriteeri, niin 99 on vaikea omaksua erm 2 -järjestelmää, jossa yhtäkkiä olisikin tuo kriteeri, niin kuin hyvin monet näyttävät toivovan.

Se, missä näyttää yleisessä keskustelussa syntyneen jossain määrin joustovaraa, voi olla se tasan kahden vuoden määräaika, joka itse asiassa on aika moneen kertaan jo alkanutkin kulua. Siitä on erilaisia lähtöaikoja vuosien varrella esitetty. Oikeastaan erään varsin pitävää tasoa olevan käsityksen mukaan kahden vuoden määräaika alkoi tämän vuoden huhtikuussa. Jotkut ovat sitä mieltä, että mittaus alkaa heinäkuun alusta. Mitä ilmeisimmin siinä saattaa olla jokin liikkumatila.

Täällä on rahalakiin liittyen esitetty eriäviä mielipiteitä ja mahdollisesti tulee myös joku lausumaehdotus, jossa edellytetään hallituksen selontekoa. Kun tässä salissa niin moneen kertaan on puhuttu siitä, että olisi joku tiedon vaje näissä kysymyksissä, haluan nyt kertoa, että tarkoituksena on tuoda 14.6.1996 suureen valiokuntaan selvitys päätöksentekoprosessista Emun kolmannessa vaiheessa lähtien liikkeelle kaikista sen perusedellytyksistä pyrkien samalla hahmottamaan suomalaista säätämisjärjestystä siinä määrin, kuin sitä voidaan ilman hallituksen esitystä tehdä, jota selvitystä myös tässä salissa on kaivattu. Hallitus siis on hyvin avoimesti valmis keskustelemaan ja tuomaan sitä mukaa eduskunnalle sitä tietoa, joka hallituksen käytettävissä on. Luontevimmin se tietysti käy suuren valiokunnan kautta, joka itse on kohtuullisissa määrin ilmaissut mielenkiintoaan eli hoputtanut useaan kertaan. Nyt se hoputuksen aihe voidaan täyttää.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Oli hyvä, että ministeri Niinistö, jolla ilmeisesti on tuoreimmat tiedon tämänhetkisestä eurooppalaisesta ajattelusta siinä, pitäisikö Suomen kytkeä markkansa ermiin vai ei, käytti puheenvuoron.

Ihmettelen ed. Laxin puheenvuoroa siltä osin, kun hän toisaalta varoitteli hallitusta paniikista ja kuitenkin itse oli luomassa tällaista paniikkia, että jos Suomi nyt kytkee valuuttansa ermiin, sen jälkeen alkavat korot nousta ja syntyy turbulenssia, josta jo viime viikolla puhuttiin. Jos vertaamme aikaan tasan viisi vuotta sitten, jolloin markka kytkettiin ecuun, silloinhan tilanne oli aivan

toinen. Markka oli selvästi yliarvostettu. Palaan siihen puheenvuorossani vähän tarkemmin. Markka oli 35—40 prosenttia yliarvostettu, niin kuin markkinat osoittivat. Nyt kun markka on kellunut runsaan kolmen vuoden ajan, voimme sanoa, että markka on hakenut markkinoilla arvonsa ja se suurin piirtein on varmasti oikea arvo. Siinä, mikä on korkojen osuus, ehkä joistakin pienistä eroista voidaan keskustella. On tärkeää tietysti, että Suomen markka myös aikanaan kytketään ermiin mahdollisimman oikealla arvolla. Mikä se oikea arvo on, tietysti jää meidän kaikkien mietittäväksi.

Mitä tulee muihin talouden fundamentteihin kuten vaihtotaseeseen, ed. Lax hyvin muistaa 1991 tilanteen, miten voimakkaasti vaihtotase oli vajaa, ja viime vuonnahan ensimmäisen kerran se meillä oli todella ylijäämäinen. (Ed. Pekkarinen: Toissa vuonna!) — Kyllä, ensimmäistä kertaa ylijäämäinen vaihtotase. — Se on toinen näkökohta. Mitä tulee Emuun, varmasti työttömyystilanne Emussa on toinen kysymys, mutta erm-kytkennässä mielestäni talouden fundamentit ovat aivan erilaiset kuin ne olivat viisi vuotta sitten. Ministeri Niinistö oli viittaamassa esimerkiksi — sanomatta ihan suoraan — esimerkiksi Ruotsiin ja Italiaan. Ed. Lax, ne ovat valmistelemassa aivan selvästi liittymistään erm-järjestelmään. Se on käynyt pääministeri Prodin puheesta esille. Jos Ruotsin valtiovarainministeriä Åsbrinkia oikein tulkitsee, samoja toimenpiteitä Ruotsissakin harkitaan.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lax puhui korkokehityksestä. Oleelliset ovat nimenomaan lyhyet korot, joita käytetään yritysten investointien korkojen perustana. Oleellista on, joutuuko Suomi puolustamaan oletuskurssia, joka on huomattavan kapea, koroilla ja joudummeko sillä tavalla negatiivisen korkokehityksen kohteeksi.

Olen eri mieltä ministeri Niinistön kanssa siinä, että kun valuuttakurssivaihtelua rajaaviin valuuttakurssijärjestelmiin mennään, eri maat ovat eri tavalla haavoittuvia spekulaatioille. Kyllä Suomi kuuluu siihen joukkoon, joka valitettavasti on haavoittuva. Meillä on kaikki kolme oleellista ongelmaa. Rakenteellinen valtion velka kasvaa nopeasti; on tullut 10 miljardin aukko ilmeisesti tänäkin vuonna. Meillä on rakenteellinen massatyöttömyys. Meillä on vielä kolmantena, mitä monissa muissa EU-maissa ei ole, rahoitusjärjestelmä haavoittuvassa tilanteessa. Ministeri Niinistön puheesta kävi ilmi mielestäni se, että hallitus on valmistautumassa melko nopeaan erm-kytkentään ja valmis ottamaan siihen liittyvän riskin. Mielestäni tarvittaisiin syvällisempää analyysia vaikutuksista, kuin ministeri Niinistön puheesta kävi ilmi.

Ed. M. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnä ed. Laxin puheenvuoroon. On tietenkin mielenkiintoista mutta täysin myöhäsyntyistä herännäisyyttä ja jälkiviisautta, että ecu-kytkennän virheellisyyden toteamiseen meni viisi vuotta. Se on kohtuuttoman pitkä aika. Nyt ei tällä yhteiskunnalla ole aikaa viittä vuotta odottaa, että virheellisiä ratkaisuja voidaan todeta jälkikäteen. Se ei varmaankaan ollut se olennainen asia ja viesti ed. Laxin puheessa.

Mielenkiintoista koko tässä keskustelussa on se, että kukaan tähän mennessä ei ole kyseenalaistanut tätä lakia. Laki sinänsä on hyväksytty, ja ymmärtääkseni sen perusteet ovat yksimielisesti olleet tähän mennessä ainakin hyväksyttävissä. Se on mielenkiintoinen lähestymistapa asiassa, että nähdään kuitenkin se, että eduskunta asettaa paljon vartijaksi kumminkin tässä tapauksessa pankkivaltuusmiehet, Suomen Pankin ja tietenkin maan hallituksen. Ilmeisesti luottamus näitä toimijoita kohtaan on olemassa, mikä on positiivinen seikka.

Itse erm-kytkentään kyllä itse ainakin suhtaudun siten, että se on hyvin lähellä työtä, jota pomminpurkajat tekevät. Sen kanssa yksinkertaisesti ei ole varaa virheratkaisuihin. Tällä hetkellä näen riskit kohtuuttoman isoiksi itse kytkennän osalta, joka tässä keskustelussa nousee esille. Sen takia ministeri Niinistön puheenvuorossa ehkä huolestuttavaa oli, että oltiin palaamassa pääministeri Ahon aikaisen hallituksen retoriikkaan eli puhuttiin ehdottomista kriteereistä. Ne ovat hyvin pitkälle samoja puheita, jotka olivat ainoan oikean vaihtoehdon totuuksia. Ne osoittautuivat täysin virheellisiksi. Kannattaa kyllä olla näissä asioissa varuillaan.

Ed. Jääskeläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Sanoisin ed. M. Korhoselle, että ed. Laxin kohdalla ei tarvitse odottaa viittä vuotta. Muistan, miten untuvikkokansanedustajana viisi vuotta sitten kuuntelin hänen silloisia puheitaan. Ehkä mietin, onko hän pahan ilman lintu vai toisinajattelija. Hän oli

valitettavasti oikeinajattelija viisi vuotta sitten näissä tilanteissa. Siksi erityisellä tarkkuudella kuuntelin hänen puheenvuoroaan. Sitä oli vaikea vastustaa, vaikea keksiä vastauspuheenvuoroa, paremminkin alleviivata niitä asioita, joita hän esitti. Oikeastaan vain yhdessä asiassa menisin vähän pidemmälle. Jos Emu-hanke toteutuu, silloin liittovaltiokehitys on paremminkin varmaa kuin todennäköistä.

Hallitukselle toteaisin ed. Laxin sekä muidenkin puheenvuoroihin liittyen vähän ohi ja yli niistäkin, että saattaa olla, että tämän päivän jälkeen saatte käteenne aseen, joka voi olla Suomen talouden kannalta tietysti joissakin tapauksissa hyvä, mutta se voi myös tuhota Emu-hankkeen Suomen osalta. Olette kyllä paljon vartijoita tästä eteenpäin, ja pankkivaltuusmiehet myös.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Valtiovarainministeri käänsi kyllä asiat nyt täydelleen päälaelleen väittämällä, että Emu on työllisyyshanke. Ei tällaista ennen ole kuultu. Tosiasiahan on, että kaikki nämä Emu-kriteerit riitelevät erityisesti meidän tilanteessamme työllistämisen ja työttömyystilanteen korjaamisen kanssa. Juuri nämä Emu-kriteerithän ovat se kuristava kaulapanka, joka on ajanut Suomen siihen, että leikataan ja leikataan eikä päästä toisaalta elvyttämään. Näistä leikkauksista on sitten seurannut se, että kotimarkkinat vetävät huonosti ja suurtyöttömyys jatkuu.

Aivan samanlaista ilmiötä näkyy muuallakin Euroopassa. Suurtyöttömyyden sitkeys läntisessä Euroopassa aletaan yhä useamman talousasiantuntijankin arvioissa liittää Emu-politiikkaan ja Emu-kriteereihin. Ne ovat selvästi liian kireät. Emu-hankkeessa on selvästi kysymys kuitenkin loppujen lopuksi tietysti siitä, että se on poliittinen hanke, jolla vauhditetaan Euroopan unionin muuttumista liittovaltioksi. Työllisyyden kanssa tällä ei ole mitään tekemistä. Oli aika erikoista, että valtiovarainministeri edes yrittää tällaista väittää.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin mitä tulee selontekoon suurelle valiokunnalle, mielestäni se ei missään tapauksessa riitä eduskunnan informoimiseksi tästä asiasta, aihepiiristä, jossa sekä päättämisjärjestystä koskevat asiat että politiikan sisältökysymykset kiinnostavat. Totta kai suuri valiokunta on EU-asioiden käsittelyä varten. Jokainen meistä tietää sen. Sitten on asioita, niitä todella suuria asioita, joista keskustelu kuuluu koko eduskunnalle, eikä keskustaoppositio missään tapauksessa tule tyytymään siihen, että jokin suuri valiokunta ainoastaan näitä asioita käsittelee. Tämä jo tässä vaiheessa tiedoksi.

Mitä tulee siihen, että ministeri Niinistö sanoo, että totta kai Emulla on aikanaan tavoiteltu jotain hyvää ja myönteistä yhteisön alueella, silloin yhteisön, nyt unionin alueella, näin varmasti on ollutkin Maastrichtissa aikanaan, ilman muuta näin. Mutta sen jälkeen aivan viime aikoinahan taloudellinen kehitys Euroopassa on mennyt suuntaan, joka ei ole vastannut niitä toiveita, mitä Euroopassa odoteltiin muutamia vuosia sitten. Tässä tilanteessa kysymys on hyvin pitkälti siitä, miten Suomi määrittelee oman kantansa muuttuneeseen tilanteeseen: Seuraako Suomi sitä poliittista tahtoa, jota ilmentävät erityisesti Saksa ja Ranska, jotka poliittisella runttauksella ovat viemässä hanketta läpi, vai onko Suomella malttia ja halukkuutta tarkastella omista lähtökohdistaan kenties Ruotsin kanssa yhteisesti niitä intressejä, niitä näkökohtia, jotka meidän kannaltamme ovat tärkeitä oman kantamme määrittelyssä tämän hankkeen toteuttamisaikatauluun? On ollut mielenkiintoista havaita, että monissa EU:n jäsenmaissa käydään aktiivista keskustelua siitä, pitäisikö näissä oloissa, kun kasvu on hiipunut, lykätä Emun toteuttamista. Suomen hallitus näyttää olevan yksi tiukimmin sitoutuneita tähän aikatauluun 1.1.99 Saksan ja Ranskan vanavedessä.

Ed. Lax (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Elolle haluan vain sanoa, että hän pistää päänsä pensaaseen. Taloudellinen fundamentti ei ole kunnossa niin kauan kuin meillä on tällainen työttömyys. Täytyy nähdä selvä käänne, ennen kuin voidaan puhua vakaudesta. (Ed. Elo: Se ei liity ermiin!) Epäluottamus maamme taloutta kohtaan tulee jatkumaan niin kauan.

Kehotan myös lukemaan tämän päivän Hesaria, josta muun muassa Ruotsin hallituksen kanta käy ilmi.

Kyllä minä olen valtiovarainministeri Niinistön kanssa monesta asiasta varsin samaa mieltä. Minäkin näen nämä suuret ongelmat enkä minä epäile ollenkaan, että Suomen hallitus pyrkisi liittovaltiosuhteeseen. Mutta pedagoginen tehtävä on suuri, koska sen me kaikki tiedämme, että se todellisuus, se toimintaympäristö, joka syntyy Emun myötä, on vaikea hahmottaa. Se luo pelkoja. Tämä on ehkä se tärkein asia.

Kehotan kuitenkin valtiovarainministeriä ja hallitusta todellakin venyttämään erm-aikatau-

lua. Nimittäin erm 1:n osalta minä kuvittelen, että paljon suurempi ongelma on jo määritellä, minkä vaihteluvälin mukaan sitten mennään. Todellisuus on tässä ajanut Maastrichtin sopimuksen kirjoittamishetken ohi. Erm 2 on uusi sopimus, joka syntyy uudessa tilanteessa. Sitä voidaan ehkä enemmän juridisena asiakirjana noudattaa. Koko Emun syntyminen on poliittinen ratkaisu, (Ed. Pekkarinen: Kyllä!) jossa päätöksentekohetkellä vallitsevat olot ovat ne, jotka ratkaisevat. Niin kuin me olemme viime vuosina nähneet, talouden dynamiikka ja realiteetit ajavat kyllä monen monen poliittisen aikomuksen yli.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Puhjo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli hyvä kuulla, että ministeri Niinistö aivan avoimesti sanoi, mitä Emulla tavoitellaan. Hänen mukaansa Emulla tavoitellaan kilpailukyvyn parantamista. Olisi mielenkiintoista kuulla, millä keinoilla.

Kun Emun kolmas vaihe toteutuu, meillähän ei sen jälkeen ole enää omaa rahayksikköä. Herää vain kysymys, onko tässä tilanteessa ainoa mahdollisuus parantaa kilpailukykyä vain palkkoja laskemalla, mikä tietenkin heti heijastuisi ostovoimaan ja kotimarkkinateollisuuden heikentymiseen.

Ed. Kaarilahti (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Niinistö vastauspuheenvuorossaan sanoi muun muassa, että kaikki ovat sitoutuneet Emuun. Mikäli nyt oikein itse muistan, käsitellessään tässä talossa EU:hun jäseneksi liittymistä eduskunta tahtonaan ilmaisi, että eduskunta päättää liittymisestä Talous- ja rahaliittoon.

Mitä tulee 14.6. annettavaan selvitykseen suurelle valiokunnalle, yhdyn ed. Pekkarisen näkemykseen, että näin laajakantoisessa asiassa on edellytettävä, että koko eduskunta muodostaessaan kantaa tulevaisuudessa mahdollisesta Emuun liittymisestä pystyy myös siitä keskustelemaan ja saa hallitukselta tarvittavat selvitykset.

Ihmetyttää myös, miksi on näin suuri kiire antaa 14.6. selvitys päätöksentekomenettelystä suurelle valiokunnalle, mikäli erm-kytkentää, kuten olen aistinut, eduskunta ei pidä tarpeellisena ainakaan nopeassa aikataulussa. Ainakin itse näen, että erm-kytkentä tällaisessa työttömyystilanteessa ei ole kovinkaan järkevää talouspolitiikkaa. Me voimme edellisen hallituksen ecukytkennästä tehdä tiettyjä johtopäätöksiä.

Vielä mitä tulee ed. M. Korhosen kritiikkiin siitä, että itse rahalakia ei kukaan kyseenalaista, olen sitä tykönäni pohtinut, pitäisikö koko rahalaki kolmannessa käsittelyssä esittää hylättäväksi, mutta olen lähtenyt siitä, että se on tekninen laki, joka suo mahdollisuuden. Mutta toivon tosiaan, että hallitus nauttii eduskunnan luottamusta jatkossakin ja toteuttaa eduskunnan tahtoa, että tässä vaiheessa erm-kytkentään ei mennä.

Ed. Tiusanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tänään täällä salissa jalkapalloileva kansanedustaja Virtanen totesi, että Suomen parlamentti kuuluu saksankielisten parlamenttien joukkoon. Saksan Liittopankin pääjohtaja Hans Tietmeyer totesi Frankfurter Allgemeine lehdessä 26.4.96 näin aivan lyhyesti saksaksi: "Die Währungsunion sei zudem kein direktes Beschäftigungsprogramm, weil sie den Wettbewerb zwischen Unternehmen und Standorten in Europa noch verschärfe." Eli Euroopan unioni ei missään tapauksessa ole minkäänlainen vauhtipyörä tai aktiivisuuden lisääjä, koska se lisää ainoastaan kilpailua yrittäjien ja eri alueiden välillä Euroopan unionin sisällä. Näin tämä lause (Ed. Johannes Koskinen: Sama ranskaksi sitten!) ja sanoin sen saksaksi sen takia, ettei tule epävirallisessa käännöksessä erityistä virhettä.

Mutta olisin sitä mieltä myös, että kun valtiovarainministeri myönteisesti toteaa, että hallitus on valmis tiedottamaan suurta valiokuntaa 14.6., olisi ehkä ollut hänen mainitsemansa avoimuuden kannalta parempi, että tämä tiedottaminen olisi ollut vielä aikaisemmin, ennen kuin nyt käsiteltävänä oleva laki, rahalain muuttaminen, tulee tällä tavalla ratkaisuun.

Se olisi ollut paikallaan jo aikaisemmin, ja yhdyn myös ajatukseen siitä, että koko eduskunnan pitää saada tästä tietoa.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Ehkä muutama sana eurooppalaisen talouden suunnasta, jota täällä haikaillaan muun muassa elvytyksen nimissä. Nyt kannattaisi vähän miettiä, miten tälle talousmallille on käymässä, josta Suomi on valitettava esimerkki, ainakin ollut, paranemaan päin täällä asiat ovat.

Se, että eurooppalaiset kansantaloudet ovat velkaannuttaneet itsensä korviaan myöten ja Suomi ehkä sitäkin syvemmälle, eihän se ole tuo-

nut työllisyyttä. Se on ollut väärä keino. Voidaan tietysti kuvitella, että jokin vuosi menisi vielä tällä tavalla, että lainataan lisää ja eletään sen varassa, mutta joskus se herätys on ja väitän, että herätyskello on hyvin lähellä sointiaikaa.

Täällä ed. Kaarilahti halusi nähdä aikakytkentöjä. Haluan vain todeta, että suuri valiokunta on perännyt tätä selvitystä lukemattomia kertoja. Itse asiassa kuten sittemmin ed. Tiusanen taisi todeta, tämä selvitys alkaa olla jo nyt myöhässä. Tarkoitus on antaa suurelle valiokunnalle sen haluama selvitys.

Mitä tulee eduskunnan keskustelutilaisuuksiin, toivon, että arvoisat edustajat arvostaisivat muun muassa sitä, että me juuri nyt käymme tätä keskustelua. Suuren valiokunnan kanssa sitä käydään viikoittain ja täälläkin on käyty liki viikoittain. Hallitus tuo tietoa jatkuvalla syötöllä sitä mukaa kuin uutta tietoa tulee myös tänne. Muun muassa pyrin itse siihen tänään.

Ed. Ala-Nissilä puhui meidän haavoittuvasta taloudestamme. Nyt kannattaisi miettiä sitä, kuinka paljon me todistelemme ulospäin, että me olemme kovin haavoittuvia. Ei ainakaan liioitella siinä suhteessa kannattaisi.

Mutta nyt kannattaa muistaa myös mitalin toinen puoli, ja se on se, että kun eduskunta hyväksyy tämän rahalain, niin kuin olen ymmärtänyt, sen jälkeen seuraa väistämättä sarja kysymyksiä. Jokainen tietää nimittäin, mikä rahalain sisältö on ja mikä on rahalain säätämisen ratio. Sitten seuraa kysymyksiä, kytkeekö Suomi vai eikö kytke, ja milloin Suomi kytkee, jos kytkee. Meillä pitää tietysti olla sitten myös hyvä selitys siihen, miksi me emme kytke. Onko sellainen hyvä selitys se, että me olemme niin haavoittuvaisia, ettemme uskalla kytkeä?

Haluan tällä vain korostaa sitä, että hallitus kyllä miettii näitä kysymyksiä, punnitsee niitä kahta riskiä, jotka täälläkin on moneen kertaan kerrattu. Näitä kahta riskiä vertaillaan toisiinsa. Hallituksen vakaa aikomus on valita niistä mielestänsä pienin riski, tottakai. Mutta ihan riskittömässä tilanteessa me emme tässä suhteessa ole. Ei ole olemassa sellaista tietä, että ollaan hissun kissun ja passiivisia. Sekin sisältää, ja minun ymmärtääkseni juuri se, kaikkein suurimman riskin.

Edelleen todella myös ed. Puhjo epäili Emun tarkoitusperiä. Minä kieltäydyn ymmärtämästä sellaista ajatuksenjuoksua, että todellakin voitaisiin kulkea sellaista latua, että velkaannutaan tässä nyt vain ja Suomi vielä Euroopan kärkitahtia, että siinä putkessa olisi jokin hyvä tulevaisuus. En minä ole sitä nähnyt eikä sen tunnelin päässä tässä suhteessa edes millään tavalla häämötä valoa, vaan päinvastoin täysi pimeys. Velkaannutaan ja eletään hyvin huonossa työllisyystilanteessa. Se on sama kaava, joka on toistunut joka ainoassa Euroopan maassa. Velkaantuminen ja työllisyyden heikko kehitys ovatkin kulkeneet käsi kädessä eikä niin kuin täällä yritetään todistaa, että velkaantumalla painettaisiin työllisyyttä. Kyllä mitä ilmeisintä on se, että vähänkin pidemmällä aikajaksolla ainoastaan terveellä taloudella voidaan luoda työpaikkoja ja myös menestyä.

Ed. M. Korhonen, en ole täällä julistanut mitään ehdottomuuksia, näitä käsityksiä vain täytyy peilata. Esimerkiksi silloin, kun valtionpäämiehet kokoontuvat tekemään ratkaisua, me joudumme miettimään, mitä mahdollisesti muut valtionpäämiehet ajattelevat asiasta. Silloin joudutaan sen kaltaisiin pohdiskeluihin, niin kuin totesin, että on käynyt ilmeisemmäksi, että monet tulevat pitämään erm-kytkentää ehdottomana kriteerinä. Se on selvästi todennäköistä. En halua tässä arvioida, kuinka suuri todennäköisyys on, mutta se on ollut kasvamaan päin.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Keskustelu rahalain kolmannessa käsittelyssä on hyvin pitkälti keskustelua Raha- ja talousliitosta ja sen merkityksestä. Minäkin omasta puolestani haluaisin korostaa sitä, että Talous- ja rahaliitto on johdonmukainen seuraus siitä, että halutaan toimivat sisämarkkinat. Toimivien sisämarkkinoiden edellytyksenä on yhteinen valuutta, ja mitä suuremmalla alueella yhteistä valuuttaa voidaan käyttää sitä suuremmat hyödyt saadaan. Nyt, niin kuin täällä aivan oikein toisessa käsittelyssä todistettiin, Euroopan taloudet ovat kuitenkin hyvin erilaisia, josta syystä on päätetty tehdä lähentymisohjelma, jotta Raha- ja talousliitto voisi toimia ja jotta se suurin mahdollinen hyöty yhteisen valuutan kautta voitaisiin aikaansaada.

Lähentymisohjelma pohjautuu totta kai Maastrichtin sopimukseen ja se sopii Suomelle tavattoman hyvin siitä syystä, että Suomen talouden ongelmat ovat sellaiset, että joka tapauksessa lähentymisohjelman mukaisia pyrkimyksiä pitäisi edistää.

Kun täällä on esimerkiksi puhuttu siitä, että lähentymisohjelma ja ylipäätänsä Raha- ja talousliitto olisi ristiriidassa työllisyystavoitteen kanssa, niin näinhän ei suinkaan ole. Ei työllisyyttä olisi voitu Suomessa hoitaa ja edistää siten, että olisimme lähteneet siitä, että inflaatio voisi laukata tai korot voisivat olla tappokorkeat

tai että valtiontalouden alijäämää kasvatettaisiin, vaan päinvastoin jotta työllisyys voisi parantua, on talouden perustekijöiden oltava kunnossa.

Se, että työttömyys Suomessa on näin korkea, johtuu vain siitä, että ongelma on päässyt kasvamaan liian nopeasti hallitsemattomaksi. On erittäin tuskallista ja hidasta päästä eteenpäin, mutta ei ole muuta tietä kuin se, että luodaan perusedellytykset taloudessa sellaisiksi, että työllisyys voi parantua. Siihen tarvitaan kasvua, jota Suomessa on, mutta siihen tarvitaan myös rakenneuudistuksia, jotta saadaan työmarkkinat toimimaan. Näiden puolesta toivoisin tulevan tukea myös eduskunnasta, jotta saadaan myös tältä osin perusedellytyksiä kuntoon. On ollut pakko lähteä perustekijöistä liikkeelle.

Säästöjen syyt eivät ole todellakaan Talous- ja rahaliitossa eivätkä lähentymiskriteereissä vaan säästöjen syyt ovat se, että Suomen talous on kokenut ennen näkemättömän kriisin ja tuotannollisen laman, josta syystä yksinkertaisesti menot ovat olleet suuremmat kuin tulot. Näinhän ei voi jatkua kauan. Suomen talouden rakenteen kannalta on välttämätöntä, että itse asiassa pääsisimme ylijäämäisiin budjetteihin johtuen siitä, millainen työeläkerahoitusjärjestelmä meillä on.

Jos vielä puhutaan valtionvelasta, niin kannattaa ehkä sekin ottaa huomioon, että Suomen valtionvelan ongelmahan on se, että meillä ei tällaista ylipäätänsä aikaisempina vuosina ole ollut. Nyt valtion velka on kasvanut trendinomaisesti erittäin jyrkästi. Hallituksen tekemillä ratkaisuilla valtionvelan kasvu on saatu pysähdytetyksi mutta ei vielä taittumaan alaspäin riittävän selkeästi. Mutta näin on kuitenkin tapahtunut. (Ed. Pekkarinen: Ei ollenkaan taittunut!)

Merkittävää on tietysti se, että valtionvelan sisäinen rakenne on muuttunut meille edullisemmaksi sikäli, että kun se pahimpina vuosina oli kaksikolmasosaltaan ulkomaan valuuttavelkaa, tällä hetkellä alle puolet on ulkomaan valuuttavelkaa, mikä tietysti lisää Suomen kansantalouden itsenäisyyttä ja omien ratkaisujemme merkitystä. Niin kauan kuin valtionvelka olisi painottunut ulkomaiseen valuuttavelkaan, totta kai olisimme erittäin riippuvaisia kaikista niistä tiedoista, joita Suomen taloudesta liikkuu maailmalla, ja tässä suhteessa se on vain annettu tosiasia.

Euroopan kilpailukyky ei ole mikään vähäpätöinen asia ja sitähän on pohdittu hyvin paljolti Euroopan unionin piirissä. Chiampin raportissa lähdettiin hakemaan Euroopan kilpailukyvylle uutta konseptiota, ja se kai on vähän samanlainen kuin Suomenkin. On selvää, että Suomen vientiteollisuus ja tuotannollinen pohja eivät pysty kilpailemaan alhaisilla palkoilla ja suurilla sarjoilla, vaan aika vahvasti kilpailukykymme perustuu siihen, että Suomessa osataan hyödyntää osaaminen ja laatu. Samaa lähestymistapaa joutuvat kaikki Euroopan maat käymään läpi siitä syystä, että maailmantalouden tilanne on muuttunut. Aasian kilpailukyky on erinomainen, mutta voi tietysti sanoa, että se kai tapahtuu tällä hetkellä demokratian kustannuksella. Kuinka kauan näin voi olla, on arviointikysymys.

Tulevaisuusselonteko, jonka ensimmäinen osa tullaan antamaan eduskunnalle syksyllä, pohtii juuri näitä Euroopan muutostekijöitä suhteessa globaalitalouteen ja lähtee siitä juuri, että meidän pitäisi arvioida toimintaympäristömme muutoksia niin Euroopassa kuin maailmantaloudessa erityisesti juuri talouden ja työllisyyden näkökulmasta. Sen pitäisi myös olla mukana tässä keskustelussa, jota nyt käydään työllisyyden ja kasvun edistämiseksi, ja antaa Emulle vain se paikka, joka sille kuuluu. Kysymys on toimivien sisämarkkinoiden luomisesta.

Rahalain osalta haluan vielä sanoa sen, mikä on sanottu moneen kertaan, että tämä rahalakihan antaa vain välineet tehdä erilaisia asioita, jotka ovat kansakunnan etujen mukaista. Ehdotus mahdollistaa markan kelluttamisen, mutta myös kytkemisen joko ermiin tai johonkin muuhun järjestelmään.

Kuten moneen kertaan on sanottu, hallituksella ei ole mitään kassakaappisopimuksia tai valmisteluja siitä, että juuri tämä ja tämä ratkaisu olisi oikein ja juuri tuo ja tuo päivä olisi oikea. Kysymys on siitä, että meidän täytyy arvioida koko ajan toimintaympäristön muutoksia. Siitä ei kai voi olla epäilystä, etteikö vakaa valuutta olisi lähentymiskriteeri. Meillähän ei ole mitään ongelmaa täyttää tätä. Erm nykyisessä vaihteluvälissä ± 15 ei todellakaan ole niin suuri peikko kuin täällä on sanottu, jos ihan rehellisä ollaan.

Se on tietysti toinen asia, että voidaan pohtia sitä, onko ylipäätänsä Euroopan unioni hyvä asia, ylipäätänsä se, että tavoitteeksi on otettu sisämarkkinat ja sitä kautta sisämarkkinoiden toimintaan liittyvä yhteinen valuutta. Mutta kyllä kai pienten kansantalouksien etu on toimia tällaisessa suuremmassa yhteydessä, silloinhan

voidaan paljon paremmin Wall Streetin tai jonkin muun heilahteluilta välttyä ja niiden vaikutuksia eliminoida, koska ne ovat aina laidoilla suuremmat, kuten olemme nähneet menneinä vuosina selvästi Suomessa.

Vielä yksi asia. Ehkäpä erm-kytkennästä käytävän keskustelun kiihkeyteen on juuri syynä se traumaattinen tilanne, joka oli silloin, kun markka kytkettiin yksipuolisesti ecuun, kuten jo aikaisemmin keskustelussa on tullut esille. Mutta on myös syytä todella todeta, että Suomen talouden perusteet ovat olennaisesti toisenlaiset kuin tuolloin. Jos joku nyt väittää, että Suomen talouden perusteet eivät olisi olennaisesti toiset, hän puhuu pötyä sen vuoksi, että meillä on pitkään jatkunut taloudellinen kasvu, joka on merkinnyt sitä, että meillä on erittäin hyvä vientiveto ollut edelleenkin, vaihtotase on ollut ylijäämäinen ja tulee olemaan selvästi ylijäämäinen tämän vuoden, mikä tietysti helpottaa velkaantumiseen liittyviä ongelmia, joita meillä on. Inflaatio on pysynyt alhaisena. Inflaatiopaineita ei taloudessa ole. Korkojen laskun edellytykset ovat olleet erinomaiset. Näinkin on tapahtunut.

Meidän itse on huolehdittava siitä, johon ei auta Raha- ja talousliitto eikä myöskään mikään suurempi voima, että epävarmuus taloudessa vähentyy niin, että ihmiset, jotka tällä hetkellä varautuvat säästämistään lisäten pahan päivän varalle, eivät sitä koko ajan tekisi, vaan voisivat nähdä sen, että taloudessa voi tehdä nyt myös investointi- ja hankintapäätöksiä ja että selvästi käänne parempaan on tapahtunut. Mutta jos eduskunta koko ajan vakuuttaa, että asiat menevät vain huonommin ja huonommin, niin totta kai ihmisetkin ovat sitä mieltä, että heidän pitää ottaa vakavasti huomioon poliittiset puheet.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vielä ministeri Niinistön puheenvuoron johdosta todeta ensinnäkin sen asian, että erm-oloissa eläminen on paljon vaativampi tehtävä kuin mahdollisessa Rahaliiton kolmannessa vaiheessa, jossa emme ole alttiita sillä tavalla spekulaatioille kuin erm-oloissa olemme.

Ministeri Niinistö kuten ministeri Alhokin puhui talouden mustamaalaamisesta. Siihen ei tietenkään pidä lähteä, vaan pitää katsoa kaikki eri vaihtoehdot ja riskit. Kuitenkin on tosiasia, joka on kaikkien tiedossa, että meillä on takana EU-maiden pahin pankkikriisi, joka ei ole vielä kokonaan ohitse. Toinen asia on, että meillä on toiseksi pahin työttömyys EU-maista. Nämä ovat tosiasioita, jotka ovat kaikkien tiedossa. Ei niitä voida sivuuttaa.

Kolmas tosiasia on se, että työllisyyden parantaminen olisi talouden, myös valtiontalouden, parantumisen avain, mutta Lipposen hallituksen käsikirjoitus ei toimi tässä tilanteessa, se ei ole riittävän tehokas, siinä ei ole työreformistisia aineksia riittävästi. Tämäkin on kaikkien tiedossa. Näitä tosiasioita ei kannata piilottaa, vaan katsoa rehellisesti tätä tilannetta.

Ed. Johannes K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö näillä riveillä ja rivien väleillään on pahasti ajamassa itseään ja sen mukana hallitusta erm-loukkuun, kun hän nimenomaan piti kovana uhkana sitä, että kysellään, miksi ei kytkettäisi ermiin silloin, kun rahalaki sen mahdollistaa. Rahalain muutoksella tavoitellaan nimenomaan kaikkien vaihtoehtojen avaamista ja auki pitämistä. Se tarkoittaa myös ajallista liikkumista. Suomen kannalta saattaa olla järkevää pitää myös erm-kytkentää optiona mahdollisimman pitkään eikä lähteä sitä kiireellä toteuttamaan.

Tämä liittyy myös siihen ministeri Alhon toteamukseen, että pahinta meille on epävarmuuden lisääntyminen. Meidän oloissamme epävarmuus, äkkinäiset korkopiikit, saattaisi hidastunuttakin kasvua heikentää ja tulevaisuuden talouden näkymiä synkentää yllättävissäkin vaiheissa, jos erm-kytkentä väärin ajoitettuna siihen johtaisi.

Minusta on tässä yhteydessä aivan turha lähteä erilaisia aikatauluvaihtoehtoja asettamaan todennäköisyysjärjestykseen. Samalla on syytä todeta, että tavallaan olemme tiukasti tulkitusta kahden vuoden aikarajasta jo myöhässä. Nyt on aivan turhaa mallioppilasroolin vetämistä, jos lähdetään rakentelemaan uusia tulkintalinjoja. Emun kolmannen vaiheen toteutumisessa tärkeätä on talouden substanssit, ei erm-kytkennän tiukka aikataulu.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Koskinen!

Ed. M. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Niinistö poistui, mutta ajatus, jonka hän toi esille puheenvuorossaan, on tietyiltä osin vähän epälooginen. Eihän päämääränä voi yhteiskunnalla olla mikään järjestelmä itsensä vuoksi, vaan kyllähän pää-

määränä täytyy olla se, että saavutetaan mahdollisimman hyvä tulos talous- ja työllisyyspolitiikan kautta. Silloin liittoumat voivat tulla kyseeseen, jos ne parantavat nimenomaan yhteiskunnan toimintaedellytyksiä.

Toisaalta on pakko myös sanoa, että kun keskustaoppositio väittää tänä päivänä, että eivät he aja Emuun eikä ermiin tähtäävää talous- ja työllisyyspolitiikkaa, niin, anteeksi rouva puhemies, mutta on ehkä käytettävä ilmaisua, että Herra varjele meitä siltä talous- ja työllisyyspolitiikalta, jolla keskusta toimi edellisellä hallituskaudella. (Ed. Pekkarinen: Sillä noustiin!) Sen 500 000 työtöntä, 30 000 konkurssia, pankkitukea (Ed. Pekkarinen: Sillä noustiin!) — ed. Pekkarinen, jos minä saan puhua tällä kertaa — 50 876 miljoonaa markkaa, takauksia Arsenalille ja SKOP:ille 28 098 miljoonaa markkaa, korkokuluja yhteiskunta on maksanut sen seurauksena, mitä talous- ja työllisyyspolitiikkaa keskusta harjoitti 10 600 miljoonaa markkaa. On pakko sanoa, että jos se tie on Suomen tie, niin ei tämä talous kestä sitä, ei kestä työllisyys. Jos vaihtoehtona on jokin tuntematon tie, niin olisi mukavaa kuulla joskus se vaihtoehtoinen tie, mitä kuljetaan. Keskustan tie on se tie, jota Suomen talous ei kestä.

Ed. V a n h a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nykyinen hallitus, ed. M. Korhonen, hyvin useasti perustelee nykyistä ahdinkoa sillä, että kansalliset suhdanteet ovat heikot, Suomen talouskasvu on heikkoa. Toivoisin, että samaa logiikkaa käytettäisiin myös, kun arvioidaan edellisen hallituksen toimikautta.

Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistön lupaama 14 päivänä annettava selvitys mahdolliseen Emu-jäsenyyteen liittyvästä lainsäädäntöprosessista on ymmärtääkseni luonteeltaan tekninen. Se on selvitys, jota suuri valiokunta on ainakin yli puolen vuoden ajan toistuvasti pyytänyt. Hyvä, että se tulee. Eduskunta varmasti omalla aikataulullaan aikanaan määrittää oman kantansa siihen, minkä lainsäädäntöprosessin mahdollinen Emu-jäsenyys vaatii.

Ministeri Niinistön puheesta käy ilmi se, että hallitus tuskailee sen valinnan kanssa, mitä otetaan huomioon mahdollista erm-kytkentää tehtäessä, painavatko vaa'assa taloudelliset perustelut vai se aikataulutulkinta, joka tähän kahden vuoden sääntöön sisältyy. Jos saan neuvoa sekä pankkivaltuustoa että hallitusta, niin vain ja ainoastaan taloudellisten perustelujen pitää painaa silloin, kun mahdollisesta kytkennästä tai sen tekemättä jättämisestä päätetään.

Ed. K a a r i l a h t i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Alho viimeisessä lauseessaan syytti eduskuntaa siitä, että se luo epävarmuutta keskustelussaan. Näin sanoitte muutamassa viimeisessä lauseessanne. Minusta se on aika outoa, koska minusta nimenomaan eduskunnan pitää linjata omalta osaltaan sitä linjaa, jota hallitus toivon mukaan myös noudattaa, vaikkakin se valmistelee eduskunnalle esitykset. Minusta talouspoliittinen keskustelu nimenomaan kuuluu myös eduskunnalle ja avoin keskustelu ei voi luotsata epävarmuutta.

Toiseksi, ministeri Alho, velka on velkaa, on se sitten otettu kotimaasta tai ulkomailta. Siinä olette oikeassa, että on järkevämpää ottaa sitä tänä päivänä kotimaasta, mutta velka on joka tapauksessa maksettava takaisin.

Syy, minkä takia taloutemme on epätasapainossa, johtuu niin kuin sanoitte: menot liian suuret, tulot liian pienet. Itse katson, että menojen suuruus johtuu suurtyöttömyydestä ja tulojen pienuus johtuu siitä, että ei tällaisella verotasolla kuluteta. Sanoitte, että ihmiset säästävät — ei tällä verotasolla kukaan tänä päivänä säästä. Jos ei työn teettämisen ja työn tekemisen verotusta saada alemmaksi, ei kulutuskysyntää kukaan elvytä.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin minusta tuntuu siltä, että kansanedustajat sekoittavat aivan selvästi erm-kytkennän, jonka rahalain uudistaminen mahdollistaa, ja toisaalta Emun. Eduskuntahan on päättänyt aikaisemmin, että eduskunta tulee päättämään Emun kolmanteen vaiheeseen siirtymisestä.

Minusta nämä kaksi asiaa tulee nyt pitää erillään, koska kyllähän, jos me väitämme, että Suomen markkaa ei voi kytkeä ermiin, koska syntyy spekulaatioita ja turbulenssia, väitämme samanaikaisesti, että kellutuksen aikana on syntynyt väärä arvo Suomen markalle. Minusta se on täysin kohtuuton väite. Yrittäkää nyt todistaa se, että markkinat ovat olleet väärässä ja markalla on väärä arvo. Siitähän spekulaatiot johtuvat, niin kuin muistatte vuoden 91 tapahtumat: Markalla oli väärä arvo, ja alkoi spekulaatio, koska markka oli kytkettynä silloin. Minusta tämä nyt pitäisi jokaisen kansanedustajan ymmärtää. Ei tässä kovin paljoa tarvitse talouspoliittista tuntemusta.

Lisäksi haluaisin todeta, että ministeri Niinistö myös sekoitti kaksi asiaa: Suomen valtion velan ja velkaantumisvauhdin. Minusta ne ovat

kaksi eri asiaa. Ei kannata pelotella valtion velalla, koska me olemme kuitenkin kohtuullisesti pärjänneet, mutta velkaantumisvauhti on liian nopea, me emme ole saaneet tasapainoon sitä.

Velkaantumisen kuriin saattamisessa minä tuen hallitusta, mutta nyt meidän täytyy katsoa ne keinot, kuinka suuria leikkauksia teemme, millä aikataululla pyrimme saamaan tämän aikaan. Silloin tulemme Emunkin aikatauluun, kuinka nopeasti pyrimme tähän. Tästä en ole aivan varma. Minusta meidän pitää edelleen katsoa kaikki ministeriöt, mitä on saatavissa säästöjä sieltä. Ei se, että me leikkaamme ihan pieni- ja keskituloisilta ihmisiltä, varmasti tasapainoa kaikkein nopeimmin tuo, vaan se pitää meillä työttömyyden korkealla tasolla, koska kotimainen kysyntä on heikko. Sen takia tämä on erittäin vaikea ongelma. Luulen, että ministerit jakavat tämän huolen siitä, miten saamme velkaantumisen kuriin.

Todettakoon, että esimerkiksi Belgia aikoo ensimmäisten Emu-maiden joukkoon ja siellä on valtion velka kaksinkertainen meihin nähden. Suomen osaltahan budjettivajetta pienentää se, että sosiaalirahastot olivat viime vuonnakin yli 20 miljardia markkaa ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Elo!

Puhuja: ... ylijäämäisiä ja kuntien talous myös ylijäämäinen.

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Alho puheenvuorossaan puhui Suomen asemasta unionissa äärialueena. Näin se todella on. Emua ollaan luomassa sisämarkkinavaluutaksi. Se toimii varmaan ytimessä, mutta en ole kuullut ministeri Alhon vastausta työväenliikkeelle rahastoista, joita työväenliike vaatii Emu-asian kuntoon saamiseksi. Toivoisinkin jossakin puheenvuorossa saavani siihen vastauksen.

Ed. Ryhänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Korhonen lateli pitkän listan edellisen hallituksen syntejä. Hän sanoi muun muassa, että pankkituki on edellisen hallituksen syytä. Oletteko todellakin tätä mieltä? Muistatteko, milloin pankkituen alku oli ja mistä se johtui? Onko edellisen hallituksen syytä esimerkiksi punapääoman romahtaminen ja siitä johtuva suuri pankkituen tarve?

Arvoisa puhemies! Ministeri Alho totesi puheessaan, että Suomen pitäisi päästä ylijäämäbudjettiin. Olen samaa mieltä, niin pitäisi ja pitää. Ministeri Alho ei kuitenkaan sanonut, millä toimenpiteillä ylijäämäbudjetteihin päästään. Kysynkin siis, mitä hallitus aikoo tehdä tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

Olen sitä mieltä, että erm-kytkentä ei tähän tavoitteeseen johda, koska kuten täällä on aiemmin jo todettu, se saattaa nostaa korkoja hyvinkin radikaalisti, mikä olisi velkaiselle valtiolle äärettömän tuhoisaa. Suomessa ylipäätäänkin tällä hetkellä on raalikorko Keski-Eurooppaan nähden korkeampi siitä syystä, että meillä on inflaatio 1,5 tai 2 prosenttia alhaisempi.

Ed. Puhjo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö ei vastannut allekirjoittaneelle siitä, että palkat olisivat se kohde, jolla kilpailukykyä Emussa parannetaan. Ministeri Alho sen sijaan mainitsi, että alhaisilla palkoilla ei kilpailukykyä nosteta vaan osaamisella ja laadulla.

Minun täytyy huomauttaa, että emme me suomalaiset ole yhtään sen välkympää tai nerompaa kansaa kuin eurooppalaiset. Ei tätä osaamista ja laatua voi lainkaan sanoa pääasiaksi meidän kilpailukykymme parantamisessa, vaikka meillä tietyillä alueilla onkin huippuosaamista. Jäljelle jää, kun meillä Emun kolmannessa vaiheessa ei ole omaa rahayksikköä eikä omaa keskuspankkia, ainoastaan palkkojen alentaminen ja sosiaaliturvan alentaminen, mitä linjaa nyt jo harjoitetaan.

Ed. Kääriäinen: Arvoisa rouva puhemies! Ehdotan, että eduskunta hyväksyisi seuraavan I vastalauseen mukaisen lausuman: "Eduskunta edellyttää, ettei Suomen nykyisessä taloudellisessa tilanteessa markkaa kytketä Euroopan valuuttakurssijärjestelmään erm:ään."

Arvoisa puhemies! Erm-kytkennästä pidättäytymisen perustelut ja perusteet ovat itse asiassa vahvistuneet myös viimeviikkoisen keskustelun jälkeen. Täällä on puhuttu monessa puheenvuorossa Suomen talouden fundamenteista, perustekijöistä, ja niitten osalta pitää sanoa avoimin silmin, että nehän eivät ole kunnossa. Massatyöttömyyden ja velkaantumisen hirmuvauhdin perusteella ne eivät ole kunnossa. Kuten ed. Ala-Nissilä sanoi, myös meidän pankkijärjestelmämme ja rahoitussysteemimme on aika herkkä pankkikriisin jälkitilassa. Tähän pitää vielä jatkaa se ikään kuin negatiivisena lisäpunnuksena, että kyllä Suomen talouden näkymissä on hiipu-

misen merkkejä ihan viimeaikaistenkin tietojen perusteella, kun muistamme, mitä tuotannon kasvuluvuista kerrottiin maaliskuulta, kun muistamme, mitä kaupan näkymistä kerrottiin aivan vastikään, sekä tukkukaupan että vähittäiskaupan näkymistä. Tukkukaupan näkymät ovat melko vahva ilmaisin siitä, mikä on jama.

Syksyllä ei kaikki ole välttämättä toisin. Hallitushan nyt yrittää vakuuttaa kaikille tahoille ja kansalle pyytäen kärsivällisyyttä, että syksyllä kaikki on toisin. Mutta kertokaa ihmeessä, minkä takia ne ovat toisin. Missä ovat ne tekijät, ne perusteet, minkä takia syksyllä kaikki on toisin, siis paremmin ja valoisammin kuin tällä hetkellä on? Minä yhdyn hyvin pitkälle ed. Laxin ensimmäiseen keskustelupuheenvuoroon, jossa hän riskin ottamisen kohtuuttomuutta mielestäni hyvin ammattimiehen otteella käsitteli ja toi esille.

Nyt kohdakkoin läpi menevä rahalaki antaa tietysti julmetun suuren ja väkevän mandaatin hallitukselle hoitaa Suomen raha- ja talouspolitiikkaa haluamallaan tavalla. Tämä mandaatti on pakko antaa sangen epäilevin, jopa pelokkain mielin. Ministeri Niinistön eilispäivänkin lausunnot ilmaisevat sitä, että hallituksessa pohditaan hyvin tiiviisti erm-kytkennän aikataulua. Sen takia kyllä olisi tosi tärkeää saada tietää vähän kokonaisemmin, vähän laajemmin, mitä hallitus suunnittelee. Meidän ei tarvitsisi tietää mitään viikonloppua siitä, milloin se aikoo tämän erm-kytkennän viedä läpi, sitä ei ole kukaan täällä tivannutkaan, vaan niistä ehdoista ja edellytyksistä, joiden vallitessa hallitus tätä päätöstään pyrkii läpi viemään.

Arvoisa rouva puhemies! Rahalakia ja ermiä ei voi tietenkään käsitellä sanomatta muutamaa sanaa Emusta, vaikka tietysti nämä ovat tarkkaan ottaen eri asioita, joitten erottamista ed. Elo ihan oikein tähdensi.

Mielenkiintoista on ollut havaita jälleen ihan viime päiviltä, kuinka SAK:n liittokokous ja myös SDP:n tuleva puoluekokous ainakin julkisuuteen tulleitten tietojen perusteella aikoo asettaa ns. reunaehtoja taikka ehtoja Suomen mahdolliselle liittymiselle Emu-järjestelmään. Tämä on aika tärkeä poliittinenkin viesti, joka on syytä noteerata. Sekä SAK että SDP asettavat omalta kannaltaan omista lähtökohdistaan käsin ns. reunaehtoja mahdolliselle Emu-liittymiselle. Reunaehdot tulevat siis hyvin likeltä hallituksen ydintä, voi sanoa vähän huumoria viljellen, että yhteisen peiton alta. Tätä taustaa vasten on kohtuullista, että Suomen nykyinen eduskunta saisi ja saa sanoa sanansa hallituksen suuntaan siinä kuin SAK ja SDP:kin. Tämän takia, jotta saisimme sen sanan sanoa eväänä, ohjeena, jopa sitoumusvaatimuksena, eduskunnan täytyy tietää enemmän kuin tällä hetkellä hallituksen suunnitelmista, enemmän kuin tulee tietoon 14.6.1996 suurelle valiokunnalle ja tällä kertaa vain lainsäätämisjärjestyksestä. On paljon muitakin olennaisia asioita, joiden täytyisi olla nimenomaan koko eduskunnan tiedossa.

Tulee väkisinkin sellainen vaikutelma hallituksen toiminnasta, että se on valinnut pala palalta hivutuksen strategian. Suomea viedään pala palalta kohti Emu-liittymistä. Sitten, kun tullaan viimeiselle viivalle, sanotaan, että eihän meillä ole mitään vaihtoehtoja. Meidän on pakko ottaa tuo, kun tähän saakka on jo tultu, ei ole vaihtoehtoja olemassa. Tämän nimi on pala palalta hivuttamisen strategia, joka näin suuressa asiassa ei ole kohtuullinen ja oikea eikä reilu tapa viedä Suomea eteenpäin näin suureen päämaaliin, näin suureen uuteen järjestelyyn. Tämän takia hallituksen toimintatapaan tässä asiassa ei voi luottaa.

Arvoisa puhemies! On kirkuva kontrasti yhtäältä siinä, että hallitus ajaa, ainakin hallituksen tosiasiallinen johto, Lipposen-Niinistön akseli, Emua niin kuin käärmettä pyssyyn, jos saa siteerata ed. Laxin hyvää termiä, mutta samalla tosiasia on se, että valmistelu on melko olematonta ja aika mitätöntä Emu-aikaista talouspolitiikkaa silmälläpitäen, jotka olot ovat toista kuin tällä hetkellä vielä ovat. Siinä on kirkuva kontrasti, jota vielä täydentää, jytäköittää se, että hallituksen lähentymispolitiikka on merkinnyt tosiasiassa leikkausten toteuttamisen muodossa kärjistyvää eriarvoisuutta ja myös massatyöttömyyden jäädyttämistä korkealle tasolle.

Olisi hyvä kuulla — tämä on, anteeksi, vähän jankuttamista — missä ovat tämän suunnitelman taloudelliset perusteet ja perustelut. Se on tullut selväksi, että hallituksen johto korostaa suunnitelman poliittista luonnetta, jopa turvallisuuspoliittista luonnetta. Joskus tulee vaikutelma, että ne ovatkin ainoita perusteluita, joita tässä yhteydessä tuodaan esille. Kovaan ytimeen, unionin valtavirtaan pyritään ja hakeudutaan, käyköön maan taloudelle miten tahansa. Tältä tuntuu, kun asioiden hoitamista ja nimenomaan perusteluja ja tiettyä hiljaisuutta ja vaikenemista näistä asioista seurailee. Keskustalle ei käy eikä tule käymään se, että Emu-hanketta viedään eteenpäin poliittisilla perusteilla, vaan ratkaisu on tehtävä aikanaan suuntaan tai toiseen nimenomaan vain taloudellisilla perusteilla. Poliittinen perus-

telu mennä kovaan ytimeen ja valtavirtaan ei käy keskustan politiikaksi.

Arvoisa rouva puhemies! Kaiken kaikkiaan, jos hiukan mutkia oikoo ja sanoo Emu-hankkeesta nykytiedoilla ja -näkymillä, toivoisi, että se ei toteutuisi, sillä Emu-hanke ei ole taloudellisessa mielessä edullista, ei sen enempää EU:lle kuin myöskään Suomelle. Se saisi jäädä vain paperiksi, kevyet mullat tämän hankkeen päälle.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Jo viime kerralla totesin, ettei minusta ed. Kääriäisen puheenvuoro ole oikein uskottava. En usko, että ed. Seppo Kääriäinen sydämestään ajattelee sillä tavalla kuin hän puhuu, mutta valitettavasti, ed. Seppo Kääriäinen, minun on näin todettava. Kun ed. Kääriäinen esimerkiksi toteaa, että päätös Emusta on tehtävä taloudellisilla eikä poliittisilla perusteilla — viittasin tähän jo viime kerralla — miten ed. Kääriäinen erottaa toisistaan poliittiset ja taloudelliset perusteet, kun hänkin varmasti osaa sekä taloutta että politiikkaa ja varmasti talouspolitiikkaakin?

Mitä tulee keskustan kantaan yleisemmin, niin on varsin mielenkiintoista nähdä, mitä keskustan puoluekokous sanoo ensi viikolla Emusta. Nythän eduskunnan varapuhemies Sirkka-Liisa Anttila ja ed. Seppo Kääriäinen totesivat, että pitäisi irtisanoutua ja sitä ei pitäisi toteuttaa. Minä todella jään hyvin suurella mielenkiinnolla seuraamaan ja varmaan kaikki me eduskunnassa seuraamme keskustan puoluekokousta nimenomaan tältä osin, mitä keskusta sanoo Emusta. On mielenkiintoista nähdä, mitä esimerkiksi ed. Aho sanoo tästä, sanoutuuko keskusta todella irti niin kuin varapuhemies S-L. Anttila ja ed. Seppo Kääriäinen ovat ehdottamassa. Kun tarkkaan kuuntelee ed. Kääriäisen sinänsä erittäin taitavaa puhetta, oppositiopolitiikkaahan se, ed. Kääriäinen, on ja se on sinänsä täysin sallittua.

Mitä tulee siihen, että eduskunnan tulee tietää kokonaisuudessaan siitä, kun suuri valiokunta saa 14.6.1996 selonteon, uskon, että kaikki tiedot tulevat koko eduskunnan käyttöön. Varmasti paperia on monistettavana sen verran, että koko eduskunta saa ne. Luulen vain, kun teillä on puoluekokous suurin piirtein samoihin aikoihin, että aika vaikea on saada eduskuntaan keskustelua siitä. Jos ed. Seppo Kääriäinen olisi nyt ratkaisevassa asemassa, niin olen sataprosenttisen varma siitä, että hänkin pitäisi kaikki vaihtoehdot auki. Se kai on ainoa realistinen politiikka. Mielenkiintoista olisikin tietää, mikä on ed. Kääriäisen rehellinen ajattelu tältä osin.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kääriäinen viittasi vastalauseen muotoiluun, että nykyisessä taloudellisessa tilanteessa ei ermiin kytkentää pidä tehdä. Samaan hengenvetoon hän jatkoi, että myös syksyllä Suomen talous on vähintäänkin yhtä kurjassa tilanteessa kuin se on tällä hetkellä. Tämän logiikan mukaan ermiin kytkentä ei tule kysymykseen myöskään syksyllä. Jos kytkentää jonkinlaisena kriteerinä pidetään, tästä voi tehdä silloin johtopäätökset, että Suomen keskusta on sitä mieltä, että ei ermiin kytkentää nyt, ei syksyllä eikä koskaan. Tämä taas suoraan tarkoittaa sitä, että silloin on kielteinen kanta lopullisesti myös koko Rahaliittoon liittymiseen eli ei ole vaihtoehtoa tehdä sitä päätöstä ajallaan sitten, sen paremmin taloudellisten kuin poliittistenkaan perusteiden mukaan, jos pelataan erm-kytkennässä se vaihtoehto pois.

Ed. K ä ä r i ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elo aivan tarpeettomasti sekoittaa toisiinsa aikanaan tulevan ratkaisun taloudellisen ja poliittisen puolen. Me kaikki ymmärrämme, mikä on politiikkaa ja mikä on nimenomaan taloudellisia perusteita. On surkeaa ja ikävää, että nyt tämä hanke on saanut ja saa korostetusti tällaisen poliittisen hankkeen luonteen.

Yhtä tärkeää kuin se, mitä keskusta päättää puolentoista viikon päästä, on se, mitä SDP, maan johtava puolue tällä hetkellä, päättää omassa kokouksessaan niistä reunaehdoista, jotka se tulee liittämään Emu-hankkeeseen. Keskusta tulee ottamaan järjestyneen kannan puolentoista viikon päästä. Tänäänhän ilmoitimme erm-kytkentäkantamme. Uskon, että me kuljemme sen ajatuksen pohjalta, että Emu-hanke sinällään saisi jäädä paperiksi, koska siitä ei ole voitu osoittaa poliittisena hankkeena taloudellista hyötyä, ei EU:n kannalta eikä myöskään Suomen kannalta.

Ed. Uotila, jos tapahtuisi sellainen myönteinen asia, toivottava asia, että taloudessamme fundamentit alkaisivat näyttää vähän valoisammilta, parempaan suuntaan vetäviltä, on päivänselvä asia, että silloin myös erm-kytkentää pitäisi pohtia aivan uudelta pohjalta. Mutta nyt merkit ovat talouden suhteen niin epävarmat ja sen verran synkät, että nyt on täysi peruste sanoa, että ei

kytkentää, koska riskinotto olisi Suomen kannalta kohtuuton asia.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva rahalain muutos, jolla tehtäisiin mahdolliseksi markan ulkoisen arvon kiinnittäminen ermiin tai johonkin muuhun valuuttakurssijärjestelmään, on jossakin vaiheessa todella tarpeen tehdä. Hallitus on valinnut ajankohdaksi lain säätämiselle tämän kevään. Sekin toki käy, ellei hallitus halua lähteä lakimuutoksen jälkeen seikkailujen teille. Tällä tarkoitan sitä, että hallitus talouden tilasta piittaamatta kiinnittäisi markan nopeasti ermiin. Luokan parhaiden oppilaiden joukkoon pyrkiminen myös valuuttakurssipolitiikan osalta olisi tässä tilanteessa riskiratkaisu. Vaaralliseksi kytkennän tekisi näissä oloissa Suomen talouden tilanne. Kasvu on pahasti hiipumassa, valtiontalouden velkaantumisvauhti ryöstäytynyt käsistä, todellisen työttömyyden vähentyminen on pysähtynyt, eikä pankkienkaan asema ole vielä kovin vahva.

Markan erm-kytkentä toisi spekulantit paikalle, eikä hidastuneen taloutemme iskuvoima niitä vastaan välttämättä näissä oloissa riittäisi. Puolustusaseemme spekulantteja vastaan ovat heikonlaiset. Valuuttavarannollamme emme pitkälle pötki. Se on runsaat 40 miljardia markkaa. Muutaman vuoden takaa muistamme, kuinka yhden päivän kuluessa perin monta miljardia häippäisi. Liioin emme pystyisi korkoasetta käyttämään tässä tilanteessa. Monet pienyritykset nytkin ovat vaikeuksissa. Jos korkojen kautta puolustamiseen olisi pakko mennä, senkin seuraukset olisivat erittäin vaikeat.

Viisautta onkin hallituksen puolelta se, että se kääntää nyökähtäneen talouden ensin uuteen nousuun ja arvioi erm-sidoksen tekemistä vasta sen jälkeen. Tällaisen menettelyn en usko jättävän Suomea Emu-veneestä, jos sen ensimmäisille aalloille haluttaisiin myöhemmin mennä. Sanomani on, ettei Suomella tule olla sellaista hinkua Emuun, että se ryhtyisi vaarantamaan ennenaikaisilla Emu-askelilla muutenkin horjuvaa talouttamme. Juuri tällaiselta vaaralliselta Emu-askeleelta erm-kytkennän tekeminen näissä oloissa näyttää.

Vaateemme erm-kytkennästä lähitulevaisuudessa pidättymiseen ei siis pidä sisällään ajatusta vallattomasta valuuttakurssipolitiikasta vaan mieluummin päinvastoin. Täysin Emuun mukaan menemisestä riippumatta pidän joka tapauksessa perusteltuna sitä, että Suomi jossakin vahvemman talouden vaiheessa kytkee valuuttansa ermiin, sen ensimmäiseen tai toiseen vaiheeseen. Eräät muutkin maat, jotka eivät tule koskaan Emuun mukaan, ovat siinä mukana, esimerkkinä siitä olkoon Tanska, ja eräät muutkin saattavat tulla mukaan ermiin, vaikka eivät tule koskaan todennäköisimmin Emun kolmanteen vaiheeseen.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä on aihetta tutkailla laajemminkin kaikkea sitä, mikä liittyy Lipposen hallituksen Emu-politiikkaan. Hallitushan on ohjelmassaan asettanut talouspolitiikkansa tärkeäksi tavoitteeksi Emu-kriteerien nopean saavuttamisen siten, että Suomi voi liittyä ensimmäisten joukossa Emun kolmanteen vaiheeseen. Jossakin vaiheessa mukaan menemisen tavoite on kansanäänestyksessä hyväksytyn Maastrichtin sopimuksen mukaista kuitenkin niin, että lopullisen päätöksen asiassa Suomi pöytäkirjasi omalle eduskunnalleen.

Tie Emun kolmanteen vaiheeseen on Suomelle niin kuin varmasti muillekin EU-maille suuri kansallinen asia. Tästä syystä jokainen ratkaisu, joka merkitsee askelta Emun tiellä kohti sen kolmatta vaihetta, vaatii laajaa yhteiskunnallista keskustelua ja mielellään myös konsensusta. Lipposen hallitus ei ole halunnut Emu-hanketta laajaksi, avoimeksi ja parlamentaariseksi asiaksi sen valtavan suuresta kansallisesta merkityksestä huolimatta.

Käsitykseni mukaan Emun toteuttamiseen asetetussa aikataulussa 1.1.99 lukien liittyy ainakin kolme suurta asiaa, jotka tulisi ottaa huomioon Suomen Emu-ratkaisujen tekemisessä: 1) arvio Euroopan taloudellisesta tilasta ja lähitulevaisuuden kehityksestä, 2) arvio Suomen lähentymiskyvystä näiden kriteereiden saavuttamiseksi, tuon lähentymisen hinnasta, siitä ohjelmasta, jolla lähestytään, ja arvio selviytymisestä Emussa, ja jos sen ulkopuolelle jäädään, myös selviytymisestä Emun ulkopuolella ja 3) Emua koskevan kansallisen päätöksenteon strategian selkiinnyttäminen sellaiseksi, joka vastaa jäsenyysratkaisun henkeä ja kirjainta. Näiden kolmen asian pohdiskelu on mielestäni tavattoman tärkeää koko Emu-prosessin jatkoaskelten kannalta.

Kansainvälisestä ja nimenomaan eurooppalaisesta taloudesta ensin muutama sana. Tien Emuun piti kulkea jäsenmaiden vakaan taloudellisen kasvun vedossa. Lähentymiskriteereistä koron ja valuutan vakauden suhteen toteutunut kehitys onkin kutakuinkin vastannut vaatimuksia. Budjettialijäämien ja julkisen velan kriteerien tavoittamisesta on sitävastoin tullut vaikea urakka jopa Saksalle ja Ranskalle, niin kuin tämän

päivän uutiset kertovat. Ja aivan oikein, niin kuin ed. Elo täällä sanoi, puhumattakaan Belgiasta, jonka julkisen talouden velka on noin kaksinkertainen Emu-kriteerin 60 prosentin bkt-rajaan verrattuna.

Kaikkien EU-maiden käynnistettyä likimain yhtäaikaisesti budjettiensa menoleikkaukset on sillä samalla heikennetty kulutuskysyntää koko EU:n alueella. Tämä yhtenä syynä eräiden muiden kanssa on johtanut kasvun radikaaliin hidastumiseen koko EU:n alueella. Hidastunut kasvu puolestaan vie eväitä budjettialijäämien leikkaamiselta. Selvää onkin, ettei asetettuja Emu-kriteereitä tulla saavuttamaan ajoissa eli käytännössä vuoden 1997 loppuun mennessä edes kaikissa EU:n ensimmäisen ajatellun aallon maissa. Niinpä monissa EU-maissa käydäänkin vilkasta keskustelua ainakin Emun lykkäämisestä, kenties siitä toistaiseksi luopumisestakin. Poikkeuksen toki muodostavat Saksa ja Ranska, niiden nykyjohto, joille aikataulun mukainen Emu on, niin kuin täällä on sanottu, suuri poliittinen kysymys.

Suomen hallitus tuntuu kuuluvan niiden muutaman harvan EU-maan hallituksen joukkoon, joissa ei näy edes epäilyn häivää Emun toteuttamisaikataulun tai sisällön suhteen. Oli mielenkiintoista havaita, että hallitukseen kuuluvien vihreiden EU-kansanedustaja Heidi Hautala viime tiistaina EU-parlamentin eräässä keskustelussa, EU:n talousvaliokunnan ja kansallisten parlamenttien talousvaliokuntien edustajien palaverissa esitti, että EU:n tulisi ryhtyä toimenpiteisiin, joilla koko Emun toteuttamisaikataulu lykättäisiin tuonnempaan aikaan. Virallisessa kokouksessa Heidi Hautala esitti näin.

Arvoisa puhemies! Myös minun mielestäni Suomen hallituksen tulisi liittyä aktiivisesti niiden maiden joukkoon, jotka painavat jarrua Emu-tien käytyä odottamattoman mutkikkaaksi ja vaikeaksi.

Entä kansallinen lähentyminen, sen hinta ja siinä onnistumisen mahdollisuudet? Tiellä kohti Emun kolmatta vaihetta jokainen jäsenmaa laatii omat lähentymisohjelmansa eli talouden saneerausohjelmansa, joilla asetetut lähentymiskriteerit pyritään saavuttamaan. Suomen ohjelmasta ei ole kuitenkaan käyty asian laadun vaatimaa laajaa keskustelua koko eduskunnassa. Keskustan toimesta on monta kertaa sellaista vaadittu. Monista muista maista, esimerkiksi Ruotsista poiketen Lipposen hallitus ei ole siihen ollut kuitenkaan valmis.

Hallituksen puolelta on viitattu siihen, että hallitusohjelmasta selviää lähivuosien leikkausohjelma ja budjetin liitteestä hallituksen muut talouspoliittiset toimet ja että siinä se on tämä Suomen lähentymisohjelma. Mainittujen asiakirjojen linjaukset eivät mielestäni voi mitenkään tyydyttää keskustaa. Hallitusohjelmassa määritelty valtion budjettimenojen leikkauslinja on kertakaikkiaan väärä. Se jakaa kansaa kahtia alueellisesti ja sosiaalisesti. Se on liki pysäyttänyt taloudellisen kasvun ja työttömyyden vähentymisen. Se on synnyttänyt valtion budjettiin kymmenen miljardin markan aukon, jonka täytön kanssa hallitus yrittää kaikesta päättäen keplotella yli kunnallisvaalien. Hallitus on ajautunut talouspolitiikassaan kierteeseen. Kulutuskysynnän ja talouden kasvun hidastuminen pakottavat uusiin leikkauksiin ja lisävelkaan. Lisäleikkaukset syövät taas kulutuskysyntää ja työllisyyttä. Lisävelkaan tarttuminen puolestaan näkyy muun muassa rahan hinnassa ja Emu-kriteereiden karkaamisessa.

Täällä aiemmin puhuttiin siitä, mikä talouden tilanne tarkkaan ottaen on. Oli mielenkiintoista viime viikolla kuulla, kuinka talouden kehitys kuukausikuvaajalla mitaten helmikuusta maaliskuuhun oli jopa miinusmerkkinen. Edelleen valtion budjetissa, jonka piti olla ehdottomasti tasapainossa pääministerin ja valtiovarainministerin helmikuussa täällä kertoman mukaan, on kymmenen miljardin markan aukko verrattuna siihen talousarvioon, jonka eduskunta hyväksyi viime vuoden lopussa. Eikä asia ole niin, niin kuin ministeri Niinistön puheenvuorosta saattoi ymmärtää, että siitä monen miljardin määrän selittää kurssimuutokset ja ulkomaisen velan määrän muutokset. Velan määrä, se seitsemän miljardia markkaa, toki muuttuu kurssimuutosten seurauksena, mutta ei niitten korkojen määrä, jotka tulevat maksuun ja jotka valtion budjettia epätasapainottavat, muutu seitsemällä miljardilla markalla, vaan nämä korkomuutosten vaikutukset ovat alle miljardi markkaa tänä vuonna.

Arvoisa puhemies! Emu pakottaa kansantaloudet ja valtiontaloudet makrotasolla joustamaan. Mihin joustovaateet kansantalouden sisällä mikrotaloudellisesti kohdennetaan, on aika paljossa kansallinen kysymys. Lipposen hallitus on ilmiselvästi pannut joustajiksi ne, joiden viimeksi olisi pitänyt joustaa. Ne, joiden ääni on heikoin ja joiden omat voimat ovat vähäisemmät.

Tällaista Emun lähentymisohjelmaa ei mielestäni voi tukea. Jos keinot Emuun pääsemiseksi ovat näin väärät ja vieraat, hyväksyttävää ei voi

olla näille eväille perustuva päämääräkään, Emu-jäsenyys sen ensimmäisessä aallossa. Ei voida näin ajatella, että tarkoitus eli Emu-jäsenyys pyhittäisi mitkä tahansa keinot Emu-kelpoisuuden saavuttamiseksi.

Kaiken lisäksi oikeaoppisten talouden tervehdyttämistoimien ohella oikean lähentymisohjelman tulisi sisältää myös laaja kansallinen arvio niistä uhkatekijöistä, mitä itse Emussa eläminen Suomen yhteiskuntaelämän eri osa-alueille aiheuttaa ja miten niihin jo ennalta varaudutaan ja miten niitä Emussa mahdollisesti oltaessa torjuttaisiin. Esimerkkinä siitä, mistä on kysymys, olkoon Emun vaikutukset alueelliseen erilaistumiseen ja eriarvoistumiseen. Myös työllisyys voisi olla hyvä esimerkki tässä mielessä. Emu johtaa kiistatta EU:n ja sen jäsenmaiden sisällä alueelliseen keskittymiseen. Suomen ns. lähentymisohjelmat eivät sisällä sanaakaan siitä, miten Suomi varautuu moisten ongelmien voittamiseen Suomessa ja mitä Suomi omalla panoksellaan tässä ongelmassa aikoo tehdä EU:n piirissä. Muun muassa Euroopan unionin raportti 10.5.1996 eli muutaman viikon takaa sanoo selvästi, että Rahaliitto syventää alueellisia eroja, ja edelleen, että näihin eroihin, tähän ongelmaan varautuminen on perin alkutekijöissään EU:n piirissä ja monen jäsenmaan piirissä erityisen heikossa valmisteluvaiheessa.

Arvoisa puhemies! Viimeisestä asiasta, joka mielestäni on tärkeä koko Emu-hankkeen arvioinnin kannalta, vielä muutama sana. Se asia on päätöksenteko, se strategia, millä hallitus näköjään aikoo tässä asiassa edetä. Mikäli Emu-prosessi etenee, tarkoitus on, että vuoden 98 alkupuolella EU:n johto päättää osaltaan kolmanteen vaiheeseen mukaan tulevista maista. Lipposen hallituksen ohjelmaan Emu-ratkaisun kansallisesta päätöksenteosta on kirjattu maininta, jonka mukaan hallitus antaa asiasta, mukaan menemisestä siis, aikanaan eduskunnalle tiedonannon, josta äänestetään. Tämän koko päätöksentekoprosessin epäselväksi jättävän kirjauksen vuoksi olemme monessa eri yhteydessä yrittäneet saada hallitukselta vastausta tarvittavien päätösten ajankohdasta ja säätämisjärjestyksestä. Lähinnä virkamiesselvitysten perusteella näyttää siltä, että mahdollisen erm-kytkennän jälkeen seuraava vaihe olisi todella vasta vuoden 97 loppu, jolloin eduskuntaan tulisi hallituksen tiedonanto, jossa hallitus ilmoittaa aikeensa Emun kolmannen vaiheen osalta ja siitä tiedonannosta eduskunta sitten äänestäisi.

Arvoisa puhemies! Näin tärkeässä asiassa eduskunnan roolin jättäminen vain tiedonannon varaan, jossa eduskunta äänestää vain luottamuksesta tai epäluottamuksesta hallitusta kohtaan, ei voi tulla kysymykseen sinä päätöksenä, jolla Suomi tämän tärkeän asian ratkaisee. Hallitusohjelman tällainen kirjaus vaatii toden totta tarkemman selvityksen, ei vain suurelle valiokunnalle vaan koko eduskunnalle. Eduskunnan on saatava tarkempi selvitys siitä, mitä hallitus tarkemmin ottaen näiltä osin aikoo tehdä sekä säätämisjärjestyksen osalta että sen päätöksen muodon. Statustasoltaan ja arvoltaan tiedonanto päätöksenä, kannanottona, eduskunnan mielipiteen muodostajana on sittenkin perin toisarvoinen ja todellakin, kun siinä itse siitä asiasisällöstä edes ei äänestetä, sellaisella päätöksellä tällaista ratkaisua, mahdollista Emu-jäsenyyttä ei voida ratkaista.

Suomen Pankkia koskevan lain muuttamisen ja suuren määrän teknisiä lakimuutoksia hallitus kaikesta päättäen hoitelisi eduskunnassa sitten yksinkertaisella enemmistöllä kevään 98 jälkeen, sen jälkeen, kun Suomi mahdollisesti olisi tulossa Emun kolmanteen vaiheeseen. Omassa perustuslaissa säädetystä markasta euroon siirtymisen hallitus ilmeisesti voisi tuoda eduskuntaan vasta sen jälkeiseen aikaan, kun Suomi olisi jo Emussa. Silloin olennaista väliä ei olisikaan enää sillä, missä järjestyksessä markasta luopumisen pitäisi tapahtua. Vähemmistön hampaat ovat silloin jo revityt. Hallituksen ilmiselvä tarkoitus onkin, kuten täällä on sanottu, viedä Suomi vaivihkaa askel askeleelta Emuun ilman, että eduskunta tietää, mitä kukin otettu askel merkitsee jatkoaskelten kannalta. Asian laadun ja laajuuden kannalta tällaista ei voida hyväksyä, eikä moinen menettely liene aivan selvää perustuslakiemmekaan kannalta.

Arvoisa puhemies! Näkemykseni on, että eduskuntaa ei voida viedä silmät ummessa askel askeleelta pitkin Emu-tietä ilman, että tiedämme todella, mitä kukin askel merkitsee.

Arvoisa puhemies! Palaan siihen, mistä lähdin, siihen, että toden totta eduskunta aikanaan on päättänyt kansanäänestyksen jälkeen liittymisestä Euroopan unioniin ja siinä yhteydessä hyväksynyt Maastrichtin sopimuksen. Mutta sen sopimuksen hyväksyminen ei automaattisesti merkitse sitä, että minkä tahansa tapaisissa eurooppalaisen talouden oloissa Suomi voisi mennä mukaan Emun kolmanteen vaiheeseen. Se ei merkitse sitä, että mikä tahansa lähentymisohjelma, mikä tahansa kansallinen talouspolitiikka voisi kelvata esimerkiksi keskustalle siksi perus-

taksi, jolla Emun kolmannen vaiheen hyväksyminen voisi tulla kysymykseen, eikä edelleen tuo äänestys silloin aikanaan voinut merkitä sitä, että millä tahansa päätöksentekojärjestelmällä Suomi tekee ratkaisut mahdollisesta Emun kolmanteen vaiheeseen menemisestä.

Ne eväät, mitkä näiltä osin ovat nyt pöydällä, eivät kerta kaikkiaan voi keskustaa tyydyttää. Ellei hallitukselta tule tarkempaa selvitystä sekä päätöksentekostrategiasta että myös selviä linjan tarkistuksia politiikan sisällön osalta, on mielestäni selvää, että keskusta ei voi tukea hallituksen jatkoaskeleita kohti Emun kolmatta vaihetta.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Minusta on kyllä erikoista, kun tämä keskustelu kiertää tätä samaa, mistä nyt ed. Pekkarinenkin puhui. Kuitenkin on ihan selvä asia, että kun olemme päättäneet hyväksyä liittymissopimuksen, Maastrichtin sopimuksen, jossa sanotaan, että Raha- ja talousliitto toteutetaan, niin silloinhan olemme juridisesti sitoutuneet tähän prosessiin.

Raha- ja talousliitolla on sekä juridinen, poliittinen että taloudellinen puoli. Taloudelliseen puoleen kuuluvat juuri lähentymiskriteerit, koska toimivat sisämarkkinat ja yhteisen valuutan hyöty eivät tietenkään voi toimia, jos taloudet ovat kovin erilaisia, niin kuin tiedämme. Eduskunnalle on annettu lähentymisohjelma, jossa on esitelty, mitkä ovat ne politiikan keinot, joilla lähentymisohjelma voidaan toteuttaa ja Emukriteerit täyttää. Nämä keinot vielä tukevat sitä talouspolitiikan linjaa, joka meillä on omaksuttu myös muista syistä, joita ovat ensiksi valtiontalouden velan kasvun taittaminen ja vaikuttaminen erityisesti siihen vauhtiin — olen täsmälleen ed. Elon kanssa samaa mieltä, että se siinä ollut se olennainen asia — ja toiseksi työttömyyden puolittaminen.

Emu-valmisteluissa edetään nyt ihan omassa aikataulussa, ja asiat valmistuvat sitä myöten kun valmistuvat. Firenzen huippukokoukseen kesäkuun 20 päivän tietämissä ollaan valmisteltu jo täsmennetympää ohjelmaa siitä, miten Emu-valmistautuminen tapahtuu eri maissa ja minkälaisia yhteisiä päätöksiä tarvitaan, jotta kolmanteen vaiheeseen voidaan siirtyä. Keskustelua on käyty koko ajan siitä, mikä tulee olemaan ulkopuolelle jäävien tilanne ja mikä on sisäpuolella olevien osuus. Mutta yhtä kaikki näyttää siltä, että mitään sellaista mahdollisuutta ei olekaan, että unionin jäsenmailla voisi olla mahdollisuuksia harrastaa devalvointipolitiikkaa siitä huolimatta, ovatko he sisällä vai ulkona. Tämä on tullut selväksi. Tältä osin tavallaan ajatus siitä, että Suomessa työllisyyttä, kilpailukykyä ja ylipäätänsä ongelmia hoidettaisiin rahan arvon kautta, ei sovi meille omista syistämme, mutta ei myöskään viiteyhteydestämme Eurooppaan.

Emu-valmisteluja on käynnistetty myös valtiovarainministeriössä niin, että meillä on oma projekti, joka jakautuu hyvin moneen alatyöryhmään, joista yhdessä pohditaan lainsäädäntötoimia, toisessa teknisiä edellytyksiä jne. Myöskin tarkoitus on, totta kai, käydä keskustelua eri etupiirien kanssa mukaan lukien myös kansanedustuslaitos.

Rahalaki liittyy valmisteluihin siltä osin, että jos ajatellaan näitä kriteereitä, valuutan kytkeminen ermiin ei ole mahdollista tällä hetkellä, koska lainsäädäntö ei ole sitä sallinut. Sitä varten on käynnistetty ihan normaalit lainsäädäntötoimet, että meillä on erilaiset vaihtoehdot. Kuten täällä on jo sanottu, aikarajat ovat menneet jo ajat sitten umpeen.

Me olemme lähteneet siitä hallituksen puolella, että meidän tehtävämme on huolehtia siitä, että Suomen markan arvo on vakaa. Nyt toimitaan sen mukaisesti ja punnitaan koko ajan sitä toimintaympäristön muutosta, joka ehkä aiheuttaa muutoksia, mahdollisen kytkennän tai ei. Mutta kuten sanottu, mitään kassakaappivalmistelua siltä osin, että jonakin päivänä se tapahtuisi jne., ei ole, vaan tässä täytyy lähteä tietysti siitä, että toimitaan niin, kuin Suomelle edullista on.

Myös Suomen Pankin osalta lainsäädäntövalmistelut ovat käynnistyneet. Olen täällä jo aikaisemmin kertonut, että Suomen Pankkia koskeva lainsäädäntö tullaan esittelemään eduskunnalle heti syyskauden alussa. Tällä hetkellä syyt siihen, että kevätkaudelle sitä ei ole tehty, ovat aivan teknisiä ja liittyvät käännöstyöhön ja Emiltä saatuun lausuntoon, jossa on esitetty monia täsmennyksiä ehdotukseen, joka komiteatyön pohjalta on ollut valmisteluissa.

Jos ajatellaan vielä talouden tilannetta ja sitä, onko talouden tilanne jotenkin olennaisesti heikentynyt viimeisen vuoden kuluessa, niin että juuri nyt ei olisi edellytyksiä esimerkiksi erm-kytkennälle tai ylipäätänsä sen ajattelemiselle, että Suomi ensimmäisten maiden joukossa olisi Emun kolmannessa vaiheessa mukana, mielestäni tällaisia perusteita ei yksinkertaisesti ole. Vaihtotaseen ylijäämä on hyvä. Verotulokertymä on parempi, kuin on ennakoitu. Peruskysymykset edelleen taloudessa ovat vakaat ja hallitut. Meillä

on myös yhteisymmärrys työmarkkinaosapuolten kanssa siitä, miten mennään eteenpäin.

Meidän on vain ponnisteltava omista syistämme kansallisin keinoin työllisyyden parantamiseksi, jolloin olennaiseksi kysymykseksi tulee työn hinnan laskeminen hallitusti ja hillitysti, koska me emme tarvitse mitään nälkäpalkkatyömarkkinoita. Mutta selvä asia on, että kaikissa kolmessa asiassa, jotka tällä hetkellä pitävät työn hintaa korkeana Suomessa — ansiotulojen verotus, välillinen verotus, välilliset työvoimakustannukset — tarvitaan hallittua ohjelmaa, jolla voidaan lähteä siitä, että palvelualoille alkaa syntyä töitä. Emme me voi olla tällaisessa itsepalveluyhteiskunnassa näin suuren työttömyyden oloissa.

Nämä tekijät ovat mielestäni kiistattomia. Minusta olisi ihan kohtuullista, että myös eduskunnassa näille tekijöille annettaisiin merkitys ja tunnustus.

En ole ollut sitä mieltä, että eduskunnassa ei saisi keskustella, ed. Kaarilahti, avoimesti talouspolitiikasta. Päinvastoin se on erinomaisen hyvä asia. Mutta jos talouspoliittinen keskustelu tarkoittaa sitä, että kerrotaan koko ajan suomalaisille, että taivas tippuu päähämme, epäilemättä saattaa käydä niin, että hyvin monet alkavat juosta kansansadun mukaisesti tämän hokeman perässä. Uskallan vain väittää, että asiat eivät ole tällä tavalla. Tämä on kai sitä avointa keskustelua.

En myöskään sanonut, että Suomi olisi sillä tavoin Emussa äärialue, että täällä ikään kuin aina kärsittäisiin, vaan sanoin, että Suomi pienenä kansantaloutena maailmanmarkkinoiden keskuksesta katsottuna on äärialue. Tämä täsmennyksenä.

Ed. Salo on todella moneen kertaan kysynyt, mikä on kantani ammattiyhdistysliikkeen esittämiin rahastoihin. Tällä hetkellä meillä on aika monia välineitä jo hallita rakennerahastojen kautta ja muutoinkin asioita. Emme me oikeastaan tarvitse enää lisää rahastoja. Me tarvitsemme johdonmukaisen talouspoliittisen linjan. Hallitus on lähtenyt siitä, että linja asiassa ratkaisee. Tietysti talouden tunnusmerkit saattavat muuttua. Työllisyyskehitys ei ole ollut niin hyvä kuin esimerkiksi lähentymisohjelmaa annettaessa ajateltiin, ja siitä jo yksinkertaisesti aiheutuu se, että käyrät eivät kulje, niin kuin oli ajateltu. Mutta linja on joka tapauksessa pitänyt, ja sen linjan arvioon liittyy se, onko nyt taloudessa sellaiset edellytykset, että tällä linjalla voidaan jatkaa. Hallituksen arvio on se, että asia on näin siitä huolimatta, että desimaalipilkut saattavat liikkua.

Ylipäätänsä, jos vielä puhutaan kasvusta, jonka perusteella hallituksen talouspoliittisia päätöksiä tehdään, niin kovasti vertaillaan eri tutkimuslaitosten lukuja ja riidellään siitä, onko desimaalipilkun toisella puolella oleva luku kakkonen vai kolmonen tai jotain tällaista. Se on kyllä hyvin epärelevanttia. Kukaan ei pysty pilkulleen ennustamaan. Olennaista on se, että Suomen talouskasvu on vahvaa tällä hetkellä, Euroopan huippuluokkaa. Ei ole kovin monta muuta maata, jossa näin olisi. Tästä ovat kaikki hyvin yhtä mieltä, myös kansainväliset talouden arvioitsijat.

Ed. M. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oli erittäin mielenkiintoista kuunnella ed. Pekkarisen puheenvuoroa, koska se osoitti täydellisen kuperkeikkapolitiikan harrastamisen nyt keskustassa. Viime viikolla erm-kytkentää ja Emu-politiikkaa keskustan edustajat vastustivat sillä, että putki on liian kapea, jos Ruotsi ja USA:n dollari jäävät ulos. Pitää pystyä devalvoimaan ja pitää pystyä tekemään devalvointipäätöksiä. Nyt ed. Pekkarinen sanoi, että erm-kytkentä voidaan tehdä silloin, kun markka on vahvempi. Toisin sanoen markan pitäisi olla vahvempi kuin tällä hetkellä, että erm-kytkentä voidaan tehdä. (Ed. Pekkarinen: Kuka sellaisia on puhunut?)

Ei minun tehtäväni tietenkään neuvoa ole, mutta olisi tietenkin kohtuullista ennen puoluekokousta päättää, mikä on oikea linja. Ed. Aittoniemi edustaa täysin toisenlaista linjaa ja puhuu devalvaation mahdollisuudesta, joka on yksi vaihtoehtoinen talouspolitiikka, mutta pitäähän puolueella joku linja olla tietenkin. Kumpi se sitten on, on varmaan teidän päätettävissänne.

Olennaistahan ed. Pekkarisen puheenvuorossa oli se, että hän korosti, ettei ole hinkua Emuun. Eihän sitä hinkua ole kellään muullakaan ymmärtääkseni ollut, mutta kun keskustapuolue valitsi Ahon johdolla talouspolitiikan, jonka päämäärä oli Emu, niin sehän tässä on ongelmana, että yritetään saada talouspolitiikkaa ohjattua toisenlaisille urille, joilla myös työllisyys otetaan huomioon jonkunlaisena arvona tässä yhteiskunnassa. Siinä on tietyiltä osin onnistuttu. Toinen merkittävä asia on korkopolitiikka, josta ei kai ed. Pekkarinenkaan voi väittää, ettei tämä hallitus ole ainakin jollakin lailla onnistunut. Ne ovat koko kansantalouden kannalta kohtuullisen merkittäviä ja isoja asioita, ja toivottavasti

nekin ohjaavat tulevaisuudessa myös keskustan linjaa.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse olen ollut sitä mieltä, poiketen ed. Pekkarisesta, että Emuun kannattaa mennä ja Suomella ei ole muita mahdollisuuksia, jos Emu toteutuu. Tosin itse olen päätellyt, että se ei toteudu todennäköisesti lasketussa aikataulussa, vaan siirtyy aika paljon ja mekin siinä samassa pääsemme tästä tuskasta pois.

Sen sijaan, jos puhutaan kiinteästä valuuttakurssista eli erm-kytkennästä, minusta on hullua ajatella, että Suomen talous olisi siinä kunnossa — ja puhun kansantaloudesta — että me voisimme mennä kiinteisiin kursseihin. Olen ilman muuta sitä mieltä, että se on itsemurhapolitiikkaa, ja jos Emu-politiikan edellytyksenä on kiinteä valuuttakurssi, siirryn heti Emu-vastustajien riveihin, koska pidän sitä niin epärealistisena. Minusta hallituksessa tässä suhteessa pitäisi asioita harkita ja uskoa ehkä enemmän todellisia asiantuntijoita eikä mennä poliittiseen höpötykseen.

Meidän taloutemme on nimittäin paljon huonompi kuin ministerit selittelevät kylväen virallista optimismia. Viittaan ministeri Alhoon esimerkiksi siinä, mitä vaalikampanjassa nykyiset hallituspuolueet lupasivat. Kyllähän me tiedämme, mikä niistä on toteutunut. Paljon parempaahan luvattiin.

Hallitus on istunut vuoden. Se sanoi viime keväänä, että katsokaa syksyllä työttömyyslukuja. Syksyllä se sanoi, että katsokaa talvella jne. Kyllähän hallituksen uskottavuus on mennyt, ja minusta hallituksen pitäisi ryhtyä tekemään todellista talouspolitiikkaa eikä puhua siitä, että esimerkiksi työttömyystilastoihin täytyisi puuttua.

Ed. Johannes K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen puheessaan toi mieleen entisen maallikkosaarnaajan, joka maalaili puheessaan niin tehokkaasti piruja seinille, että ei uskaltanut enää itse palata seurojenpitopaikkaan. Ed. Pekkarinen on itse ollut edellisessä hallituksessa hyväksymässä Suomen EU-linjaa ja Maastrichtin sopimusta ja siinä vaiheessa ollut hyvinkin johdonmukaisesti, ainakin jossakin vaiheessa, puuhassa mukana. Nyt poliittisen tilanteen vaihduttua haetaan uusia mörköjä ja niitä vastaan asetutaan taistelemaan, kun ne itse ensiksi luodaan.

Minustakin selonteko on paikallaan Emusta ja sen vaikutuksista. Näitä ei käsitelty varmaan läheskään riittävästi EU-selonteossa, mutta silloin ei ollut tietoakaan. Kun tiedot siitä lisääntyvät, miten prosessi etenee, mikä on Emun kolmannen vaiheen ulkopuolelle jäävien maiden kohtalo jne., tällaisen laajan kansalaiskeskustelun avaavan selonteon paikka on olemassa. Ehkä ensi talvikautena on oikea aika, mutta sitä ei ole tässä yhteydessä järkevää varmaankaan ponsilla edellyttää. Viisas hallitus toivon mukaan ymmärtää itse, milloin aika on sopiva, ja tuo selonteon eduskunnan käsiteltäväksi ja ennen kaikkea — korostan sitä — mahdollisimman tasokkaan kansalaiskeskustelun avaamiseksi ja vauhdittamiseksi.

Lähentymisohjelmahan sinänsä tarkoittaa juuri valinnan mahdollisuuden avaamista, mennäänkö mukaan. Kun lähentymiskriteerit on mahdollisimman tehokkaasti täytetty, silloin meillä on valinnan paikka, ja sitä valintaa varten tarvitsemme laveampaa selvitystä siitä, mitkä Emun kolmannen vaiheen vaikutukset Suomen ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Koskinen!

P u h u j a : ... talouteen ja kansalaisiin olisivat.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun on kuunnellut sekä ed. Pekkarisen että ed. Kääriäisen puheenvuoron, on vaikea ymmärtää, että keskusta oli keskeisesti ajamassa Suomea EU:n jäseneksi, niin täydellisen takinkäännöksen olette tehneet. Kyllä tässä on pelättävä, vaikken mikään Emun suuri kannattaja olekaan, mitä tapahtuu teidän linjallanne, kaikella tällä julistuksella ja pelottelulla, että Emu on ilmestyskirjan peto, erm on ilmestyskirjan peto. Eikö teidän julistuksenne siitä, että ei missään tapauksessa liitytä Emuun eikä ermiin, johtaisi siihen, että korot lähtisivät uudelleen nousuun ja itse asiassa tulisi huomattavan kielteisiä vaikutuksia Suomen talouteen? Kyllä minusta keskustan täytyy nyt myöskin kantaa vastuuta niistä hallituksessa ollessanne tekemistänne päätöksistä eikä julistaa täällä, että keskustalle ei käy se eikä tämä. Kyllä teidän täytyy ajatella myös koko Suomen etua, toivoisin. Sitä me ainakin yritämme ajatella myös nyt tässä tilanteessa.

Kun ed. Pekkarinen yritti väittää, että hallituksen piirissäkin ainoastaan katsotaan Emun

hyviä puolia eikä minkäänlaista kriittistä arviointia tai tarkastelua ole, niin sehän ei pidä paikkaansa. On myönnettävä, että kysymys valuuttakurssimekanismista on ongelmallinen, mutta siinä on juuri tämä sama asetelma: Jos selvästi julistetaan, että ermiin ei liitytä, siitä voivat jotkut tehdä johtopäätöksen, että emme halua myöskään olla Emussa, Suomi rupeaa rettelöimään, me haluamme velkaantua, me jatkamme velkaantumisen tietä.

Kyllä me myönnämme vasemmistoliitossa, että myös erm-kytkentään liittyy ongelmia. Siitä ovat myös talousoppineet eri mieltä. Tässä ei varmaan ole mitään helppoa ratkaisua. Mutta ei auta, että julistetaan: ei sitä, ei tätä, ei mitään. Ed. Pekkarinen, toivon, että vastaisitte selvästi. Teidän täytyy rehellisyyden nimissä myöntää, että ulkopuolelle jäämisestä seuraisi myös erittäin suuria ongelmia. Henkilökohtaisesti kyllä olen sitä mieltä, että olisi toivottavaa, että Emua lykättäisiin. Mutta Suomi ei voi siitä yksin julistautumalla lähteä pois ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. O. Ojala!

Ed. J. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin sanoa ed. Pekkariselle, että EU-parlamentaarikko Heidi Hautala on täysin vihreän liiton linjoilla. Meidän EU-vaaliohjelmassammekin sanotaan, että Emulle on otettava reilu aikalisä sekä että Emua ei pidä toteuttaa, ennen kuin työllisyyttä on olennaisesti onnistuttu parantamaan.

Vihreä eduskuntaryhmä on hallitusohjelmassa sitoutunut taloudellisten kriteereiden täyttämiseen. Mutta näemme kuitenkin, että EU:n kansalaisten parhaaksi ja heidän arkipäivän ongelmiensa parantamiseksi Emu ei saa ajaa ohi työllisyyden ja työllistämisen, ei Suomessa eikä muissakaan EU-jäsenmaissa. Siksi meistä tässä on todella tärkeää meille ja myös kaikille muille EU:n kansalaisille ei vain oma napa, vaan se, että Emu ottaa reilun aikalisän.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Korhonen, en kyllä oikein ymmärtänyt, missä se kuperkeikka on. Minä kannatan erm-kytkentää jossakin vaiheessa sitten, kun Suomen talous on riittävän vankka jnp. Ilman muuta näin. (Ed. O. Ojala: Vuonna 2005 vai?) — Sanoin sen hyvin tarkkaan ja toivon, että siihen ei mene kovin kauan, vaan se voitaisiin tehdä mahdollisimman pian. — Viime viikolla olimme täsmälleen samalla kannalla me, jotka silloin tästä asiasta täällä puhuimme.

Arvoisa puhemies! Varsinainen kysymys kuului, minkä takia me keskustalaiset sanoimme niin kuin olemme tämän päivän aikana täällä puhuneet. Me, jotka kannatimme Suomen liittymistä EU:n jäseneksi, (Ed. Elo: Te teette politiikkaa!) emme antaneet blancovaltakirjaa tuleville hallituksille siihen, että millä tahansa lähentymisohjelmalla, millä tahansa kansallisen politiikan leikkausohjelmilla uusi hallitus voi viedä Suomen Emun kolmanteen vaiheeseen. Emme antaneet blancovaltakirjaa tuleville hallituksille siihen, että ne voisivat teettää päätöksenteon Suomen mukaan menemisestä esimerkiksi tiedonannon mukaisessa muodossa, mikä nyt on aie. Emme antaneet sellaista valtakirjaa, että hallitus voisi viedä Suomen Emuun ilman, että samalla varaudutaan ongelma-alueisiin kuten työttömyyteen, sosiaaliseen epäoikeudenmukaisuuteen tai alueellisiin ongelmiin. Kaikissa näissä tämä hallitus on tehnyt pahat laiminlyönnit ja sellaiset linjapäätökset, jotka eivät voi meitä tyydyttää ainakaan tässä vaiheessa, ja siitä syystä negatiivinen tai sanoisinko kielteinen kanta meillä on tässä ilmituotu.

Arvoisa puhemies! Aika mielenkiintoista oli havaita, että vasemmistoliiton ryhmän varapuheenjohtaja, hallituspuolueen varapuheenjohtaja ilmoittaa täällä, että Emua pitää lykätä. Vihreän liiton EU-edustaja ilmoittaa, että Emua pitää lykätä. Vihreän liiton kansanedustaja täällä on käynyt ilmoittamassa, että Emua pitää lykätä. Kahdesta merkittävästä hallituspuolueesta ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä!

Puhuja: ... merkittävät poliitikot ovat vaatineet, että pitää lykätä ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Ed. Pekkarinen, kaksi minuuttia on täynnä!

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Sekä ministeri Niinistö että ministeri Alho vakuuttivat, että Suomi on taloudellisen kasvun kärkinimiä tällä hetkellä Euroopassa. Se piti kyllä varmasti vielä vuosi sitten paikkansakin. Mutta aivan niin kuin ministeri Niinistö korjaili vähän lausumaansa, hän totesi, että Suomi ehkä nyt mitalisijoille sijoittuu tällä

hetkellä. Hän tietyllä tavalla myönsi tämän kehityksen. Jos ministerit Alho ja Niinistö, erityisesti Alho, pysyvät siinä ajatuksessa, että me olemme edelleen taloudellisen kasvun kärkipaikalla Euroopassa, niin jossakin täytyy olla silloin pussissa vuoto, koska se ei näy meidän kansantaloutemme kehityksessä, niin kuin se näkyi Ahon hallituksen toiminnan loppuaikoina.

Tulee mieleen se vanha piilokamerajuttu, jossa pikku Mosseen tankattiin huoltoasemalla ja siinä on vain 30 litran tankki ja mittari näytti jo 200 litraa, mutta aina vain meni lisää. Hiukan siinä tankkaajakin ihmetteli, mihin bensaa menee, mutta kun kerran meni, niin tankkasi vain. Eli jossakin täytyy olla samanlainen piilokamerareikä Suomessa, koska se ei näy tämän maan sisäisessä taloudessa, vaikka väitetään, että talous kehittyy tällä tavalla.

Mitä tulee ermiin ja Emuun, niin Emu ei ole mitenkään vaarallinen. Se on eräs palanen itsenäisyyden lopullisessa menettämisessä ja liittovaltion kuvassa. Mutta erm sitä ennen, se on tietysti vaarallinen kuin elinsiirto. Jos markkinamekanismi alkaa hylkiä tämän siirron jälkeen meitä, niin kuume nousee, korot nousevat. Korothan ovat taloudellisen elämän kuume ja varoitusmerkki. Korot nousevat ja silloin lähdetään päin prinkkalaa. Erm on vaarallinen. Se on elinsiirto, jota saattaa markkinatalous hylkiä. Emulla ei ole muuta merkitystä kuin symbolinen merkki aikanaan. Se on puhtaasti poliittinen ratkaisu.

Ed. K u o s m a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Alhon viimeiseen puheenvuoroon vastaisin, että jos me haluamme uusia työpaikkoja pikaisesti, niin meidän täytyisi ottaa Länsi-Saksan malli. Siellä 0—5 työntekijän yrityksissä yleissitovuus on täysin poistettu jo viime vuosikymmenen aikana. Nyt Saksan liittopäivät esittävät, että 0—10 työntekijän yrityksiä koskeva työehtosopimuslainsäädäntö purettaisiin kokonaan (Ed. Joenpalo: Nollalle käy päinsä!) eli yleissitovuus kokonaan pois ja yrittäjä voi vapaasti sopia esimerkiksi Suomessakin uusien työntekijöitten kanssa uudet työehdot.

Mitä Emuun siirtymiseen tulee, niin toteaisin näin yrittäjän kannalta, että se on ehdottomasti hyvä ja välttämätön toimenpide. Yhteiseen valuuttaan siirtyminen tuo talouteemme vakautta, johtaa hallitumpaan inflaatioon, devalvaatiospekulaatioiden vähenemiseen, yritysten kilpailukyvyn paranemiseen (Ed. Tuomioja: Amen!) ja parempaan työehtosopimuspolitiikkaan. Tästä erityisesti hyötyy pääasiassa pieni ja keskisuuri yritystoiminta. Valuuttalainoihin liittyvän riskin väheneminen luo mahdollisuuksia ottaa ulkomaista lainaa. Emu myös parantaa pk-yritysten mahdollisuuksia kansainvälisillä markkinoilla valuuttariskin vähentyessä olennaisesti. Minun kantani yrittäjänä on ehdottomasti, että mahdollisimman nopeasti erm-kytkentä ja Emu.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Alho kävi läpi kysymystä, mitä on päätetty Emu-prosessista. Minusta on syytä palauttaa mieleen, minkälaisen keskustelun pohjalta tehtiin eduskunnassa viime kaudella päätös EU:hun liittymisestä. Kun ulkoasiainvaliokunta oli tekemässä mietintöä, joka tuli eduskunnan päätökseksi, voi sanoa, että siellä oli sellainen liike kuin "kyllä EU, ei Emu". Julkisestikin tätä linjaa keskeiset vasemmiston edustajat edustivat. Me, jotka vastustimme EU-jäsenyyttä, sanoimme, että Maastrichtin sopimuksen hyväksyminen merkitsee asiallisesti myös Emun hyväksymistä. Meille sanottiin, että tämä ei ole oikea tulkinta. Sen vakuudeksi tehtiin erillinen ponsi, jossa päätettiin, että Suomi erikseen asiasta päättää.

Olen vakuuttunut siitä, että suomalaiset olivat siinä käsityksessä, kun kansanäänestys käytiin, että tässä ei Emusta päätetä. Sen takia minusta olisi nyt syytä se keskustelu lopettaa, että ikään kuin Emu olisi valmis ja meille annettu asia, vaan Emusta pitää päättää ja päätetään erikseen.

Mitä tulee devalvaatiopolitiikkaan, meillä on tänä vuonna harjoitettu devalvaatiopolitiikkaa. Talous toimii hyvin sen takia, että valuuttakursseja on muutettu eri tavalla Ruotsin kruunuun tai ne ovat muuttuneet markkinaehtoisesti Ruotsin kruunuun, USA:n dollariin, Saksan markkaan nähden eri tavalla, ja minusta on ihmeellistä, että valuuttakurssipolitiikkaa ei sallita, mutta ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan ensin todeta ministeri Alhon puheenvuoron johdosta, että keskusta ei ole ottanut mitään lopullisia kantoja Suomen osalta mahdollisen Rahaliiton kolmanteen vaiheeseen. Emme ole myöskään sanoneet, että Suomen pitää maailmantappiin saakka kieltäytyä markan kiinnittämisestä erm-järjestelmään. Nyt pitäisi nimenomaan keskustella erm-kytkennäs-

tä tässä taloudellisessa tilanteessa. Ministeri Alho hyvin tietää, että kun Suomen markka on ermissä, sitä on pidettävä hyvin lähellä keskuskurssia, siinä ei ole suurtakaan vaihteluväliä. Ainoa keino on lyhyet korot, joilla joutuisimme markkaa puolustamaan. On myös hyvin tiedossa, että Suomi luetaan niiden maiden joukkoon, joilla on ehkä heikko kyky puolustautua spekulantteja vastaan. Se on meidän kaikkien nähtävissä.

Meillä on, niin kuin sanoin, EU-maiden pahin pankkikriisi takana, meillä on toiseksi pahin työttömyys, meillä on rakenteellinen valtionvelka, joka kasvaa nopeasti. Ne ovat kaikki tosiasioita tässä taloudellisessa tilanteessa, ja neljäs tosiasia on se, että Lipposen hallituksen työllisyyspolitiikka ei ole riittävän tehokasta, jotta sitä kautta se purkaisi noidankehää, missä olemme. Sen takia erm-kytkentään täytyy nyt suhtautua varsin kriittisesti, jotta emme ota sellaisia riskejä, joihin Suomella ei ole edellytyksiä. Toivoisin, että myös valtiovarainministeriössä asia nähtäisiin tällä tavalla.

Ed. V a n h a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen erm-kytkentälinjassa huolestuttaa se, että hallituksen puolelta tulee aika tavalla yksittäisiä perusteluja tai vakuutteluja sille, että ajankohta olisi nyt otollinen. Ministeri Niinistö on useaan otteeseen korostanut aikatauluongelmaa liittyen kahden vuoden säännön tulkintaan. Hän on myös tänään viitannut siihen, että ellemme nyt tänä vuonna tee kytkentää, meille ryhdyttäisiin esittämään kiusallisia kysymyksiä, miksi emme kytke.

Ministeri Alho taas on korostanut voimakkaasti sitä, että taloudellinen kasvu on nyt niin vahvaa, että kytkentä voitaisiin tehdä. Viimeisen reilun vuoden aikana taloudellinen kasvu on hyytynyt koko ajan. Viimeiset maaliskuun kokonaistuotantoa kuvaavat luvut kertoivat –1,1 prosentin heikkenemisestä vuoden takaiseen verrattuna. Kasvusta voidaan puhua ainoastaan siltä osin, että on toivottu, että syksyn mittaan kasvu vahvistuu. Tällaisen toiveen varassa on hyvin vaikea tehdä eikä pitäisi tehdä sitovia, pysyviä, reaaliajassa tapahtuvia taloudellisia ratkaisuja, jollaista erm-kytkentä nyt merkitsisi.

Ed. E l o : Rouva puhemies! Ensiksi pari kommenttia äsken käydystä keskustelusta. Mitä tulee ed. Korkeaojan näkemykseen siitä, että Suomessa on devalvoitu viimeisen vuoden aikana tai viime kuukausien aikana, se on aika pitkälle menevää sanan merkityksen siirtämistä, koska kyllä kai kysymys on siitä, että kun markka kelluu, markka voi heikentyä tai markka voi vahvistua, mutta minä olen havainnut, ed. Korkeaoja, tämän saman myös tiedottajien puheissa. Tiedottajat puhuvat devalvoinnista. Korkeintaan voitaisiin mielestäni puhua devalvoitumisesta, markan heikentymisestä, devalvaatio on aivan väärä termi, mutta siihen ei ehkä kannata enempää kiinnittää huomiota.

Mitä tulee spekulantteihin, jotka ed. Ala-Nissilä mainitsi, niin niitä, jotka nyt täällä vannovat sen nimiin, että spekulantit tulevat esiin ja alkaa turbulenssi rahamarkkinoilla, minä pidän kaikkein suurimpina spekulantteina. Ed. Ala-Nissilä kuuluu näihin spekulantteihin.

Mitä tulee ed. Pekkarisen puheenvuoroon, niin haluaisin todeta erään tarkennuksen, ed. Pekkarinen. Itse asiassa tein saman virheen viime viikolla, kun uskoin siihen, että Saksa nyt vetää kehitystä. Olen viikonvaihteessa saanut saksalaisen lehtileikkeen, jossa todetaan kuitenkin, että liittokansleri Kohl on sitä mieltä, että jos Saksa ei täytä kriteereitä erityisesti budjettivajeen osalta, niin silloin pitää Emua siirtää. Minusta tämä on ensimmäinen merkittävä kannanotto saksalaisten puolelta, että Emua voidaan siirtää, jos kriteereitä ei täytetä. Niin kuin, rouva puhemies, tiedämme, Saksan Liittotasavalta sai Euroopan unionilta, Ecofiniltä ns. sinisen kirjeen, einen blauen Brief, jossa moitittiin Saksaa siitä, että Saksan budjettivaje oli ylittänyt 3 prosentin rajan. Niin kuin jokainen ymmärrämme, se on aika kova isku Saksalle, joka on eurooppalaista kehitystä johtanut. Kun Saksaa aletaan moittia budjettivajeen ylittymisestä, silloin ollaan suurten asioiden kanssa tekemisissä, asioiden, jotka saattavat vaikuttaa muun muassa Emun syntymiseen, ainakin sen aikataulun pitämiseen.

Lisäksi haluaisin todeta, että ministeri Pekkarinen (Ed. Pekkarinen: Kansanedustaja vain!) varmaan tietää, mistä puhuu, kun hän varoittelee turbulenssista ja spekulaatioista. Hänhän oli sen hallituksen jäsen, joka kytki markan täsmälleen viisi vuotta sitten ecuun. Sen jälkeen alkoi todellinen turbulenssi rahamarkkinoilla. Ed. Pekkarinen, silloinen ministeri Pekkarinen istui jatkuvasti kriisikokouksissa ja oli todistamassa sitä surkeutta, että hallitus ei pystynyt päättämään sen kummemmin asioista. (Ed. Pekkarinen: Te olitte silloin samalla kannalla!) — Niin, minä tulen vielä siihen asiaan. — Silloin me olimme kerta kaikkiaan tilanteessa, jossa ei ollut päätöksentekokykyä tässä maassa. Varmasti nämä pe-

lot erm-kytkennästä liittyvät siihen. Minä ymmärrän, että siellä on taustalla tällaista reaalista pohjaa, mutta olen todennut monta kertaa ja haluan nyt vielä kerran lopuksi todeta ne kaksi talouden fundamenttia, jotka mielestäni ovat selvästi muuttuneet.

Ensimmäinen on markan arvo. Markan arvo määräytyy markkinoilla. Totta kai Suomen Pankki voi jossain määrin siihen vaikuttaa, mutta ei oleellisesti. En voi kuvitella, että Suomen markkaan kohdistuisi sellaisia paineita erm-kytkennän tapahduttua, milloin se sitten tapahtuukin, että se oleellisesti muuttaisi tätä tilannetta miksikään.

Toinen on vaihtotaseen ylijäämä, jossa ed. Pekkarinen on aivan oikeassa. Meillä oli vaihtotaseessa ylijäämää ensimmäisen kerran muuten vuonna 94 — minä luin jotain lehteä, jossa todettiin, että ensimmäisen kerran oli vuonna 95, mutta korjattakoon nyt sekin — 6,6 miljardia ja viime vuonna jo liki 25 miljardia, mikä antaa meille kuitenkin kuvan siitä, niin kuin olen todennut, että ulkomainen velkaantuminen on loppunut, ja päinvastoin me olemme saavana osapuolena.

Nämä kaksi tekijää tekevät mielestäni sen, että Suomen asema on suhteellisen vahva tältä osin. Mitä tulee Emuun, se on toinen kysymys.

Kun ed. Pekkarinen aivan oikein viittasi vuoden 91 tilanteeseen, kyllä minä sanon, että se yksi on Suomen taloushistorian synkimpiä aikoja. Ei Suomessa ollut kenelläkään oikeata näkemystä. Markka oli 35—40 prosenttia yliarvostettu. Muistan hyvin kun markka päästettiin sen jälkeen vuonna 92 7. syyskuuta kellumaan. Kun silloinen tasavallan presidentti tuli televisioon ja sanoi, että markka kelluu lähiaikoina siihen arvoon, mikä sillä on, minä ymmärsin, että puhuttiin lähiviikoista. Niin kuin tiedämme, se on kestänyt näin kauan, ja edelleenkin kun tämän talven aikana markka on heikentynyt, me olemme vielä noin 10 prosenttia siitä, mitä se oli vuonna 92 syyskuun 7 päivänä, kun markka päästettiin kellumaan. Se siitä. Se oli vain osoitus siitä, että meillä kellään Suomessa ei ollut tarkkaa tietoa siitä, mikä olisi markan paras ja ns. oikea arvo ollut, vaan markkinat sitten sen määräsivät. Niin kai se markkinoille kuului tässä tilanteessa, kun se kellumaan päästettiin.

Sanoisin aivan samaa kuin ed. O. Ojala, ed. Pekkarinen, kuulkaa nyt, että minun mielestäni siinä on myöskin suuri vaara, että jos tämän jälkeen kun rahalaki hyväksytään eduskunnassa, hallitus päättääkin, ettei Suomen markkaa kytketä ermiin, tulee väärä signaali myös siitä. Hallitus tuleekin tulkinneeksi sillä tavalla, ettei Suomen talous ole riittävän kestävällä pohjalla eikä sen takia markan erm-kytkentää voi tehdä. Minusta sekin on vakava ongelma. Kyllä minä näen, että me olemme nyt vakavien asioiden kanssa tekemisissä. Jos me hyväksymme rahalain, joka mahdollistaa erm-kytkennän, kyllä se hallitukselta jonkinlaisia toimenpiteitä edellyttää. Jotakin pitää tehdä, minä sanoisin, lähiviikkojen aikana. En edes venyttäisi aikataulua kuukaudeksi, vaan lähiviikkoina.

Me kerta kaikkiaan olemme samaa mieltä varmasti siitä, että ongelmia nyt ovat suurtyöttömyys ja velan kasvuvauhti, joihin olen viitannut. Mutta nämä ovat enemmän Emu-ongelmia. Ne ovat sen ajan ongelmia, kun Suomi on jo Emussa. Ne eivät vaikuta tämän päivän erm-kytkentään sitä eikä tätä minun mielestäni. Ne ovat sopeutumisongelmia ja niihin meidän pitää sitten varautua ja katsoa, miten tilanne tästä kehittyy.

Mitä tulee erm-kytkennän ajankohtaisuuteen ja tarpeellisuuteen, ed. Lax kosketteli mielestäni kyllä oikeita asioita. Jos ajatellaan sitä ajankohtaa, kun Maastrichtin sopimus hyväksyttiin 7. päivä helmikuuta 1992, tilanne tietysti oli toinen, kun siellä puhutaan, että jäsenmaa on kunnioittanut kahden vuoden ajan normaaleja marginaaleja. Me tiedämme, että 2. päivä elokuuta 1993 nämä marginaalit muuttuivat ± 2,25 prosentista ± 15 prosenttiin. Silloin tietyllä tavalla erm-kytkentä on menettänyt merkityksensä. Siellähän myöskin todetaan se, että valuuttaa ei ole devalvoitu, oikeastaan se todetaan näin: erityisesti ei ole devalvoitu kahden viimeisen vuoden kuluessa.

Mikä on ajankohta eli onko meillä nyt aikaa esimerkiksi kaksi vuotta tai enemmän erm-kytkentään, jos se tulkitaan ehdoksi Emuun menemiseen? Niin kuin täällä on käynyt ilmi, se aika on oikeastaan tietyllä tavalla ohi. Kun huhtikuussa 1998 kaiken todennäköisyyden mukaan tullaan päättämään niistä maista, jotka Emun ensimmäiseen aaltoon tulevat, silloin tietysti siltä osin me olemme tämän ajan jo ohittaneet. Kuitenkin, niin kuin olen todennut, esimerkiksi Italia ja Ruotsi ovat harkitsemassa, Italia on ilmoittanut kytkevänsä liiransa erm-järjestelmään jo tämän vuoden aikana, joten kaikki merkit viittaavat siihen, että jokaisessa EU-jäsenmaassa nyt tulkitaan sillä tavalla, jos halutaan olla ensimmäisten Emu-maiden joukossa, että valuutta pitää kytkeä valuuttakurssijärjestelmään.

Mitä tulee Emuun, se on paljon vaikeampi kysymys. Siitä esimerkiksi voidaan todeta, että

EU-maiden taloudet ovat hyvin erilaisia. Niin kuin englantilainen Cambridgen professori, oikeastaan alun perin jugoslaavi, professori Panić toteaa, EU-maiden välillä taloudet ovat paljon erilaisempia kuin monta kertaa on jäsenmaan sisällä. Taloudet ovat hyvin erilaisia. Se on suuri ongelma. Hän esimerkiksi varoittaa juuri näiden EU-maiden talouksien erilaisuuksista Emuun siirryttäessä.

Sen lisäksi olen täällä jo aikaisemmin todennut sen, että voidaan asettaa kysymys, onko yleensä Emu optimaalinen valuutta-alue. Onko esimerkiksi Suomen, joka on perifeerinen, syrjässä oleva maa, paikka Emussa? Se kysymys voidaan mielestäni asettaa. Kerran vielä totean, että meidän pitää kriittisesti tarkastella näitä asioita ja katsoa esimerkiksi sen lisäksi vielä, että meillä on hyvin yksipuolinen talouden rakenne. Se on pääasiassa edelleenkin metsäteollisuuteen perustuvaa, vaikkakin ilahduttavasti korkean teknologian osaaminen on meillä kehittynyt.

Niin kuin totesin viime kerralla, varsinkin mitä tulee kulttuuriseen homogeenisuuteen Euroopassa, siinä suhteessahan me Suomessa olemme aika lailla eristäytyneet kielemme ja monien muitten seikkojen takia, myös maantieteemme takia. Nämä ovat asioita, jotka ehdottomasti pitää ottaa huomioon. Ne vaikuttavat muun muassa, niin kuin olen todennut, työvoiman mahdollisuuksiin liikkua koko EU-alueella. Kyllähän me olemme nähneet, että vaikka mahdollisuuksia on, niin suomalainen työvoima suhteellisen heikosti Euroopassa kuitenkin liikkuu.

Mitä tulee Bundesbankin pääjohtajan Tietmeyerin käsitykseen, josta ed. Tiusanen aikaisemmin täällä puhui, sitä kannattaa kyllä korostaa. Hän totesi siinä lausunnossaan, jota ed. Tiusanen lainasi, että Emu ei ole mikään työllisyysohjelma. Se ei ole työllisyysprojekti, niin kuin hän sanoi. Hän vetosi siihen, että kilpailu lisääntyy yritysten ja myös alueiden välillä. Näinhän se varmasti on. Totta kai siihen liittyy monia muita tekijöitä. Ei se ole näin yksinkertaista, että se ei ole työllisyysprojekti sen takia, koska kilpailu kiristyy. Siihen liittyy, niin kuin sanottu, monia asioita.

Rouva puhemies! Ministerit ovat täältä lähteneet, mutta mielenkiintoinen kysymys on, onko Emu myös turvallisuusprojekti. Olisin nimittäin mielelläni kuullut jonkun ministerin sanovan, onko hallituksen piirissä käyty keskustelua, että Emu on myös turvallisuusprojekti, johon ed. Aula näytti viittaavan viikonvaihteen puheenvuorossa ja josta tohtori Juhana Vartiainen kirjoitti Helsingin Sanomien eräässä liitteessä, että hän näkee Emun turvallisuusprojektina, kun Suomi menee hänen mukaansa ydinryhmään. Minä en oikein ymmärrä tätä ajattelua. Kyllä varmaan siihen on perusteluita. Jollakin on, jos tällaista ajattelua laajemminkin viljellään, mutta kyllä olisi mielellään kuulemassa jonkinlaisen selvityksen, mitä turvallisuutta haetaan sillä, että me menisimme Emuun ensimmäisten joukossa. Mikä on tämä turva-aspekti? Se on ainakin minulle erittäin epäselvä. Enkä ole kenenkään kuullut oikeastaan tarkemmin sitä määrittelevän, haetaanko siinä taloudellista turvallisuutta vai sotilaallista turvallisuutta vai molempia vai jotain muuta, jota ei nyt ... (Ed. Tuomioja: Köyhän miehen Nato!) — Ed. Tuomiojan huomautus oli ihan oikea, että Emun ensimmäinen aalto on köyhän miehen Nato.

Rouva puhemies! Täällä on luvattu jo, että eduskunta tai ainakin suuri valiokunta saa selvityksen aika nopeasti, minkälaista lainmuutosta tarvitaan, mutta Ruotsin valtiovarainministeri Åsbrink viime viikolla totesi, että esimerkiksi Ruotsissa joudutaan perustuslain muutokseen, ja toi pari keskeistä asiaa esille. Kun siirrytään omasta valuutasta euroon, se merkitsee perustuslain muuttamista, ja sitten myös keskuspankin asema hänen mielestään ainakin Ruotsissa merkitsee perustuslain muutosta. Siinä mielessä tietysti, minä haluan korostaa sitä, minun mielestäni meidän Suomessakin pitäisi pyrkiä mahdollisimman, edustajat Pekkarinen ja Kääriäinen, suureen yksimielisyyteen tässä asiassa. Minä korostan sitä. Minä uskon, että meidän kaikkien kannalta on syytä tarkkaan miettiä. Turha politikointi pois. Minä ymmärrän, että politiikkaa pitää tehdä. Se on meillä itse kullakin ammattina, mutta turha politikointi pois. Yritetään löytää mahdollisimman suuri yksituumaisuus tästä asiasta. Mikä on Suomen etu ja erityisesti mikä on suomalaisten etu?

Kun Saksassa on esimerkiksi tilanne tämä, alan uskoa siihen, että Emu todennäköisesti siirtyy, mutta silti minä puolustan hallitusta tässä, että vaihtoehdot pitää olla. Se vaihtoehto, että me olemme mukana, jos mahdollisesti se nähdään hyväksi, on eduskunnan päätös aikanaan. Mutta minun mielestäni tämän hetken näkymien mukaan Suomen kannalta, niin hyvää politiikkaa kuin Emu edellyttääkin, niin me joudumme todella suuriin vaikeuksiin suurten leikkausten kanssa. Itse asiassa minä korostan myös sitä, että kyllä meidän velkaantumisvauhti pitää kuriin saada joka tapauksessa. Siitä ed. Pekkarinen lie-

nee samaa mieltä. Meidän pitää se saada kuriin. 45 miljardin markan budjettivaje, kun on vajaan 200 miljardin markan budjetti, on liian suuri. Semmoinen talouspolitiikka ei ole tervettä eikä pitkällä tähtäimellä onnistu, vaikka meille tulevatkin avuksi sosiaalirahastot ja kuntien ylijäämäinen talous. Siitä huolimatta valtion velan kasvu pitää saada kuriin.

Kyllä se täytyy rehellisesti myöntää, että olosuhteet monissa maissa ovat jo talouden osalta tosiaan muuttuneet voimakkaasti siitä, kun Maastrichtin sopimus hyväksyttiin, valitettavasti Euroopassa lähes kaikissa maissa vain huonompaan suuntaan. Siinä mielessä siirtämismahdollisuus näyttää hyvin suurelta. Mutta kyllä minä senkin ymmärrän, ettei Suomen hallituksen kannata nyt ehkä ensimmäisenä olla vaatimassa siirtämistä, jos katsomme hallituksen näkökulmasta sitä. Minä luulen, että taloudellinen tilanne tulee automaattisesti johtamaan siihen, että tämmöiseen joudutaan.

Kaiken kaikkiaan kuitenkin, vaikka Saksassa tilanne on kääntymässä erittäin huonoon suuntaan, jo kääntynyt, niin kyllä Saksa nämä ratkaisee kuitenkin. Meidän pitää valmiutemme säilyttää. Suomi sitten ratkaisee oman kantansa.

Vielä minä sanon ihan lopuksi sen, jonka viime kerrallakin totesin, että tässä on sekä etuja että haittoja. Meillä on kiistattomia etuja siitä, että Emu toteutuu. Esimerkiksi jos me jäämme ulkopuolelle ensimmäisessä vaiheessa, kiistaton haitta on se, että automaattisesti meille tulevat korkeammat korot kuin jos me siirtyisimme Emuun ensimmäisten joukossa. Se on ihan selvä asia. Mutta haittojakin tietysti on, jotka kyllä ovat enemmän ehkä kuviteltuja, esimerkiksi rahapoliittisen itsenäisyyden menettäminen. Mikä on totuus rahapoliittisesta itsenäisyydestä, jos me olemme ulkopuolella? Erittäin pieni liikkumavara, erittäin pieni liikkumavara. Esimerkiksi devalvointi, jos tässä nyt puhuttiin siitä sanana, jää enemmän kuitenkin teoriaksi.

Minulla on semmoinen kuva, että niillä, jotka jäävät Emun ulkopuolelle, jos se toteutuu, on se suuri vaara, että on melkein kovempi tai ainakin samanlainen talouskuri kuin niillä, jotka tulevat sen sisälle. Sopeutumisongelmia tietysti meille suomalaisille myös tulee. Työttömyys on se kaikkein suurin kysymys.

Sen takia, rouva puhemies, minä toivon, että eduskunnalla ja erityisesti hallituksella on riittävästi sekä tietoa että taitoa, kun tehdään näitä päätöksiä, että suomalaisten etu katsotaan kuitenkin päällimmäiseksi.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elo täällä totesi, että on suuri ero sillä, että markka on voinut devalvoitua, verrattuna siihen, että markka olisi devalvoitu. Itse vaikutuksen kannaltahan ero ei ole suuri. Se tarkoittaa tietenkin sitä, että valuuttakurssia on voitu käyttää talouspolitiikan välineenä. Sillä on ollut tärkeä merkitys kuluvan vuodenkin aikana.

Oleellista on huomata se, mikä minusta on harjoitusesimerkki siitä, miten Suomen talous voisi kiinteään valuuttakurssiin sopeutua, että voimme nähdä, että nyt kun markkaa on kellutettu, niin valuuttakurssit eivät ole muuttuneet samalla tavalla. Ruotsin kruunun kurssi on kehittynyt aivan eri tavalla kuin USA:n dollari suhteessa markkaan ja DEM:iin. Se kuvaa sitä, että Suomen ja esimerkiksi muun eurooppalaisen talouden muutokset eivät ole yhdensuuntaiset. Erm-kytkentä jo tarkoittaa sitä, että vaikka se keskuskurssissa voisi kellua, ei suinkaan 15 prosenttia, niin kuin esitetään, vaan paljon vähemmän, niin se jo kiinnittää valuuttojen keskinäiset suhteet ja jäykistää järjestelmää kellutukseen verrattuna.

Minusta on kyllä hyvin perusteltuja syitä ajatella, että aito kellutus Suomen tapaiselle taloudelle on hyvä ja toimiva järjestelmä. Ylipäätään minusta tätä peruskeskustelua meillä pitäisi käydä. Vaihtoehto ei ole Emun ulkopuolelle jääminen jollain kiinteällä kurssilla, vaan Emun ulkopuolella oleminen aidosti kelluvalla kurssilla on todellinen vaihtoehto. Onko se mahdollista, on toinen asia sitten. Siitähän tällä hetkellä ei vielä mitään tiedetä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Elo puheenvuorossaan totesi Italiasta, että Italia on valmis liittymään ermiin. Italia on kelluttanut liiraansa ja devalvoittanut sitä riittävän kilpailukyvyn saamiseksi. Suomessa tätä ei ole älytty hyväksikäyttää. Jos katsotaan Suomen kansantalouden tilaa viimeisten vuosien aikana, se on ihan suhteessa markan arvoon. Mitä vahvempi markka, sitä huonompi työllisyys. Eilen juuri laivanrakentajat olivat sitä mieltä, että uusia tilauksia ei vieläkään tule eikä työllisyys kohene. Siinä on hallituksen soturille miettimistä.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elon puheenvuoro oli monella tavalla ihan sellainen, jonka sanomaan voi yhtyä.

Mitä tulee Saksan kantaan vielä joku aika sitten, presidentti Chirac ja kansleri Kohl olivat julistamassa yhteistä tahtoa Emun toteuttamisesta. On ihan erinomainen ja mielenkiintoinen asia, että Saksassa käydään tällaista keskustelua. Monien osavaltioiden piiristä tulee erittäin kovia paineita sen suhteen, että Saksan ei pitäisi kiirehtiä jnp. Saksassa valtiollinen johto on valmis keskustelemaan nyt siitä vaihtoehdosta, minkä ed. Elo toi esille. Suomessa ei hallitus ole siihen näköjään millään tavalla valmis. Välillä tuntuu, että on sellainen tilanne kohta käsissä, jossa Suomi, Luxemburg ja Irlanti menevät ja muut eivät mene, ja ne muodostavat sen ensimmäisen aallon, jos hieman hirtehiseksi heittäytyy. Siltä välillä näyttää.

Ed. Elo sanoi, että tässä asiassa, viitaten Emu-ratkaisuun, pitäisi löytää laaja kansallinen yhteisymmärrys. Se on erinomainen ajatus ja oikea tavoite, mutta juuri niinhän ei tällä hetkellä tapahdu. Hallitus kokee, että sillä on blancovaltakirja, käytän toisen kerran tätä ilmaisua, millä tahansa lähentymisohjelmalla, josta ei tarvitse keskustella opposition kanssa, viedä tätä asiaa eteenpäin. Hallitus kokee, että se voi teettää lopullisen päätöksen niin mitättömällä päätöksellä kuin tiedonannosta äänestämisen kautta jnp.

Ed. Elo, tehkää tuota työtä, minkä puhujankorokkeelta ääneen lausuitte, oman ryhmänne ja omien hallitusryhmienne keskuudessa, niin keskusta tukee sivusta, niin kuin vain sivusta voi kaveria tukea tässä asiassa.

Ed. Kaarilahti (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Elo, puutun myös tähän laajaan yhteisymmärrykseen ja olen myös vakuuttunut siitä, että se on järkevää Suomen kannalta. Peräänkuulutitte myös vaihtoehtoisuuden turvaamista, jonka takia ehkä hallitus nyt tätä teknillistä rahalakia etsii. Sekin on paikallaan.

Mutta ongelmaksi itselleni muodostuu ministereiden Niinistön ja Alhon sitkeä väite siitä, että eduskunta Suomen liittyessä EU:hun on jo sitoutunut, "kaikki maat ovat sitoutuneet Emuun. Maastrichtin sopimuksen mukaan", ministeri Alho toi esille, on sitouduttu Emuun. Olen ehkä ainoa harhaan johdettu kansanedustaja tässä talossa, koska hyväksyessäni EU-jäsenyyden en ottanut kantaa puolesta enkä vastaan mahdolliseen Raha- ja talousliittoon. Näin mielestäni eduskunta tuolloin lausui, ja toivon, että ministerit eivät sitä lausumaa muuksi muuta.

Ed. Korkeaoja jo ulkoasiainvaliokunnan mietinnön osalta tämän asian toi esille, mutta tämä herättää epäilyksiä, kun ministerit puhujankorokkeelta toisin väittävät.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tiukan juridisesti tulkiten näin varmaan onkin, että Maastrichtin sopimukset on hyväksytty silloin, kun ei niihin ole varaumia tehty. Mutta aivan yhtä tottahan on se, niin kuin me kaikki muistamme, että eduskunta on itse ilmoittanut, että se tulee aikanaan päättämään tästä. Eduskunta tulee päättämään asiasta varmasti juuri sillä tavoin kuin me olemme aikanaan yhdessä sopineet. Minusta sen mörön esille nostaminen joka käänteessä on kovin tarpeetonta.

Muutenkin tuntuu siltä, että tässä keskustelussa kaiken aikaa painottuvat hyvin pessimistiset näkemykset myös taloudellisia ennusteita koskien siinä missä mennään, mitä on tulossa. Ed. Elo esimerkiksi analysoi varsin pessimistisesti Saksan hidastunutta talouskasvua. Tiukka finanssipolitiikka on tietysti hidastanut kasvua Saksassa, niin kuin monessa muussakin Euroopan maassa, mutta tällä hetkellähän talousennusteet kertovat, että Saksan kasvu on lähdössä käyntiin syksyllä ja merkkejä siitä nähdään jo hyvin monella taholla. Tämä kasvun elpyminen tietysti heijastuu muuallekin Eurooppaan ihan yhtä voimakkaasti kuin Saksan suuren talouden kaikki muutkin ilmiöt.

Mitä sitten tulee Emuun työllisyysprojektina, lyhyellä tähtäimellähän me olemme nähneet, että näihin kriteereihin pyrkiminen, esimerkiksi alijäämäkriteerin täyttäminen on aiheuttanut monessa maassa kielteisiä työllisyysvaikutuksia. Mutta, ed. Elo, pitkällä tähtäyksellä, jos Emu onnistuu sillä tavoin kuin sen on ajateltu onnistuvan, vakauttamaan koko mantereen taloutta sillä tavoin kuin se on monissa yhteyksissä kirjoitettu, niin koko sen projektin syvin sisään rakennettu ideahan on työllisyyden ja hyvinvoinnin edistäminen.

Ed. Kääriäinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Elon puheenvuoro oli hyvin erittelevä puheenvuoro ja rakentavainen varsinkin loppuosaltaan. Myös oppositiota katsellessaan se oli hyvin rakentava. Toivoisi, että tämä puheenvuoro olisi jollakin tavalla he-

rättelevä myös hallituksen toimintapolitiikkaa silmällä pitäen.

Kolme lyhyttä kommenttia puheenvuoron loppuosasta.

Ensinnäkin, varmasti yksimielisyyden tavoittelu on kannatettavaa ja siihen yhdymme, mutta kyllä sen ehto on ilman muuta se, että eduskuntaa ei todellakaan pidetä tiedon osalta pimennossa, vaan tuodaan tänne relevanttia tietoa ja suunnitelmia, joihin voidaan reagoida ja ottaa kantaa ja näin luoda pohja yksimielisyyden tavoittelulle. Toivon, että täällä käytävä keskustelu ei olisi mitään näennäiskeskustelua hallituksen silmissä.

Toisekseen, yhdyn hyvin liukkaasti siihen toivomukseen, jonka ed. Elo esitti, että hallitus kertoisi, mikä on tämän hankkeen turvallisuuspoliittinen funktio, jota selvästi pidetään yllä ja pyritään pitämään argumenteista ensimmäisenä. Jonkun se pitäisi kertoa, onko tämä todella, kuten ed. Tuomioja huudahti, köyhän miehen Nato, vai mistä on kysymys.

Kolmanneksi, on oltava vaihtoehtoja, mutta hallituksen politiikkahan on nyt yhden ladun politiikkaa, mennään vain yhteen päämäärään. Vaihtoehtoja on silloin, jos Suomen talous on terve tai tervehtyvä, valtiontalous on tasapainottumassa hyvää kyytiä, työttömyys on painumassa alas. Vain se tuo vaihtoehtoja tosiasiassa.

Ed. Elon puheenvuoro oli hunajaa meidän korvillemme ja toivottavasti herätystä hallituksen herroille.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En tiennytkään, että pidin näin miellyttävän puheenvuoro. Mutta ihan lyhyesti.

Jos, ed. Salo, tilanne olisi niin yksinkertainen, että valuuttaa heikentämällä aina kaikki ongelmat ratkaistaisiin, niin maailmahan olisi varsin helppo. Kuitenkaan tilanne ei ole ihan näin yksinkertainen. Ainoastaan niissä tapauksissa, että markka tai joku muu valuutta on päässyt ylikorkeaan arvoon, kuten näemme Suomessa, markkinat ovat ratkaisseet sen arvon. Nyt kuitenkin meillä markkinat määräävät, ed. Salo, markan arvon. Siitä on vaikea sanoa, onko se ollut liian korkea vai ei, markkinat sen ovat päättäneet.

Mitä tulee yksimielisyyteen, minä olen kovasti tekemässä työtä sen puolesta. Minä tajuan vasta nyt tällä hetkellä, kuinka tärkeää se tässä asiassa on. Me voimme jollakin, sanoisin, kepulikonsteilla pyrkiä sellaiseen, että eduskunnan ei tarvitsisi millään määräenemmistöllä päättää, mutta mielestäni se ei ole reilua. Tämä asia on niin suuren luokan kysymys Suomen historiassa, Emussa, että jos päätöksiä tehdään, ne tehdään sillä tavalla, että kaikki tietävät, mistä päätetään, ja siinä järjestyksessä kuin perustuslaki vaatii.

Mitä vaihtoehtoihin tulee, ed. Kääriäinen, toteaisin vieläkin, että mielestäni hallituksen linja tässä on oikea. Pidetään kaikki vaihtoehdot auki, pyritään sellaiseen tilanteeseen, että on aito vaihtoehto valittavana. Jos sanomme etukäteen, että emme pyri Suomen taloutta hoitamaan sillä tavalla, että voisimme valita, silloin yksi tärkeä vaihtoehto olisi pois. Mutta päätetään sitten ensi vuonna joskus, kun eduskunnan aika on päättää.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Rahalain muutosesityksen tavoitteena on luoda edellytykset liittyä Euroopan valuuttakurssijärjestelmään ermiin. Ermiin liittyminen kaventaisi Suomen itsenäisyyttä valuuttakurssipolitiikassa ja sitoisi käsiä talouspolitiikassa. Mitään pakottavaa syytä tällaiseen kytkökseen ei ole Suomen etujen kannalta. Markan kellutushan on toiminut hyvin ja mahdollistanut korkojen alentamisen. Jos markan kurssia ryhdytään kiinnittämään ermiin, syntyy ilman muuta ainakin mahdollinen uusi spekulaatioriski, joka voi johtaa korkojen nousuun. Miksi ottaa tällainen riski? Myös kurssin pitäminen kiinteänä ermin sisällä voi vaikuttaa korkopolitiikan mahdollisuuksiin kielteisesti.

On myös niin, että erm ja Emu ovat yhtä ja samaa europolitiikkaa. Erm-kytkentähän toisi Emun kolmannen vaiheen taas yhden askeleen lähemmäksi. Äskettäin jopa EU:n talousministeriöneuvoston Ecofinin pääjohtaja Sixten Korkman myönsi, että Emu voi aiheuttaa sopeutumisongelmia reuna-alueille kuten Suomelle. Hän myös katsoi, ettei yhteinen valuutta ole välttämättömyys sisämarkkinoiden toiminnalle. Tällaisista arvioista huolimatta Emu-hanketta ajetaan kuin käärmettä pyssyyn.

Viime aikoina keskustelussa onkin korostunut Emu-hankkeen poliittinen luonne. Suomessakin on nyt annettu aika avoimestikin ymmärtää, että Emun taloudelliset vaikutukset ovat loppujen lopuksi sivuseikka, olkootpa ne sitten myönteisiä tai kielteisiä. Pääasia on, että ollaan Saksan vanavedessä, yhteydessä Saksan ja Ranskan poliittiseen akseliin. Vasemmistolaisesta näkökulmasta katsoen tällaiset ajatukset ovat perua kumpujen yöstä.

Yhtä kaikki Emu on suuri taloudellinen hanke, joka vaikuttaa hyvin syvällisesti talouskehitykseen ja talouspolitiikan puitteisiin. Emun kolmas vaihehan lopettaisi itsenäisen valuuttakurssi- ja rahapolitiikan. Julkista taloutta koskevat

Emu-kriteerit saisivat entistä pakottavamman luonteen. EU:han voisi käyttää myös taloudellisia sanktioita niitä maita kohtaan, jotka eivät noudata Emu-sääntöjä tai EU:n päättävien elinten talouspoliittisia suosituksia. Emu sinetöisi pääomaliikkeiden vapauden, kun sijoitustoiminnalta poistuisi kurssiriski.

Kukaan ei kiistä, etteikö yhteiseen rahaan sinänsä liittyisi etujakin, kun maksuliikenne helpottuu ja kun kurssiriskien alue supistuu. Samalla on vain nähtävä ongelmat, jotka liittyvät toisaalta Emun talouspoliittiseen sisältöön sekä yksittäisten maiden mahdollisuuksiin sopeutua Emuun menoon. Emun taustalla on monetaristinen talousoppi, joka korostaa rahapoliittista vakautta työllisyyden ja sosiaalisten tavoitteiden kustannuksella. Pikemminkin työttömyys on keino Emun keskeisten tavoitteiden kuten alhaisen inflaation saavuttamiseen Suomelle. Tämä kokemus on jo saatu. Suomella ei ole mitään syytä ylpeillä EU-maiden hitaimmalla inflaatiolla, kun sen hintana on EU-maiden toiseksi korkein työttömyysaste. Tässä juuri nähdään, mitä on olla Emun mallioppilas.

Minusta on varsin ilmeistä, että EU-alueella nyt koettava taloudellinen notkahdus tai laskukauden uhka on löydettävissä juuri Emu-politiikasta, Emu-kriteerien tavoittelusta kautta läntisen Euroopan. Yksisilmäinen inflaation torjunta sekä julkisten menojen leikkaukset luovat työttömyyttä ja pessimismiä kaikkialla mantereella. Talouden taantumaa käytetään sitten perusteluna uusille leikkauksille, ja näin kierre jatkuu ja näin myös täällä meillä Suomessa.

Pari vuotta sitten Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen Etlan selvityksessä myönnettiin, että Emuun sopeutuminen on Suomelle vaikeampaa ja ongelmallisempaa kuin muille EU-maille. Tämä johtuu Suomen talouden rakenteesta ja suurista suhdannevaihteluista. Sekin on hyvä syy pysytellä erossa Emun kolmannesta vaiheesta ja ainakin jäädä katsomaan, mitä tuleman pitää. Kaiken kaikkiaan näkyy selvästi, että Emu sopii selvästikin paremmin niille Keski-Euroopan maille, joiden talousrakenne on samankaltainen ja joiden taloudet ovat jo pitkälle yhdentyneet, kuin meille, jotka olemme täällä sivussa ja joilla on hyvin omaperäinen taloudellinen rakenne ja nyt myös erittäin suuria taloudellisia ongelmia.

Rouva puhemies! Hallituksella on erittäin kiireellinen tarve saada muutettua rahalakia. Tällä muutosesityksellä hallitus hakee käyttöönsä sitä ja vain sitä, että markka voidaan kytkeä ermiin. Ei tässä ole muita tavoitteita olemassa. Kyllä tämä tarve kiireellisestä rahalain käsittelystä nousee erm-tarpeesta.

Minä en halua olla edistämässä minusta virheellistä nopeaa kytkemistä ermiin, koska se mahdollistaa spekulaatioriskin tulon. En halua myöskään olla edistämässä Emu-hanketta, en tässä enkä tuossa muodossa, ja siksi ehdotan, että lakiehdotus hylätään.

Minusta olisi pään panemista pensaaseen hyväksyä ensin laki ja sitten tyytyä esittämään, että hallitus ei käyttäisi saamaansa valtuutusta. Hallitus hakee valtuutta. Jos eduskunta sen antaa, niin totta kai hallitus sitä sitten myös käyttää. Näin minä sen näen.

Vielä pari kommenttia.

Oli mielenkiintoista kuulla, miten valtiovarainministeri Alho lähetti terveisiä SAK:n edustajakokoukselle. SAK:n edustajakokous on vaatinut puskurirahastoja Emun ehtona suhdannevaihteluiden tasaamiseksi. Kun rahapolitiikan mahdollisuudet viedään, niin palkkajoustot ovat uhkaamassa jäädä ainoaksi keinoksi sopeutua. SAK esittää erityisten rahastojen muodostamista. Nyt valtiovarainministeri Alho ilmoitti, että niitä ei tule. Tällaisia terveisiä työväenministeri lähetti työläisten edustajakokoukselle.

Mitä tulee aikaisempiin kokemuksiin kytkennöistä, ecu-kytkentä on täällä saanut aikaan yleisen katumusharjoituksen. Voin todeta, että vasemmistoliiton ei ole tähän katumusharjoitukseen tarvetta yhtyä. Vasemmistoliittohan toi esille, että kurssi silloin 91 oli väärä, markka oli liian vahva, ja me äänestimme vastaan. Tämän haluan todeta. Katumusharjoituksia harjoittakoot ne, joilla on siihen aihetta. Toivon vain, että virheitä ei toisteta.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rahalakihan tarvitaan muutettuna sen vuoksi, että meillä täytyy olla eurooppalaiseen toimintaympäristöön toimiva rahalaki, joka antaa valmiudet toimia siten, kuin siihen on kirjoitettu. Tällaisen kytkentä tai ei -keskustelun käyminen eduskunnassa on tietysti tavattoman hedelmätöntä. Me tiedämme, kuinka herkästi markkinat muutenkin reagoivat. Meillä täytyy olla sen tyyppinen lainsäädäntö kuin olemme tähänkin saakka valuuttakursseista päätettäessä toimineet. Suomen Pankki yhdessä hallituksen kanssa ovat ne elimet, jotka toimivat, ja Suomen Pankin tehdessä päätöksen myös eduskunta vaikuttaa pankkivaltuutettujen välityksellä.

Keskustelu on ollut silläkin tavalla epätasaista, että on esiintynyt iso joukko puhujia, joilla on ollut puheista päätellen varma tieto siitä, että markkaa ei voida kytkeä ermiin, jotka haluavat viestittää tätä. Kaikki sellaiset puheenvuorot, jotka pyrkivät jollakin tavalla analysoimaan tilannetta, esittämään kriittisiä arvioita eri vaihtoehdoista, tulevat helposti väärin käsitetyiksi. Minusta kannattaa kuitenkin muistaa nyt, kun ed. Tennilä esimerkiksi varmuudella tiesi, mikä vaihtoehto hänen mielestään on oikea, että yhtään riskitöntä vaihtoehtoa ei ole olemassa. Myös sellainen vaihtoehto, että hallitus päätyisi vielä tämän lainsäädännön valtuudet saatuaan toimettomuuteen eikä reagoisi, on yhtä lailla riskivaihtoehto siinä suhteessa, että sen seurauksena voi tulla myös niitä väärinkäsityksiä, että hallitus pyrkisi luopumaan siitä talouden vakauden politiikasta, jota se on harrastanut.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläiselle totean, että minun vaihtoehtoni nykyiseen rahapoliittiseen tilanteeseen on se, että kellutusta jatketaan. Mitäs ongelmaa tässä on ollut? Juuri kellutushan on meille mahdollistanut tiettyjä myönteisiä saavutuksia, joita valitettavasti kovin vähän on, mutta ne vähät, jotka ovat tulleet, ovat tulleet siitä, että pantiin markka kellumaan. Toisenlainen linja olisi ollut kaiken kaikkiaan vielä paljon pahempaa tuova.

Toisenlaisessa tilanteessa voisi varmasti miettiä toisellakin tapaa rahalain, mutta nyt tällä on niin selvä kytky erm-kytkentään, että en halua olla antamassa hallitukselle selkänojaa tällaisessa ratkaisussa. Kun eduskunta tietysti isolla enemmistöllä antaa tukensa hallitukselle rahalakiesityksessä, hallitushan saa siitä selkänojan. Voidaan todeta, että näin iso osa eduskunnasta tosiasiassa hyvinkin tietäen tuki hallituksen esitystä rahalain muutokseksi, jonka muutoksen tarve tulee vain erm-kytkennästä eikä mistään muusta tässä ajankohtaisessa tilanteessa.

Ed. S m e d s : Arvoisa puhemies! Olen rahalain ensimmäisen käsittelyn yhteydessä jo käyttänyt kohtuullisen pitkän puheenvuoron, joten tässä yhteydessä vain lyhyesti joitakin havaintoja.

Hallitus on rahalakia suunnitellessaan käyttänyt hyvin paljon luovuutta, kun on pyrkinyt tästä laista tekemään sen kaltaisen, että se mahdollisimman monia ja erilaisia näkökulmia tyydyttäisi. Onkin sanottava, että rahalaki on joustava. Se mahdollistaa teknisesti erilaisia vaihtoehtoja valuuttakurssijärjestelmille, mahdollistaa nykyisen kellutuksen jatkamisen tai kiinnittämisen valittuun valuuttakurssijärjestelmään. Siksi koenkin niin, että itse rahalaki ei ole kovinkaan suuri ongelma. Tämän rahalain kanssa voidaan elää.

Pikemminkin ongelmana on minusta hallituksen kiihkeä ja vahva halu luopua omasta markasta, pyrkiä ensimmäisten maiden joukossa Emun kolmanteen vaiheeseen. Tämän kaltaiselle hallitukselle rahalaki on erityisen vahva ase. On ongelmallista, että olemme askel askeleelta osittaisratkaisuin siirtymässä kohti Emu-järjestelmää ilman, että eduskunta on voinut isossa salissa määritellä omaa tahtoansa, omaa linjaansa Emu-projektin suhteen.

Minusta olisi keskeistä, että tämä linjavalinta tehtäisiin jo ennen mahdollista erm-kytkentää, koska arvelen, että käytännössä erm-järjestelmästä eroaminen on hankalahkoa. Se vaatinee pitkällisiä neuvotteluja rahapoliittisen komitean, jäsenmaiden valtiovarainministereiden ja keskuspankkien pääjohtajien kanssa. Näiden neuvottelujen tuloksia on vaikea ennakoida, ja toisaalta epäonnistuessaan erm-kytkentä koituisi kansantaloudelle hyvin vaikeaksi.

Siksi, arvoisa puhemies, ehdotan, että eduskunta hyväksyisi II vastalauseen mukaisen lausuman, joka kuuluu: "Eduskunta edellyttää, että hallituksen tulee antaa eduskunnalle tiedonanto Emun kolmannen vaiheen toteuttamisen seurauksista ennen mahdollista erm-kytkentää."

Ed. V a n h a n e n : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kääriäisen muutama tunti sitten esittämää lausumaehdotusta.

Arvoisa puhemies! Rahalaista käyty keskustelu on osoittanut hyvin sen, että suomalaisen yhteiskunnan on kyettävä käymään perusteellinen keskustelu Emun kolmannen vaiheen eduista ja haitoista ja siitä, mitä yhteiseen rahaan osallistuminen tai sen ulkopuolelle jättäytyminen merkitsisivät meille. Järjestelmällisen ja kattavan keskustelun käyminen on ennen muuta hallituksen vastuulla, jonka olisi pohjustettava tätä keskustelua ja samalla valmistautumista varsinaiseen lopulliseen päätöksentekoon.

Alleviivaan ed. Elon toiveen, että kysymyksessä voitaisiin päätyä pitkälle menevään yksimielisyyteen. Kannustan hallitusta ottamaan edelliskaudesta oppia ainakin siinä, että sekä Etan järjestelmään osallistumiseen että EU-jäsenyyteen liittyvässä valmistautumisessa eduskunta kävi äärimmäisen laajan, vaivalloisen ja perusteellisen ennakkovalmistautumisen ja keskustelun lähes

kaikissa valiokunnissa näihin liittyen. Emun kolmanteen vaiheeseen osallistuminen on kansallisena projektina merkitykseltään täysin yhteismitallinen näihin kahteen viime kauden suureen ratkaisuun liittyen. Olen varma siitä, että kun Emun kolmannen vaiheen kanssa tai sen ulkopuolelle jättäytymisen kanssa on kyettävä elämään ei vain tämän eduskunnan ja nykyisen hallitusrintaman vaan myös seuraavien eduskuntien ja hallitusten, kannattaisi tavoitella menettelytapoja, jotka antaisivat mahdollisuuden viileän analyysin tekemiseen koko projektista.

Hallitus näyttää kuitenkin menettelevän hieman toisin. Se on valinnut tietoisen strategian, jossa Emuun liittyvää päätöksentekoa toteutetaan pala palalta, aivan kuten ed. Smeds äsken totesi, ilman kokonaislinjan hahmottelua. Rahalaki, mahdollinen erm-kytkentä ja päätöksenteko ulkopuolelle jäävien valuuttojen asemasta ovat tästä vain yksittäisiä esimerkkejä.

Minun on esimerkiksi vaikea ymmärtää hallituksen linjaa Emun kolmannen vaiheen ulkopuolelle jättäytyville määrättävissä säännöissä. Se on selvää, että itsenäistä valuuttaa ei voi pakottaa liittymään mihinkään järjestelmään. Mutta tämän rinnalla hallitus pitää jollakin tavalla toivottavana tai poliittisesti velvoittavana Emun ulkopuolisten osallistumista syntyvään erm 2:een. Tällaisista linjauksista, joilla selvästi rajataan etukäteen reaalista valinnanvapauttamme Emuun osallistumisen tai ulkopuolelle jättäytymisen välillä, olisi käytävä myös Suomessa kunnon poliittinen keskustelu. Jos Suomi jättäytyy Emun kolmannen vaiheen ulkopuolelle, ei meillä ole intressiä välttämättä liittyä erm 2:eenkaan. Jos taas liitymme yhteiseen valuuttaan, voi intressimme sitoa muita, olla jonkin tasoinen mutta tuskin niin suuri kuin ulkopuolelle jättäytyessämme intressimme pitää vapautena.

Hallituksen Emu-linja näyttää kapuavan latvasta tyveen. Pääministeri ilmoitti tuoreeltaan SAK:n edustajakokouksessa, että Emun syntyessä Emu on sekä taloudellinen että poliittinen realiteetti. Pitää kysyä, millä tavalla poliittinen realiteetti. Varmasti se on sitäkin, mutta sen painottaminen on selkeästi linjavalinta. Minusta Emu-projektiin pitää valmistautua taloudellisin perustein tietoisina sen syvistä vaikutuksista yhteiskuntaamme. Poliittisten seikkojen on syytä olla arviointikriteereissämme toissijaisia, ellemme itse halua asettaa Emulle tehtävää poliittisen unionin kehittämisessä. Mutta kuka sitä haluaisi?

Näiden ja monien muiden selvittämättömien kysymysten vuoksi ehdotan perusteluissa lausuttavaksi seuraavaa: "Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi Emu-selonteon, jossa esitetään hallituksen näkemys Emun kolmannen vaiheen toteutumisen vaatimasta lainsäädäntö- ja päätöksentekoprosessista, Emun kolmannen vaiheen ulkopuolelle jäävien maiden asemasta, Emun kolmannen vaiheen vaatimuksista talouspolitiikalle, työmarkkinajärjestelmälle ja aluepolitiikalle sekä yhteisen rahan eduista ja haitoista Suomen kansantaloudelle ja mahdollisuuksista ylläpitää pohjoismaista hyvinvointimallia."

Ed. S a l o : Arvoisa rouva puhemies! Kannatan ed. Vanhasen esittämää lausumaehdotusta.

Eduskunta saadessaan käsiteltäväksi rahalain lähti ymmärtääkseni liikkeelle siitä, että mitään peruuttamatonta Suomen markan kohdalle tämän lain myötä ei tulla tekemään. Valiokuntakäsittelyssä tuli selväksi — ainakin luulin niin, että tuli selväksi — että markan mahdollinen kytkeminen erm-järjestelmään ei olisi lopullinen. Mutta edellisessä salikeskustelussa pankkivaltuusmiesten puheenjohtaja Kanerva totesi, että kun askel otetaan, se on peruuttamaton. Nyt, kun perustuslain henkeä ajatellaan, perustuslakivaliokunta lausumassaan lähti siitä, että mitään peruuttamatonta ei tule tapahtumaan eli laki voidaan käsitellä yksinkertaisessa säätämisjärjestyksessä. Nyt kuitenkin tuntuu siltä, että jossakin on ihan selkeä eriävä käsitys.

On surkuhupaisaa yleensäkin ollut viime aikoina, että tässä talossa on etsitty reittejä, kuinka voidaan välttää vaikeutettu säätämisjärjestys, ja viilattu sanamuotoja niin, että juuri ja juuri voidaan mennä yksinkertaisella enemmistöllä läpi. Minua hämmästytti eritoten tänään se, kun havaittiin valiokunnassa, että eräs laki oli säädetty väärässä järjestyksessä, että se ei kummoisempia toimenpiteitä aiheuta, jos hallitus ei niitä itse tee. Eduskunta on näin ollen voimaton. Säätämisjärjestysasia on tältä osin tässä talossa loppuun käsitelty. Onko laki sitten hyväksyttynä vai hylättynä tämän keskustelun jälkeen, se tullaan varmaan äänestyksen jälkeen näkemään.

Kun Emu-prosessiin ollaan voimakkaasti menossa hallituksen vahvan tahdon mukaisesti, ollaan tekemässä poliittista päätöstä. Taloudellisia edellytyksiä tällä hetkellä ei ole. Työttömyys on hyvin korkealla ja valtion velka vain kasvaa. Vielä, kun ajatellaan yhtenäisvaluutta-asioissa Suomen sijaintia. Jos Helsingin horisontista katsellaan Lapin suuntaan, tarvitaan siinä jo tulon-

siirtoja lappalaisten toimintaedellytysten turvaamiseksi. Kun katsotaan Euroopan ytimestä Helsingin suuntaan, tilanne on aivan samanlainen. Olemme voimattomia samassa valuuttalohkossa toimien. Kun vielä otamme huomioon, että unioni sinänsä talousalueena rämettyy, kasvun kohteet tulevat olemaan jossain muualla. Meillä on mahdollisuus idässä, Kaukoidässä, myös Norja luo mahdollisuudet ja jos Ruotsi jää ulkopuolelle, Ruotsikin on potentiaalinen alue. Kuinka vastaamme ulkoa tulevaan kilpailuun? Unionin alueella olemme hyvin haavoittuvaisia ollessamme liikkeellä hyvin kapealla teollisuussektorilla, puu ja paperi on meidän olennainen toimio unionin alueella.

Nyt on myös puhuttu työttömyydestä, työttömyyden korjaantumisesta yhtenäisen rahan myötä. Täällä moneen eri otteeseen olen kysynyt valtiovarainministeriön ministereiltä, kummaltakin ministeriltä, että mitkä ovat ne elementit, jotka rahastonomaisina tulevat toimimaan puskureina suhdannevaihteluissa, jota SAK peräänkuuluttaa ja käyttää myös osana kampanjaa Emun puolesta. En vielä ole kertaakaan saanut asiaan vastausta. Toivon mukaan se vielä tämän käsittelyn aikana tulee.

Valtion velka ja kilpailukyky; jos meillä ei ole kunnon kilpailukykyä, meillä velka kasvaa. Ed. Elo totesi, että kulutuskysyntää ei juuri nyt ole, mutta kohta sitä tulee. Jos valtion budjettiin ja kun valtion budjettiin lainataan joka neljäs markka, ja sillä pidetään korkea sosiaaliturva, joka saattaa olla uhattuna, jonka jälkeen myös kulutuskysynnän kasvu on taatusti uhattuna, jonka jälkeen työttömyys edelleen pahenee. Valtiontalous on erittäin huonossa kunnossa. En voi ymmärtää ministereitä, jotka vastaavat valtiontalouden tasapainosta VVM:n puitteissa. Kertovat, että meillä ei ole ongelmia ja kuitenkin joka neljäs markka lainataan ulkoa.

Nyt on syvän pohdiskelun paikka. Olemme menossa vaihetta, jossa valtion tulevan vuoden budjettia rakennetaan. Saamme varmaan syyskuussa lisätalousarvion, joka pitää sisällään jo 10 miljardin markan aukon peittämisen. Toivon mukaan siinä vaiheessa totuus valkenee. Nyt ollaan tekemässä pitkän aikavälin hirttäytymispäätöstä, kuten eräät asiantuntijat talousvaliokunnassa sanoivat erm-kytkennän olevan. On ikävää, että se tehdään Suomen lipun päivänä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Jos oikein ymmärsin, niin ed. Salo aprikoi sitä, minkälaiset mahdollisuudet olisivat niillä rahastoilla, joita voitaisiin perustaa kausivaihteluiden suojaksi. Voin sanoa ihan suoraan, että niitä ei kannata edes aprikoida. Sellaisten rahastojen perustaminen suomalaisissa olosuhteissa ei ole mahdollista. Ne voimat, jotka saavat kausivaihtelun aikaan, ja ne paineet, jotka suhtautuvat järjestelmään, ovat niin massiivisia, että meillä ei ole mitään varaa kerätä sellaisia rahastoja. Ne rahastot löytyvät kantohinnoista ja työntekijöiden palkoista. 20 prosenttia pois molemmista, niin siinä on rahasto, jos Ihalainen siihen suostuu. Saattaa olla, että hän tarjoilee yleislakkoa.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Monessakin yhteydessä on käynyt ilmi se, että laki on tekninen. On myöskin niin, niin kuin on todettu, että sillä on myöskin talouspoliittisia ja rahapoliittisia varsin nopeitakin tavoitteita. Epäilen henkilökohtaisesti niin kuin monet muutkin, että olemme kyllä antamassa aika suuria ja — uskaltaisin sanoa — liian suuria valtuuksia hallitukselle tämän asian yhteydessä, kun tavoite on kuitenkin niin ilmeinen ja liian ilmeinen: nopea, nopeahko erm-kytkentä.

Arvoisa rouva puhemies! Kannatan sitä perustelulausumaehdotusta, jonka ed. Smeds äsken esitti ja luki eriävästä toisesta mielipiteestä.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! En kannata lain hyväksymistä. Minua epäilyttää ennen kaikkea tiettyjen tahojen into viedä Suomea Emuun, Emun kolmanteen vaiheeseen ensimmäisten joukossa ja myös toimia sen puolesta, että Emun kolmas vaihe toteutetaan alkuperäisessä aikataulussa siitä huolimatta, että koko Euroopassa kritiikki Emu-projektia kohtaan kasvaa. Tästä syystä suhtaudun kriittisesti myöskin nyt käsillä olevaan rahalakiin.

Jos kaksi ehtoa täyttyisi tai jos edes jompikumpi kahdesta ehdosta täyttyisi, rahalakiin voisi suhtautua luottavaisesti. Ensimmäinen näistä ehdoista on se, että voisi luottaa siihen, että mahdollinen markan erm-kytkentä tehtäisiin puhtaasti taloudellisin kriteerein. Mutta tähän ei voi luottaa, ja se liittyy nimenomaan tähän Emu-intoon. Emu-innosta esimerkkinä viittaan rahalain ensimmäisessä käsittelyssä ministeri Niinistön puheeseen, jossa hän viittasi hallituksen talouspoliittisen ministerivaliokunnan viime kesäkuussa tekemään päätökseen, jonka mukaan Suomi pyrkii ensimmäisten joukossa Emuun.

Olen nyt selvityttänyt sen, onko tällaista päätöstä olemassa. Ei ainakaan hallituksen talous-

poliittinen ministerivaliokunta eikä hallituksen iltakoulu ole tällaista päätöstä tehnyt. Pöytäkirjoista ei tällaista päätöstä löydy.

Vihreä eduskuntaryhmä sitoutui hallitusta muodostettaessa hyvin tietoisena hallitusohjelman muotoiluun, jossa todetaan, että hallitus pyrkii Emun taloudellisten kriteerien toteuttamiseen, koska nähdäksemme se merkitsee ylipäätänsä muutenkin järkevää talouspolitiikkaa. Mutta siihen, että Suomi pyrkisi itse Emuun, emme ole sitoutuneet. Vihreä ryhmä on myös useaan otteeseen vaatinut selvitystä siitä, mikä hallituksen käsityksen mukaan on Emu-päätöksentekoprosessi. Asiasta olisi tarpeen julkinen selvitys kriittisen julkisen keskustelun pohjaksi. Tällaista selvitystä ei ole toistaiseksi tullut. Erilaisia viestejä keittiön kautta on tullut.

Kommentoin muutamia, lähinnä käytäväkeskustelun tyyppisiä malleja siitä, millainen Emu-päätöksentekoprosessi olisi.

Yksi niistä on se, että menettely olisi tiedonanto. Tämä joka vilahti myös rahalain ensimmäisessä käsittelyssä ministeri Alhon puheenvuorossa. Mielestäni tiedonanto ei käy päätöksentekomenettelyksi juuri siksi, että pyrkiminen Emun kolmanteen vaiheeseen ei sisälly hallitusohjelmaan. Myöskään ne näkemykset, joiden mukaan vaadittava enemmistö olisi vain yksinkertainen enemmistö, ei mahdu minun oikeustajuuni siksi, että Suomen EU-jäsenyyspäätöksen alla sitä, että 2/3:n enemmistö riittää itse jäsenyyspäätöksiin, argumentoitiin juuri sillä, että jäsenyyspäätös ei vielä sisällä päätöstä Emusta. Näin ollen en voi ymmärtää myöskään niitä näkemyksiä, joiden mukaan Emu-päätös EU-jäsenyyspäätöksestä seuraava seikka, joka sillä perusteella, että jäsenyyspäätös on määräenemmistöllä tehty, voitaisiin sitten jäsenyyspäätöksen jälkiseurauksena tehdä yksinkertaisella enemmistöllä. Tällaista logiikkaa en ymmärrä juuri siksi, että jäsenyyspäätökseen on kirjattu, että Emusta päätetään erikseen.

Toisin sanoen kun kaikesta tästä innosta olla ensimmäisten joukossa Emun kolmannessa vaiheessa, herää epäily, että siinä vaiheessa, kun päätetään mahdollisesta markan kytkennästä ermiin, tosiasiallisesti päätöksenteossa painavat muutkin seikat kuin taloudelliset kriteerit.

Toinen kriteeri, jonka täyttyessä rahalakiin voisi suhtautua rauhallisesti, on se, että voisi luottaa siihen, että eduskunnan rauhallinen harkinta toteutuu eduskunnan pankkivaltuuston kautta. En katso kuitenkaan voivani luottaa myöskään tähän, sillä näen sieluni silmillä sen viikonlopun, kun Suomen Pankin johtokunta esittää pankkivaltuustolle markan kytkemistä ermiin esitettäväksi edelleen maan hallitukselle. Pankkivaltuustolle tullaan sanomaan, että jos te nyt tyssäätte tämän esityksen, ensi viikolla rahamarkkinat kuitenkin tietävät, että nämä kokoukset on pidetty. Otatteko te vastuun siitä mylläkästä rahamarkkinoilla, mikä sitten siitä seuraa? En usko, että pankkivaltuuston kantti kestää tällaista tilannetta eli pidän hyvin todennäköisenä, että pankkivaltuusto tullaan asettamaan niin sanotusti selkä seinää vasten.

En halua liittyä niihin, jotka julistavat kategorisesti, että Suomen ei pidä koskaan liittyä Emuun eikä koskaan markkaa pidä sitoa ermiin. Pidän näitä vaihtoehtoja sinänsä kyllä mahdollisina, mutta minusta on erittäin tärkeää se, että rauhallisesti harkitaan, milloin nämä päätökset tehdään ja että perustelut kestävät päivänvalon.

Itse Emun osalta pitäisin parhaana Emun lykkäämistä eli olen samaa mieltä Heidi Hautalan kanssa, jota tässä keskustelussa on jo siteerattu siitä, että koko EU:n kannalta onnellisin ratkaisu olisi Emu-projektin lykkääminen. Kaikkein onnettomimpana vaihtoehtona pidän sitä, että Suomessa tehtäisiin kaikki Emuun liittymistä valmistelevat askeleet, jopa tämän maan kansantaloutta vahingoittaen ja sitten kuitenkaan Emu ei toteutuisi eli me tekisimme kaikki uhraukset projektille, joka kuitenkin jäisi toteutumatta.

Mutta ennen kaikkea näen tämän rahalain käsittelyn siltä kannalta, että en halua olla ajamassa Suomen päätöksentekijöitä sellaiseen tilanteeseen, jossa valinnanvaraa ei ole. Koen, että rahalaki, kun se todennäköisesti tulee hyväksyttyä, on yksi askel päätöksenteon valinnanvaran supistamisessa eli osa prosessia, jossa tosiasiassa päätöksentekijöiden sekä silmiä että käsiä sidotaan.

Sieluni silmillä voin kuvitella myös kehityskulun, jossa sen jälkeen, kun eduskunta on hyväksynyt rahalain, moni kansanedustaja, en osaa arvioida kuinka moni, on siinä uskossa, että kysymyksessä on lähinnä tekninen muutos. Tämän jälkeen markka sidotaan ermiin ja sen jälkeen ermin valuuttaputkea kavennetaan. Kun tämän jälkeen tulee aika päättää liittymisestä Emun kolmanteen vaiheeseen, todetaan, että sidotun valuutan kaikki haitat meillä on jo niskassamme, miksi emme tekisi sitä päätöstä, joka on looginen lopputulos tästä kaikesta. Toistan ensimmäisessä käsittelyssä esittämäni näkemyksen, että on onnetonta poliittista kulttuuria, jos päätöksente-

komenettely on sitä epämääräisempi, mitä isommasta asiasta on kyse.

Ed. Vanhasen pontta kommentoisin sen verran, että itse asia, mitä ponnessa esitetään, on mielestäni erittäin kannatettava. Vihreä ryhmä on tänään julkistanut kannanoton, jossa todetaan, että ed. Vanhasen ponsiehdotuksessa mainittuja selvityksiä on suuri valiokunta jo edellyttänyt ja nämä selvitykset on suurelle valiokunnalle myös luvattu antaa tämän kesäkuun aikana.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Emun kolmannen vaiheen valmisteluhan on kansainvälisestikin kesken. Suomessa parhaillaan hallitus selvityttää kuumeisesti, mitä kaikkea mahdollinen jäsenyys Suomelle merkitsisi konkreettisesti, minkälaisia lainsäädäntöhankkeita, minkälaisia käytännön järjestelyjä, säätämisjärjestyskysymykset mukaan lukien. Valmiita vastauksia todellakaan näihin kaikkiin kysymyksiin ei vielä ole. Sen vuoksi rahalain hyväksymisen ehdoksi ei tässä vaiheessa voi asettaa sellaisia asioita, joihin vastauksia ei ole olemassa ja jotka on luvattu eduskunnalle antaa siinä järjestyksessä, kun vastaukset ovat olemassa.

Rahalain hyväksyminen puolestaan ei automaattisesti merkitse erm-kytkentää eikä mahdollisen erm-kytkennän tekeminen puolestaan merkitse sitä, että automaattisesti olisimme sen jälkeen Emun jäseniä. Ed. Hassi tekee liian pitkiä päättelyketjuja nyt tämän rahalain yhteydessä.

Samoin hän epäli sitä, millä perusteilla näitä päätöksiä tehdään. Emun kolmanteen vaiheeseen saattaa liittyä monenlaisia perusteluja, saattaa liittyä taloudellisten perustelujen lisäksi myös poliittisia pyrkimyksiä, mutta erm-kytkentä, jos sitä halutaan, on pakko tehdä talouspoliittisiin arvioihin perustuen. Riskit epäonnistumiseen ovat erittäin suuret, jos kytkentä tehdään jollakin muulla perusteella kuin erittäin tarkkaan taloudelliseen riskiarviointiin perustuen.

Ed. K a a r i l a h t i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hassin lähestymistavan ymmärtää, joskin se on hyvin pessimistinen. Ymmärrän hänen epäilynsä hallitusta kohtaan siinä, että sitoutuminen ei tapahtuisi puhtaasti taloudellisin perustein.

Itse kuitenkin lähden optimistisemmasta lähtökohdasta ja luotan siihen, että hallitus tekee nimenomaan Suomen kansantalouden ja kansakunnan edun nimissä pelkästään talouspoliittisten kriteerien perusteella tämän kytkennän. Toinen epäilys kohdistui Suomen Pankin pankkivaltuustoon, että sitä painostetaan. Itse lähden tässäkin siitä optimismista, että se käyttää eduskunnan sille suomaa valtaa Suomen Pankin pankkivaltuustossa.

Mitä tulee rahalakiin, itse lähden siitä, kuten jo aiemmin sanoin, että se on tekninen lakiesitys, jolla nimenomaan vaihtoehdot turvataan. Tällä en nyt ota kantaa siihen, kuinka nopeassa aikataulussa kytkentä pitää tehdä. Se jääköön hallituksen harkintaan. Kuten jo aiemmin totesin, toivon tietyillä perusteilla, että se ei vielä tapahdu lähiaikoina. Mutta rahalaki, joka on tekninen, mahdollistaa sen, että kytkentä jossain vaiheessa tehdään. Jos rahalakia ei ole, se sulkee pois yhden vaihtoehdon. Hallitus ei silloin myöskään voi tehdä erm-kytkentää, koska ei voi olla päätöksentekomenettelyn markkinoilla niin, että hallitus päättää, että erm-kytkentä tehdään sen jälkeen, kun rahalaki on eduskunnasta tullut.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jokainen meistä tietysti ratkaisee, keihin luottaa ja mistä kaikesta luottamus syntyy. Usein se, mistä kaikesta luottamus ja epäluottamus syntyy, on niin sanotusti henkimaailman asioita.

Kerron nyt tässä yhden argumentin, joka ei ehkä kaikille kansanedustajille ole mikään argumentti, mutta minulle tietyllä tapaa pahaenteinen signaali siitä, missä hengessä Emu-prosessia valmistellaan. Valtiovarainministeriössä on asetettu toimikunta, joka valmistelee kaikkea sitä, mitä mahdollinen Emu-jäsenyys edellyttää. Tämän toimikunnan kokoonpano ei vastaa tasa-arvolain vaatimusta siitä, että kumpaakaan sukupuolta ei ole vähempää kuin 40 prosenttia. Kun tätä itse peräänkuulutin eräässä tilanteessa, todettiin vain, että tasa-arvolaissa sanotaan, että "ellei erityisestä syystä muuta johdu", ja on katsottu, että nyt "erityisestä syystä" muuta johtuu. Sen tulemme aikaa myöten näkemään, mistä kaikista "erityisistä syistä" mitäkin milloinkin johtuu.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Hyvin olisin ehtinyt kyllä puhua paikaltanikin, mutta tulee melkein jalottomaksi, niin kuin vanhat ihmiset sanovat, jos ei vähän jaloittele välillä ja käy täällä puhujakorokkeella. Kyllä meistä jokainen, ed. Kaarilahti, varmasti — taikka suurin osa, elleivät ole kovin hyväuskoisia — tietää,

miksi rahalakia muutetaan. Yksinomainen tarkoitus on liittyä tähän järjestelmään, joka ermin kautta johtaa aikanaan Emuun. Ei tässä mitään muuta tarkoitusta ole.

Kyllä minun käsitykseni, joka on jo vuosikausia vanha, näistä asioista on muuttumaton. On ihan selvä asia, että koko tämä prosessi ja keskustelu ermin kautta Emuun on pelkkä savuverho niiden todellisten tarkoitusten eteenpäinviemiseksi, mitkä ovat olemassa. Toisin sanoen aikanaan Emu, yhteinen pankkijärjestelmä ja yhteinen valuutta ovat yksi osa sitä kokonaisuutta, joka muodostaa Euroopasta liittovaltion, on se sitten kenen tahdon mukaista tahansa erityisesti. En nyt mene tässä vaiheessa eri valtioita sanomaan. Sillä ei ole mitään merkitystä. Valitettavasti asia näin.

Emu sellaisenaan aikanaan, yhteinen valuutta ja yhteinen pankkijärjestelmä, on puhtaasti poliittinen päätös. Sillä ei ole kovin suuria merkityksiä muuten kuin siltä osin, että sen jälkeen Suomea ei enää ole olemassa, vaan on Euroopan liittovaltio, kunhan muutkin osaset saadaan kokoon: parlamentin päätösvalta sellaiseksi, että se vastaa liittovaltion parlamenttia, yhteiset turvallisuus-, puolustus- ym. poliittiset ulottuvuudet. Yhteinen raha ja pankkijärjestelmä on tietysti vain yksi osa sitä kokonaisuutta, josta liittovaltio muodostuu.

Mutta erm, tämä ensimmäinen osa, siis sitoutuminen yhteisiin valuuttakursseihin, on Suomelle vaarallinen. Aikaisemmin mielestäni kovin onnistuneesti vertasin, että tämä on tietynlainen elinsiirto, joka ottaen huomioon Suomen talouden nykyiset sairaudet merkitsee sitä, että suomalaiseen rahajärjestelmään iskee sairaalabakteeri, suomalainen talousjärjestelmä alkaa hylkiä ermiä ja siihen liittymistä. Toisin sanoen spekulaatiot alkavat, ja sitä suomalaisella talouspolitiikalla, pankkijärjestelmällä, varannollamme emme pysty estämään, vaan ollaan vielä pahemmassa tilanteessa kuin oltiin aikanaan 90-luvun alkupuolella.

Näin ollen, jos me ajattelemme, niin kuin itse ajattelen, kyllä me olemme aika huonosti läksymme oppineet, jos me emme osaa varoa lähtemästä samanlaisten spekulointien kohteeksi, millä suomalaista talous- ja rahamaailmaa pöllyytettiin 90-luvun alkupuolella.

Missään tapauksessa ei ermiin, ei Emuun. Se tietää viimeisessä vaiheessa lopullista itsenäisyyden menetystä. Ensi vaiheessa, siinä vaiheessa kun mennään valuuttakursseihin, se merkitsee taloudellista sairautta, joka saattaa lopullisesti tuhota tällaisen vielä kovin heikossa kunnossa olevan maan talousjärjestelmän.

Ed. J. A n d e r s s o n : Arvoisa puhemies! En uskalla äänestää tämän rahalain puolesta, sillä tämä on viimeinen tilaisuuteni valita, haluanko kahlita meidät ermiin vai enkö, ja luultavasti myös tosiasiallisesti viimeinen kerta, kun pystyn valitsemaan, haluanko meidän pyrkivän etujoukoissa Emuun vai enkö. En halua olla koekaniini. Minua ei haittaa, vaikka en kuulukaan EU:n kovaan ytimeen. Olen tyytyväinen reunalla elämiseen enkä koe minkäänlaista alemmuuskompleksia tästä.

Suomi on nyt itse innokkaasti viemässä itsensä nurkkaan, jossa ei enää ole vaihtoehtoja. Pyrimme samalla vetämään myös Ruotsin mukanamme samaan nurkkaan. Oikea yhteistyö ja meille molemmille paras vaihtoehto olisi, että tekisimme samanlaisia päätöksiä suhteessa ermiin ja Emuun avoimesti yhdessä emmekä toisiamme härnäten ja koko ajan peläten, että toinen ehtii ennen toista ja toinen tekee eri vaihtoehdon kuin toinen, vaan avoimesti yhdessä. Aivan samoin on myös energiaverossa. Suomessa puhutaan, että emme voi tehdä tällaisia ja tällaisia energiaveropäätöksiä, jos ei Ruotsissa tehdä. Samaan aikaan Ruotsissa puhutaan, että emme voi tehdä tällaisia ja tällaisia veropäätöksiä, jos ei Suomessa tehdä. Me voisimme tehdä yhdessä samaan aikaan molemmille hyviä päätöksiä eikä aina vain vaanittaisi ja vahdittaisi ja oltaisi epäluuloisia.

Olen aivan samaa mieltä ed. Hassin kassa siitä, että pankkivaltuusto joutuu selkä seinää vasten. He tietävät, että seuraukset ovat heidän vastuullaan, jos he sanovat "ei kiitos" ermille. Pahoin pelkään, että ehkä joku on, joka haluaa saada suuret otsikot ja uskaltaa sanoa loppuun asti "ei", mutta muut tulevat virallisesti toteamaan, että ehkä tällä kertaa kuitenkin, kuten niin monesti ennenkin Suomessa. Ensin puhutaan suurella rintaäänellä, että tätä tulemme vastustamaan, mutta kun tullaan tosiasian eteen ja meille maalataan kauhukuvia päätöksemme mahdollisista vaikutuksista, emme uskallakaan enää vastustaa.

Ed. Vanhasen esiin ottama asia, että Ruotsi ja Englanti yksin ovat vastustaneet Ecofinissä Emun ulkopuolelle jäävien maiden pakottamista valuuttaputkeen, kummastuttaa minua ja monia muita. Miksei Suomi ole mukana vastustamassa Emun ulkopuolelle jäävien maiden mahdollisuutta elää omaa elämäänsä ja löytää vaihtoehtoja? Poliittisin päätöksin poistetaan nyt edelly-

tykset muilta vaihtoehdoilta ja tämä jälkeen tullaan sanomaan, että on vielä huonompi vaihtoehto sanoa "ei" Emulle kuin olla siinä mukana.

Siksi en nyt uskalla antaa vihreää valoa tälle näennäisesti pienelle tekniselle askeleelle, kun samalla täällä käytävillä puhutaan erm-kytkennästä, niin kuin se olisi jo todellisuutta, tätä päivää, aivan itsestään selvä asia ja tämä keskustelu olisi vain kulissia ja näytelmää. Tämä pelottaa minua.

Ed. T u o m i o j a : Arvoisa puhemies! Tämä rahalain muutos on sellainen muutos, joka on tässä tilanteessa hyväksyttävä. Se on johdonmukaista sen kanssa, että olemme hyväksyneet hallitusohjelmassa sen, että Suomen tulee pyrkiä täyttämään Rahaliiton kolmanteen vaiheeseen liittymisen edellytyksenä olevat lähentymiskriteerit. Kun on ilmennyt, että vastoin tervettä järkeä on mahdollista ja jopa todennäköistä, että valuutan vakauskriteeriä halutaan tulkita sillä tavoin, että se edellyttää mahdollisesti jopa todella kahden vuoden mukanaoloa erm-järjestelmässä ennen Rahaliiton syntymistä, niin ikään kuin varmuuden vuoksi on silloin tehtävä tällainen rahalain muutos, joka erm-kytkennän mahdollistaa.

En hetkeäkään epäile, etteikö hallitus tämän lain hyväksymisen jälkeen tulisi ennemmin tai myöhemmin, silloin puhumme aika lyhyestä aikahorisontista, myöskin sitä mahdollisuutta käyttämään. Näin tehdessään uskoakseni hallitus itsekin ymmärtää, että tämä ei ole Suomen taloudellisten etujen mukaista, koska sen asian suhteen, josta tässä erm-kytkennästä on kysymys, valuutan vakauskriteerin täyttämisestä, suhteessa nykyiseen tilanteeseen nähden, jossa Suomen valuutta on ollut erittäin vakaa ja täyttänyt ilman erm-kytkentääkin vakauden edellytykset, se ei tuo mitään lisäarvoa. Ikävintä on, että päinvastoin se tuo jälleen yhden mahdollisuuden valuuttakeinottelijoille käydä markan kimppuun. Toivottavasti tällaista mahdollisuutta ei kuitenkaan käytetä. Jos hallituksen talouspolitiikka jatkaa muutoin yhtä lailla vakaalla linjalla kuin se on nyt ollut, en usko, että tällaista mahdollisuutta syntyy. Mutta se riski on olemassa ja sen vuoksi varmaan olisi terveellisempää jatkaa vakaata valuuttapolitiikkaa ilman erm-kytkentää kelluvien kurssien puitteissa.

Mitä tulee eduskunnan päätöksentekoon ja osuuteen itse Emun suhteen, niin tässä asiassa voidaan tietysti lähteä Maastrichtin sopimuksen kirjaimesta ja todeta, että Emu on osa Maastrichtin sopimusta ja periaatteessa kaikkia jäsenmaita sitova sekä osoittaa aukottoman mekanismin, jolla Rahaliiton kolmanteen vaiheeseen sopimuksen mukaan aikataulussa viimeistään vuoden 1999 alussa siirrytään. Kirjaimellisen tulkinnan mukaan kaikki EU-maat ovat peruuttamattomasti sitoutuneet Rahaliittoon, poikkeuksena Englanti ja Tanska.

Kaikki tiedämme myös, että poliittinen tosiasia on, ettei sellaista EU-jäsenmaata, joka ei oman parlamenttinsa päätöksellä, vaikka se kriteerit täyttäisikin, Rahaliittoon halua liittyä, siihen tulla pakottamaan eikä siihen edes ole olemassa keinoja. Tässä suhteessa ehkä merkittävämpää kuin se, että Ruotsi, Hollanti ja myös Suomen eduskunta ovat tällaisen varauksen tehneet, on se tosiasia, että Saksan perustuslakituomioistuin ja Saksan liittopäivät ennen Maastrichtin sopimuksen ratifioimista totesivat Saksan osalta yksiselitteisesti sen, että Saksan liittymisestä Rahaliittoon päätetään Saksan liittopäivillä. Ei silloin riittänyt Jacques Delorsin eikä kenenkään muunkaan EU:n peruskirjojen vartijan kantti heristää sormea, että ei, ei kuulkaa, te olette hyväksyneet nyt Maastrichtin sopimuksen, ei teillä ole mitään harkintavaltaa. Tämä on toisin sanoen politiikkaa, niin kuin koko Emuhanke on poliittinen. Mitä lähemmäksi nyt itse varsinaisia ratkaisuja ollaan tulossa, sitä selkeämmin tämän hankkeen poliittisuus näkyy.

Suomen osalta, kun päätimme liittymisestä Euroopan unioniin kansanäänestyksen jälkeen, totesimme eduskunnan mietinnössä, eduskunnan vastauksessa, että Emuun liittyy kannaltamme epäilyjä, jotka perustuvat siihen, ettei Eurooppa olisi vielä riittävän yhtenäinen talousalue ns. optimaalisen Rahaliiton muodostamiseksi. Sen vuoksi eduskunta vaati niin valtiontaloudellisten kuin kansantaloudellisten valmiuksien vahvistamista, jottei Rahaliitosta aiheutuisi vakavia tasapainohäiriöitä Suomen kansantaloudelle. Silloin korostettiin, että Rahaliittoa arvioitaessa on painotettava työllisyyden asemaa EU:n talouspoliittisessa yhteistyössä sekä pyrittävä parantamaan EU:n mahdollisuuksia tasata eri jäsenvaltioiden ulkoisista syistä poikkeavaa kehitystä.

Näillä perusteilla eduskunta edellytti, että Suomen mahdollisesta liittymisestä Rahaliiton kolmanteen vaiheeseen päätetään aikanaan eduskunnassa hallituksen erillisen esityksen perusteella, jolloin hallituksen on arvioitava Suomen osallistumista muun muassa mietinnössä mainittujen seikkojen valossa. Pidän tätä hyvin

yksiselitteisenä kannanottona, jonka myös hallitus on hallitusohjelmassa ja muissa kannanotoissaan yhtä selkeästi hyväksynyt, ja on lähdettävä siitä, että eduskunnan kannalta tämä edellyttää aidon valintamahdollisuuden olemassaoloa. Sen mukaisesti luonnollisesti aikanaan, jos tilanne tällaiseksi kehittyy, päätöksentekomuodon on oltava sen mukainen, että se tällaisen aidon harkinnan ja valinnan eduskunnalle mahdollistaa.

Emu toisi tullessaan sekä etuja että haittoja. Virallisissa valmisteluissa niin EU:ssa kuin Suomessa on painotettu lähinnä etuja. Komission asiakirjoissa Emun toteuttamista tarkastellaan lähinnä vain teknisenä siirtymäkysymyksenä yhtäällä ja toisaalla pr- ja propagandaharjoituksena, jolla epäilevät eurokansalaiset tulisi saada hyväksymään uusi eurovaluutta. Näistä asiakirjoista etsii turhaan Emun vaikutusten ongelmakohtiin puuttuvia viittauksia.

Nämä näissäkin asiakirjoissa esitetyt edut ovat ilmeisiä. Rahaliitolla tavoitellaan sekä rahan vaihtoon että kurssimuutosriskeihin liittyvien kustannusten pienentämistä, rahamarkkinoiden vakautta ja näin suotuisampaa investointi-ilmapiiriä sekä talouskasvun nopeuttamista, jonka myös toivotaan parantavan työllisyyttä. Edut ovat kiistattomia ja se, että en näe tarpeelliseksi enempää niitä käsitellä, ei ole niiden vähättelemistä. Me voimme kyllä huoletta lähteä siitä, että näistä eduista kertomaan tullaan valjastamaan niin mittava mainos- ja propagandakoneisto, ettei täällä yksittäisten kansanedustajien ääntä siihen kuoroon enää tarvitse välttämättä lisätä.

Sen sijaan se, mitä tarvitsisimme niin täällä kuin myös hallituksen valmistelussa, on suunnitelman kriittisempi tarkastelu ja arviointi. Ongelmathan eivät liity niinkään lähestymiskriteereihin. On todettava, että kriteerit ovat sopusoinnussa Suomen kannalta meidän talouspolitiikkamme nykyisten tarpeiden kanssa, mutta talouspolitiikan ainoiksi ohjenuoriksi ne eivät tietenkään käy. Esimerkiksi inflaation torjunta on välttämätöntä ja siinä onkin jo onnistuttu niin hyvin, että siihen olisi nyt mahdollista suhtautua jopa vähemmän fanaattisesti ilman vaaraa, että lipuisimme kriteerirajan ulkopuolelle. Myös julkistalouden tasapainottamistavoite on oikea. Käsitys, että Emu pakottaisi meidän sosiaaliturvan ja tulonsiirtojen leikkauksiin, on väärä ja perustuu harhakäsitykseen, että sosiaaliturvaa ja muita hyviä asioita voitaisiin loputtomasti harjoittaa velkarahoituksen turvin.

Toistaiseksi Emu-kriteereiden tavoittelemisen ei ole ollut ongelma. On kuitenkin mahdollista, että suhdanteiden ja sen seurauksena myös työllisyyden odottamaton uusi heikentyminen tekisi budjettitasapainotavoitteesta kiinni pitämisen tällaisessa aikataulussa perusteettomaksi. Tällöin Suomikin ajautuisi samanlaiseen Emuloukkuun, jossa useat EU-maat ovat alkaneet olla, kun ne suhdanteiden heikentyessä joutuvat Emu-aikataulun vuoksi harjoittamaan työttömyyttä lisäävää, kiristävää finanssipolitiikkaa.

Hallituksen tavoite kriteereiden täyttämisestä siten, että Suomi voi halutessaan osallistua Rahaliittoon sen ensimmäisten maiden joukossa, on oikea, ja Emusta riippumattakin on talouspolitiikan onnistumisen kannalta tärkeää, että markkinoiden luottamusta hallituksen tahtoon torjua inflaatio, tasapainottaa talous ja täyttää julkisen talouden vajeet, ei horjuteta. Sitä tukee sitoutuminen lähestymiskriteereiden täyttämiseen. Sen sijaan se ei edellytä sitoutumista itse Rahaliittoon sen nykyisessä muodossa.

Rahaliiton ongelmat ovat hyvin monitahoiset nekin. Ennen muuta epäilyt kohdistuvat siihen, onko Eurooppa riittävän optimaalinen rahaliittoalue. Jos eri maiden kansantalouksien rakenne ja suhdanneherkkyys liiaksi poikkeaa toisistaan, ei Rahaliitto toimi kaikkien kannalta häiriöttä. Pohjoismaissa korostuu pelko siitä, että reunaalueet voisivat joutua muita enemmän kärsimään epäsymmetrisistä ulkoisista vaikutuksista. Suhdannekehitys ei muutenkaan kulje EU:ssa tasatahtia. Kuka uskoo, että rahapolitiikkaa Emussa hoidettaisiin esimerkiksi Pohjoismaiden tilanteen ja tarpeiden mukaan, jos Saksan ja Ranskan suhdannekehitys edellyttää toisenlaista politiikkaa? (Ed. Laakso: Lipponen uskoo!)

Rahaliiton toteuttaminen nykyisten suunnitelmien mukaan merkitsee rahapolitiikan ja muun talouspolitiikan hoidon ja vastuun eriyttämistä toisistaan. Kaikissa kehittyneissä maissa toistaiseksi raha- ja muu finanssipolitiikka hoidetaan yhden ja saman valtiollisen yksikön puitteissa. Vaikka keskuspankit ovat itsenäisiä, on yhteys finanssi- ja rahapolitiikan välillä läheinen ja mahdolliset ristiriidat ovat ratkaistavissa kansallisen vallankäytön puitteissa viime kädessä lainsäädäntöä muuttamalla. Siten esimerkiksi Lapin ja muun Suomen rahaliitto on ongelmaton, koska jos Lapin suhdannekehitys poikkeaa muun Suomen vastaavasta tai jos se joutuu sellaisen ulkoisen shokin kohteeksi, johon ei voi varautua, on meillä Suomessa valtion budjetin ja julkisten tulonsiirtojen kautta toteutettu massiivinen myös erilaisten alueiden välistä kehitystä

tasaavien mekanismien järjestelmä tällaisia eroja tasaamaan.

Mutta EU:ssa ei ole mitään vastaavaa ja EU:n budjetti on vain 1,3 prosenttia koko EU-maiden yhteen lasketusta bruttokansantuotteesta eikä siellä voi olla, kun vielä edellytetään tasapainoa, sellaisia finanssipoliittisia vaikutuksia, että ne voisivat korvata niitä keinoja, jotka nyt kansalliselta tasolta jäävät vajaiksi. (Ed. Aittoniemi: Mitä sitten tapahtuu?) EU:lla ei ole automaattisia tasausjärjestelmiä, sellaisia, jotka jäsenmaissa ja USA:ssakin julkisen talouden kautta tasaavat epäsymmetrisesti tulevia vaikutuksia. Avoimista rajoista ja yhteisistä työmarkkinoista huolimatta monikielisessä ja -kulttuurisessa EU:ssa ei myöskään ole mahdollisuuksia yhtä laajaan sisäiseen muuttoliikkeeseen kuin Yhdysvalloissa, jossa se on yli kymmenkertainen Eurooppaan verrattuna. Miten toivottavaa tällaiset sisäiset muuttoliikkeet olisivat EU:ssa, on sekin avoin kysymys.

Kaiken kaikkiaan johtopäätökseni on se, että Rahaliitto voi aikanaan olla oikea ja välttämätön päämäärä EU:lle ja Suomelle. Sitä se ei ole vielä sen vuoksi, että sisämarkkinat ovat olemassa. Sellaista logiikkaa, että sisämarkkinat ehdottomasti edellyttäisivät Rahaliittoa, ei ole. Ei sellaista puuhata Naftassa eikä Aasian dynaamisten talouksien kesken, jotka myös ovat integroitumassa keskenään. Epäilemättä Rahaliitto helpottaa myös sisämarkkinoiden toimintaa, mutta välttämätön se niiden kannalta ei ole. (Ed. Aittoniemi: Täällä on väitetty niin!)

Rahaliiton aika on silloin, kun Euroopan yhdentyminen niin talouksien reaalisen lähentymisen osalta, ja korostan nimenomaan reaalista eikä vain monetaarista lähestymistä, on riittävän pitkällä ja kun myös on mahdollisuuksia yhteisen talouspolitiikan hoitamiseen Euroopan unionin puitteissa. Mutta tämä vaatii enemmän aikaa kuin nyt on käytettävissä ja se vaatii sellaista poliittista tahtoa Euroopan unionin integraatioon ja poliittisen liiton syventämiseen, jota toistaiseksi ei ole ollut. Tässä mielestäni on yksi tämän Emu-suunnitelman ongelma, koska niille, jotka haluavat ajaa kehitystä kohti liittovaltio-Eurooppaa, Emu on poliittinen väline. He saattavat myöntää ja usein yksityisesti ja ei-julkisesti myöntävätkin kaikki työllisyyteen ja tasapainoiseen kehitykseen liittyvät ongelmat, jotka nykyiseen rahaliittosuunnitelmaan liittyvät, mutta kuittaavat ne sillä, että kun Rahaliitto saadaan aikaiseksi, niin se pakottaa ennemmin tai myöhemmin jälkikäteen luomaan ne enemmän federalistiset mekanismit, joilla yhteistä talouspolitiikkaa voidaan hoitaa näiden ongelmien ratkaisemiseksi. Se logiikka on oikea, mutta en pidä sitä hyväksyttävänä enkä demokraattisena, vaan täytyy lähteä siitä, että Euroopan kansat ovat ensin valmiita hyväksymään sen poliittisen liiton tavoitteet, ennen kuin sitä ikään kuin kiertotietä Rahaliiton kautta lähdetään toteuttamaan. Sama koskee myös turvallisuuspolitiikkaankin kuuluvia näkemyksiä ja tavoitteita, joita Rahaliittoon on liitetty.

Näin ollen johtopäätökseni on se, että olisi ei vain Suomen, vaan koko Euroopan kannalta parempi asia, jos Rahaliitto todella nyt viivästyisi, jos otettaisiin selvällä poliittisella päätöksellä aikalisä, 5 tai 10 vuotta, ja palattaisiin sitten suunnitelmaan ikään kuin rakentaen se uudelleen tähänastisen kokemuksen ja tiedon paremmaksi huomioon ottamiseksi. Mutta tähän on hyvin vaikeata nyt päästä, koska kouristuksenomaisesti Rahaliitosta ja sen aikataulusta kiinnipitämisestä on tullut poliittinen itseisarvo, joka saa ajaa ylitse juridiikan, Maastrichtin sopimuksen. Jos ajatellaan sitä, millä lailla Rahaliitto syntyy, niin ei se ainakaan synny sillä tavoin, että Maastrichtin sopimuksen kirjainta noudatetaan. Se saa myös ajaa yli taloudellisten, sosiaalisten ja työllisyysnäkökohtien, jotka nykyisellään ovat puutteellisesti Rahaliitossa huomioon otettuja.

Jos Rahaliitto kaikesta huolimatta syntyy, oma kantani on edelleen aidosti avoin, koska näen, että siinä tilanteessa Suomella on lähinnä kaksi enemmänkin epämiellyttävää kuin hyvää vaihtoehtoa valittavanaan, ja on tarkemmin tiedettävä todella se tilanne, mikä silloin vallitsee, myös Rahaliitossa olevien ja sen ulkopuolisten maiden suhteiden järjestely. Tässä voisi kyllä arvostella valtiovarainministeriä ankarastikin siitä, että Suomi on ollut tukemassa tällaista pakkopaitajärjestelmää Emuun mukaan tulevien ja ulkopuolelle jäävien maiden välille. Mitä järkeä tässä on? Koska jos Suomi päätyy siihen, että se ei Rahaliittoon liity, siitä ei ainakaan ole meille etua, että luodaan tällainen erm 2 -pakkopaitajärjestelmä. Jos taas arvioidaan, että Suomi olisi Rahaliitossa mukana, niin se "haitta", mikä syntyisi siitä, että Rahaliitossa olemattomia maita ei sido erm-järjestelmä, on kuitenkin niin marginaalinen, että se ei ole tämän riskin arvoinen. Mielestäni tästä asiasta tulisi sekä hallituksessa että täällä eduskunnassa käydä perusteellisempaa keskustelua.

Siunatuksi lopuksi käsittelyjärjestyksestä sen verran, että eduskunnan suuri valiokunta on kyllä saanut kiitettävästi, joskin ehkä vähän lypsä-

mällä, mutta joka tapauksessa saanut kaiken sen informaation, jota se on Emu-valmisteluista vaatinut ja pyytänyt. Eri asia on, että se ei ole meitä kaikissa suhteissa tyydyttänyt ja olemme todenneet sen puutteelliseksi. Se seikka, että meidän jo kuukausia sitten pyytämämme selvitys käsittely- ja päätöksentekojärjestyksestä on nyt 14.6. luvassa, on hyvä asia. En ota kantaa siihen, onko se riittävä, mutta valiokunnan kannalta on kysymys siitä, että valiokunnalla on velvollisuus ja tehtävä seurata näitä valmisteluja ja tarvittaessa eduskunnan puolesta ottaa niihin kantaa. Se ei tietenkään sulje pois sitä, että myös suuressa salissa on aivan ilmeisesti tarvetta jatkaa tätä keskustelua muissakin yhteyksissä. Tämän keskustelun osalta olisi toivottavaa, että sitä voitaisiin käydä ehkä vähemmän poliittisesti ja ainakin vähemmän puoluepoliittisesti kuin nyt, koska ei meillä kenelläkään ole tässä yksiselitteistä totuutta hallussamme, ei sitä ole hallitusohjelmassa eikä sitä ole opposition asiakirjoissakaan. Toivottavasti pystyisimme asiallisella asiaan paneutumisella yhteistä ymmärrystä paremmin rakentamaan.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On aina miellyttävä kuulla, kun asiantuntija puhuu. Täytyy sanoa, että ed. Tuomiojan käyttämä puheenvuoro edusti varmasti tässä kysymyksessä parhainta asiantuntemusta, mitä eduskunnassa on käytettävissä.

Olisin toivonut ed. Tuomiojan kuitenkin vielä ulottavan Suomeen sen analyysin ja arvion, minkä hän teki. Kun aivan oikein totesitte federalistien tavoitteena olleen Emu-projektin politisointi siten, että ikään kuin politiikka alistaa kaiken muun, niin oikeudelliset, taloudelliset kuin muutkin argumentit, niin toivoisin, että te, ed. Tuomioja, voisitte arvioida suomalaista todellisuutta vasten erilaisten ja eri poliittisten voimien toimet suhteessa Emusta nyt käytävään keskusteluun. Millä tavalla federalistien tavoitteet Emun osalta poliittisena projektina heijastuvat suomalaiseen nykytodellisuuteen? Käsitykseni nimittäin on se, että myös hallitus ja ennen kaikkea hallituksessa sekä pääministeri Lipponen että valtiovarainministeri Niinistö molemmat ymmärtävät, että Emun puolustaminen taloudellisin argumentein, oikeudellisista puhumattakaan, on vaikeaa. Siksi he molemmat pitävät tätä ikään kuin poliittisena tavoitteena, jolle muut tavoitteet ja mahdollisesti myös tosiasiat on alistettava.

Jos saan esittää suoran kysymyksen, jota vastauspuheenvuoroissa ilmeisesti ei saa tehdä, kysyisin: Miten te, ed. Tuomioja, näette Suomessa kysymyksen Emusta poliittisena tavoitteena asettuvan?

Ed. Johannes K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laakso pääsi taas salaliittoteorioiden pariin, mutta palaisin avainkysymykseen, olisiko parempia ja hyväksyttävämpiä reittejä kohti eurooppalaista talous- ja rahaliittoa. Ed. Tuomioja hahmotteli puheessaan tavallaan kaksi oikeampaa tietä, ensinnäkin, että luontaiset valuutta-alueet käynnistyisivät ensin. Meillähän Euroopassa saattaisivat olla tällaisia esimerkiksi Benelux-maat tai Pohjolan maat, joilla on saman tyyppiset taloudet, joissa olisi hallittavampi kokonaisuus. Voitaisiin ikään kuin kokeilla suppeammilla alueilla, jollei Belgian ja Luxemburgin liittoa voida pitää siinä suhteessa riittävänä. Toinen tapa olisi, että ensin lisättäisiin yhteisen talouspolitiikan edellytyksiä, tehtäisiin suhdannerahastoja Euroopan unionin rakenteeseen, haettaisiin yhteistä talouspolitiikkaa ennen kuin mennään tekemään peruuttamattomia päätöksiä.

Molemmat reitit ovat varmasti oikeita ja oikeampia kuin mikä nyt valittu on. Tässä vain on kysymys siitä, ovatko nämä liian idealistisia ajatuksia, voidaanko junaa enää kääntää sen kaltaisiin suuntiin. Vai olisiko alun alkaen pitänyt jo Emun kaavailijoiden lähteä liikkeelle toisella tapaa? Sitä valintaa ei voida kymmentä vuotta myöhemmin vaihtaa.

Siihen yhdyn täysin, mitä ed. Tuomioja totesi kansallisten vaihtoehtojen hakemisesta ja valmiuden parantamisesta mahdollisen Emuun liittymisen varalta. Sitä ajatustyötä hallituksen pitäisi harrastaa innokkaasti.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ylistän minäkin ed. Tuomiojan äskeistä puheenvuoroa sen erinomaisen hyvästä analyyttisyydestä. Iloitsin siitä, että hän puheenvuoronsa alkuosassa hyvin selvästi totesi sen realiteetin, johon moni muukin puhuja täällä sitä paitsi on jo yhtynyt, että tämä on hyvin voimakkaasti politiikkaa ja itse asiassa vain politiikkaa. Konvergenssikriteerit ovat muodostuneet vain pieneksi nurkka-alueeksi politiikan teossa.

Ed. Tuomioja äskeisessä puheenvuorossa mielenkiintoisella tavalla kiinnitti huomiota Suomen nykyisen hallituksen toimeliaisuuteen tässä asiassa, niin kuin hän sanoi, pakkopolitiikassa.

Kun suuri valiokunta on ollut hyvin ansiokas aktiivisuudessaan näissä asioissa, heräsi tietysti kysymys, eikö juuri ed. Tuomiojan johdolla suuri valiokunta olisi voinut kiinnittää valtiovarainministerin huomiota tähän näkökohtaan ja vähän tiukata sitä, onko tämä nyt ollut aivan oikeaa politikointia Emun piirissä.

Itse asiassa jäin analyysissä varsinaisesti kaipaamaan vain yhtä asiaa. Se oli se, että mikä olisi Suomen markan asema valuuttaturbulenssissa. Kun muutoin lähestymistapa oli ansiokkaan analyyttinen, niin olisiko todellakin erityisesti Suomen markka tällaisen turbulenssin kohteena, jos Suomi jäisi Emun ulkopuolelle, vai olisiko mahdollisesti turbulenssi kuitenkin koviin valuuttoihin kohdistuva?

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On se vain jännittävää todeta, miten samatkin asiat ed. Tuomiojan esittämänä tai toisaalta ed. Laakson esittämänä kuulostavat aivan erilaisilta. Minusta ed. Tuomiojan tapainen analyyttinen tyyli viehättää kovasti ja se muodostaa myös kuulijoille älyllisen haasteen.

Jossakin kohdin ed. Tuomioja tosin horjahti tyylilajistaan, ja sen vuoksi pyysin vastauspuheenvuoron. Hän niin kuin muutamat muutkin puhujat edellä puhui pakkopaidasta, kun hän luonnehti niitä järjestelyjä, joita pyritään luomaan Emun kolmannessa vaiheessa mukana ja ulkopuolella olevien maiden välille. Mielestäni olisi huomattavasti luontevampaa puhua siinäkin tapauksessa järjestelyistä, joilla lopullista lähentymistä helpotetaan. Tämä tietysti riippuu katsantokannasta, mutta koko erm 2:ksi nimitetty järjestely tähtää kuitenkin siihen, että kolmannesta vaiheesta ulkopuolelle jääneet, ne, jotka eivät ensi vaiheessa täyttäneet kriteereitä, voisivat erm 2:n kautta uudelleen pyrkiä lähentymiskriteereitä kohti ja niin, että se mahdollisimman hyvin tapahtuisi ja että niiden lähentymistä helpotettaisiin. Lähtökohta on tietysti, että oletetaan, että Euroopan maat pyrkivät samaan talousliittoon. Jos lähtökohdasta ollaan totaalisesti eri mieltä, niin sitten tietysti voidaan pyrkiä kuvailemaan näitä melkein millä ilmaisulla tahansa.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä myös kiitän ed. Tuomiojaa hyvästä puheenvuorosta. Haluan kiittää erityisesti sen takia, että hän hyvin totuudenmukaisesti käsitteli ulkoasiainvaliokunnan EU-mietinnön valmistamista, sitä prosessia ja siellä esiin tuotuja asioita, jotka sittemmin tulivat eduskunnan päätöksiksi.

Haluan myös yhtyä siihen näkemykseen, että ei ole oikein toimia sillä tavalla, että ensin annamme EU:lle tehtäviä, luomme järjestelmiä muun muassa yhteisen valuutan muodossa, jotka sitten toteuduttuaan pakottavat rakentamaan sellaisia hallinnollisia päätöksentekojärjestelmiä, joihin itse asiassa Euroopan kansat eivät ole valmiita. On etukäteen nähtävä se, mitä mitkäkin tehtävät edellyttävät, ja kehitys liittovaltiorakenteita kohti on eriteltävä niin, että tiedetään, mitä kulloinkin tehdään.

Oli mielenkiintoista kuulla, mikä Suomen kanta on ollut Emun ulkopuolelle jäävien maiden toimintavapauksista. Olen sitä monta kertaa kysynyt tässä salissa ministeri Niinistöltä. Hän ei ole siihen koskaan vastannut, mitä linjaa Suomi on näissä neuvotteluissa edustanut. Nyt tietysti lähestymistapa riippuu paljolti siitä, katsotaanko, että mennään sisälle vai jäädään ulos, niin suhtautuminen on erilaista.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia! Pyydän muistuttaa, että kyseessä eivät ole kannatus- ja kiitospuheenvuorot vaan vastauspuheenvuorot.

Ed. T u o m i o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämähän ei ole Suomen valinta suinkaan, että olisimme rakentamassa sellaista järjestelmää, joka pakottaa etenemään kohti poliittista liittoa ilman, että sitä on sen oikealla nimellä ja oikealla pohjalla valmisteltu, vaan se on seuraus siitä, jos muut päätyvät joka tapauksessa toteuttamaan Rahaliiton nykyisten suunnitelmien pohjalta. Sille me emme sitten enää voi mitään. Sen vuoksi minusta Suomen pitäisi tätä asiaa Euroopan unionin täysivaltaisena jäsenenä tässä vaiheessa tarkastella koko Euroopan näkökulmasta, ei ainoastaan Suomen näkökulmasta. Suomen näkökulma tulee sitten erikseen mukaan kuvaan, jos Rahaliitto joka tapauksessa on syntyäkseen. Mutta Suomen näkökulma tietysti koskee myös tätä ins ja auts -keskustelua ja -järjestelyjä. Siinä kysymys ei ole siitä, ettei edelleenkään konvergenssikriteereitä tarvittaisi ja olisi hyvä, että ne olisivat talouden ohjenuorana — painotan kuitenkin ohjenuorana eikä mekaanisesti sitovana pakkopaitana. Tästä on kysymys.

Toisaalta tällaisessa tilanteessa kelluva valuutta on mielestäni parempi kuin sellainen erm-järjestelmä, joka yrittää pakottaa siihen, että jo-

takin määrättyä valuuttakurssia olisi kuitenkin tavoiteltava, ja jonka kustantamiseen joutuisimme itse muiden maiden kanssa osallistumaan, jos siitä seuraa ongelmia. Tämä ei tarkoita sitä suinkaan, että vaihtoehto Emun ulkopuolella olisi palaaminen mihinkään devalvaatio — inflaatiokierteeseen, vaan ainoastaan sitä, että se marginaalinen hyöty, jota kelluvista kursseista saadaan verrattuna kiinteisiin, tulisi täysimääräisesti käyttää sellaisessa tilanteessa hyväksi, niin vähäinen määrä kuin se täysi määrä siinä tilanteessa enää onkaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Krohn: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Aion äänestää rahalakia vastaan. Tässä hieman perustelen taustaa sille.

Me vihreät edellytimme, että kun tämä ns. teknisluontoinen rahalakimuutos tulisi käsittelyyn, samalla tulisi selvitys siitä, mikä on säätämisjärjestys, ennen kaikkea määräenemmistösäännökset, kun mahdollisesti päätetään seuraavista askelista, mitä tämä nk. teknisluontoinen rahalaki mahdollistaa.

Oma kielteinen kantani on syntynyt yksinomaan näillä tiedoilla, puutteellisesta tiedosta säätöjärjestystä kohtaan. Minulla itselläni ei ole vielä kantaa lopulliseen tavoitteeseen, onko Emu hyvä vai huono. Varsinkaan näillä tiedoilla sitä ei ole mahdollista päättää, vaan se on aivan uusi tilanne. Itse näen meidän kansanedustajaroolimme, parlamentin roolin, että me edustamme kansanvaltaa ja demokratiaa. Olen miettinyt, mitä se oikein tarkoittaa, kun välillä tulee sellaisia oloja, että kun suuret massat päättävät, tulee hyvin pikkumaisia ja pinnallisia päätöksiä varsinkin joissakin arvoasioissa.

Sitten olen pohtinut asiaa pidemmälle, miksi demokraattisesta järjestelmästä yhä uudelleen todetaan, että se on kuitenkin se, mihin kannattaa pitäytyä. Olen päätynyt siihen, että se on nk. riskienhallintajärjestelmä. Erikoisesti mielestäni nämä määrävähemmistösäännökset ovat osa riskienhallintajärjestelmää. Meillä suomalaisilla on hyvin lähipiirin karvaita kokemuksia siitä, mitä tapahtuu, kun riskienhallintajärjestelmä pettää — tarkoitan tässä pankkikriisiä — mitä tapahtuu silloin, kun, teatteri-ihmisenä käyttäisin sanaa "eliitin hybris" ottaa kansakunnan johonkin suuntaan ja hyökyaallon tavoin hokee yhtä asiaa. Näinhän meillä kävi nousukauden aikana ja paljastui, että se ei ehkä ollutkaan tuloksiltaan niin hyvä. Olisi kaivattu tällaista riskienhallintajärjestelmää.

Samalla tavoilla näissä Emu-, erm- ja koko EU-asiassa näen demokraattisen päätöksenteon ja määrävähemmistösäännökset osana riskinhallintajärjestelmää. Minä näen sen vaarallisena, että silloin kun tosiasiallisesti päätetään, ollaan siinä tienhaarassa, missä voidaan valita, mennäänkö vasemmalle tai oikealle — nämä ilmansuunnat eivät ole olennaisia — siinä tilanteessa pitäisi tehdä sen komppanian, joka tosiasiallisesti kantaa vastuun, päätöksellä suunnan valinta. Ei pidä siinä päättää pienemmällä päätöksellä kuin sitten, kun päämäärään päästään, mitkä ovat vastuun kantajat. Tästä rahalakimuutoksesta, vaikka se on tekninen, kuitenkin asiantuntijat ovat suoraan ilmaisseet, kuitenkin ainoa syy siihen on, että nykyinen rahalaki on toimimaton. Se on toimimaton siinä suhteessa, jos nähdään, että erm-kytkentä on tarpeellinen. Minä näen jotenkin sen hassuna, että me teemme sen suppeammassa järjestyksessä kuin kuitenkin seuraukset.

Vertaisin tilannetta siihen, että me aidosti väittäisimme niin, että jos ihminen aikoo hypätä seitsemännestä kerroksesta alas, hän voisi jollakin muulla hetkellä kuin seitsemännen kerroksen ikkunalaudalla päättää, mikä on päämäärä. En usko, että toisen kerroksen kohdalla voitaisiin huutaa, että tämä asia voidaan peruuttaa. Tässä on minusta hyvin samankaltainen tilanne, eritoten kun tästä säätämisasiasta ei ole julkista selvitystä tullut, mutta ikään kuin erilaisia huhuja ja käytäväkeskusteluja. Olen kuullut, että yksi versio on aukkoteoria, että kansanäänestys ja eduskunnan siitä seurannut päätös, EU-liittymispäätös, sisälsi tämän Emuun menevän aukon.

Tosiasiallisesti parhaimmillaan voi tapahtua niin, että markasta luovutaan näillä valtiopäivillä mahdollisesti yksinkertaisella määräenemmistöllä ja sitten vasta seuraavilla tarvittaisiin kahden kolmanneksen enemmistöä. Minä kyllä pidän sitä hyvin kummallisena ja olen häkeltynyt siitä. Kun puhutaan perustuslaissa Suomen markasta, minulle se on sisältänyt Suomen Pankin, itsenäisen taloudellisen päätöksenteon ja hyvin paljon muitakin asioita kuin pelkästään sen konkreettisen esineen. Nyt tuntuu, että maininta Suomen rahasta, joka on markka, kun sitä ei voida kiertää, on yhtäkkiä tehty tuotemerkiksi, pieneksi kauneuspilkuksi, jota varten sitten lo-

pulta seuraavilla valtiopäivillä tarvitaan mahdollisesti suurempaa määräenemmistöä.

Tosiasiassa tästä seuraa se tilanne, että meillä laajemmalla joukolla, laajemmalla riskienhallintajärjestelmällä on mahdollista tehdä vain päätös, joka peruuttaa päätöksen. Ei ole aitoa valintatilannetta. Tämä on juuri minun mielestäni suuri virhe, historian opetusta. Minä itse tunnen hyvin Euroopan historiaa teatterihistorian kautta. Kun ajattelen tätä suurta Eurooppa-aatetta, niin siinähän antiikin Kreikka on näytellyt tärkeätä osaa. Itse antiikin tragedioita pohtiessani olen todennut, että siellä on monta tasoa. Yksi hyvin merkittävä taso on juuri jännite kansanjoukkojen ja itsevaltiuden, demokratian ja itsevaltiuden välillä.

Kun näitä näytelmiä tarkkaan lukee, niin useimmat näytelmäkirjailijat ovat päätyneet juuri siihen, että demokratiaa, riskinhallintajärjestelmää, tarvitaan eliitin tai suurten kansanjohtajien hybristä vastaan. Hybris tarkoittaa sitä, että ihminen alkaa uskoa olevansa kuolematon, että häntä eivät koske tavalliset haavoittuvuuden lait. Tästä on tyypillinen esimerkki, kun sotapäällikkö Agamemnon lähti Troijan sotaan, ja vastahankaiset miehet eivät olisi halunneet lähteä laisinkaan. Jotta hän olisi saanut joukot lähtemään mukaansa, sotapäällikkö Agamemnon oli pakotettu, omasta mielestään pakotettu, ei hänen vaimonsa mielestä, uhraamaan neitsyttyttärensä Ifigeneian laivankannella. Sitten kun veri valui laivankannella, toiset väittivät, että Ifigeneia kauriina loikkasi pakoon, ja toiset sanoivat, että hän kuoli. Tuuli nousi ja laiva lähti, mutta siitä huolimatta Troijan sodan lopputulos ei ehkä ollut toivottu. Välillä minulle on tullut mieleen, että kun mietitään, mikä olisi semmoinen pan-eurooppalainen sana uudelle eurovaluutalle, parasta olisi ollut valita sen nimeksi Helena.

Tämä on tulevaisuuden pohdiskelua, mutta todella tästä syystä, että me menetämme jotain arvokasta, mitä yhteinen eurooppalainen historia meille on opettanut, eli vaikeat päätökset pitää jakaa mahdollisimman suurelle joukolle, niille, jotka maksavat virheellisten päätösten seuraukset selkänahastaan. Sodan ja rauhan sekä verotuskysymykset, taloudelliset kysymykset ovat juuri sen kaltaisia. Olen häkeltynyt, että jotkut meistä haluavat näin kevyin eväin lähteä suureen seikkailuun kohti Emua, kun olisi mahdollista jakaa tämä ja hyvillä perusteluilla varmaan saadakin se tuki.

Jos oikein ilkeästi ajattelee, niin kyllä minä vaistoan hiljaista palatsivallankumousta suoraan sanoen, kun minun tarkastelunäkökulmani koko prosessiin on lähtenyt kansanäänestyksestä enkä ole istunut eduskunnassa silloin, kun liittymispäätös tehtiin, vaan olin kansalaisena tiedotusvälineiden kohteena. Ymmärsin kyllä, että vaihtoehto, mikä meille kansanäänestyksessä tarjottiin, oli liittymispäätös ilman kannanottoa Emuun.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Kun hyvin monet vihreät ovat nyt ilmoittaneet vastustavansa rahalakia, koska eivät halua Emua ja koska Emuun liittyvästä päätöksentekojärjestyksestä ei ole kerrottu, minusta on syytä täsmentää vielä kertaalleen se, mistä tässä kaikessa on kysymys.

Liittymissopimuksen yhteydessä Maastrichtin sopimus on tullut hyväksytyksi, ja siinä on ollut pyrkimys Euroopan Raha- ja talousliittoon. Tätä pyrkimystähän tällä hetkellä yritetään viedä eteenpäin valmistelemalla monia yksityiskohtia, siirtymävaiheeseen liittyviä kysymyksiä ja monia muita Euroopan unionin piirissä niin, että esimerkiksi Euroopan päämiehet Firenzessä käyvät jälleen läpi valmistautumista Emun kolmanteen vaiheeseen. Tällä tietämällä Emun kolmas vaihe tulee 99.

Suomen osalta on lähdetty siitä, että hallitus on talouspoliittisissa linjauksissaan tehnyt oman lähentymisohjelman, joka tekee mahdolliseksi Raha- ja talousliittoon liittymisen. Kuitenkin olemme ilmoittaneet, että tästä asiasta eduskunta tekee erillisen päätöksen. Tämä on myös hallitusmuotoon liittyvä kysymys, sillä hallitusmuodossa sanotaan, että Suomen valuutta on markka. Totta kai sen jälkeen, kun ollaan yhtenäisvaluutassa, myös hallitusmuoto on muutettava. Tämä ei kai voi olla kenellekään mitenkään epäselvä asia.

Jos eduskunta haluaa tehdä ratkaisun lopullisesti Raha- ja talousliittoon liittymisestä, hallituksen logiikka on kulkenut sen mallin mukaisesti, että eduskunnalla täytyy olla aito mahdollisuus tehdä tuo ratkaisu. Kun lähentymisohjelman mukaiset kriteerit vastaavat tällä hetkellä erinomaisen hyvin oman talouspolitiikkamme tarpeita, ei ole ollut ristiriitaa lähteä siitä, että niin inflaatiotavoitteessa, korkotavoitteessa, valtiontalouden alijäämätavoitteessa, velkatavoitteessa edetään.

Rahalaki antaa nyt useita erilaisia mahdollisuuksia rahapolitiikan hoitamiselle. Tällä hetkellä markka voi vain kellua. Meillä ei ole ollut kelluvaa valuuttaa kaikkina historian aikoina,

vaan meillä on yleensä ollut kiinteä valuutta. Jos katsotaan tällä hetkellä kokemusta, voimme sanoa, että meillä on ollut hyvin vakaa valuutta viimeiset ajat. Vaikka se olisi liikkunut putken sisällä, voidaan kuitenkin sanoa, että se on vakaa. Tämä rahalaki antaa mahdollisuuden edelleen kelluttamiselle, mutta myös kytkemiselle erm-järjestelmään.

Jos haluaa vastustaa Emua, niin kyllä tietysti voi vastustaa myös rahalakia, mutta ei niillä sillä tavalla suoraan yhteyttä ole, että sillä saisi Euroopan Raha- ja talousliiton torjutuksi, saatikka aikaansaatua tilannetta, joka olisi Suomen kannalta hyvä, päinvastoin. Varmaankin siitä aiheutuu monen näköistä ongelmaa sen vuoksi, että markkinat haluavat tulkita koko ajan sitä, mitä Suomessa halutaan ja mitä ei.

Hallituksen puolelta siis lähdetään siitä, että omista talous- ja työllisyyspoliittisista syistä lähentymisohjelmaa on järkevää noudattaa ja rahapolitiikkaan halutaan kaikki mahdolliset keinovalikoimat. Jos halutaan kytkeä, siihen pitää olla mahdollisuus. Yhtä hyvin voidaan jatkaa nykyisin tavoin. Siihenkin pitää olla mahdollisuus. Kysymys on keinovalikoimasta ja siitä, että halutaan optimoida Suomi-nimisen tasavallan liikkumamahdollisuudet kaikin keinoin.

Minkä takia täällä nyt ei ole selvitetty rahalain yhteydessä, mikä tulee olemaan päätöksentekojärjestys ja mitä lakeja jne. pitää muuttaa, johtuu yksinomaan siitä, että tällä hetkellä Emuun valmistautuminen on keskeneräistä. Ei ole olemassa sellaista tietopohjaa, jolla voisi kertoa, että nämä ja nämä lait täytyy muuttaa tai mitkä niistä ovat sellaisia, jotka vaativat perustuslain säätämisjärjestystä? Osa varmasti tulee vaatimaan. Mutta eduskunta tekee erikseen päätöksen siitä, mikä on Suomen kanta ja suhtautuminen Raha- ja talousliittoon.

Jos nyt halutaan tietää, millaisella enemmistöllä voidaan asioita ratkoa, niin se on kyllä hiukan ennenaikaista. Ylipäätäänkään ei ole ollut koskaan eduskunnassa sellaista tapaa, että perustuslakivaliokunta, joka tämän asian ratkaisee, olisi etukäteen sidottu johonkin tulkintaan, etenkin kun tällä hetkellä prosessi on hyvin avoin.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Alho ymmärtääkseni perusteli Suomen Emu-myönteistä kantaa talous- ja työllisyyspoliittisilla syillä. Siihen liittyen haluan todeta, että kyllä kai kysymyksessä on ennen muuta poliittinen ratkaisu eikä niinkään talous- ja työllisyyspoliittinen. Ei taloudella eikä työllisyydellä voida perustella Suomen Emu-jäsenyyttä, koska Emu itse asiassa toimii juuri päinvastaiseen suuntaan deflatoidessaan Euroopan maiden kansantalouksia.

Tässä mielessä hallitus, kun se nyt on täällä ministeri Niinistön suulla esittänyt erilaisia varmuuden vuoksi — kiinnitysteorioita, mitä tulee markan kytkemiseen tämän rahalain säätämisen jälkeen, minusta tuntuu, että tämä keskustelu on saamassa nyt niin oudon sävyn, että tässä joutuu ottamaan aivan uuteen tilanteeseen kantaa. Tähän asti olen ollut rahalakia täällä eduskunnassa hyväksymässä sen takia, että se todella jättää kaikki kiinnitysmahdollisuudet avoimiksi. Nyt hallituksen ministereiden suulla täällä ollaan eduskuntaa ajamassa tilanteeseen, jossa kaikki tietävät, että erm-kytkentä on tämän rahalain hyväksymisen jälkeen enää ajan kysymys. Eli epäselvää on enää ajankohta, ei niinkään se, kytkeydytäänkö vai ei.

Tämän takia, jos me olemme johdonmukaisia ja pidämme ermiä erityisen vahingollisena Suomen kansantaloudelle ja työllisyydelle, meidän on äänestettävä tämän lain hyväksymistä vastaan, koska tässä muuttuneessa tilanteessa, tässä keskustelussa ei ole enää sellaista mahdollisuutta, että hallitukseen voisimme tässä asiassa luottaa.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Olen ollut paikalla, kun ministeri Niinistö on käyttänyt puheenvuoron rahalain käsittelyn yhteydessä. Hän on valottanut täsmälleen niitä samoja argumentteja, jotka näkyvät talousvaliokunnan mietinnössäkin, puolesta ja vastaan. Hän on sanonut, että hallituksessa punnitaan huolellisesti näitä vaihtoehtoja eikä yhtään mitään sen yli menevää. Haluan vielä täsmentää, että eihän hallituksella ole ollut eikä ole tällä hetkellä mitään salaista suunnitelmaa siitä, että arviointi päätyy tuohon tai tähän minään ajankohtana. Edelleenkin minusta tulee pitää huoli siitä, että me emme ole käsittelemässä Suomen liittymistä Raha- ja talousliittoon vaan olemme käsittelemässä rahalakia, joka on vanhanaikainen, vanhentunut ja uudistuksen tarpeessa.

Talousvaliokunnasta keskustankin taholta on myönnetty, että tämä on erinomaisen tarpeellinen sinänsä, enkä minäkään halua moittia eduskuntaa siitä, että eduskunta haluaa rahalain yhteydessä keskustella myös Raha- ja talousliitosta, mutta kyllä nyt tulee sillä tavalla pitää pää kylmänä, että osaa katsoa, mikä milloinkin on

päätettävänä, eikä kiirehtiä asioiden edelle tai jollakin tavalla ryhtyä tekemään monimutkaisia strategioita, kun tiedämme, että rahalakia on muutettava, jotta se vastaisi muuttuneita tarpeita ja mahdollistaa, jos niin haluamme, tämän kytkennän. Siitä ei hallitus ole sanonut yhtään mitään. Olemme lähteneet vain siitä, että rahalaki tehdään omassa järjestyksessä, rauhassa. Koko ajan on keskustelua siitä, mahtaako se nyt sitten olla sellainen kriteeri, joka on liittymisen edellytys. Jotkut ovat toista mieltä ja jotkut toista mieltä. Asia on todellakin näin.

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Alho juuri totesi, että hallituksessa punnitaan etuja ja haittoja. Kysynkin, eikö olisi mahdollista ed. Smedsin esittämän ponsilausuman mukaisesti hallituksen antaa tiedonanto esimerkiksi alkusyksystä eduskunnalle, jolloin täälläkin voitaisiin punnita etuja ja haittoja jo erm-kytkennän osalta ja myöhemmin Emun kolmanteen vaiheeseen liittymisen osalta? Onko todella mahdotonta antaa tällainen tiedonanto, jolloin tämä keskustelu voitaisiin käydä myös täällä? Nyt, jos rahalaki hyväksytään, eduskunta sanoo hyvästit samalla koko tälle hankkeelle. Erm-kytkentä tapahtuu, ja sitten sen seurauksia päivitellään, katsellaan, ovat ne sitten myönteisiä tai kielteisiä. On niin iso kysymys itse asia, erm-kytkentä ja siitä eteenpäin hallituksen valitsema tie, että mielestäni tällainen selonteko tai tiedonanto heti syksyllä, ennen kuin erm-kytkentää edes harkitaan, tulisi antaa. Pitääkö ministeri tällaista menettelyä mahdollisena?

Toisaalta sanon, että tämä on liittovaltiokehitystä ja sen tukeminen on erittäin vastenmielistä enkä pidä sitä ollenkaan Suomen etujen mukaisena.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Alholla ja keskustelussa kriittisiä näkemyksiä edustaneilla vihreillä näyttää olevan eri käsitys siitä, millä tavalla maksimaalinen liikkumavara Suomelle saadaan. Teoriassa on aivan looginen ministeri Alhon esittämä näkemys, että suurin liikkumavara on silloin, kun meillä on voimassa rahalaki, joka mahdollistaa niin markan kellutuksen kuin erm-kytkennänkin. Mutta tämä on sikäli pelkkää teoriaa, että sillä hetkellä, kun erm-kytkentä on tehty, liikkumavara häipyy.

Mielestäni koko prosessin luonnetta kuvaa hyvin se, että en ole kuullut yhtään taloudellista argumenttia sille, miksi markan kellutus pitää lopettaa. Itse asiassa pidän terveenä käännöksenä eduskunnassa sitä, että kun rahalain lähetekeskustelussa tavattoman moni edustaja kävi todistamassa, että tämä on vain tekninen uudistus, niin nyt tätä käsitellään periaatteellisena kysymyksenä, jollaisena sen itse näen.

Pidän valitettavana sitä, että ministeri Alholle ei näköjään mennyt perille ed. Krohnin perusajatus siitä, että suuret ratkaisut pitää tehdä suurella enemmistöllä ja siinä vaiheessa, kun todellinen valinta tehdään.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Meillä on parhaillaan voimassa rahalaki, jonka kanssa on voitu elää mennyt talvikin ja toista vuotta EU-jäsenyydessä. Siinä suhteessa, vaikka tuo laki on, kuten on sanottu, vanhanaikainen, se kuitenkin mahdollistaa sen mukaisen elämän kuin rahalailta elämää odotetaan.

Silloin, kun rahalain muutos oli iltakoulussa, ilmoitin omalle ryhmälleni, että minun on hyvin monista eri syistä vaikea sitoutua sen läpi viemiseen. Silloin perustelin hyvin tarkkaan, miksi juuri näin. Olen tästä asiasta käyttänyt useita puheenvuoroja aikaisempien käsittelyvaiheitten aikana. Totean niistä vain, että omassa katsannossani näen tässä hyvin selvän polun: ermiin, sieltä Emuun ja sieltä federaatioon. En voi ajatella lainkaan, että ottamalla askeleen a voisi jättää ottamatta askeleet b, c ja d, sen takia että siinä ei ole mitään järkeä. Tämä on mielestäni aivan olennainen asia. Ei voida ajatella, että kun on valittu federaation tie, se voisi onnistua ilman Emua, ja taas Emu ei voi onnistua teoriassakaan ilman talouspolitiikkaa ja talouspolitiikan välineistöä, ja se taas merkitsee sitä, että koko liittovaltiokoneisto pitää muuttaa sen mukaiseksi. Tämä on väistämätön ketju, jossa ensimmäisen askeleen ottaminen johtaa automaattisesti ketjuun eteenpäin, sen mukana menemiseen.

Ed. Tuomioja käytti erinomaisen hyvän puheenvuoron muun muassa siinä suhteessa, että hän korosti tämän hankkeen poliittisuutta. Itse asiassa tässä suhteessa tapahtui aivan ratkaiseva käänne menneen viikon aikana, kun Saksa menetti Emu-kelpoisuutensa. Nythän olemme erinomaisen mielenkiintoisessa tilanteessa konvergenssikriteereiden kanssa. Siis Saksa ei niitä täytä mutta Suomi täyttää.

Mihin me olemme hallitusohjelmassa sitoutuneet? Me olemme sitoutuneet pyrkimään mahdollisimman hyvään konvergenssikriteerien täyttämiseen. Tässä hankkeessa olen sydänjuuriani

myöten mukana. Se on ainoaa oikeaa politiikkaa. Muun muassa ministerin ja monen muun puheissa on nähty mahdollisena, että sitten olisikin useita vaihtoehtoja jäljellä, joissa on myös ermin ulkopuolella oleminen, toisin kuin äsken totesin, ja Emun ulkopuolelle jääminen, toisin kuin äsken totesin. Silloin tietysti on aivan erikoisesta arvosta se, että on kunto niin hyvä, että on näiden konvergenssikriteerien osalta suorastaan ylivoimainen, mikäli niissä nyt paljon ylivoimainen voi nyky-Euroopassa olla. Toisin sanoen kansallisen menestymisen mahdollisuus nojaa aivan oikeisiin asioihin tässä yhteydessä.

Tämän jälkeen tullaankin siihen suureen poliittiseen valintatilanteeseen, mitä polkua itse kukin haluaa kulkea. Silloin, kun Suomen eräät osat pyrkivät siihen, että Suomi tulee Euroopan unionin täysjäseneksi, tunnetusti — ehkä vielä jotkut sen muistavat — olin hyvin kriittinen tämän hankkeen suhteen. Nyt olen pyrkinyt toimimaan sillä tavalla, että Suomi pärjäisi siellä mahdollisimman hyvin.

Tässä pärjäämisen filosofiassa on ollut myös hyvin mielenkiintoista tässä keskustelussa ja myös tämän talon ulkopuolella pääkaupungissa parhaillaan olevassa SAK:n kokouksessa, että kun toisaalta hyväksytään erm — Emu -federaatio-tie, ei kuitenkaan uskota siihen, että siinä pärjättäisiin. Tämä tarkoittaa sitä, että on aina otettu esille rakennerahastot. Ei sellaisia ole olemassakaan, eivätkä ne kuulu tähän järjestelmään lainkaan. Ei täällä ole olemassa mitään taloudellisia edellytyksiä tämän laatuisten tukikeppien, kainalosauvojen, pyörätuolin aikaansaamiseen, ei lainkaan, se ei kuulu tähän asiaan. Tämä, että näihin kuitenkin nojaudutaan edes henkisesti, aatteellisesti, kuvaa, että tämä kansakunta, sen keskeiset poliittiset vaikuttajat eivät ole kypsiä tähän askeleeseen. Tämä on hyvin yksinkertainen totuus, ja sitä on syytä miettiä monen silloin, kun tänä päivänäkin ottaa näihin asioihin kantaa omalta puoleltaan.

Ed. Lehtosaari merkitään läsnä olevaksi.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! On mielenkiintoista todeta se, että keskustelussa lähes kaikissa puheenvuoroissa on oltu hyvin skeptisiä markan mahdollisen erm-kytkennän suhteen ja on myös epäilty sitä, että pankkivaltuusto ei käyttäisi riittävää harkintaa tehdessään päätöksen. Tältä osin voin kuitenkin vakuuttaa, että pankkivaltuusto varmasti ottaa eduskunnassa esitetyt mielipiteet huomioon mutta myös käyttää tervettä taloudellista harkintaa siinä yhteydessä, jos sille tehdään esitys markan kytkemisestä ermiin.

Mielestäni talousvaliokunta on erittäin hyvin arvioinut sen, millä edellytyksillä ja missä olosuhteissa markka voitaisiin kytkeä ermiin. "Liittyminen erm:ään on mielekästä, jos epäonnistumisen todennäköisyys arvioidaan alhaiseksi ja jos voidaan luottaa siihen, että erm-jäsenyyden ohella myös muut kolmanteen vaiheeseen osallistumiselle asetettavat edellytykset täyttyvät." Olennaista on siis se, että meillä ei ole varaa ottaa epäonnistumisen riskiä, mikäli markka kytketään ermiin, koska jos kävisi niin, että epäonnistuisimme, se olisi varmin tae siitä, että Suomi ei ole Emu-kelpoinen, kun ratkaisu vuonna 98 tehdään. (Ed. Aittoniemi: Kuka sen arvioi?)

Täytyy todeta se, että riskin arviointi ei ole kovin helppoa. Siinä täytyy lukuisia tekijöitä ottaa huomioon, ja joitakin näistä tekijöistä saanen jäljempänä myös luetella. Mutta täytyy todeta, että mielestäni pankkivaltuuston puheenjohtaja Ilkka Kanerva käytti hyvin ansiokkaan puheenvuoron lain ensimmäisessä käsittelyssä ja on syytä varata riittävästi harkinta-aikaa tässä suhteessa päätöksen tekemiseen.

Useaan otteeseen on jo keskusteltu siitä, että Emuun mukaan meneminen edellyttää sitä, että meidän täytyy olla kaksi vuotta ermissä. Jokainen, joka lukee suomenkielisen pöytäkirjatekstin tältä osin Maastrichtin sopimuksesta, voi todeta, että siinä ei mainita mitään erm-kytkentää. Siinä puhutaan valuutan vakaudesta. (Eduskunnasta: Entä muilla kielillä?) — No, jos saksan kielellä lukee, olemme ehkä kääntäneet oman tekstimme englannin kielestä, mutta todettakoon, että kai me luemme omaa kansallista kieltämme, suomen kieltä, ja teemme ratkaisumme suomenkielisen tekstin pohjalta. (Ed. Laakso: Mutta eri kielet ovat ristiriidassa!- Eduskunnasta: Ei pidä paikkaansa!) — Mutta eri kielet ovat ristiriidassa, tämä on totta.

Mitä tulee siihen, mikä tämän juridisen argumentin merkitys on, täytyy todeta se, että jos lähdetään siitä, että kaikki kriteerit tulisivat viimeistä piirtoa myöten, myös niin, että epäselvät tulkitaan kielteisellä tavalla mukaan pyrkiville maille, niin niitä maita, jotka voisivat tulla mukaan Emun kolmanteen vaiheeseen, ei tule olemaan kovinkaan monta, mikä taatusti takaa sen, että jos Emu syntyy vuonna 99, päätöksenteko tapahtuu poliittisesti eikä kriteerejä loppuun asti vieden. Tosin tästä syntyy se ongelma, että Sak-

sassa joudutaan vakavasti miettimään, mitä siinä tilanteessa Saksa voi tehdä, ja asia saattaa sitten mennä myös Bundesverfassungsgerichtiin eli perustuslakituomioistuimeen. Voisi olla niin, että koemme vielä suurta epävarmuutta vuoden 98 aikana siinä suhteessa, mikä lopputulos Emun kolmannen vaiheen suhteen tulee olemaan.

Kun täällä kysyttiin, mitkä ovat riskit, mikäli riskejä arvioidaan, ilmeisesti yksi keskeinen kysymys on se, tuleeko Suomen talous elpymään ja jatkuuko voimakas kasvu. Tältä osin täytyy todeta se, että mielestäni kasvunäkymät eivät ole kovin hyvät. Jos katsomme kasvuennusteita Euroopassa, ne eivät ole kovin hyviä, ja kun melkoisen merkittäviä kiristäviä toimenpiteitä useiden maiden talouksissa tehdään samanaikaisesti, saattaa se helposti merkitä sitä, että taloudellinen kasvu jäähtyy ja sitä kautta myös talouksien tasapaino-ongelmat kansallisissa budjeteissa tulevat lisääntymään.

Tämä koskee myös osittain Suomea siinä, että valtiovarainministeriö on juuri julkistanut viimeisen ennusteensa, jossa kasvuennuste pudotetaan 3,8 prosentista3 prosenttiin. Täytyy muistaa, että alkuvaiheessa toipuminen saattaa olla helpompaa, jos valuutta on erittäin voimakkaasti devalvoitu ja jos bruttokansantuote on pudonnut niinkin paljon kuin se Suomessa putosi, eli noin 13 prosenttia. Mutta kasvun saavuttaminen jatkossa saattaa olla huomattavasti vaikeampaa. Nyt on sanottu, että tällä hetkellä kasvu ei näyttäisi kovin hyvältä, mutta syksyllä kasvu saattaisi kiihtyä ja tältä osin onkin mielestäni tarkoituksenmukaista se, että katsotaan, onko todellakin niin, että päästään pysyvälle kasvu-uralle syksyn alkaessa.

Toinen keskeinen kysymys epävarmuuksien suhteen on työllisyys ja tältä osin täytyy todeta, että valtiovarainministeri Niinistö on oikein todennut, että todellinen Suomen työttömyys on 25 prosenttia eikä se ole osoittanut laskemisen merkkejä. Se laskeminen, mikä on saatu pääasiassa aikaan, johtuu hallituksen työllistämistoimenpiteistä. Tietysti niin kauan kuin työttömyys ei laske, voidaan todeta, että taloutemme ei ylipäätänsä ole välttämättä terve ja meillä tulee olemaan erittäin suuria budjettitasapaino-ongelmia.

Kolmas keskeinen kriteeri on myös se, kyetäänkö säästötavoitteet saavuttamaan ja menokehyksistä pitämään kiinni. Täytyy todeta, että jos kasvu ei ole kohtuullisen voimakasta ja työttömyys pysyy edelleen korkeana, niin olemme kyllä siinä tilanteessa, että tarvitaan lisää säästötoimenpiteitä. Tällöin syntyy se ongelma, että tässä tilanteessa hallitus on tehnyt kaikki hallitusohjelmansa mukaiset säästöt, ja jos tarvitaan lisäsääntöjä, se ei tule olemaan hallitukselle kovinkaan helppoa. Näitten päätösten aikaansaaminen voi muodostaa tietyn uhkan sille, että taloudessa ei saada riittävää tasapainoa. Vasta budjettiiihessä tullaan näkemään, tuleeko hallitus tältä osin onnistumaan toimenpiteissään.

Mistä olen myöskin jonkin verran huolissani, on se, että mielestäni kaikki eurooppalaiset talousennusteet ovat viime aikoina olleet jossain määrin epäluotettavia ja epärealistisia, yläkanttiin laskettuja. Se ehkä johtuu siitä, että valtiovarainministeriöissä on pyritty siihen, että osoitettaisiin optimistisesti, että Emun kolmannen vaiheen kriteerit voidaan saavuttaa, ja tuloksen saavuttamisessa on käytetty myöskin tilastollisia menetelmiä. Historiallisesti tällaisia lukuja ei voida enää esittää ainoastaan ennusteissa.

Arvoisa puhemies! Mitä myös pelkään erm-kytkennän osalta on se, että Suomen markkaan saattaa kohdistua spekulaatioita. Jos meillä on spekulantteja, jotka haluavat näyttää ja pyrkiä vaikeuttamaan Emun syntymistä, niin tietysti niiden kannattaa valita silloin jokin pienempi valuutta ja pyrkiä käymään pienemmän valuutan kimppuun. Me tiedämme sen, etteivät Suomen eivätkä muidenkaan keskuspankkien resurssit tulisi riittämään tällaista hyökkäystä vastaan. Ehkä täytyy muistaa vielä vuoden 1992 syksyn kokemukset, jolloin Suomen valuuttaan kohdistui ensi sijassa paineita, ja siitä lähti oikeastaan liikkeelle koko ermin purkautuminen, vaikka Suomi olikin ecu-kytkennässä eikä tuolloin ermissä mukana. Tietysti myöskin tämä pelko pitää ottaa realistisena seikkana huomioon.

Useissa puheenvuoroissa on väitetty, että eduskunnalla ei ole mitään roolia. Näinhän asia ei ole. Täällä on jo todettu, mutta haluan todeta sen, että päätöksenteko erm-kytkennässähän lähtee siitä, että Suomen Pankin johtokunta tekee esityksen pankkivaltuustolle. Eduskunta on valinnut pankkivaltuutetut ja eduskunta voi käyttää omaa päätäntävaltaansa pankkivaltuutettujen kautta. Tässä vaiheessa tapahtuu eduskunnan harjoittama demokraattinen kontrolli sen suhteen, tehdäänkö erm-kytkentä vai ei. Siitä syystä on tärkeätä, että täällä salissa myös pankkivaltuusmiehet kuuntelevat sitä, mitä edustajakollegat sanovat. Mitä tulee Emun kolmanteen vaiheeseen, niin tältä osin on kiistatonta ja selvää ja hallituskin on sen todennut, että viime kädessä

päätöksenteko tältä osin tapahtuu eduskunnassa hallituksen esityksen pohjalta.

En halua sen enempää käsitellä Emua. Mutta täytyy todeta, että tiettyä skeptisyyttä senkin osalta tuntee sikäli, että joutuu kysymään sitä, missä määrin Eurooppa on vuonna 99 valmis siirtymään Emun kolmanteen vaiheeseen niin, ettei sen synnyttäminen aiheuttaisi erittäin suuria taloudellisia ongelmia. Tietysti yksi kysymys on myös se, jos yhteinen valuutta synnytetään, onko tuo valuutta sittenkään loppujen lopuksi vahva valuutta. Jokaisen kannattaisi tällä hetkellä katsoa Saksan talouden rakennetta, Saksan kehitysennusteita ja sitä, mikä on Saksan taloudellisen kehityksen pitkän tähtäimen arvio. Täytyy todeta, että siihen sisältyy myös tiettyjä ongelmia ja tiettyjä riskejä.

Kun itse olen sitä mieltä, että taloudessa pitäisi olla joustoja, niin olen sitä mieltä, että on tietysti tärkeätä, että työmarkkinoilla on joustoja, mutta että työmarkkinoiden joustot eivät saisi olla ainoa tekijä, jotka joustavat. Siinä suhteessa mahdollisen tarkoituksenmukaisen talouspolitiikan harjoittaminen saattaisi olla tavoitteellisesti oikea.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan todeta, että täällä on keskustan taholta esitetty erm-liityntää koskeva ponsi. Mielestäni se on tarpeeton, koska pankkivaltuusto eduskunnan puolesta ottaa kantaa tähän erm-kytkentään. Mielestäni se on myös onneton, koska se helposti antaa väärän käsityksen siitä, mikä täällä salissa tuon asian suhteen on todellinen tilanne.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasin puheenvuorossa ja seuranneissa välihuudoissa annettiin ymmärtää, että Maastrichtin sopimuksen tulkinta voisi olla erilainen riippuen siitä, millä kielellä sitä luetaan. Valuutan vakautta koskevat artiklat on kuitenkin kirjoitettu niin, että ne ovat samanlaiset kaikilla kielillä. Niissä hyvin yksiselitteisesti viitataan Euroopan valuuttajärjestelmän sisältävään valuuttakurssijärjestelmään.

On toinen asia, että näistä artikloista huolimatta on syntynyt epäilyjä, onko ehdoton edellytys, että pitää liittyä järjestelmään, joka Emun kolmannessa vaiheessa kuitenkin jo häviää jne. Mutta tähän ei tulkintaa saada etukäteen ja tällä on turha spekuloida. Niillä eroilla, joita semantiikalla pyritään hakemaan, ei myöskään vastausta näihin löydy. Minä olen huomannut, että saksankielisessä versiossa lienee yksi ja-sana, jota ei kaikissa muissa kielissä tässä artiklassa ole. Mutta tarkoitus on ymmärtääkseni aivan yksiselitteisesti kaikissa sama.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasi esitti äskeisessä puheenvuorossaan sellaisen pienten valuuttojen näppimisen teorian. Minä en oikein usko siihen sen takia, jos se olisi relevantti ja todellinen odotusarvo, niin sehän toimisi juuri nyt. Nythän olisi juuri se oikea aika harjoittaa tällaista valuuttaspekulaatiota ja hankkia valuuttavoittoja jne. Näin ei tapahdu, ei varmaankaan silloin, kun on suuri turbulenssi. Ei suuren turbulenssin aikana yritetä pienestä päästä, vaan isoja nakkeja ja taitavasti sekin. Eli siinä tapauksessa tulee sellainen ryhmäpuolustuskin, jos niikseen tulee. Mutta tähän teoriaan, minkä ed. Sasi äsken esitti, minä en pienimmässäkään määrin usko.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläisen puheenvuoro ei kaipaa mielestäni kommenttia.

Mutta mitä tulee ed. Pulliaisen puheenvuoroon, niin täytyy todeta, että tällä hetkellä markkinat itse saavat määritellä Suomen markan kurssin. Ei ole mitään syytä spekuloida, koska markkinat voivat ohjata sitä sillä tavalla kuin tarkoituksenmukaisesti havaitsevat. Mutta meillä on hyvä esimerkki vuoden 92 syyskuulta, jolloin aloitettiin pienimmästä valuutasta, joka oli Suomen markka. Sille pankki oli asettanut tietyn kurssin. Sitä kokeiltiin, toimiiko. Eihän se kestänyt. Sen jälkeen jatkettiin useammalla valuutalla, kun havaittiin, että yksi valuutta saatiin murrettua, että kyllä se onnistuu muittenkin valuuttojen osalta. Uskon, että näin se kehitys tulee olemaan, jos se tulee tapahtumaan. Pienemmistä valuutoista aloitetaan ja sen jälkeen jatketaan suuremmilla.

Ed. P u h j o : Puhemies! Tämä rahalain käsittely on jollain tavalla ollut omituista. Toisaalta näyttää siltä, että ollaan vanhan toiminnan vankeja, mutta toisaalta saattaa herätä perusteltu odotus, että uusi toimintatyyli alkaisi. Viittaan vain siihen, että Neuvostoliiton ollessa vielä voimissaan, Suomen hallituksen viralliset kannat oli oikeastaan luettavissa rivien välistä peitellysti, kun pelättiin tiettyjä kauppaetujen menettämisiä ja mahdollisesti muitakin asioita. Tämän lain käsittelyn kohdalla on ollut nähtävissä myös saman tyyppistä esiintymistä hallituksen taholta, että on luettava rivien välistä, mitä tarkoitetaan. Mitä pelkoa siinä sitten on ollut? Pelätäänkö

Suomen omaa kansaa tällä kertaa ja varsinkin palkansaajajärjestöjä?

Kun täällä on nyt avoimesti ensi kertaa ministeri Niinistön suulla sanottu, että tämä rahalaki yhdistetään ermiin liittymiseen ja Emun kolmannen vaiheen toteuttamiseen ja siellä kilpailukyvyn parantamiseen, niin tästä varmasti olisivat kevään mittaan palkansaajajärjestöt kiukustuneet, kun kilpailukyky on Emun kolmannessa vaiheessa toteutettavissa vain palkkoja laskemalla ja sosiaaliturvaa huonontamalla. En tiedä sitten, onko tässä parannusta tulossa. Aiotaanko myöhemmin julkisesti sanoa, mitä hallitus milläkin esityksellään tarkoittaa? Toivon mukaan näin tulee tapahtumaan.

Ed. S o i n i n v a a r a : Arvoisa puhemies! On hyvin vaikea sanoa, minkälainen rahapolitiikka ja minkälainen valuuttapolitiikka nykymaailmassa olisi pienelle Suomelle hyväksi. Olen itse pitkään aina kannattanut kelluvia kursseja, mutta on pakko sanoa, että nykyinen Suomen markka on ehkä kellumaan vähän liian pieni, se ei kellu vaan heittelehtii kuin lastu ja senkin hinta on ollut meille aika suuri. Oman rahan pitäisi olla sellainen, että siitä on enemmän hyötyä kuin haittaa. On aivan selvä, että olkoot se optimaalinen rahapolitiikka tai valuuttapolitiikka minkälaista tahansa, niin jonkinlainen välineistö pitää olla, että siitä yleensä voidaan päättää. Nykyinen välineistö on tältä osin aivan kelvoton ja kyvytön. Tässä suhteessa tämä rahalaki ikään kuin antaa niitä välineitä tehdä päätöksiä, mitä johtopäätöksistä tehdään sillä tavoin, että tämä maa jollakin tavoin ohjauskelpoinen valuuttapolitiikassa.

Hallituspuolueen kansanedustajana minulla ei ole kanttia sanoa, että luottaisin hallitukseen niin vähän, etten halua sille välineistöä antaa, koska pelkään, että kun sille annetaan välineitä, niin se käyttää niitä väärin ja on parempi, ettei sillä ole välineitä ollenkaan, että se ei voisi tehdä mitään. Sen takia tulen ehdottomasti äänestämään rahalain puolesta ja minun on vaikea ymmärtää, että tästä eduskunnasta voisi löytyä ihmisiä, jotka pitävät nykyistä rahalakia parempana kuin tätä ehdotettua.

Toisaalta olen kyllä periaatteessa ed. Kääriäisen ponnen kanssa samaa mieltä, että ehkä näissä oloissa ei nyt hirveästi pitäisi kiirehtiä sitomaan Suomea erm-järjestelmään. Valiokunnan kuulemat asiantuntijat olivat valtaenemmistö samaa mieltä ja aika voimakkaastikin. Silti pitäisin erittäin onnettomana, jos eduskunnan päätökseksi tuollainen ponsi tulisi, joka sitten taas sitoo tätä eteenpäin. Kuten sanottu, niin tässä pitää jollakin tavoin olla kädet vapaina eikä tuollaista viestiä pidä antaa syistä, jotka ed. Kääriäinen tietää varmasti aivan yhtä hyvin kuin minäkin. Ed. Kääriäinenhän edustaa oppositiota, eikä varmaan ole tarkoittanutkaan eikä toivokaan, että ponsi läpi menisi. Sen takia en aio senkään puolesta äänestää, vaikka olen kyllä sitä mieltä, että en toivo hallituksen kiirehtivän erm-kytkennän kanssa.

En myöskään usko, että erm-kytkentä vaikuttaa sitä tai tätä siihen, onko Suomi kelvollinen Emuun tai tuleeko Suomi Emuun pääsemään, jos Suomi Emuun haluaa. Sen takia, että ainoastaan Luxemburg tulee ilmeisesti täyttämään Emu-ehdot, ja se ei pysty Emua tekemään, kun ei sillä ole edes omaa valuuttaa. Kaikki muut maat tulevat Emuun sympatialla tai pärstäkertoimella, sillä, että ne tähän järjestelmään halutaan. Sellainen ajatus, että Suomi pelkää, että Suomea ei siihen haluttaisi ja sen takia se ei sympatialla sinne pääsisi, niin Suomi tunkee joukkoon juridiikalla. Pidän tätä ajatusta aika naiivina. Kyllä sinne mennään sympatialla eikä juridiikalla.

Ed. Tuomioja käytti mielestäni erittäin merkittävän puheen siitä, mitä Emu tässä vaiheessa ja suunnitellulla aikataululla toteutettuna merkitsee. Olen analyysistä täysin samaa mieltä. Se on tavallaan liittovaltioon menemistä latvasta puuhun. Tehdään ensin sellainen rahajärjestelmä, joka ei tule toimeen ilman federaatiota, ja sitten siihen ikään kuin pakotetaan tätä kautta siinäkin tapauksessa, että Euroopan kansat eivät federaatioon haluaisi mennä, tavallaan luodaan tilanne, jossa muutakaan vaihtoehtoa ei ole.

Se tuo mieleen puheet, joita vuonna 1989 täällä kuuli käytävillä, että pitää Suomeen luoda sellainen valtiontaloudellinen tilanne, joka pakottaa eräisiin sellaisiin ikäviin sosiaalipoliittisiin uudistuksiin, sanotaan nyt suoraan, politiikan oikeistolaistamiseen, johon muuten ei oltaisi valmiita, mutta luodaan sellainen tilanne, että tällaisiin toimiin on aikanaan pakko mennä. Se politiikka ainakin pakon suhteen onnistui erinomaisesti. En tiedä, onnistuiko se minkään muun asian suhteen.

Ed. S e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! En ole tänään osallistunut keskusteluun niin aktiivisesti, kuin olisin halunnut, johtuen henkilökohtaisista syistä. On ollut vaimoni 50-vuotispäivät, ja olen ollut siinä maljaa pitelemässä käsissäni — säilyttäen toimintakykyni. (Min. Jaakonsaari: Onnea!)

Hermostuin ja lähdin eduskuntaan, kun kuulin radiouutisista, että täällä ministeri Niinistö oli käyttänyt puheenvuoron, joka voidaan tulkita markan erm-kytkennälle myönteiseksi. Tämähän rikkoo sen illuusion, jota olen ollut mukana rakentamassa siitä, että nyt ei ole kysymys markan erm-kytkennästä, vaan rahalain uudistamisesta, koska rahalaki on vanhentunut ja meidän täytyy uusia vanhentuneita lakeja. Edelleen olen teknisesti sitä mieltä, että rahalain uudistaminen on tarpeellinen asia. Tältä osin ei ole epäilystä siitä, etteikö se muotoilu, joka nyt tällä lailla on, olisi kohtuullisen oikean suuntainen. Olenhan itse melko ratkaisevalla tavalla ollut sitä kirjoittamassa eduskunnan pankkivaltuustossa.

Nyt tilanne on muuttumassa ongelmallisemmaksi sen takia, että hallituksen ministerit ovat viestittäneet epämääräistä kantaa tässä kysymyksessä, kantaa, joka voidaan tulkita erm-kytkennälle myönteisemmäksi. Kun tulin eduskuntaan, tutkin tarkasti, mitä ministeri Niinistö oli tässä asiassa sanonut. Ehkä hän ei ollut aivan tarkkaan ottaen sanonut niin, kuin radiouutisissa välitettiin, mutta hän on sanonut: "Hallituksen vakaa aikomus on valita -- pienin riski." "Sitten hän on sanonut: "Ei ole olemassa sellaista tietä, että ollaan hissun kissun ja passiivisia." Tämä tekee mahdolliseksi sellaisen tulkinnan, että tässä kysymyksessä pitäisi olla aktiivisia. Ministeri Niinistö jatkoi vielä: "Esimerkiksi silloin, kun valtionpäämiehet kokoontuvat tekemään ratkaisua, me joudumme miettimään, mitä mahdollisesti muut valtionpäämiehet ajattelevat asiasta. Silloin joudutaan sen kaltaisiin pohdiskeluihin, niin kuin totesin, että on käynyt ilmeisemmäksi, että monet tulevat pitämään erm-kytkentää ehdottomana kriteerinä." Eli hallitus on tässä esittämässä epämääräistä kantaa, kantaa, joka sanallisesti tulkittuna on oikea, mutta jossa vaikutelma ja poliittiset tyylipisteet ovat sittenkin ne, joiden perusteella markkinavoimat muodostavat käsityksensä hallituksen aikomuksista.

Olen vakuuttunut siitä, että se viesti, joka tänä päivänä on annettu eduskunnasta hallituksen ministereiden suulla, on sen suuntainen, että markan erm-kytkennällä tullaan spekuloimaan lähiviikkoina. On hallituksen ministereiden taitamattomuutta, jos he eivät ole halunneet antaa tällaista vaikutelmaa, koska tällainen vaikutelma tästä joka tapauksessa on jo syntynyt kuulemieni tiedotusvälineiden tulkintojen perusteella. Sehän on maallemme vahingollinen asia, eli me emme sittenkään ole vapaat tekemään tässä asiassa ratkaisua, kun ministerit ovat antaneet lausuntoja, joiden perusteella markan erm-kytkentää odotetaan joka perjantai-iltapäivä tämän viikon perjantaista lähtien.

Tämä tilanne olisi täytynyt välttää tämän lain käsittelyn yhteydessä. Mielestäni pankkivaltuusto on tässä asiassa noudattanut sitä kestävämpää linjaa, jonka mukaan erm-kytkennällä ei spekuloida vaan saatetaan rahalaki ajan tasalle ja otetaan käyttöön laki, jonka perusteella voidaan toimia. Nyt hylättävä rahalaki on sellainen, että sen perusteella ei voida toimia.

Nyt on nähdäkseni tullut se tilanne, jossa ne ponnet, jotka täällä on esitetty, keskustan ponnet, eivät valitettavasti ole ratkaisevia. Ponsilla ei nyt tästä tilanteesta selvitä. Kyllä keskustan täytyy myöskin tästä todella käsillä olevasta tilanteesta vetää johtopäätökset eikä vain luoda kuvaa siitä, että vastustetaan Emua ja erm-kytkentää. Näillä ponsilla yritetään sellainen kuva luoda.

Tosiasiallisesti kolmannessa käsittelyssä on nyt esillä hyväksyminen tai hylkääminen. Tosiasiassa näyttää olevan kysymys markan erm-kytkennästä. Tämän kummemmin eduskunta ei tule sitä asiaa käsittelemään, vaan asia jää hallituksen ja Suomen Pankin käsiin. Jos hallitus, johon tässä tilanteessa en katso voivani luottaa tässä asiassa, tätä esittää, minun on vaikea kuvitella, että asia ei sitten etenisi Suomen Pankissa. Nimittäin sehän merkitsisi tälle maalle hallituskriisiä.

Tämän hallituksen olisi erottava, jos se ehdottaa Suomen Pankille markan erm-kytkentää ja Suomen Pankki pankkivaltuustoineen ei sitä hyväksyisi. Tässä ei ole mitään sellaista välitiemahdollisuutta, että hallitus ehdottaisi ja Suomen Pankki ei hyväksyisi ja sen jälkeen kaikki tapahtuisi, niin kuin mitään ei olisi tapahtunut, vaan tilanne on se, että sen jälkeen hallitus ei nauti sitä luottamusta, jota sen pitäisi nauttia.

Tosiasiallisesti olemme tekemisissä sellaisen asian kanssa, jossa kysymyksessä on Suomen poliittinen suunta. Suomen poliittisella eliitillä näyttää olevan sellaiset poliittiset syyt, että Emuun mennään, ja siinä tarkoituksessa varmuuden vuoksi näyttää olevan syvää ja kovaa halukkuutta mennä mukaan myöskin ermiin. Tämä on mielestäni erittäin arveluttava ratkaisu. En voi hyväksyä tällaista varmuuden vuoksi -politiikkaa, koska se johtaa maamme talouden ja työllisyyden kannalta kielteisiin seurausvaikutuksiin.

Samoissa radiouutisissa, joissa ministeri Niinistön katsottiin sanoneen, että ermin ulkopuolelle jääminen on suurempi riski kuin meneminen

mukaan ermiin, siteerattiin myöskin tänään, puolustusvoimain lippujuhlan päivänä, kenraali Hägglundia, joka uutisten mukaan sanoi jotakin sen tapaista, että Suomen ei tällä vuosikymmenellä tule hakea Nato-jäsenyyttä eli ei tule tällä vuosikymmenellä mennä Naton jäseneksi ja sen takia asia ei ole ajankohtainen. Mielestäni on suurta harhautusta, että asia ei ole ajankohtainen. Tämä estää avoimen keskustelun, johon myöskin poliittinen eliitti osallistuisi, Suomen tulevaisuudesta.

Olen pahoillani siitä, että poliittiseen eliittiin kuuluvat henkilöt eivät aseta itseänsä peliin Nato-kysymyksessä. Ministeri Niinistö näyttää nyt asettaneen erm-kytkennässä itsensä peliin, mutta sillä tavalla, että se politiikka ei ole maamme edun mukaista, koska se politiikka on varmuuden vuoksi -politiikkaa ja siltä osin jättää maallemme vähemmän valinnanvaraa, kuin jos me toimisimme vapaan, monipuolisen keskustelun jälkeen omien etujemme pohjalta.

Näissä olosuhteissa katson, että valitettavasti olemme tulleet poliittisen tilanteen ja poliittisen keskustelun jälkeen siihen, että rahalakia koskevan äänestyksen yhteydessä äänestetään myöskin erm-kytkennästä.

Minä, arvoisa puhemies, kannatan ed. Tennilän ehdotusta, jonka mukaan tämä rahalakiesitys hylättäisiin.

Katson, että ne ponsiesitykset, jotka tässä ovat, ovat huonoja ja riittämättömän poliittisia. Erityisesti ed. Vanhasen ponsiesitys on huonosti ajateltu, sinänsä oikeata asiaa, mutta ei valitettavasti valuuttamarkkinoihin liittyvissä kysymyksissä voida toimia sillä tavalla, kuin hän tässä ponnessa edellyttää, eli kysymys on aika pitkälti luottamuksesta ja uskottavuudesta.

Olisin ollut valmis hyväksymään rahalain tässä muodossa, kuin sitä nyt esitetään, jos voisin luottaa ja uskoa hallitukseen niin, että se tekisi tässä asiassa taloudellisilla ja työllisyysperusteilla ratkaisun, joka on Suomen edun mukainen. Mutta nyt pelkään, että poliittisilla perusteilla varmuuden vuoksi hallitus tekee ratkaisun, joka on vastoin sitä, mitä minä pidän tälle maalle edullisena. Sen takia tässä joudun minä myös toimimaan varmuuden vuoksi, koska hallitus niin avoimesti vie omaa politiikkaansa toiseen ja juuri päinvastaiseen suuntaan, EU:n liittovaltioitumisen suuntaan, Suomen emuttamisen suuntaan ja Suomen natouttamisen suuntaan.

Siis kansallinen konsensus, joka näissä asioissa pitäisi olla, on nyt mielestäni vakavalla tavalla järkkynyt ja sen takia tässä joudumme jokainen muodostamaan omaa poliittista kantaamme vapaammin, kuin jos tilanne olisi sellainen, että näistä asioista todellakin yhdessä keskusteltaisiin ja päätettäisiin ja kaikkiin niihin, jotka osallistuvat päätöksentekoon, voisimme luottaa.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin pyydän saada välittää ed. Esko Seppäsen vaimolle sydämelliset syntymäpäiväonnittelut!

Nyt vähän vaikuttaa kyllä siltä, että ed. Seppänen on yrittänyt etsiä syytä, jolla voi vastustaa esitystä, joka on lähtenyt liikkeelle pankkivaltuustosta, jonka jäsen hän itse on. Hän ei voi luottaa hallitukseen, ja samalla hän kertoo, että hän ei voi luottaa myöskään itseensä, sillä rahalaki, jonka kolmannesta käsittelystä nyt on kysymys, lähtee siitä, että mahdollisesta kytkennästä ehdotuksen tekee Suomen Pankin johtokunta pankkivaltuuston kautta hallitukselle, joka ratkaisee asian. Eli tässä ei voi yksi osapuoli toimia, vaan me tarvitsemme keskinäisen luottamuksen, ja pankkivaltuusto on myös tässä se, joka joutuu asiaa arvioimaan.

Rahalaki on väline, ja niin kuin täällä ovat monet sanoneet ja ed. Seppänen erityisesti monessa vaiheessa todennut, meidän nykyinen rahalakimme ei ole ajanmukainen, sitä on uudistettava. Tässä tarkoituksessa rahalaki on täällä käsiteltävänä. Eduskunta on halunnut keskustella rahalain yhteydessä sen lisäksi Raha- ja talousliitosta sekä siihen liittyvistä puolista, Natosta, herra ties mistä, mutta asiallisesti ottaen me teemme ratkaisun nyt vain rahalaista.

Täällä ei ole tarvinnut lukea kenenkään mitään rivien välistä, koska hallitus on pyrkinyt avoimeen keskusteluun, kertomaan niin tarkoin kuin mahdollista, mitä tiedetään. Täällä vain on haluttu selvitystä asioista, jotka ovat keskeneräiset myös Euroopan unionin piirissä. Ei ole kertakaikkisesti täsmällistä käsitystä esimerkiksi siitä, miten tullaan suhtautumaan ulkopuolelle jääviin, sisäpuolelle jääviin, ja niin kuin kaikki tietävät, aikataulukysymykset ja monet muut, jotka Emuun liittyvät, ovat sellaisia, että ne liikkuvat. Tässä ratkaisut varmasti ovat viime kädessä valtionpäämiehillä, jotka pitävät kokouksia.

Keskustelu, jota täällä on käyty erm-kytkennästä, on sekä hallituksen että eduskunnan talousvaliokunnan puolelta ollut hyvin samanlaista. On arvioitu riskejä, arvioitu mahdollisia vaikutuksia, ja se, mistä olemme olleet kovasti huolestuneita itse kukin, uskon näin, on juuri se, mitkä ovat korkovaikutukset.

Sehän olisi hyvin omalaatuista, että ongelmia aiheuttaisi rahalaki, joka on vanhentunut ja joka pitää uudistaa. Olemme halunneet korostaa tässä, että eduskunta käsittelee lain rauhassa eikä ole mitään paineita, että pitää tehdä näin ja noin, ja sitten itse kehittäisimme tässä keskustelussa ja käsittelyssä laille valtavan symboliarvon, niin että todellakin ryhdyttäisiin nyt sitten joka perjantai odottamaan, koska tapahtuu, kun me tiedämme, että aloite lähtee liikkeelle Suomen Pankista ja me joudumme joka tapauksessa joka päivä arvioimaan toimintatilannetta ja toimintaympäristöä.

Toistan siis: Ei ole olemassa mitään sellaista hallituksen päätöstä tai suunnitelmaa tai keskustelua, joka olisi yksiselitteinen suuntaan tai toiseen. Rahalaki on väline. Me tarvitsemme sen, ja siitä tänään viime kädessä on kysymys. Minusta olisi tavattoman emumaista työntää nyt pää hiekkaan ja kuvitella, että rahalain hylkäämisen kautta tai ponsittelemalla, että ei pitäisi kytkentöjä tehdä tässä taloudellisessa tilanteessa, ikään kuin voitaisiin ennakoida, mitä tapahtuu. Tarvitsemme toimivan rahapoliittisen välineen, joka on rahalaki, ja siitä vain ja yksinomaan on nyt kysymys.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä minä kovasti olen pahoittanut mieleni siitä, että ed. Seppänenkin on liittynyt siihen joukkoon, joiden mielestä Nato, Emu ja kaikki muut 2000-luvun kysymykset, ilmeisesti Suomen euroviisumenestyskin pitäisi saada ratkaistua, ennen kuin hän voi päättää rahalaista. Kun hän illansuussa tuli uutiset kuultuaan eduskuntaan, henkilökohtaisesti tavoitin hänet paikasta, josta ministeri Niinistön puhe oli saatavana. Meidän olisi ilmeisesti yhdessä pitänyt se myös lukea, että tulkintamme olisi ollut samanlainen, kun minä en huomannut tässä puheessa sen enempää sanotuksi kuin erilaisia riskejä arvioiduiksi. Ed. Seppänen on niin kokenut pankkivaltuuston jäsen, että hän tietää aivan hyvin, että yhdeltäkään vastuunalaiselta ministeriltä ei voi puristaa sellaista kannanottoa, että Suomen erm-kytkentä tehdään tai ei tehdä, ja milloin se tehdään, jos se tehdään. Ed. Seppänen tietää aivan hyvin, ketä sellaisten lausumien julkituominen palvelisi. Näin ollen eduskunnankaan ei pidä pakottaa ministereitä tämän tapaisiin lausuntoihin.

Minusta on ollut aivan riittävää, että ministerit ovat täällä vakuuttaneet, että he tekevät parhaansa kaikkien riskien minimoimiseksi siinä arviossa, jonka he tekevät. Sen enempää ei voi ministereitä pakottaa.

Ed. Seppänen, joka on itse ollut laatimassa rahalakia ja ymmärtääkseni pitänyt sitä varsin hyvänä konstruktiona, tekee nyt karhunpalveluksen itselleen ja palveluksen niille, jotka täällä epäilivät pankkivaltuutettujen kykyä hoitaa asia. Hän nyt tavallaan omasta puolestaan ryhtyy näiden samojen epäilijöiden asiamieheksi tässä.

Ed. S o i n i n v a a r a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen puheenvuorossaan epäili, että nyt joidenkin ministereiden lausuntojen jälkeen Suomessa alkaa spekulaatio sillä, että Suomi kytkeytyy ermiin. Mietitäänpä, mitä tällainen spekulaatio voisi tarkoittaa. Markkinavoimat joutuvat sen jälkeen arvaamaan, millä kurssilla se kytkentä tapahtuisi, ja tietysti miettivät, mikä olisi se järkevä kurssi. Sitten ne ikään kuin vahingossa tulevat painaneeksi Suomen markan siihen kurssiin. En tiedä, olisiko tuosta mitään haittaa, jos ne yrittävät löytää Suomen markalle järkevää kurssia.

Toinen spekulaatio voi koskea korkoja. Jos Suomi todellakin liitettäisiin erm-järjestelmään, niin silloin meillä olisi suurin piirtein samat korot täällä kuin muissakin erm-maissa, ja lähinnä silloin kannattaisi spekuloida meidän pitkillä koroillamme ja painaa niitä pikkuisen alas. Enpä tiedä, haittaisiko tuokaan niin kauheasti.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppäsellä on taito dramatisoida asioita. Sen näimme jälleen äsken. Mutta siinä ed. Seppänen on kyllä nyt oikeassa, että erm-kytkentäspekulointi on alkanut. Ministeri Alho yrittää täällä todeta toisella tavalla ja väittää, että hallitus ei salaile mitään. Tätä on kuitenkin vaikea uskoa.

Tässä on esimerkiksi tämän päivän Kaleva, joka kertoo eilisessä englantilaisessa Evening Standard -lehdessä olleesta artikkelista, jonka mukaan Suomen, Ruotsin ja Italian valtiovarainministerien uskotaan suunnittelevan salaista tapaamista 14 ja 15 päivänä kesäkuuta sen takia, että siellä valmistellaan kyseisten maiden valuuttojen liittämistä ermiin tämän kuun lopussa. Aikataulun lisäksi ministerit tässä kokouksessa päättäisivät tasosta, jolla esimerkiksi Suomen markka liitettäisiin järjestelmään.

Siitä huolimatta, että tämä on kumottukin, niin joka tapauksessa kun julkisesti tällaisia väitteitä ministereidenkin taholta tulee, koska ministeri Niinistöhän täällä kuitenkin vihjaili vähän

samaan suuntaan, että tällaisia suunnitelmia on, niin ei siitä pääse mihinkään, että tässä sen tapaisia ajatuksia muillakin on kuin ed. Seppäsellä. Minä pidän itse ainakin valitettavana sitä, että eduskunnalle ei ole annettu toistuvista vaatimuksista huolimatta tarpeeksi tietoa ja esimerkiksi juuri Emu-selontekovalmisteluprosessia täällä avoimesti kerrottu. Tämä salailulinja vahingoittaa aikaa myöten koko maata.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rahalain muutos on tavallaan lähtenyt pankkivaltuuston työn perusteella. Toki se on hallituksen esitys. Sehän on tietyllä tavalla "malli Seppänen", jossa lähdetään siitä, että rahalain muutos on todellakin vain tekninen muutos, joka tarkoittaa, että markka voitaisiin yleensä kiinnittää johonkin eurooppalaiseen valuuttakurssijärjestelmään, missä prosessissa eduskunnan pankkivaltuuston rooli säilyy keskeisenä. Itse olen sitä tukemassa. Tosin jo silloin hieman ounastelin, että tuskin ed. Seppänen kestää oman mallinsa loppuun saakka, eikä jälleen kestänytkään, kuten tänään kuulimme.

Tässähän on ministereiden lausuntoja tänään kuultu ja ehkä ne eivät ole kaikki onnistuneimpia kaikissa suhteissa olleet. Mutta ed. Seppänenkin voi kannattaa ed. Kääriäisen ja keskustan ponsiesitystä siitä, että nyt markkaa ei tässä taloudellisessa tilanteessa pidä kytkeä ermiin, koska kuten tiedämme, epäonnistunut erm-kytkentä olisi liian suuri riski. Se johtaisi korkojen nousuun ja me joutuisimme puolustamaan lyhyillä koroilla sitä keskuskurssia lähellä olevaa kurssia, mihin näin suuren työttömyyden ja valtionvelan ja pankkijärjestelmän epävarmuuden tilassa ei ole riittäviä resursseja, kun Lipposen hallituksen työllisyyspolitiikka on niin tehotonta kuin se tänä päivänä on.

Ed. H e l l e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En spekuloi. Totean vain, että vasemmistoliiton eduskuntaryhmä käsitteli tätä rahalakiesitystä joskus helmi-maaliskuussa, jolloin ed. Seppäsen suosituksesta hyväksyimme sen. Samalla tavalla käsittelimme tätä myös viime tai toissaviikolla, jolloin myös ed. Seppäsen tukiessa hyväksyimme tämän täysin tietoisina siitä, että tämän tuloksena saattaa olla erm-kytkentä.

Ed. K a n e r v a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kaksi asiaa. Ensin se, että en pidä korrektina sitä, että väitetään tämän asian osalta tapahtuneen salailua. Se ei voi mennä edes koskaan erm-kytkentänäkään, Emu-päätöksestä puhumattakaan missään suhteessa läpi Suomen tasavallan päätöksentekokoneiston miltään osin tätä prosessia salailemalla, mahdotonta, ja sen vuoksi turha dramatiikka tästä pois ja mieluummin rehellisyyttä tässä suhteessa peliin.

Rouva puhemies! Siltä osin totean ed. Seppäselle, että annan arvoa hänen hyvin rakentavalle panokselleen, kun yhteisymmärryksessä ja yksimielisesti on Suomen Pankin valtuustossa käsitelty tätä asiaa, jolloin hän on henkilökohtaisesti tämän ollut hyväksymässä. Ed. Seppäsen rooli sen yhteisymmärryksen luomisessa oli mielestäni tärkeä. Tässä esityksessä ei oteta, ed. Seppänen, kantaa Emuun eikä myöskään ermiin. Molemmat tiedämme tämän hyvin tarkasti.

Se, että haluatte esittää tässä hallituksen epämääräisen linjan ikään kuin perusteluksi sille, että on tapahtunut takinkääntö, on mielestäni omituista sen vuoksi, ettei erm-kytkentä eikä Emu-päätös voi koskaan tulla ohi teidän. Se tulee eduskunnan pankkivaltuuston käsiteltäväksi, jonka jäsen olette, ja tässä suhteessa ei ole kysymys siitä, luotatteko hallitukseen. Kysymys on siitä, luotatteko itseenne. Jos hallituksen ministerit ovat täällä sanoneet, että asiaa pitäisi katsoa, niin mielestäni se on vähintä, mitä hallituksen pitääkin tehdä. Hallituksen tehtävänä on valvoa rahapoliittisen toimintaympäristön muutoksia tällä hetkellä erittäin tarkkaan, ja tässä suhteessa hallitus mielestäni tekee täysin oikein, jos se toimii täällä ministeri Niinistön sanomalla tavalla.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Rahalain ja ermin kytki tänään lopullisesti yhteen valtiovarainministeri Sauli Niinistö puheenvuorossaan. Ei jäänyt mitään epäselvyyttä siitä, mihin hallitus tarvitsee tässä aikataulussa kovalla kiireellä tämän rahalain. Hän sanoi hyvin suoraan, jos politiikassa suoraan yleensä puhutaan, että kun on riskit, niin erm-kytkennän siirtäminen on isompi riski, ja jolla on korvat, sen pitää osata kuunnella. Tästä seuraa tietysti se, että kun riskejä ei pidä ottaa, niin silloin kytketään. Näin sanoi Suomen valtiovarainministeri tässä salissa muutama tunti sitten. Siitä pitää kyllä osata tehdä johtopäätös, että se, joka tukee tässä tilanteessa rahalain muutosta, antaa hallitukselle valtakirjan kytkeä Suomen markka ermiin. Näinhän se nyt on tässä tilanteessa.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toivon tekeväni tässä tilantees-

sa väärät johtopäätökset. Toivon, että ne epäilykset, joita olen esittänyt hallitusta ja sen joitakin ministerejä kohtaan, ovat vääriä. Toivon, että olen tehnyt täysin väärät johtopäätökset siitä, mitä tulee tapahtumaan lähiviikkoina.

Se tulee mitattavaksi nyt lähiviikkoina, ovatko ne johtopäätökset olleet oikeita vai vääriä. Kaikki tulemme syksyn alussa, kun tänne saliin kokoonnumme, näkemään, kehen saatoimme tässä asiassa luottaa ja kenen varmuuden vuoksi politiikka toteutui kesän aikana.

Minä toivoisin, että lakia käytettäisiin niin kuin siihen sisältyvä tarkoitus on, eli laki ajanmukaistetaan, ajantasaistetaan ja sitä voidaan käyttää markan kiinnittämiseen silloin kun halutaan, eikä tässä yhteydessä oteta kantaa siihen, mihin kiinnitetään. Tämä laki tekee mahdolliseksi myös muunlaisia kiinnitystapoja kuin erm-kytkennän.

Tältä osin olen rahalain teknisen uudistamisen kannalla. Pidän sitä oikeana muotoiluna. Ehkä pankkivaltuuston valtuutussäännöksestä pois jättämä kohta olisi voitu jättää pois myös tästä esityksestä, eli onhan tämä erilainen kuin mitä pankkivaltuustossa päätimme.

Kun nyt on tätä keskustelua seurannut ja Suomen hallituksen lausuntoja kuunnellut viime viikot, niin valitettavasti joudun tekemään tässä asiassa myös omalta näkökannaltani varmuuden vuoksi -politiikkaa.

Ed. Bryggare merkitään läsnä olevaksi.

Ed. B r a x : Arvoisa rouva puhemies! Vihreät ovat sitoutuneet hallituksen ohjelmaan ja siis siihen, että Emu-kriteerit on täytettävä. Hallituksen on toimittava niin, että eduskunta voi todellakin tehdä päätöksen Emun kolmanteen vaiheeseen liittymisestä, jos se niin parhaaksi katsoo. Jos Suomen taloutta hoidetaan niin, että nämä kriteerit eivät tosiasiallisesti täyty, ei eduskunnalla siinä vaiheessa ole mitään päätettävää, vaan silloin olemme jo päättäneet etukäteen eduskunnan puolesta.

Sen sijaan erm-kytkentä ei ole, aivan kuten ed. Sasikin sanoi, kiistaton selkeä Emu-kriteeri. Suomen ei pidä liittyä ermiin vastoin omia taloudellisia intressejään, vaan Suomella on oltava riittävä itsevarmuus, riittävä itsekkyys sen suhteen, että riittää, kun täyttää kiistattomat ehdot, riittää, kun pitää Suomen markan tosiasiallisesti vakaana.

Emu-prosessiin liittyy kysymys ylipäätänsä EU:n niin sanotuista eri nopeuksista tai siitä, että EU:hun muodostuu mahdollisesti erilaisia ydinryhmiä. Hvk:ssa tästä asiasta puhutaan ns. kysymyksenä joustavuudesta. Suomen hallitus on osana hvk-prosessia ilmoittanut kannattavansa ns. mietintätyöryhmän tiukkoja kriteerejä siitä, missä olosuhteissa joustavuus on hyväksyttyä, missä olosuhteissa voidaan ajatella, että ydinryhmiä saa syntyä. Näistä keskeisin on periaate siitä, että jos jokin jäsenmaa kiistatta pystyy liittymään johonkin ydinryhmään, sen on saatava siihen liittyä, jos se niin haluaa. Halukasta ja kykenevää jäsenmaata ei saa jättää ulkopuolelle. Tästä näkökulmasta on selvää, että jos Suomen eduskunta aikanaan haluaa liittyä Emun kolmanteen vaiheeseen ja täyttää kiistatta kriteerit, on pitänyt Suomen markan vakaana, on Suomen lähdettävä siitä, että Suomi voi eduskunnan niin halutessa liittyä Emun kolmanteen vaiheeseen, vaikka emme ermissä olisi olleetkaan.

Arvoisa puhemies! Täällä on paljon puhuttu Emu-prosessin lainsäädäntöprosessista kokonaisuudessaan. Sen perään on saatu huutaa pitkään. Vihreä eduskuntaryhmä huusi sen perään jo hallitusvaiheessa. Valtiovarainministeri Niinistö epäröi asian relevanttiutta vielä rahalain ensimmäisessä käsittelyssä, mutta on sittemmin ilmoittanut, että suuri valiokunta saa jo kauan kaipaamansa, kauan peräänkuuluttamansa selvityksen asiasta näillä näkymin 14 päivänä kesäkuuta. Koska asia on viimein käsittelyssä ja koska se voidaan tarvittaessa lähettää myös erityisvaliokuntiin, äänestän rahalain puolesta.

Jos Emu-prosessia olisi yhä pidetty pimennossa tai jos minulle olisi syntynyt käsitys, että sitä yritetään ajaa sammutetuin lyhdyin, en uskaltaisi tätä lakia hyväksyä. Mutta jo tässä vaiheessa uskallan tehdä tiettäväksi, etten voi hyväksyä sellaista Emu-prosessia, joka on perustuslain kanssa keplottelua. Asia on tässä yhteydessä liian monimutkainen kaikilta yksityiskohdiltaan käsiteltäväksi, mutta jo nyt sanon, että jos ja kun Emu-kytkennästä johtuu tarve muuttaa perustuslakiemme sanamuotoa, on nämä muutokset parempi tehdä jo liityttäessä ja avoimesti. Suomen kaappeihin ei pidä jättää perustuslaillista luurankoa, joka saattaa vaali toisensa jälkeen tulla esille. Ajatelkaa, mitä siitä syntyisi, jos kansa valitsisikin eduskunnan, joka ei ole valmis myöhemmin muuttamaan hallitusmuotoa niin kuin pitäisi silloin, jos olemme jo Emu-jäsenyydessä. Tällaista riskiä ja perustuslakiriitaa en toivoisi aiheutettavan.

Uskon, että siinä vaiheessa, jos tai kun meidän intressiemme mukaista olisi liittyä Emun kolmanteen vaiheeseen, siitä varmasti syntyy kansallinen yhteisymmärrys eikä kukaan voi niin tärkeätä asiaa, jos se ajankohtainen on, laittaa poliittisen pelinappulan asiaksi. Siksikin luotan siihen, että jos se on tärkeää ja ajankohtaista, niin siihen haluamme kaikki tai laajalla rintamalla.

Arvoisa puhemies! Viime kädessä Emu-prosessi on eduskunnan käsissä. Se, että viimein keskustellaan siitä, millä kaikilla tavoin se on eduskunnan käsissä on oleellista ja hyvä. Viimein näyttää siltä, että Emuun ei yritetä salaillen tai sivuteitä, vaan että hyvällä itsetunnolla saatetaan Suomen talous tolalleen, mikä on tehtävä joka tapauksessa ja sitten arvioidaan, kun se aika tulee, onko Emun kolmas vaihe meille taloudellisesti ja työllisyyden kannalta hyvästä. Siksi rohkenen äänestää nyt rahalain puolesta. Siksi vihreän eduskuntaryhmän selvä enemmistö äänestää rahalain puolesta.

Ed. K o r k e a o j a : Arvoisa puhemies! Jätin perustuslakivaliokunnan mietintöön eriävän mielipiteen rahalain käsittelyjärjestyksen suhteen, koska katsoin, että rahalaki mahdollistaessaan erm-kytkennän tosiasiallisesti kaventaa Suomen suvereniteettia tavalla, joka merkitsee sitä, että laki tulisi käsitellä perustuslain säätämisjärjestyksessä. Tämän päivän käsittelyssä on selvinnyt, mikä lain tavoite on ja missä aikataulussa, millä edellytyksillä aiotaan edetä.

Valtiovarainministeri Niinistö esitti kysymyksen, mikä on rahalain ratio, ja vastasi, että se on erm-kytkentä. Sen jälkeen hän arvioi sitä, missä aikataulussa tämä tulisi tapahtua ja mitä vaikutuksia sillä on, jos erm-kytkentä siirrettäisiin ajallisesti paljon eteenpäin. Tästä ei voi tulla kuin siihen johtopäätökseen, että hallituksen tavoitteena on varsin lyhyellä aikavälillä tehdä erm-kytkentä.

Tämä on omaa kantaani selvittänyt ja tästä johtuen olen päätynyt siihen, että asetun vastustamaan lain hyväksymistä.

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! Täytyy todeta, että ensimmäistä kertaa tässä keskustelussa on tullut laaja näkemys siitä, että Euroopan unionin todellinen tarkoitus on pyrkiä liittovaltioksi ja että nämä toimet, joista me täällä keskustelemme, ovat tietyllä tavalla savuverhoa sen tavoitteen saavuttamiseksi tietyiltä osin. Aikaisemmin tällaista liittovaltio-, federaationäkemystä ei ole niin selkeästi tässä salissa esitetty kuin nyt.

Rouva puhemies! Ed. Seppäsen, joku sanoi sitä takinkäännökseksi, tai ei siksikään, mutta joka tapauksessa kannan muuttaminen on aivan perusteltua. Joka on järkevästi kuunnellut tämän päivän keskustelua ja aikaisemminkin muun muassa ministereitä, hänelle on täysin selkeätä, että kysymyksessä ei ole tekninen muutos, vaan pyrkimys tietyllä tavalla erehdyttää eduskuntaa antamaan valtuudet rahalain muutoksen muodossa tehdä aikanaan erm-päätös, niin kuin englantilaisista lehdistä tulleissa tiedoissa Kalevan julkaisemina on aika raskauttavaa tietoa, jos näin voidaan sanoa jo etukäteen.

Toivon, että ed. Seppänen pysyy kannassaan ja kannatuksessaan, mutta koska olette lievästi kalpea ja hikinen, niin saatatte vielä peruuttaa kannatuksenne, joten minä kannatan vielä lisäksi ed. Tennilän ehdotusta, että päästään asiasta äänestämään.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Keskustelussa monet edustajat ovat epäilleet, että eduskunnalle ei kerrota tarpeeksi Emu-valmisteluista eikä Suomen Eurooppa-politiikasta yleensäkään, ja ovat nähneet tämän puutteen erityisenä esteenä muun muassa rahalain hyväksymiselle.

Hallitus keskustelee kerran viikossa eduskunnan kanssa, silloin suuren valiokunnan kanssa. Viimeksi perjantaina ministeri Niinistö kävi suuressa valiokunnassa selostamassa tämänhetkisiä Emu-järjestelyjä ja valmisteluja. Näistä suuren valiokunnan viikottaisista keskusteluista hallituksen kanssa on tullut niin arkisia, niin tavanomaisia, että usein käy niin, että perjantaina illansuussa on vaikeampi pitää valiokuntaa päätösvaltaisena kuin hätistellä innokkaita kokouksesta.

Tuntuisi siltä, että eduskunnassa olisi nyt sellainen käsitys, että viikottaiset keskustelut valiokunnan kanssa eivät merkitse hallituksen ja eduskunnan vuoropuhelua. Sitähän ne nimenomaan merkitsevät. Tiedonannot ja selonteot ovat toki olemassa valtiopäiväjärjestyksen mukaan, mutta ne ovat liian raskas elementti viikottaiseen keskusteluun. Sen vuoksi ihmettelen, eivätkö muissa eduskuntaryhmissä suuren valiokunnan jäsenet seurustele muun eduskuntaryhmän kanssa, pidä sitä ajan tasalla, koska vain sillä tavalla pysyy prosessissa kiinni. Tiedonannoilla ja selonteoilla kyllä pystytään mittaamaan eduskunnan kantaa, mutta ne ovat liian raskas elementti pitämään

eduskuntaa päivittäisessä, arkisessa työssä kiinni. Sen vuoksi toivoisin, että suuren valiokunnan roolia tässä asiassa muisteltaisiin.

Kun viimeisen tunnin aikana on useaan kertaan viitattu ministeri Niinistön tämän iltaiseen puheeseen, niin varmuuden vuoksi haluan todistaa, että ministeri Niinistö on lausunut seuraavasti: "Hallitus kyllä miettii näitä kysymyksiä, punnitsee niitä kahta riskiä, jotka täälläkin on moneen kertaan kerrattu. Näitä kahta riskiä vertaillaan toisiinsa. Hallituksen vakaa aikomus on valita niistä mielestänsä pienin riski." Edelleen ministeri Niinistö korosti, että riskittömässä tilanteessa me emme tässä suhteessa ole. Kun hän sanoi, että ei ole olemassa sellaista tietä, että ollaan hissun kissun ja passiivisia, niin minusta ministeri Niinistö on siinä ollut aivan oikeassa. Minusta on tervettä, että hallitus tekee päätöksensä erm-kytkennästä, oli se sitten myönteinen tai kielteinen, ja sen ajankohdasta aktiivisen pohdinnan jälkeen eikä niin, että asioiden annetaan valua sattumanvaraisesti. Minusta nämä riskit pitää aktiivisesti punnita. Olen hyvin tyytyväinen selitykseen, jonka olen saanut. En tiedä, mitä valtiovarainministeri tällä hetkellä henkilökohtaisesti tästä kytkennästä ajattelee, mutta minusta hän on ollut oikeassa siinä, että hän ei ole ottanut kantaa asiaan, vaikka provosoijia on kyllä riittänyt. Minusta lähestymistapa, erilaisten riskien arvioiminen, on ollut aivan oikea.

Kun on useaan otteeseen annettu ymmärtää, että rahalaissa jollakin erityisellä tavalla olisi erm salakuljetettu ja mahdollisuus erm-kytkentään salattu eduskunnalta, niin pelkästään perustelut lukemalla voi kyllä havaita, että tässä kerrotaan aivan avoimesti, että tällä lailla myös Suomelle rakennetaan lainsäädännölliset valmiudet liittyä aikanaan emsiin kuuluvaan valuuttakurssijärjestelmään tai muuhun valuuttakurssijärjestelmään. Tämäkin on sanottu aivan perustelujen ensimmäisessä virkkeessä, joten sen pitemmälle ei perusteluja tarvitse ed. Aittoniemenkään lukea, niin hän näkee, että salaa tätä ei ole kuitenkaan yritetty tehdä.

Ed. B r a x (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläinen sanoi, että suuressa valiokunnassa on kerta toisensa jälkeen keskusteltu näistä asioista. Se pitää monelta osin paikkansa, mutta yhdeltä osalta se ei pidä paikkansa. Kerta toisensa jälkeen olemme pyytäneet selvitystä siitä, missä lainsäädäntöjärjestyksessä, millä kaikilla eri askeleilla on ajateltu tuoda Emu kokonaisuutena tänne, mitkä kaikki lait, ja jos mahdollista, niin peräti tarvitsevatko ne perustuslainsäätämisjärjestystä. Siitä tietysti päättää eduskunnan perustuslakivaliokunta aikanaan, mutta miltä nyt näyttää. Nyt viimein, vasta tämän keskustelun loppuvaiheessa ja viime perjantaina meille on luvattu, että 14.6. tämä selvitys, jonka alun perin piti olla reippaasti jo ennen joulua, annetaan. Tältä osin me emme ole saaneet myöskään suuressa valiokunnassa sitä tietoa, mitä olemme halunneet.

Ed. P e k k a r i n e n: Arvoisa puhemies! Tämä on ollut aika mielenkiintoinen keskustelu. Mielenkiintoiseksi sen tekee ennen kaikkea se, että keskustelun aikana hallituspuolueiden rivit tässä kysymyksessä ja tästä seuraavassa Emu-prosessin etenemisessä ovat näköjään erittäin hajallaan. Sekä vasemmistoliitosta että vihreistä on esitetty sekä itse rahalain muutokseen liittyviä vankkoja epäilyjä, täällä on jo esitetty koko lain hylkäämistä, myös Emu-prosessissa etenemisen suhteen ed. Brax äsken ja aiemmin käyttämässään puheenvuorossa on esittänyt suuria epäilyjä. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän varapuheenjohtaja, ed. O. Ojala siis, vihreitten puolueen puheenjohtaja ... Eikö tämä kaikki viimeistään osoita sen, että kun hallituksen sisälläkin on epätietoisuutta siitä, miten pitäisi mennä ja mikä olisi tarkoituksenmukaista, että hallituksen todellakin pitäisi tuoda eduskunnan käsiteltäväksi näkemyksensä siitä, millä tavalla se aikoo toimia talouspolitiikan osalta, lähestymistoimien osalta ja minkälaisessa päätöksentekojärjestelmässä se aikoo asiat itse Emu-prosessin osalta tässä talossa käsittelyttää.

Mitä, arvoisa puhemies, erityisesti tulee tähän yksityiskohtaan, joka nyt on varsinaisen käsittelyn aihe, eli rahalain muuttamiseen, voisi kysyä, oliko niin, että ministeri Niinistö puheenvuorollaan tavallaan hajotti hallituspuolueiden rivit. Ed. Seppäsen olen kuullut pankkivaltuutetuissa ja sen jälkeen tässä salissa useampaan kertaan puolustaneen hallituksen esitystä niin kuin keskusta-oppositiokin on tehnyt. Nyt hämmästykseksi olen saattanut havaita, että ...

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Jos ed. Pekkarinen haluaa jatkaa, niin puhujakorokkeelle! (Välihuutoja)

P u h u j a (korokkeelta): Arvoisa puhemies! Yleisön raivoisista vaatimuksista johtuen ihan muutama ajatus vielä.

Minusta on nimittäin aika vakava asia, jos tällaisessa asiassa ed. Seppänen muuttaa kantaansa ja näkemystään yhtäkkisesti. (Min. Jaakonsaari: Ei se niin vakava ole!) — Kyllä se on aika vakava asia. Ed. Seppänen on vasemmistoliiton ylivoimaisesti parhaiten asioista perillä oleva Emu-poliitikko. Jos hän, tällainen henkilö, muuttaa kantaansa tällaisessa kysymyksessä kesken kaiken, niin todella on kysymys aika vaikeasta tilanteesta, ei vain vasemmistoliiton osalta, vaan ymmärtääkseni myös koko hallituksen osalta. (Ed. Elo: EU-vaalit tulevat!) — EU-vaalit ovat tulossa, mutta ei se yksin tätä kaikkea selitä.

Arvoisa puhemies! Nyt olisikin tavattoman tärkeätä, kun täällä on paikalla ainakin kolme ministeriä, että heidän toimestaan nyt kerrottaisiin eduskunnalle, onko hallitus todella ensinnäkin valmis toimimaan tällaisen selonteon osalta nopeasti niin, että koko eduskunta saa käsiteltäväksi selonteon aihepiiristä, josta täällä on puhuttu, vai eikö hallitus ole valmis sillä tavalla toimimaan. Minä luulen, että jollei tällaisia kommentteja hallituksen puolelta tule, niin taitavat rivit mennä sekaisin vähän siellä sun täällä, ellei tällaisia selvityksiä hallituksen puolelta tule. Jään odottamaan. Keskustelu on vielä kesken, ja ministereille areena on monella tavalla vapaana.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Todella tuo keskustelu, johon ed. Braxkin viittasi, mikä on jäänyt käymättä suuressa valiokunnassa, alkaa pikku hiljaa olla todella myöhässä, niin kuin myös valtiovarainministeri omassa puheenvuorossaan totesi, että itse asiassa selvitys alkaa olla jo nyt myöhässä, siis tämä 14.6. selvitys. Siinä mielessä toistan sen ajatuksen todella, että sekin selvitys olisi pitänyt ehkä saada aikaisemmin, ennen tätä keskustelua, joka nyt tänään on käyty.

Ed. B r a x : Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen on kiistatta oman ryhmänsä suurin populisti. Se, mitä hän sanoi minun arvostelustani rahalaista, ei pidä paikkaansa. Sanoin, että kannatan rahalakia, mutta en ole ennen tätä päivää ollut tyytyväinen siihen, että ei ole tuotu rehellisesti näkemystä siitä, miten Emu-prosessi kokonaisuutena tulee. Tänään valtiovarainministeri Alho käytti merkittävän puheenvuoron ja kertoi, mistä se johtuu, ja viime viikolla saimme tietää, koska se tulee. Sen takia minulla ei ole enää niitä epäilyksiä. Luotan siihen, että nyt keskustelu alkaa. Se todellakin on viime tingassa ja joidenkin meidän mielestä jo liian myöhässä, mutta minä luotan, että nyt se alkaa. Tästä asiasta puhutaan avoimesti kaikilla korteilla.

Jos asian suuren valiokunnan prosessin jälkeen on joskus tarpeellista tulla tänne, niin se varmaan voidaan arvioida silloin, mutta ei kai ed. Pekkarinenkaan epäile, etteivät heidän ryhmänsä edustajat suuressa valiokunnassa osaisi asiaa tässä vaiheessa arvioida.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarisen puheenvuoron johdosta näkökohtia.

Ensinnäkin ed. Pekkarisen tarkkaavaisuus on ollut aika heikko, kun hän ei ole havainnut, että hallitus on pyrkinyt talouspolitiikallaan nimenomaan äärimmäisen ankaraan konvergenssikriteerien täyttämiseen ja menestynyt siinä jopa paremmin kuin Saksa, joka meni ruikulille männä viikolla. Eli siis tässä kannattaisi olla pikkuisen valppaana.

Sitten ed. Pekkariselta on jäänyt toinenkin havainto tekemättä, nimittäin se, että pitkässä juoksussa halutaan antaa talouspolitiikka kokonaan Emulle ja EU:lle, ja silloin ei tarvita omaa hommaa ollenkaan. Tämä on se perimmäinen kysymys, ed. Pekkarinen. Kannattaisi läksyt lukea pikkuhiljaa, ennen kuin keskustelu loppuu!

Ed. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin sanottakoon se, että keskustaoppositio on tähän saakka ymmärtääkseni tukenut yksimielisesti sitä hallituksen esitystä, joka tähtää rahalain muuttamiseen. Näin oli pankkivaltuustossa asian käsittelyn kaikissa vaiheissa, ja keskusta otti aktiivisesti osaa siihen eikä vain myötäillyt siellä käytyä keskustelua. Ed. Pekkarinen, ed. Ala-Nissilä ja ed. Jäätteenmäki, kaikki kuin yhdestä puusta ovat nähneet tämän sekä sisällöltään oikeaksi että toimenpiteenä välttämättömäksi.

Mutta kun kysymys on hyvin vaikeasta asiasta, niin jopa ymmärrän ja sanon tässä yhteydessä silläkin uhalla, että tulen puhutelluksi, että havaitsin viikonvaihteessa varapuhemies S-L. Anttilan esittäneen, että välittömästi pitää ottaa irtiotto Emusta ja sanoa lopulliset hyvästit koko järjestelylle. En oikein tiedä, mitä tästä, ed. Pekkarinen, olisi pääteltävissä keskustapuolueen linjakkuudesta asian käsittelyn yhteydessä.

Mitä tulee sitten siihen vaatimukseen, että selonteolla mentäisiin eteenpäin, jokainen kan-

sanedustaja täällä tietää, mitä talouspoliittista peruslinjausta hallitus tänä päivänä edustaa, mitä se pyrkii toteuttamaan, mitä se tavoittelee talouspolitiikkansa toimenpiteissä. Tiedämme myös, millä tavalla prosessi etenee kaikissa niissä mahdollisissa tilanteissa, joita eteen saattaa tältä osin olla tulemassa. Pitäisin, keskustaoppositiolle sanottuna, kohtalokkaana virheenä ja erehdyksenä sitä, että täällä ryhdyttäisiin eduskunnan toimesta laatimaan mahdollisille tuleville päätöksille aikataulua meidän toimestamme. Se on täysin mahdoton, itse asiassa edesvastuuton vaatimus.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Ed. Braxille ensinnäkin sanoisin. Jos sanoin, että vastustatte rahalakia, olen pahoillani, jos niin sanoin. Minä kuvittelin, että puhuin nimenomaan päätöksentekojärjestelystä ja sen epämääräisyydestä, siitä, ed. Kanerva, että tässä salissa kukaan ei tarkkaan tiedä, missä järjestyksessä ja minkälaisin päätöksin Suomen eduskunnan on tarkoitus tehdä Emu-prosessiin liittyvät päätökset. Jos te tiedätte, ed. Kanerva, kertokaa se tälle muulle salille. Olemme tavattoman kiitollisia. Luulen, että teidänkin ryhmässänne on henkilöitä, jotka tätä eivät vielä tällä hetkellä tiedä. Tästä ymmärsin myös ed. Braxin puhuneen ja tätä tarkoitin. Olen pahoillani, jos ymmärsitte väärin tai jos ilmaisin itseäni aikaisemmin väärin.

Mitä tulee keskustan kantaan rahalakikysymyksessä, ei se ole muuttunut, ed. Kanerva, mihinkään siitä. Minä vain sanon, että on aika iso kysymys se, josko hallituksen rivit ovat näin hajallaan, kuin ne nyt näyttävät tässä kysymyksessä olevan. Se todistaa sen ed. Vanhasen esittämän selontekovaateen puolesta, että tässä salissa tiedettäisiin, mitä politiikkaa aiotaan harjoittaa. Muissakin maissa, Ruotsissakin, käydään parlamentissa keskustelua siitä, millä tavalla Ruotsi ottaa vastaan haasteet, joita Emu-jäsenyys Ruotsin taloudelle, sen yhteiskuntaelämän eri alueille tullessaan tuo. Tällaisen selonteon tänne tuominen plus siihen liittyvien päätöksentekomekanismien, niistä eduskunnalle tiedottaminen, niistä eduskunnassa käytävä keskustelu, ei se hirveän paljon toivottu olisi ollut.

Ed. Tennilä: Arvoisa puhemies! Tätä puheenvuoroa en olisi pyytänyt, jos täällä olisi vastauspuheenvuorojen mahdollisuus, mutta kun se näyttää loppuneen, niin ruvetaanpa raataile-maan.

Minä toteaisin, että tässä salissa on tuskin yhtään kansanedustajaa, joka ei tietäisi, että rahalain muutoksen ja ermin ja sitä kautta Emun välillä on kytky. Kaikki muu on minusta ihan sellaista puhetta, jolla ei katetta ole. Tänään kävi vain niin, että valtiovarainministeri Niinistö antoi selvän viestin Euroopasta talousministerien kokouksesta tultuaan, että vauhtia tulee nyt heti, kun valtuus saadaan. Se tietysti on yksi tekijä, joka vaikuttaa.

Keskustan arvostelun muihin suuntiin toteaisin lyhyesti vain sen, että keskustan osaltakaan ei taida riittää, itsehän te sen paremmin tiedätte, sellainen muodollinen vastustus tai muodollinen kritiikki, että tehdään selvityksiä selvitysten jälkeen. Minä voin kantaa kuusi metriä ainakin kirjallisuutta ed. Pekkarisellekin Emusta tai ed. Aholle Natosta, jos sitä olette vailla.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Olen ensimmäisessä ja nyt äsken tässä käsittelyssä esittänyt kysymyksen, antaisivatko arvoisat ministerit siihen selvityksen, voiko hallitus antaa selonteon tai tiedonannon eduskunnalle ennen erm-kytkentää Emun kolmannen vaiheen vaikutuksista, jolloin täällä voitaisiin käydä siitä avoin keskustelu. Tähän ei ole vastausta tullut, ja nyt varsinaisessa puheenvuorossani kysyn jälleen tätä samaa asiaa.

Mutta ellei vastausta tule, totean, että asiantuntijoiden mukaan kellutus on meille hyvin edullinen tällä hetkellä ja varmasti aika pitkälle tulevaisuuteenkin, eli erm-kytkentää tässä mielessä ei ole viisasta lähiaikoina tehdä. Tätä lakia ei siis tässä vaiheessa tarvita.

Toinen kysymys, mikä tähän liittyy, on se, että tässä ollaan liittovaltiokehityksen tiellä. Toivottavasti vasemmistossakin kuullaan: tässä ollaan liittovaltiokehityksen tiellä. Eduskunta on monessakin yhteydessä kuluneenkin talven aikana todennut, että Suomi ei kannata Euroopan unionin liittovaltiokehitystä. Kuitenkin tämä päätös, jonka eduskunta nyt mahdollisesti tekee, jos se myönteinen on, johtaa sillä tiellä eteenpäin, päämääränä Emu, joka on liittovaltion yksi keskeinen osa, niin kuin puolustusyhteistyö on tulevaisuudessa toinen osa. Tätä linjaa henkilökohtaisesti en pidä oikeana ja viisaana, vaan olen sitä mieltä, että kellutusta kannattaa jatkaa ja Suomen kannattaa olla liittovaltiokehitystä eteenpäin viemättä.

Ministeri Alho: Arvoisa puhemies! Olen moneen kertaan sanonut, että valtiovarainminis-

teriössä on käynnistetty Emu-projekti, joka jakautuu tavattoman moneen alatyöryhmään, joissa käydään läpi teknisiä edellytyksiä, jotka liittyvät yhteiseen rahaan, selvityksiä niistä. On työryhmä, jossa käydään läpi kaikkia niitä lainsäädäntötoimia, jotka on tarkoituksenmukaista tehdä silloin, kun eduskunnalle tuodaan ratkaistavaksi, miten se tulee suhtautumaan Raha- ja talousliiton kolmanteen vaiheeseen.

Voisin kuvitella, että eduskunnalle olisi hyödyllistä saada keskustella asiasta silloin, kun sillä on riittävästi tietoja. Tällä hetkellä niin rahapoliittisessa komiteassa kuin neuvoston, Ecofinin ym. piirissä käydään koko ajan keskusteluja siitä, miten prosessia täsmennetään, miten mennään eteenpäin. Vaihtoehtoja on tavattoman paljon. Ihan varmasti siinä vaiheessa, kun alkaa olla selvä käsitys siitä, minkälaisesta muutosvaiheesta tulee todella olemaan kysymys, on tarkoituksenmukaista eduskuntaa informoida. On pakko hyväksyä nyt yksinkertaisesti se, että on olemassa tavattoman paljon avoimia kysymyksiä. Kaikista näistä on annettu ihan riittävästi tietoa, niin julkisuudessa kuin joka paikassa muuallakin.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! Ed. Kanervan puheenvuoroon liittyen totean, että keskusta on ollut tukemassa sitä, että rahalain muutos käsitellään, viedään pankkivaltuustosta eteenpäin teknisenä kysymyksenä siten, että rahalain muutos saatetaan ajan tasalle. Markan kytkeminen yleensä on mahdollista eurooppalaiseen rahajärjestelmään. On selvää, että jossain vaiheessa markan kytkeminen Suomessa tulee eteen.

Me emme ole mitään aikataulua täällä nytkään asettamassa, vaan olemme kylläkin ponnessamme mielestäni aivan oikein kiinnittäneet huomiota siihen, että nykyisessä taloudellisessa tilanteessa, kun on rakenteellinen työttömyys, rakenteellinen valtion velka ja pankkijärjestelmä epävarmassa tilanteessa, ei ole edellytyksiä erm-kytkennälle, varsinkin kun hallituksen talous- ja työllisyyspolitiikka on sillä tavalla epäonnistunut, että työllisyys ei parane, mikä ratkaisee aika paljon ongelmaa, mikäli sitä kautta voitaisiin talouteen saada liikkumavaraa.

Olen samaa mieltä kuin ed. Pekkarinen, että hallituksen rivit ovat tässä yllättävästi hajalla. Mielipiteet vaihtuvat edustajilla viikoittain, näemmä. Olisi todellakin paikallaan, että eduskunta kokonaisuutena saisi selonteon hallituksen laajemmista rahapoliittisista linjauksista mahdolliseen Rahaliiton kolmanteen vaiheeseen liittyen. Selonteko olisi syytä antaa ennen kesälomia.

Ed. U. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! Käytän lyhyesti perustelupuheenvuoron omalle kannalleni.

Olen valmis rahalain tässä yhteydessä hyväksymään. Vihreiden eduskuntaryhmähän vaati selvitystä Emu-prosessista ja toivoi sitä saatavaksi eduskuntaan, ennen kuin rahalaki tulee kolmanteen käsittelyyn. Tässä vaiheessa kuitenkin olen valmis tyytymään siihen, mikä on käynyt ilmi, eli suuri valiokunta saa selvityksen ja ministeri Alho on selvästikin luvannut, että eduskunnalle tulee myöhemmässä vaiheessa, kun Emu-prosessineuvottelut ovat edenneet pidemmälle, asianmukainen selvitys asiasta.

Mielestäni tässä menevät hieman erilaiset asiat sekaisin koko keskustelussa. Puhutaan hyvin monesta kysymyksestä samaan aikaan. On totta, että Emu-prosessi kaiken kaikkiaan elää. Mielestäni se, onko Suomen järkevää osallistua tuohon kolmanteen vaiheeseen, on myöhemmin kiinni siitä, mikä maamme tilanne tuossa vaiheessa on.

Sinänsä olen hallitusohjelman sen osan kannalla, että Emu-kriteerit on täytettävä, mutta itse olen sitä mieltä, että tämä on kuitenkin eri asia kuin se, onko jäsenyys tuossa vaiheessa järkevä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Tennilä ed. Seppäsen kannattamana ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hylättäisiin.

Ed. Kääriäinen on ed. Vanhasen kannattamana ehdottanut I vastalauseeseen sisältyvää perustelulausumaa.

Ed. Smeds on ed. Jääskeläisen kannattamana ehdottanut II vastalauseeseen sisältyvää perustelulausumaa.

Ed. Vanhanen on ed. Salon kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi Emu-selonteon, jossa esitetään hallituksen näkemys Emun kolmannen vaiheen toteutumisen vaatimasta lainsäädäntö- ja päätöksentekoprosessista, Emun kolmannen vaiheen ulkopuolelle jäävien maiden asemasta, Emun kolmannen vaiheen vaatimuksista talouspolitiikalle, työmarkkinajärjestelmälle ja aluepolitiikalle sekä yhteisen rahan eduista ja haitoista

Suomen kansantaloudelle ja mahdollisuuksista ylläpitää pohjoismaista hyvinvointimallia."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

Toinen varapuhemies: Ensin on äänestettävä lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Toinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Ala-Harja, Ala-Nissilä, Alaranta, Alho, Anttila U., Apukka, Aula, Aura, Backman, Biaudet, Brax, Bremer, Bryggare, Dromberg, Elo, Filatov, Halonen, Heinonen, Hellberg, Helle, Holopainen, Huotari, Hurskainen, Huttu-Juntunen, Huuhtanen, Hämäläinen, Immonen, Isohookana-Asunmaa, Itälä, Jaakonsaari, Jansson, Joenpalo, Juhantalo, Juurola, Jäätteenmäki, Kaarilahti, Kalli, Kallio, Kallis, Kanerva, Karjalainen, Karpio, Kekkonen, Kiviniemi, Kokkonen, Komi, Korhonen M., Koski V., Koskinen Jari, Koskinen Johannes, Kukkonen J., Kukkonen U-M., Kuosmanen, Kurola, Kääriäinen, Laakso, Lahtela, Laitinen, Lapintie, Leppänen P., Lindqvist, Lindén, Lipponen, Luhtanen, Löv, Malm, Manninen, Markkula-Kivisilta, Mähönen, Niinistö, Nikula, Ojala A., Ojala O., Ojala R., Paasilinna, Paasio, Partanen, Pekkarinen, Peltomo, Penttilä, Perho, Pietikäinen M., Piha, Pohjola T., Polvi, Prusti, Puisto, Pulliainen, Rajamäki, Ranta-Muotio, Rantanen, Rask, Rimmi, Rinne, Rosendahl, Saapunki, Saari, Sasi, Savela, Skinnari, Soininvaara, Taina, Tiilikainen, Tiusanen, Tulonen, Tuomioja, Tykkyläinen, Uotila, Vanhanen, Vehviläinen, Viitamies, Viljamaa, Vokkolainen, Väistö ja Zyskowicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Aittoniemi, Andersson J., Hassi, Hyssälä, Jääskeläinen, Kankaanniemi, Koistinen, Korkeaoja, Korteniemi, Krohn, Kuoppa, Lehtosaari, Leppänen J., Lämsä, Puhjo, Salo, Seppänen, Tennilä, Veteläinen, Vihriälä ja Vuorensola.

"Tyhjää" äänestävät edustajat Räsänen ja Smeds.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aaltonen, Aho, Andersson C., Anttila S-L., Enestam, Gustafsson, Häkämies, Ihamäki, Kalliomäki, Kantalainen, Karhunen, Karjula, Kautto, Kemppainen, Kiljunen, Knaapi, Korhonen R., Koski M., Koskinen H., Koskinen M., Kuisma, Laaksonen, Lamminen, Lax, Liikkanen, Lindroos, Linnainmaa, Markkula M., Metsämäki, Mikkola, Myllyniemi, Mölsä, Mönkäre, Norrback, Nurmi, Nyby, Olin, Pehkonen, Pesälä, Pietikäinen S., Pohjola M., Pykäläinen, Rauramo, Rehn, Roos, Ryhänen, Saarinen, Salolainen, Siimes, Suhola, Tahvanainen, Takkula, Tarkka, Tiuri, Törnqvist, Vehkaoja, Viitanen, Virtanen, Vistbacka, Vähänäkki ja Wahlström.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 115 jaa- ja 21 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 61. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Lopuksi on äänestettävä perusteluja koskevista ehdotuksista. Ed. Kääriäisen ja ed. Smedsin ehdotukset ovat vastakkaisia, joten ensin on äänestettävä niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan. Ed. Vanhasen ehdotuksesta äänestetään erikseen mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Smedsin ja ed. Kääriäisen ehdotusten välillä.

Ed. Smedsin ehdotus "jaa", ed. Kääriäisen ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 84 jaa- ja 38 ei-ääntä, 15 tyhjää; poissa 62. (Ään. 3)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Smedsin ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Smedsin ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Smedsin ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 124 jaa- ja 13 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 61. (Ään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vanhasen ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Vanhasen ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 97 jaa- ja 40 ei-ääntä; poissa 62. (Ään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

17) Hallituksen esitys laiksi nuorista työntekijöistä annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 41/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 4/1996 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

18) Hallituksen esitys laiksi työsopimuslain 17 ja 55 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 211/1995 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 5/1996 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Komi: Arvoisa puhemies! Vastalauseemme mukaisesti pidämme lakiesitystä n:o 211/1995 vp tämän päivän käytännön työelämälle vieraana ja työelämän jäykkyyksiä lisäävänä etenkin pienissä yrityksissä. Siksi se on nykytilanteessa tarpeeton ja ehdotan, että lakiehdotus hylätään.

Ed. Vokkolainen: Arvoisa rouva puhemies! Keskustan vastalause ei ole perusteltu vaan perustuu pelkkään politikointiin, joka tietysti oppositioasemaan tässäkin asiassa kuuluu, sillä on olemassa useita käytännön esimerkkejä, joissa ulkomaisilla työntekijöillä kierretään Suomen minimipalkkatasoja, muun muassa rakennusalalla ja nykyään ennen kaikkea hotelli- ja ravintola-alalla. Syitä on monia, esimerkiksi valvontaresurssien puutteellisuus ja rikkomusten aiheuttamien sanktioiden puutteet.

Onkin korostettava, että liian helposti keskustelu kääntyy pelkästään EU:n direktiivivalmisteluun, joka on jo jatkunut vuodesta 93 saakka. Mielestäni suurimmat tähän liittyvät ongelmat tulevat EU-maiden ulkopuolelta. Siksi on perusteltua muuttaa lakia tässä vaiheessa. Jos joskus EU-direktiivi valmistuu ja sillä on hallitusohjelman mukaista kansallista lainsäädäntöä parantavia elementtejä, voidaan tätä lakia sitten muuttaa.

Ed. Uotila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Todella vastauspuheenvuorona ed. Komille: Minusta vastalause ja sen perustelut ovat täysin käsittämättömät. Mahtaneeko tämä edustaa sitä Suomen keskustan kuuluisaa työreformia, jolla haluttaisiin suosia ulkomaista työvoimaa, jota keinottelemalla tuotaisiin tänne, ja samalla syrjittäisiin suomalaista työvoimaa, johon sovelletaan normaaleja työsuhde-ehtoja?

On todella kauheita esimerkkejä ennen muuta ravintola-alalla siitä. Varmaan monet muistavat tapauksen, jossa omakotitalon kellarissa erään etnisen ravintolan työntekijöitä säilytettiin ja nälkäpalkalla teetettiin työtä. On ehdottoman välttämätöntä, että tällaista ei jatkossa voi tapahtua vaan että ulkomaisiin työntekijöihin täytyy soveltaa suomalaisia työehtoja.

Ne poikkeukset, joita on tehty laitetoimintojen ja monien muiden osalta tässä suhteessa, ovat tyydyttäviä. Tämän osalta tämäkin puoli joustavuudesta on otettu ihan riittävästi huomioon.

Ed. M ä h ö n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten jo aiemmassa käsittelyssä totesin, pitkäaikaisen kokemuksen pohjalta voin todeta, että esityksen läpimenon jälkeen monet ristiriitaisuudet työmailla vähenevät. Tämä on ollut melkoinen ongelma ja aiheuttanut hyvin suuria ongelmia työmailla. Esityksessä on erittäin kannatettava ajatus, ja kannatan lämpimästi sen läpimenoa.

Ed. K o m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauksena edellisiin puheenvuoroihin: Meillä jo tälläkin hetkellä EU:n ulkopuolista työvoimaa varten on työlupajärjestelmä, jolla on rajattu se, että Euroopan unionin ulkopuolelta tulevat työntekijät joutuvat toimimaan suomalaisten työehtojen mukaisesti. Tämä koskee enemmänkin EU:n sisältä tulevia työntekijöitä. Tuntuu käsittämättömältä, että avaamme rajat muuten Euroopan unionille mutta työvoiman osalta pyrimme mahdollisimman tiukasti rajaamaan, että Suomen kilpailuedellytykset eivät toimisi.

Ed. V e t e l ä i n e n: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Komin hylkäävää ehdotusta.

Ed. L a h t e l a: Arvoisa rouva puhemies! Jotenkin tuntuu tosi hassulta ed. Komin ehdotus ja vastalause mietinnössä, koska kysymys on yleissitovuudesta. Minusta halpatyövoimaan ei Suomessa pitäisi missään tapauksessa lähteä. Tätä on perusteltu sillä, että EU:ssa ollaan valmistelemassa direktiiviä. Kuitenkin aikaisemmin edellisessä käsittelyssä muistaakseni työministeri mainitsi, että aikaisintaan tämä direktiivi tulisi voimaan vuonna 2000, eli siihen on hyvin pitkä aika. Sinä aikana periaatteessa olisi aika villi tilanne, johon meillä ei ole varaa. Ei mitenkään ole suotavaa, että Suomessa jätettäisiin sellaiseen tilanteeseen työmarkkinat. Olen ehdottomasti sitä mieltä, että lakiesitys on siltä osin hyvä ja mietintö on myös ihan ok.

Ed. A i t t o n i e m i: Rouva puhemies! Minä en ihan tälläkään hetkellä vielä tiedä, minkälaisia tapauksia ed. Komi on tarkoittanut. Halpatyövoiman tuominen yleensä Suomeen on tietysti kilpailullinen etu. Eihän siitä mihinkään päästä. Kun otetaan vain sellainen, joka tekee markalla tunti, kyllähän me voimme halvalla myydä tavaraa ulospäin. Mutta pitkässä juoksussa on taatusti huono asia, jos mennään tähän leikkiin. Saksassahan ovat vastaavat kokemukset juuri tällä hetkellä todella ongelmalliset, ja se saattaa aiheuttaa suurtakin liikehdintää työntekijäkentässä Saksassa. Rakennusteollisuudessa on menettänyt siellä kilpailukykynsä sellainen, joka omilla voimilla tekee. Minä en tiedä, mistä mansikan poimijoista nyt on kysymys, mutta minä jo viime kerralla käytin puheenvuoron. Minä en ainakaan henkilökohtaisesti voi hyväksyä tätä. Minä äänestän myös sen mukaisesti. Minä en tiedä, mitä tällä tarkoitetaan, ja joka tapauksessa yleisesti ottaen tämä on hyvin tuhoisa systeemi, jos lähdetään tähän, niin kuin sanotaan, pitkässä juoksussa menemään. Siitä on kokemuksia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s: Keskustelussa on ed. Komi ed. Veteläisen kannattamana ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aittoniemi, Ala-Harja, Andersson J., Anttila U., Apukka, Aura, Backman, Biaudet, Brax, Bremer, Bryggare, Dromberg, Elo, Filatov, Halonen, Hassi, Heinonen, Hellberg, Helle, Holopainen, Huotari, Hurskainen, Huttu-Juntunen, Hämäläinen, Immonen, Itälä, Jansson, Juurola, Kaarilahti, Kallio, Kanerva, Karjalainen, Karpio, Kekkonen, Kokkonen, Korhonen M., Koski V., Koskinen Jari, Koskinen Johannes, Krohn, Kukkonen J., Kukkonen U-M., Kuoppa, Kuosmanen, Kurola, Laakso, Lahtela, Laitinen, Lapintie, Leppänen P., Lindén, Luhtanen, Löv, Malm, Markkula-Kivisilta, Mähönen, Nikula, Ojala A., Ojala O., Ojala R., Paasilinna, Paasio, Partanen, Peltomo, Perho, Pietikäinen M., Piha, Pohjola T., Polvi, Prusti, Puhjo, Puisto, Pulliainen, Rantanen, Rask, Rimmi, Rinne, Rosendahl, Sasi, Savela, Seppänen, Soininvaara, Taina, Tennilä, Tiilikainen,

Tiusanen, Tulonen, Tuomioja, Tykkyläinen, Uotila, Viitamies, Viljamaa, Vokkolainen ja Zyskowicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Ala-Nissilä, Alaranta, Aula, Huuhtanen, Hyssälä, Isohookana-Asunmaa, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kallis, Kankaanniemi, Kiviniemi, Koistinen, Komi, Korkeaoja, Korteniemi, Leppänen J., Lindqvist, Lämsä, Manninen, Pekkarinen, Ranta-Muotio, Räsänen, Saari, Salo, Smeds, Vanhanen, Vehviläinen, Veteläinen, Vihriälä, Vuorensola ja Väistö.

"Tyhjää" äänestää ed. Penttilä.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aaltonen, Aho, Alho, Andersson C., Anttila S-L., Enestam, Gustafsson, Häkämies, Ihamäki, Jaakonsaari, Joenpalo, Juhantalo, Kalli, Kalliomäki, Kantalainen, Karhunen, Karjula, Kautto, Kemppainen, Kiljunen, Knaapi, Korhonen R., Koski M., Koskinen H., Koskinen M., Kuisma, Kääriäinen, Laaksonen, Lamminen, Lax, Lehtosaari, Liikkanen, Lindroos, Linnainmaa, Lipponen, Markkula M., Metsämäki, Mikkola, Myllyniemi, Mölsä, Mönkäre, Niinistö, Norrback, Nurmi, Nyby, Olin, Pehkonen, Pesälä, Pietikäinen S., Pohjola M., Pykäläinen, Rajamäki, Rauramo, Rehn, Roos, Ryhänen, Saapunki, Saarinen, Salolainen, Siimes, Skinnari, Suhola, Tahvanainen, Takkula, Tarkka, Tiuri, Törnqvist, Vehkaoja, Viitanen, Virtanen, Vistbacka, Vähänäkki ja Wahlström.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 94 jaa- ja 31 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 73. (Ään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

19) Hallituksen esitys laiksi työajasta kotimaanliikenteen aluksissa annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 77/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 6/1996 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

20) Hallituksen esitys laiksi Kolin kansallispuiston laajentamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 80/1996 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 3/1996 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Vehviläinen: Arvoisa puhemies! Pohjois-Karjalassa sijaitsevien Kolin vaarojen merkitystä ei voida aliarvioida, ei sen enempää niiden luonnonarvoja kuin kulttuurimerkitystäkään. Eli Kolin kansallinen merkitys on kaikkien meidän tiedossamme. Vuosien ajan on käyty melko tavalla monipolvista ja välillä kiivastakin keskustelua Kolin luonnon-, kulttuuri- ja myös taloudellisista arvoista, kokonaisuudessaan Kolin merkityksestä suomalaisille. Laki Kolin kansallispuistosta hyväksyttiin vuonna 1991 maaliskuussa tässä salissa. Silloin Kolin kansallispuiston kooksi tuli 1 135 hehtaaria ja tällöin perusteluihin maininta, että puistoa laajennetaan myöhemmin 2 500 hehtaariin. Nyt käsittelyssä päätöksessään oleva esitys täyttää nimenomaan tämän laajennuksen.

Kuten lakiesityksessä todetaan, on lisämaan hankinta 1 450 hehtaaria sujunut säällisessä järjestyksessä eli vapaaehtoisin kaupoin ja aluevaihdoin. Kuitenkin eräät lausunnon antajat ovat lausunnoissaan kantaneet aiheellisesti huolta paikallisen väestön elämänolosuhteiden vaarantumisesta kansallispuiston laajentuessa. He ovat kiinnittäneet huomiota muun muassa vaikeuksiin metsänhoidossa, rakennus- ym. asioissa, metsästyksessä ja rantautumisessa.

Muun muassa sekä Kolin kylätoimikunta että Pohjois-Karjalan talous- ja luonto r.y. korostavat, että Kolin kansallispuistosta annetussa asetuksessa ja hoito- ja käyttösuunnitelmassa otetaan paikallinen näkökulma riittävällä tavalla huomioon. Tämä on ymmärrettävää, sillä kansallispuiston tavoiterajausalueella on edelleen yli 300 hehtaaria maata, joka on lähinnä paikallisten asukkaiden omistuksessa. On myös ymmärrettävää, että paikalliselle väelle maalla, siis Kolin luonnolla, Kolin kulttuurimaisemalla, on taloudellisten arvojen lisäksi myös muita arvoja.

Edellisen perusteella ehdotan, että eduskunta hyväksyisi perusteluihin seuraavan lausuman: "Eduskunta edellyttää, että Kolin kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma laaditaan siten, että se sallii mahdollisimman luonnollisen metsän- ja maisemanhoidon sekä turvaa paikallisten asukkaiden oikeudet muun muassa maa- ja metsätalouden harjoittamiseen. Näin voidaan turvata parhaiten Kolin maiseman säilyminen perinteisen näköisenä."

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys tarkoittaa sitä, että Kolin kansallispuiston aluetta laajennetaan 1 450 hehtaaria. Alueen sisälle jää saamieni tietojen mukaan noin 300 hehtaarin alue, joka ei tällä hetkellä olisi vielä valtion omistuksessa. Se tarkoittaa tietysti monia seikkoja sille alueelle ja myös ympäristön alueelle, mitkä ovat laita-alueita rajoittuen kansallispuistoon.

Siinä mielessä, mitä edellinen puhuja ed. Vehviläinen totesi monista kysymyksistä ja rajoitteista, mitä ne mahdollisesti tarkoittavat, niin aluehan tulee saamaan samat asetuksen edellyttämät rajoitteet, mitä aikaisemmalla alueella on. Tämä tarkoittaa metsästyksen osalta sitä, että siellä ei voi metsästää ollenkaan. Samoin veneilyn osalta veneiden pitopaikat, mikä on ollut perinteinen nautintaoikeus, siellä ei voi pitää veneitä rannoilla, missä ihmiset ovat vuosisatoja voineet pitää veneitään. Samoin uudisrakentaminen on mahdollisesti lievealueille hyvin hankalaa. Mahdollisesti ei saada lupia ollenkaan, onpa kysymyksessä rantarakentaminen, maatiloille tai metsään tonteille rakentaminen.

Tähän pitää tietysti liittää se huoli, minkä nämä asukkaat ovat kokeneet. Lisäksi on uusi luonnonsuojelulaki, jossa todetaan maisemansuojeluasia, joka tarkoittaa sitä, että voidaan muodostaa sellainen maisema-alue, jolla on luonnon- ja kulttuurimaiseman kauneuden tai historiallisten arvojen osalta sellaista merkitystä. Kolin alue ja ennen kaikkea ne lievealueet ovat sen tyyppisiä, mikä tekee omat uhkakuvansa asukkaiden osalta ja huoli on siinä mielessä aiheellinen. Toisekseen kun tätä maisemansuojelukuviota miettii, niin kyllä koko Pohjois-Karjala ilmeisesti on sellaista aluetta luonnonkauniina alueena, että niskavillat ovat monella varmaan pystyssä, miten paljon siellä toimenpidekieltoon ympäristöpiiri jatkossa pystyy laittamaankaan näitä alueita.

Yksi asia, mikä minusta on tärkeä tässä vaiheessa ottaa esille, on tavallaan se, mikä on alkuperäisväestön asema yleensä luonnonpuistokysymyksessä. Suomessa on sillä tavalla linjattu näköjään aikaisemmin, kun näitä eduskunnan papereita ja lakeja katsoo, että lähinnä Lapissa on alkuperäisväestöä. Mutta muillakin alueilla, on se Pohjois-Karjala, Häme tai mikä hyvänsä, siellähän on asuttu mahdollisesti vuosituhansia. Mikä on heidän oikeutensa tavallaan niihin vesiin ja maihin? Ne ihmisethän elävät hyvin pitkälle sillä tavalla, että he eivät tuhoa ainakaan luontoa. Mikä on näiden ihmisten oikeus tavallaan näihin, onpa se venepaikka, mikä hyvänsä nautintaoikeus, mihin on syntynyt tavallaan jo vuosisatojen aikana määrätty oikeus? Tavallaan luonnonpuistossakin rajoitetaan näiden ihmisten käyttöoikeutta siihen maahan. Sen vuoksi minusta tämä kysymys on myös sellainen alkuperäisväestökysymys, ovatko Pohjois-Karjalan ihmiset, Kolin ihmiset alkuperäisväestöä, jolla olisi siihen luontoon oikeus.

Aikaisemmin on puhuttu metsän kestävästä käytöstä ja mitä se tarkoittaa. Tässä on hyvä palauttaa mieliin juttu saksalaisesta lehtitalosta, joka teki tutkimuksen Ruotsissa siitä, miten siellä hoidetaan metsiä, onko se kestävän kehityksen periaatteella, kestävän käytön periaatteella. Siinähän edellytykset olivat sellaiset, että hakkuut eivät saa ylittää vuotuista kasvua, lisäksi monimuotoisuuden huomioiminen metsänhoidossa, hakkuissa ja samalla alkuperäisväestön aseman turvaaminen.

Minusta tässä tämä kolmas elementti, eli turvataanko tässä tavallaan sille pohjoiskarjalaiselle, kolilaiselle ihmiselle ne oikeudet, mitkä hänelle kuuluvat. Siinä mielessä kannatan ed. Anu Vehviläisen ponsiesitystä siitä, että käyttö- ja hoitosuunnitelma laadittaisiin siten, että näiden ihmisten elinolosuhteet turvattaisiin siellä siten, että oikeus maa- ja metsätalouden harjoittamiseen säilyisi näillä ihmisillä. Kannatan ed. Anu Vehviläisen lausumaehdotusta.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Kolmannessa käsittelyssä on laki Kolin kansallispuiston laajentamisesta. Laajennus käsittää kaikkiaan noin 1 450 hehtaaria valtion omistamia alueita Lieksan kaupungissa sekä Kontiolahden ja Enon kunnissa. Nämä alueet, samoin kuin Kolin kansallispuisto, ovat Metsäntutkimuslaitoksen hallinnassa. Alueet on hankittu valtiolle luonnonsuojelualueiden hankintaan osoitetuilla määrärahoilla, ja hankintoihin on hallituksen esityksen perustelujen mukaan käytetty kaikkiaan 35 miljoonaa markkaa. Lisäksi valtion maita on käytetty vaihtomaina noin 6 miljoonan markan arvosta.

Lakiesityksen perusteluissa hallitus toteaa, että kansallispuiston laajentaminen lisää aiempaan verrattuna hoidon ja käytön suunnittelun tarvetta ja tähän liittyen kansallispuiston palveluvarustuksen ja mahdollisesti henkilöstön lisäämisen tarvetta. Perusteluissa mainitaan, että tämä kysymys ratkaistaan vuosittain valtion talousarviota laadittaessa.

Arvoisa puhemies! Laki Kolin kansallispuiston perustamisesta oli Holkerin hallituksen antamana eduskunnan käsittelyssä vuoden 1990 valtiopäivien lopulla. Tuolloin käytiin voimakas keskustelu hallituksen esitykseen sisältyvästä kansallispuiston tavoiterajauksesta ja yksityisten maanomistajien oikeusturvasta. Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan, että lakiesityksen perusteluosaan sisältynyt kansallispuiston tavoiterajaus on oikeudellisesti sitomaton. Silti tällä tavoiterajauksella todettiin eduskuntakäsittelyn yhteydessä olevan yksityisen maanomistajan asemaan huomattavaa tosiasiallista vaikutusta.

Maanomistajien tosiasialliseen oikeusturvaan kiinnitettiin laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä erityistä huomiota. Ongelmien todettiin johtuvan esimerkiksi säännönmukaisen muutoksenhakumahdollisuuden puuttumisesta ja siitä, että tavoiterajauksen kaltainen aluevaraus voi todellisuudessa rajoittaa huomattavastikin maanomistajan määräysvaltaa alueensa käyttöön nähden ja vähentää alueen vaihtoarvoa. Näin on monin tavoin ikävällä tavalla myös todellisuudessa tapahtunut.

Vastauksessaan eduskunta edellyttikin tuolloin, että hallitus huolehtii siitä, ettei hallituksen esityksen perusteluissa mainitun tavoiterajauksen piiriin kuuluvien kiinteistöjen omistajien oikeusturva ja oikeudellinen asema vaarannu. Samoin eduskunta edellytti, että kansallispuistoa laajennettaessa maanhankinnat tapahtuvat ainoastaan vapaaehtoisin kaupoin tai maanvaihdoin. Vielä eduskunta edellytti, että Kolin seudun matkailun ja muun elinkeinotoiminnan kehittämisestä tehdään pikaisesti periaatepäätös, ja että kansallispuiston hoitoa ja opastamista varten palkataan riittävästi henkilöstöä. Ja vihdoin eduskunta edellytti, että alueella sijaitsevat matkailupalvelujen ja rinnetoimintojen alueet ja toiminnot turvataan Kolin kansallispuistoa toteutettaessa.

Arvoisa puhemies! Valittaen on todettava, että eduskunnan vuonna 1991 kansallispuistolain käsittelyn yhteydessä hyväksymät perustelulausumat maanomistajien aseman turvaamiseksi sekä Kolin seudun matkailun ja muun elinkeinoelämän kehittämiseksi ovat jääneet monilta osin toteutumatta. Näin siitä huolimatta, että alueen maanomistajat saivat vuonna 1992 ponsien toteutumista kiirehtiessään kantelunsa perusteella tukea myös tuolloiselta eduskunnan oikeusasiamies Jacob Södermanilta.

Erityisen ongelmalliseksi on muodostunut tavoiterajauksen sisäpuolella olevien maanomistajien oikeusturva ja asema muun muassa puun myynnin ja rakennuslupa-asioiden osalta. Kansallispuiston tavoiterajausalueellahan on edelleen yli 300 hehtaaria maata lähinnä paikallisten asukkaiden omistuksessa. Kolin alueen paikalliselle väestölle Kolin kansallispuiston perustaminen on ollut monin tavoin raskas. Asukkaat ovat joutuneet taistelemaan vuosien ajan oikeusturvansa, oikeuksiensa ja elämisen edellytystensä puolesta. Keskeinen syy tähän on ollut Kolin kansallispuiston perustamismenettely ja se, että perustamisen yhteydessä tehtiin hallituksen esitykseen sisällytetty periaatepäätös puiston tavoiterajauksesta. Eduskunnan lausumista huolimatta tavoiterajaus on tosiasiassa merkinnyt mittavaa menetystä tavoiterajauksen piiriin kuuluvien kiinteistöjen omistajille.

Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä olevalla lailla kansallispuistoa laajennetaan, mutta entistä epämääräistä tavoiterajausta ei esitetä poistettavaksi, kuten mielestäni tulisi tehdä. On todettava, että nyt käsittelyssä oleva laki sinällään ei lisää niitä ongelmia, joita tavoiterajaus aikanaan merkitsi maanomistajan oikeusturvan kannalta. Tämä laki ei toisaalta myöskään poista aikanaan synnytettyjä ongelmia. Tässä tilanteessa onkin erittäin tärkeää edelleen korostaa, että alueen paikallisen väestön mielipiteitä on kuunneltava ja otettava ne käytännön toimenpiteissä huomioon.

On välttämätöntä, että erillisasiana saadaan pikimmiten ratkaistua kaikki ne ongelmat, joita

tavoiterajauksesta on maanomistajien puunmyyntiä ja muita oikeuksia ja oikeusturvaa koskien aiheutunut. Välttämätöntä on saada myös ratkaistua alueen tieasioita koskevat riitaisuudet. Alueen ihmisten ja elinkeinojen kannalta on tärkeää, että eduskunnan vuonna 1991 kansallispuistolain käsittelyn yhteydessä maanomistajien aseman turvaamiseksi hyväksymät ponnet toteutetaan vihdoin täysimääräisesti. Tätä ovat antamissaan lausunnoissaan kiirehtineet muun muassa Lieksan kaupunki, Pohjois-Karjalan talous ja luonto r.y. sekä Kolin kylätoimikunta. Opastuskeskuksen ja koko kansallispuiston toteuttamiseen on myös varattava riittävät taloudelliset voimavarat. Samoin on turvattava alueen ihmisten ja elinkeinojen kannalta tärkeän Kolin rantatien asema. Paikalliselle väestölle on kansallispuistoa toteutettaessa turvattava myös perinteinen metsästysoikeus sekä rantautuminen ja venepaikkojen säilyttäminen.

Näistä ja muista alueen ihmisten kannalta tärkeistä asioista tulisi säätää annettavaan asetukseen sisältyvillä määräyksillä tai päättää hoito- ja käyttösuunnitelmassa yhteisymmärryksessä paikallisen väestön kanssa. Tarpeelliset neuvottelut asianosaisten kesken tulisi käynnistää välittömästi.

Arvoisa puhemies! Kannatan lain saatteeksi ja käytännön toimenpiteissä toteutettavaksi ed. Vehviläisen esittämää perustelulausumaa.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vehviläisen huoli, jota myös ed. Väistö toi esiin, on varmasti tietyllä tavalla oikeutettu ja ymmärrettävä. Kuitenkin tämä perustelulausuma toimii sillä tavalla, että Kolin kansallispuiston tulevaisuus ja kehittäminen vaarantuu. Se ajatus, että ollaan paikallisen väestön kanssa yhteistyössä ja tehdään sovussa asioita, myös ajatellaan tiettyjä kompensaatioita, on aivan oikein, mutta tällöin perustelulausuma ikään kuin ohjaa tämän asetuksen laatimista liiaksi itse lain henkeä vastaan.

Toteaisin myös lopuksi, että varmasti Kolin kansallispuistosta aikaisemmin keskusteltaessa on erittäin voimakkaasti ollut mukana tunnetta ja myös kielteistä. Nyt on päästy tällä tavalla eteenpäin, kuten muussakin luonnonsuojelulainsäädännössä. Toivoisin, että tätä perustelulausumaa ei hyväksyttäisi.

Ed. H o l o p a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys laiksi Kolin kansallispuiston laajentamisesta on sinällään ihan kannatettava enkä aseta sitä kyseenalaiseksi, mutta katson jo Kolia lähellä asuvanakin velvollisuudekseni kannattaa ed. Vehviläisen pontta.

Ymmärrän hyvin, niin kuin varmaan monet muutkin tässä salissa, miten Kolin kyläläiset ovat jo aiemmin reagoineet ja reagoivat nyt tämän Kolin kansallispuiston laajennuslakiesityksen ollessa käsittelyssä. He ovat peloissaan siitä, mitä seurauksia tämän lain hyväksymisestä heidän elinkeinolleen on ja asumiselleen kotikylällään.

Täällä ed. Väistö otti esille myös metsästysoikeuden. Se on myös huomionarvoinen seikka. Sen takia vähin, mitä me voimme tehdä, on, että hyväksymme ed. Vehviläisen ponnen.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Tähän esitykseen sisältyy niin paljon erilaisia näkökohtia, jotka ovat ainakin viitteenomaisesti tulleet tässä jo esille, että tästä kannattaa käyttää vähän perusteellisempi puheenvuoro.

Nimittäin ponsi, jota nyt ehdotetaan, sisältää toivomuksen, jonka mukaan sallittaisiin luonnollinen metsänhoito, joka turvaa paikallisten asukkaiden oikeudet metsätalouden harjoittamiseen. Eduskunnassa on parhaillaan käsittelyssä metsälait. Jos niiden yleistä metsänhoidon periaatetta noudattaa, niin tämähän tarkoittaa normaalia talousmetsäkäsittelyä eikä mitään muuta, ja kysymys on kansallispuistosta.

Arvoisa puhemies! Historiallisesti on syytä palauttaa mieleen, kuinka paljon tämä kansallismaisema-alue Kolilla on tälle valtakunnalle antanut, mitä vastaan on tässä mainitut talousmetsäpyrkimykset. Täällä jo tämän ponnen esittäjä viittasi kulttuurihistoriaan. Sanottakoon siitä muutama näkökohta, joilla on erityistä merkitystä.

Eero Järnefelt maalasi kuuluisat taulunsa Kolilta ollessaan siellä yhdessä Jean Sibeliuksen kanssa pariin eri otteeseen. Viime vuosisadan puolella syntyi Karelia-sarja, tämän vuosisadan puolella Sibeliuksen ehkä nerokkain sävellystuote eli a-mollissa sävelletty neljäs sinfonia. Jos ajatellaan sitä kunniaa ja mainetta, mikä Suomelle on tästä neljännestä sinfoniasta tullut, niin siinä muutama motti halkoja ei ole yhtään mitään, ed. Lahtela, ei yhtään mitään.

Kun vuoden 90 valtiopäivillä tätä esitystä, jota ed. Väistö äsken perusteellisesti käsitteli, pohdiskeltiin, oli samanlainen Pohjois-Karjalan ryhtiliike täällä, silloin ed. Turusen johdolla. Silloin käytettiin juuri ne samat puheenvuorot. Ed. Väistökin oli kaivanut arkistosta. Minä muistan

tuon saman puheenvuoron. On hyvä, että se kahteen kertaan painetaan eduskunnan pöytäkirjoihin.

Se, missä ed. Väistö oli hyvin paljon oikeassa, on se, että silloin tämän asian yhteydessä ei pystytty hoitamaan maanomistajien oikeuksia sellaisella tavalla, että se olisi ollut kohtuullista. Onneksi, arvoisa puhemies, tänä päivänä tämän hallituksen valtioneuvosto on ollut korjaamassa näitä virheitä. Valtioneuvosto on tänä päivänä hyväksynyt Holkerin hallituksen tekoihinkin kuuluvat korvausasiat ja niille maksuohjelmat ja myös koronmaksukaavan, millä korvataan jatkossa korot etujen menetyksistä. Toisin sanoen vihdoin nyt, ja on todella sanottava: vihdoin nyt, tämäkin asia saa kohtuullisen muodon. Olisin vielä hartaasti toivonut, että ratkaisu olisi syntynyt jo mieluiten Holkerin hallituksen toimesta. Tosin tämä ratkaisu Kolista tehtiin sen hallituksen viime metreillä. Olisi hyvä ollut siinä yhteydessä, että ratkaisut olisi tehty. Viimeistään viime hallitus olisi voinut nämä ratkaisut tehdä, vaan eipä tehnyt. On hyvä, että tämä hallitus on vihdoinkin löytänyt näissä asioissa jonkinlaisen ratkaisun.

Arvoisa puhemies! Ed. Lahtelan puheenvuorossa vielä eräs yksityiskohta oli oikeus venepaikkoihin. Oulun läänissä kun toimii, niin tällä pohjalla olisi aihetta mielenosoitukseen jatkuvasti, kun nämä perinteiset venepaikat aina joutuvat yksityiseen käyttöön, sellaiseen, että kyläyhteisö toteaa, että siellä se venepaikka oli, vaan eipä sitä ole enää. Näin myös kävi Savossa Tahkoselän rannassa meille, että se perinteinen ikimuistoinen venepaikka yhtäkkiä vain häipyi huitsin nevadaan ja siihen tuli mökki yleiselle venepaikka-alueelle ja sillä siisti. Tällä katsannolla myös voidaan arvioida, mitä on tapahtumassa tässä yhteiskunnassa. Minä todella hartaasti toivon, samoin kuin ed. Tiusanen jo kantanaan julki toi, että tätä pontta ei missään nimessä hyväksytä.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tiusanen rannikkoseudun edustajana niin kuin tietysti ed. Pulliainenkin vähän kauempaa Kolista olevana edustajana tietysti voivat hyvinkin rankasti arvostella joitakin asioita, mitkä eivät koske heitä itseään millään tavalla. Kyllä se muutama motti halkoja niille ihmisille on tärkeä juttu. Nimittäin nyt on kysymys tämän alueen sisään jäävistä alueista, lievealueista, siitä, millä tavalla kansallispuisto rajoittaa alueiden käyttöarvoa, millä tavalla tulee rajoituksia, jolloin mahdollisesti metsäyhtiöt eivät osta puuta, koska ne ovat tavallaan riidanalaisia alueita.

Millä tavalla suojellaan oikeastaan ihmistä tässä? Korokkeelta pidin puhetta siitä, mikä osuus ihmisellä tässä luomakunnassa on tai suomalaisessa yhteiskunnassa tai pohjoiskarjalaisessa maisemassa. Onko oikeus elää siellä, kun ei vahingoita luontoa? Toinen juttu on, ed. Pulliainen, kysymys venepaikasta, jos joku rakentaa sinne mökin ja on oma tontti. Omistajalla ilmeisesti on meidän omistuslakiemme perusteella näin mahdollisuus tehdä. Mutta kun on valtion maata, mitä vahingoittaa luonnonpuistossa vene? Eikö se kuuluu luontaiseen ympäristöön, jos ihminenkin kuuluu luontoon? Uimallako mennä pitää? En tiedä, onko kielletty uiminenkin. Kyllä kai on kohtuullista mennä veneellä, ainakin jos vähän pitemmälle lähtee. Ei ainakaan huku, kun menee veneellä.

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! Jo aikaisemmin, kun asiaa on täällä käsitelty, olen ilmoittanut kannattavani Kolin kansallispuiston perustamista, sillä on historialliset perinteensä. En voinut olla tavallaan vastaamatta ed. Pulliaisen puheisiin, kun hän haikaili viime vuosisadan muistoja sieltä. Siellä olivat jotkut maalailleet tauluja ja mitä itse kukin olikaan tehnyt sillä paikkakunnalla.

Minä väitän, että siellä ei ole yhtään puunkäppyrää enää pystyssä niiltä ajoilta. Ne on joko kaadettu, tai sitten ne ovat lahonneet maahan, ja tältä perusteelta lähtien, ed. Pulliainen, totean, että kirves on metsän paras lääke. Kun metsää hallitusti ja oikein hoidetaan ja kaadetaan, sellainen metsä pysyy aina kauniina ja nuorena ja hienona katsella. Sellainen metsä, joka on viime vuosisadalta ja jota joissakin tauluissakin näkee, niitä puunkäppyröitä, on sinne lahonnut. Onko hyväksi, että sinne lahoavat nykyisetkin puut, sen sijaan, että hoidettaisiin metsää vähän talousmetsän tavoin, mutta hyvin hellävaraisesti ja taidolla? Silloin se on todellista kansallispuistoa.

Ed. V a n h a n e n : Arvoisa puhemies! Toivon, että ed. Pulliainen tarkastelisi hieman tarkemmin sitä Järnefeltin kuuluisaa maalausta ja havaitsisi, että tuolloin, kun taulu on maalattu, puusto oli paljon heikompaa, kuin Kolilla tällä hetkellä on. Nyt siellä on suojeltavaa, kiitos kolilaisten. Toivoisin, että kun valtio suojelualueitaan perustaa, se jaksaisi ymmärtää paikallisia

ihmisiä, niitä ihmisiä, jotka ovat siellä sukupolvien ajan vaalineet ympäristöä sellaiseksi, että siellä kansallispuiston perustamiseenkin aihetta ja perusteita on.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Tiedän, miten tarkoin ed. Pulliainen on seurannut Kolin kansallispuiston muodostamista ja erityisesti niitä ongelmia, joita Holkerin hallituksen antamaan lakiesitykseen sisältyneen tavoiterajausalueen sisäpuolella olevilla maanomistajilla on. He ovat halunneet säilyttää maanomistuksensa, mutta heiltä on viety siihen sisältyvät oikeudet monilta osin. Tähänhän, arvoisa puhemies, eduskunta lausumissaan kiinnitti 15.2.1991 huomiota. Käytännössä on käynyt niin, että tavoiterajausalueella on voimassa tosiasiallinen puun ostoboikotti. Metsäyhtiöt eivät osta tältä alueelta juurikaan puuta. Näin ollen maanomistajien omistusoikeuden sisältö ei ole toteutunut sillä tavoin, mihin myös eduskunnan oikeusasiamies Söderman aikanaan vuonna 1992 kiinnitti huomiota. Sama on koskenut myös rakennuslupa-asioita. Käytännössä rakentamiseen liittyvät asiat ovat tällä tavoiterajausalueella lähes kokonaan kiellettyjä. Näin on siitä huolimatta, että tämä on yksittäisten maanomistajien maata, ei valtion maata. Tähän asiaanhan perustelulausuma pääasiassa kiinnittää huomiota.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Vehviläinen ed. Lahtelan kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että Kolin kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma laaditaan siten, että se sallii mahdollisimman luonnollisen metsän- ja maisemanhoidon sekä turvaa paikallisten asukkaiden oikeudet muun muassa maa- ja metsätalouden harjoittamiseen. Näin voidaan turvata parhaiten Kolin maiseman säilyminen perinteisen näköisenä."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Lopuksi päätetään perustelulausumaehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Vehviläisen ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 73 jaa- ja 32 ei-ääntä; poissa 94. (Ään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

21) Hallituksen esitys Suomen rikosoikeuden soveltamisalaa koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 1/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 4/1996 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

22) Hallituksen esitys laiksi hallintolainkäytöstä ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 217/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 5/1996 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 5.
Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 23) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Laki hallintolainkäytöstä eli hallintolainkäyttölaki, niin kuin lakivaliokunta korkeassa viisaudessaan nimen muutti, on prosessilaki, joka ohjaa tuomioistuinmenettelyä hallintolainkäytössä. Nykyisinhän hallintolainkäytössä tämän lain mukaan valitukset hallintoviranomaisten päätöksistä etupäässä käsitellään tuomioistuimissa, nimittäin lääninoikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Tässä on se hyvä puoli, että kun aikaisemmin hallintoviranomaisten päätöksiä käsiteltiin hallintoviranomaisissa, esimerkiksi

lääninhallituksen päätöksiä käsiteltiin ministeriöissä jne., kansanedustajilla oli taipumus juosta tuttujen ministereiden luona ja pyrkiä muuttamaan näitä päätöksiä sen mukaisesti kuin maakunnasta pyyntöjä esitettiin. Oliko tämä hyvä vai huono tilanne, joka tapauksessa tilanne on nyt valtaosin muuttunut sellaiseksi, että valitusviranomaisena on tuomioistuin ja hyvin harvoin kansanedustajan sen paremmin kuin muidenkaan lukuun ottamatta asianajajia puheet näissä tuomioistuimissa vaikuttavat. Tämä on tietysti prosessin kannalta oikein.

Tässä laissa oikeastaan olen kiinnittänyt huomiota kahteen asiaan. Toinen niistä on vastalauseessa. Ensimmäistä ei ole merkitty vastalauseeseen. Olen käsitellyt lakivaliokunnassa oikeudenkäyntikulujen korvausta hallintoriidassa silloin, kun hallintoalamainen voittaa riidan ja hallintoesimies, jos näin sanotaan, on häviävällä puolella. Tällaisia ovat muun muassa veroriidat ja monet muut hallintotuomioistuimissa ja hallintoviranomaisissa käytävät riitaisuudet.

Nykyisinhän on suuntaus ollut muun muassa rikosoikeuden puolella ja muualla se, että yhä suurempi vastuu tulee valtion viranomaiselle päätöksestä, jonka hän sittemmin häviää ylemmässä tuomioistuimessa. Näin ollen sen lisäksi, että maksutonta oikeudenkäyntiä voidaan käyttää, myös tällaisen hallintoalamaisen, joka voittaa juttunsa, kulut tuomitaan maksettaviksi yhteiskunnan varoista. Tämän tyyppistä suuntausta on ollut, eräitä lakiesityksiä muun muassa lakivaliokunnassa tällä kaudella.

Hallintolainkäytössä tällaista mahdollisuutta ei juuri ole yleensä. Vaikka hallintoalamainen voittaa juttunsa, niin ellei päätöksentekijä aikaisemmin ole valituksenalaisessa päätöksessään tehnyt selvää virhettä, hallintoalamainen ei saa kulujaan korvatuiksi. Tämä on mielestäni nykyisen suuntauksen vastaista. Jos hallintoalamaisella on kuluja hakiessaan itselleen oikeutta, hänen pitäisi saada silloin korvaus välttämättömistä kuluistaan yhteiskunnan varoista. Oli sitten kysymyksessä virhe tai ei, harkintaa pitäisi ainakin viedä tähän suuntaan, jolloin hallintoalamaiselle tietenkin toteutuisi paljon suurempi oikeudenmukaisuus kuin nykyisessä järjestelmässä.

Valiokunta ei kuitenkaan tätä asiaa halunnut vielä viedä eteenpäin. Jonkinlainen maininta tästä tuli kyllä valiokunnan mietintöön. Toivottavasti hallitus jossakin vaiheessa suuntaa lainsäädäntöä tähän suuntaan, toisin sanoen oikeudenkäyntikulut saataisiin korvatuiksi.

Toinen asia, josta on myös vastalause — siellä on keskustan vastalause ja nuorsuomalaisten kansanedustaja Tarkan allekirjoittama — koskee sellaisenaan varsin pientä, mutta käytännönläheistä asiaa. Nimittäin hallintotuomioistuimet käyvät aika usein niin sanotussa katselmuksessa paikalla, jota jokin riita koskee.

Lainsäädäntö nykyisin ja vielä tämänkin lain hyväksymisen jälkeen merkitsee sitä, että koko tuomioistuimen on lainvoimaisena, tuomiovoimaisena oltava paikalla katselemassa monta kertaa hyvinkin yksinkertaista asiaa, joka voisi tulla yhden tai kahdenkin tuomarin katselmuksella selväksi. Tätä kutsutaan katselmukseksi ja tämä on vähän raskasmuotoinen ja raskassoutuinen asia.

Lakivaliokunnan vähemmistö olisi katsonut, että tämän rinnalle olisi perustettu tarkastusmuotoinen katselmustyyppi, jossa yksi tai kaksi tuomaria olisi riittänyt jonkin asian tutkimiseksi paikan päällä eikä koko tuomioistuimen olisi tarvinnut tätä varten lähteä liikkeelle. Aivan yksinkertaisia asioita, kuten vesioikeudessa katsotaan, lähteekö jostakin pohjavesikaivosta kaksi vai kolme putkea. Kyllä sen nyt näkee yksikin virkavastuulla oleva tuomari, lähteekö sieltä kaksi vai kolme putkea. Ei siellä koko tuomioistuinta tarvitse saappaineen olla paikalla.

Tämän ehdotuksen tarkoitus oli keventää ja joustavoittaa oikeudenkäyttöä. Lakivaliokunta ei kuitenkaan tähän suostunut ja hävisimme äänestyksessä. Tästä tuli vastalause. En tiedä, tulemmeko sitä täällä esittämään. Sen näkee sitten toisessa käsittelyssä. Toivottavasti kuitenkin tämä otetaan jossakin vaiheessa huomioon silloin, kun halutaan oikeudenkäyttöä keventää, toisin sanoen että katsastukseen tarkastuksen muodossa lähetetään vain ne, joita välttämättä paikalla tarvitaan, eikä koko tuomioistuinta.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Hallintolain käyttölaki on kansalaisten kannalta epäilemättä kaivattu uudistus. Keskeisenä muutoksenahan nykykäytäntöön on se, niin kuin äskeinen puhuja totesi, että valitukset tehdään nyt aina tuomioistuimeen, jollei muualla erikseen säädetä. Tämä merkitsee nyt luopumista siitä periaatteesta, että hallintovalitus alemman viranomaisen tekemästä päätöksestä olisi tehty ylemmälle hallintoviranomaiselle.

Edelleen lääninoikeudet joutunevat nyt asennoitumaan tehtäviinsä uudella tavalla suullisten käsittelyjen tullessa lisääntymään tulevaisuudessa huomattavastikin. Perinteinen käsitys kansalaisten keskuudessa on ollut, että varsinkin vero-

valitusten käsittelyaika on ollut kohtuuttoman pitkä, jopa vuosiakin kestävä, vaikka näin välttämättä ei enää ole. Kymen lääninoikeus lienee tässä vielä poikkeus, mutta sielläkin tilanne on varmasti nyt jo huomattavasti parempaan päin menossa.

Kansalaisilla on siis tulevaisuudessa oikeus vaatia entistä enemmän suullista menettelyä, mihin siis lääninoikeuksien ja korkeimman hallinto-oikeuden on pääsääntöisesti suostuttava. Kuinka tarkkaan tässä tullaan näin menettelemään, sen aika näyttää. Mielestäni oikeusasteiden tulee kuitenkin noudattaa tervettä harkintaa ja pyrkiä käsittelemään asiat nopeasti ja myös epäämään valittajan turhat vaatimukset suullisesta käsittelystä, mikäli taloudellinen merkitys on pieni, ajattelen nyt vaikka pysäköintivirhemaksusta tehtyä valitusta.

Allekirjoittanutta arvelutti valiokuntatyöskentelyssä määritelmä toimivaltaisesta valitusviranomaisesta eli mihin lääninoikeuteen kulloinkin valitus tehdään. Oikeuspaikka on nyt hallintolainkäyttölaissa säädetty siten, että oikeuspaikka määräytyy viranomaisen sijaintipaikan mukaan eli monien valitusten osalta ne tulevat nyt keskittymään Uudenmaan lääninoikeuteen. Johdonmukaisempaa mielestäni olisi, että niissä tapauksissa, joissa viranomaisen toimialueena on koko maa, oikeuspaikka määräytyisi valittajan kotipaikan eikä viranomaisen sijaintipaikan mukaan. Muun muassa verotusmenettelyä koskevat uudet säännökset mahdollistavat liikeverotuksen keskittämisen Uudenmaan lääninverovirastoon, mikä aikaansaa sen, että valitusviranomaiseksi tulee Uudenmaan lääninoikeus verovelvollisen kotipaikkakunnasta riippumatta.

Valiokuntakäsittelyssä jotkut olivat huolissaan katselmuksen toimittamisesta ja siitä, että se olisi nyt liian jäykkä, kun koko lääninoikeus siihen osallistuu, mahdollisesti vielä jäsenet vastentahtoisestikin ja huonokuntoisina. Huoli lienee kuitenkin, ed. Aittoniemi, käytännössä aiheeton. Hyvä asioiden hoitotapa valitusasteissa aikaansaa käytännössä sen, että tunnollinen esittelijä voi omatoimisestikin tutustua paikan päällä olosuhteisiin, mikä siis vastannee tarkastusta, jota nyt vähemmistöön jääneet jo kyllä hyvinkin perustellusti valiokuntakäsittelyssä esittivät.

Arvoisa puhemies! Hallintolainkäyttölaki on ilmeinen parannus nykyiseen lakiin verrattuna, vaikka esimerkiksi toimivaltaisen lääninoikeuden säännöksiä onkin syytä tarkoin seurata tulevaisuudessa ja pyrkiä välttämään valitusten liiallinen keskittyminen yhden lääninoikeuden, Uudenmaan lääninoikeuden tehtäväksi.

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Koska on merkittävästä lakiuudistuksesta kysymys, on paikallaan, että sitä tässä vielä hiukan laajemmin käsitellään. Voin yhtyä siihen, mitä ed. Karpio täällä totesi.

Kysymyksessähän on nimenomaan yleislaki ja se merkitsee sitä, että tässä hallintolainkäyttölaissa keskeiset säännökset valituksista ja eräistä muista hallinto-oikeudellisista oikeusturvakeinoista kootaan juuri tähän lakiin. Se merkitsee sitä, että nykyisin hajallaan olevat hallintolainkäyttöä koskevat säännökset tulevat siis olemaan nyt samojen kansien sisällä.

Yhtenä keskeisenä muutoksena nykyiseen järjestelmään verrattuna olisi, kuten ed. Karpio totesi ja tätä on syytä tähdentää, että ehdotetun lain mukaan valitus tehdään nyt aina tuomioistuimeen, jollei muualla erikseen toisin säädetä. Näitä poikkeuksia ei kovin paljoa tule olemaan. Nythän tilanne on ollut se, että valituksia on voitu tehdä toisiin viranomaisiin, muualle siis kuin tuomioistuimeen. Niinikään lisätään menettelyn suullisuutta ja lainsäädäntöön otetaan myös oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevat prinsiipit. Tämä on uutta.

Oikeusvaltion peruslähtökohta on laillisuus ja erityisesti tuomioistuinmenettelyn sidonnaisuus lakiin. Tilanne nykyisin on hallintolainkäytössä ollut se, että on ollut monenlaisia hajallaan olevia säännöksiä. On tehty osauudistuksia ja tämän vuoksi on vaikeissa oikeustapauksissa jouduttu turvautumaan analogiatulkintaan, lainopilliseen kirjallisuuteen jnp. Oikeusvarmuuden kannalta tällainen menettelytapa on epätyydyttävä, ja tässäkin mielessä hallituksen esitys on hyvin tarpeellinen.

Niinikään lailla toteutetaan ne edellytykset, jotka hallitusmuodon 16 §:ssä on säädetty oikeudenmukaisesta oikeudenkäyntimenettelystä, sekä Suomen sitoumusten perusteella Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja EU-oikeuteen sisältyvät oikeusturvakriteerit. Nämä vaatimukset siis nyt tullaan täyttämään. Tämä merkitsee sitä, että Suomi voi samalla purkaa Euroopan ihmisoikeussopimukseen ratifioinnin yhteydessä tekemänsä suullista käsittelyä koskevan varauman hallintotuomioistuimen osalta. Tämä on hyvin merkittävää.

Ehkä juristien kannalta on merkittävää se, että kun hallintolainkäytössä ei normaalin siviili- ja rikosprosessiasian tapaan ole yleensä kaksi-

osaisuussuhdetta, niin tässä laissa painotetaan sitä, että kun hallintoviranomainen ei prosessissa ole asianosaisen asemassa, niin se asettaa hallintotuomioistuimelle korostetun velvollisuuden huolehtia prosessin tasapuolisuudesta, jotta menettely vastaisi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin perusvaatimuksia.

Ehkäpä vielä voisi todeta sen, että tässä laissa on lähtökohtana yleisen valitusoikeuden periaate, eli valitusoikeuden toteuttamista on pyritty tehostamaan siten, että vastaisuudessa valituskielto on säädettävissä ainoastaan lain tasoisella säännöksellä eikä laista ole johdettavissa yleistä valtuutusta valituskiellon säätämiseen asetuksella. Kuten on todettu, valitus siis aina tehtäisiin tuomioistuimeen eli joko lääninoikeuteen taikka korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jollei muualla laissa toisin säädetä. Käytännössä uudistus siis merkitsee sitä, että lääninoikeudet muuttuvat hallintotuomioistuimiksi ensimmäisessä asteessa.

Ehkä vielä lopuksi ed. Aittoniemen toteamaan katselmusasiaan. Lakivaliokunnassahan tätä puitiin aika tavalla. Enemmistön kanta oli siellä katselmuksen osalta hyvin selvä. Lähdettiin siitä, että katselmusta muistuttava tarkastus, jos sellainen suoritetaan, on tehtävä aina täydessä kokoonpanossa eli katselmusta vastaavana, jotta oikeudenkäynnin välittömyysperiaate toteutuisi. Näinhän ei tapahdu, jos vain jotkut oikeuden jäsenet suorittavat katselmuksen. Vaikka se oikeudenkäynnin joustavuuden ja nopeuden kannalta saattaisi olla tarkoituksenmukaista, niin nämä keskeiset oikeudenkäyntiprinsiipit eivät tällöin toteudu. Nimittäin oikeudenkäynnin välittömyysperiaate edellyttää sitä, että näyttö eli tarvittavat todisteet esitetään oikeudenkäynnissä kaikille niille tuomioistuimen jäsenille, jotka ovat asiaa ratkaisemassa. Tämä on keskeinen prinsiippi Euroopan ihmisoikeussopimuksen oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteessa.

Ehkä nämä riittävät kommentiksi tästä merkittävästä lainsäädännöstä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. R. Ojala: Arvoisa puhemies! Tarkoitukseni oli myös puuttua lakiehdotuksen 41 §:ään, jota jätetty vastalause koskee, nimittäin siihen, että asian laadusta riippuen voidaan katselmuksen sijasta suorittaa tarkastus, johon osallistuu yksi tai kaksi oikeuden jäsentä. Ed. M. Pohjola tähän puheenvuoronsa lopussa jo puuttuikin, mutta ehkä siitä huolimatta voi vielä toistaa mitä lakivaliokunnan mietinnössä todetaan.

Nimittäin katselmusta muistuttava tarkastus päätösvaltaista kokoonpanoa pienemmässä kokoonpanossa olisi vastoin oikeudenkäynnin välittömyysperiaatetta, jonka mukaan näyttökysymysten ratkaisemiseksi tarvittavat todisteet esitetään oikeudenkäynnissä niille tuomioistuimen jäsenille, jotka asian ratkaisevat. Tästä syystä lakivaliokunta päätyi siihen tulokseen, että mikäli niitä pienemmässä kokoonpanossa halutaan käydä katsomassa, niin sehän on totta kai kaikille sallittua. Jos, niin kuin ed. Aittoniemi totesi, siellä on kaksi tai kolme putken päätä lähtemässä kaivosta, niin sen voi havaita, mutta jos yksikin jäsen sitä epäilee, niin sitten kuitenkin pitää suorittaa lain mukainen tarkastus. Siltä osin vastalauseessa esitetty ajatus on kyllä tarpeeton.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Menköön näin, en siitä nyt tässä ala väitellä. Täytyy katsoa, ehdotetaanko tämä sitten äänestyksellä eduskunnassa. Mutta totean edustajille M. Pohjola ja R. Ojala sen, että kyllähän oikeudenkäynnissä varsinkin, niin kuin raastuvanoikeuden puheenjohtaja Pohjola tietää, kuullaan esimerkiksi todistajaa, joka valan vannottuaan kertoo asian, joka oikeudessa otetaan, totta kai, täytenä totena tietysti olosuhteista riippuen, eivätkä tuomioistuimen jäsenet tule koskaan näkemään sitä asiaa, mistä todistaja kertoo. Kyllähän sitä nyt tuomioistuimen jäseneen tai kahteen jäseneen, kun he kertovat havaintonsa molemmat putkesta ja kaivosta lähtien, täytyy uskoa siinä kun johonkin todistajaankin, ettei tämä tietenkään ole este.

Olen varma, että jossakin vaiheessa tällaiset tarkastukset, joita tietysti epävirallisesti tehdään tänäkin päivänä jonkun esittelijän osalta ja muuta, tulevat varmasti laajenemaan. Halusin vain, rouva puhemies, esittää, ettei tämä oikeudenmukaisuudenkaan puolelta katsoen, mikään niin maan kaatava asia ole, että joku tuomioistuimen jäsen on yksin jonkun putken pätkän lukenut, montako niitä on.

Ed. M. Pohjola: Arvoisa puhemies! Yhdyn ed. Aittoniemen näkemykseen siinä, etteikö tämä saattaisi olla tarkoituksenmukaista, mutta

vertaus todistajaan ontuu sen johdosta, että todistaja on henkilö, joka esittää oikeudelle todistusmateriaalia. Sitä vastoin katselmus on sellainen tapahtuma, jossa oikeus itse tutustuu kollektiivisesti todistusaineistoon. Sen vuoksi, jotta nämä keskeiset oikeusperiaatteet toteutuisivat, välittömyysperiaate, niin koko oikeuden täytyy tällöin olla tutustumassa kohteeseen aivan samalla tavalla kuin todistajan esittäessä kertomuksensa oikeudelle koko oikeus on ottamassa vastaan todistajan kertomusta. Eli tässä on juridisista käsitteistä kysymys, ja niistä me joudumme kyllä pitämään kiinni.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

23) Hallituksen esitys laiksi vesilain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 218/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 6/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

24) Hallituksen esitys Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimuksen ja sen XI osan soveltamiseen liittyvän sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä laiksi aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 12/1996 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 11/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

25) Hallituksen esitys laeiksi osakeyhtiölain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 89/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Penttilä: Arvoisa puhemies! Nokia ja nakkikioski eivät ole sama asia. Silti käsiteltävänä oleva hallituksen esitys kohtelee suuria ja pieniä osakeyhtiöitä lähestulkoon samalla tavalla. Jako yksityisiin ja julkisiin osakeyhtiöihin ei ole riittävä pienyhtiöiden kannalta. Tämä on hallituksen esityksen suurin ongelma.

Toiseksi suurin ongelma on se, että hallituksen esityksessä tehdään uuden yrityksen perustaminen entistä vaikeammaksi. Muun muassa vähimmäisosakepääomavaatimusta ollaan nostamassa. Yrityksen perustamisen vaikeuttaminen on räikeässä ristiriidassa sen tavoitteen kanssa, että Suomeen halutaan uusia pieniä yrityksiä. Ymmärrän, että hallituksen esityksen taustalla on halu suojata velkojia siinä tapauksessa, että yritys menee konkurssiin, mutta velkojia ei suojata sillä, että tehdään yrityksen perustaminen vaikeaksi. Velkojia suojataan sillä, että valvonta pelaa ja pelin säännöt ovat selvät. Palaan näihin asioihin hetken kuluttua.

Itselläni ei ole yrittäjäkokemusta, joten olen käyttänyt esityksen arviointiin ulkopuolisia asiantuntijoita. Heidän keskeinen viestinsä on se, että lakiesitys on räätälöity suuryrityksille, jollaisia on vain yksi prosentti kaikista Suomen yrityksistä. Siitä puuttuu täydellisesti pienyrityksen perspektiivi. Monet siinä esitetyistä asioista, jotka ovat suurten yritysten kannalta järkeviä ja perusteltuja, haittaavat ja entisestään kurjistavat pienten yritysten elämää.

Lakiesitys parantaa sijoittajien luottamusta suuryrityksiin. Se antaa niille joustavia rahoitusmahdollisuuksia, niiden jakautuminen ja sulautuminen helpottuu ja velkojien suoja paranee. Nämä kaikki ovat hyviä asioita, mutta palvelevat tarkoitetulla tavalla vain suuryrityksiä. Lakiesitys jättää pienyritykset edelleen yksin kylmään.

Nuorsuomalaisten tekemässä lakialoitteessa esitetään pienyrityksille tarkoitetun yhtiömuodon luomista. Jos näitä pienyhtiön ominaisuuksia voitaisiin valiokuntakäsittelyssä yhdistää hal-

lituksen esitykseen, syntyisi kokonaisuus, joka palvelee ihanteellisesti elinkeinoelämän tarpeita ja tehostaa työllisyyden syntyä sillä ainoalla suunnalla, jolla se on mahdollista, pienyrityksissä.

Aloitteemme antaa pienyhtiöiden omistajille vielä enemmän välitöntä informaatiota kuin hallituksen esitys antaisi. Se parantaa yritysten mahdollisuutta vahvistaa rahoitusasemaansa yrityssäästämisellä. Se helpottaa uuden yrityksen perustamista. Se antaa mahdollisuuden kehittää yrityksen organisaatiota. Aloite luo pienyrityksen velkojille vielä paremman suojan kuin hallituksen esitys.

Hallituksen esitys velvoittaisi pienyritykset korottamaan osakepääomaa 15 000 markasta 50 000 markkaan. Tämä on uusien yritysten perustamisen vakava este ja tätä vaikutusta voimistaa vielä henkilöyritysten epäoikeudenmukainen verotus. Pienyhtiömuoto poistaisi kokonaan henkilöyritysten veroloukun, mihin valtiovarainministeriössä suunnitteilla oleva laajennusrahasto ei pysty.

Joillakin vanhoilla yrityksillä osakepääoma on jo nyt alle vanhankin minimirajan. Siksi hallituksen esitys asettaa monet yritykset kohtuuttomaan asemaan, josta pienyhtiöaloite päästäisi ne. Hallituksen esitys lisää byrokratiaa, vaikka sitä pitäisi vähentää kaikissa yhtiömuodoissa ja kaiken kokoisissa yrityksissä. Hallituksen esityksen mukainen tietojen julkistamisvelvollisuus koskee kaiken kokoisia yrityksiä. Suurten ja keskisuurten osalta se onkin perusteltua, mutta pienissä yrityksissä se heikentää yksilön suojaa ja lisää byrokratiaa. Tietojen antaminen osakkaille, velkojille ja viranomaisille on eri asia kuin yleinen julkistaminen, joka pienyritysten toimintaympäristössä palvelee lähinnä uteliaita naapureita ja kateellisia kilpailijoita.

Jos laki hyväksytään hallituksen esityksen muodossa, pienyritykset joutuvat juridismuodollisen puhtauden takia noudattamaan edelleen samoja muotoja kuin suuret yritykset. Monet tämän byrokratian vaatimuksista ovat käytännössä kuolleita kirjaimia. Useimmat niistä ovat täysin tarpeettomia myös yritysten toimintaa seuraavien valvovien ja säätelevien viranomaisten kannalta. Pienyritykset joutuvat noudattamaan niitä vain siksi, että virkamiehet ovat sellaiseen tottuneet ja että suuretkin yritykset joutuvat.

Hallituksen esitykseen on eduskuntakäsittelyssä liitettävä nuorsuomalaisten aloitteen mukainen luku pienyhtiöistä tai sen keskeiset elementit on muuten kirjoitettava lakiin. Niin pystyttäisiin madaltamaan yrittämisen kynnystä ja helpottamaan yrittäjyyttä vähentämällä siihen liittyvät muodollisuudet yrityksen toiminnan mukaiselle tasolle. Yhteiskunta ei saa enää teettää yrittäjillä turhaa työtä pelkän muodon vuoksi.

Aloitteemme ideat ovat toteutettavissa monella muullakin tavalla kuin siihen kirjoitetussa lakitekstissä. Toivon, että tämän esityksen työstämiseen osallistuvien valiokuntien jäsenet pohtivat sitä, miten esityksen konsernikeskeistä ja teoreettista juristeriaa voitaisiin täydentää säädöksillä, jotka muuttavat sen myös pienyrittäjää rohkaisevammaksi ja kannustavaksi elinkeinoelämän perustuslaiksi.

Arvoisa puhemies! Jos osakeyhtiölain uudistus jää nyt eduskunnassa jätetyn lakiesityksen suuryhtiökeskeiselle pohjalle, mikään ei muutu. Silloin on parasta lopettaa hymistely pienyritysten merkittävästä työllistämispanoksesta. Niitä ei voi vaatia työllistämään, jos niille ei suoda mahdollisuuksia työllistää. Meillä ei ole varaa eikä oikeutta tappaa pienyrittäjiä lakipykäliin.

Ed. Karpio: Arvoisa rouva puhemies! Tämä osakeyhtiölain mittava muutosesitys on varmasti sinänsä hyvä esitys, josta näin ensinäkemältä ja -tutustumalta löytää sekä hyvää että arvosteltavaa.

Muutama viikko sittenhän täällä lähetekeskustelussa käsiteltiin lakialoitetta osakeyhtiölaiksi, minkä siis nuorsuomalaiset tekivät ja mikä ei saanut täältä hyvää vastaanottoa ja olikin todella keskeneräisesti laadittu, vaikka siinä pyrittiinkin byrokratian vähentämiseen, mitä ei ainakaan tässä lakiesityksessä hallituksen tuomana ensi näkemältä huomaa.

Lehtitietojen perusteella ei oikeusministerimme löytänyt tästä hallituksen esityksestä moitteen sijaa, joten lienee syytä näin aluksi kommentoida parannuksia nykyiseen lakiin verrattuna.

Hyvää on ainakin se, että yhtiön hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan valvontavastuu kasvavat. Selvitysmenettelysäännöksiä kiristetään niin, että hallituksella on aktiivinen velvollisuus seurata osakepääoman ja oman pääoman välistä suhdetta. Hallituksen on myös kutsuttava yhtiökokous koolle, mikäli oman pääoman määrä jää alle puoleen osakepääomasta nykyisen 1/3:n sijasta.

Hyvää on myös se, että osakeyhtiön yhtiörakenteiden muuttaminen useammaksi osakeyhtiöksi voi tulevaisuudessa tapahtua ilman veroseu-

raamuksia. Tiedonantovelvollisuutta lisätään osavuosikatsauksella. Samoin selvä parannus on lakiin otettavat säännökset pääomalainasta, millä yhtiö voi parantaa vakavaraisuuttaan, koska se merkitään erillisenä eränä omaan pääomaan. Esimerkiksi tavarantoimittajat voivat osallistua pääomalainasuorituksiin ja helpottaa yhtiön tilannetta. Myös tilintarkastajien asemaa korostetaan entisestäänkin varsinkin, kun kaikkien yhtiöiden tilintarkastajat on tulevaisuudessa merkittävä kaupparekisteriin.

Ehdotus 50 000 markan minimiosakepääomasta ei liene ylivoimainen este yhtiön perustamiseen, mikäli vain tahtoa on, mutta olettamus ja arviointi sen väärinkäytöksiä estävästä vaikutuksesta ei välttämättä pidä paikkaansa.

Sen sijaan osakepääoman maksua koskevat vaatimukset nykyiseen verrattuna ovat taas mielestäni selvä huononnus, kun esityksessä vaaditaan koko 50 000 markan osakepääomaa maksettavaksi jo perustamisvaiheessa, samoin kun korotusvaiheessa koko suoritus on tehtävä ennen rekisteröintiä. Miksi näin tiukat vaatimukset, kun toisaalta halutaan ja puhutaan yrittäjän aseman parantamisesta ja helpottamisesta?

Edelleen, kuinka voidaan tärkeimmät asiat päättää yhtiössä, missä on erilaisia osakkeita ja mikäli siinä vaaditaan osakkeenomistajien hyväksymistä niin, että vähintään puolet osakkeenomistajista hyväksyy jonkun tärkeän asian? Ajattelen nyt vaikka esimerkiksi Keskoa, tilannehan menee käytännössä aivan mahdottomaksi.

Arvoisa puhemies! Todella tarkkoihin vaatimuksiin mennään myöskin, kun laki edellyttää yhtiön kirjeissä ja lomakkeissa maininnat toiminimestä, kotipaikasta, rekisterinumerosta ja mahdollisesta selvitystilasta. Näyttää todellakin siltä, että hallituksen esitys ei tule ainakaan kaikilta osin valiokuntakäsittelyn jälkeen palaamaan samassa muodossa aikanaan täällä lopullisesti päätettäväksi.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Olen aikoinaan esittänyt, että taloudellista rikollisuutta pyrittäisiin vastustamaan. Eräs keino olisi se, että lainsäädännöllä estettäisiin kaikenlaisten, lähinnä helvetinkonetta muistuttavien yhtiöryppäiden perustaminen, yhtiöryppäiden, joissa osakeyhtiöitten keskinäisten liiketoimien tarkoituksena on vain vastuusuhteiden hämärtäminen ja voiton maksimoiminen.

Tämä laki on sen suuntainen, jota olen tarkoittanut. En ole tähän kovin hyvin tutustunut, mutta aikanaan, kun nuorsuomalaiset esittivät aloitteen, jonka olen ristinyt kärpäsyhtiölaiksi, jossa 1 000 markan osakepääomalla pystyttiin tekemään yhtiö, niin tämä on hyvin kaukana siitä, eikä nuorsuomalaisten osakeyhtiölainsäädännöllä ollut mitään muuta tarkoitusta kuin mahdollistaa tällaisten yhtiöryppäiden perustaminen. Tekemällä niitä 10—15 valmiiksi pöytälaatikkoon 1 000 markkaa kappale niitä voitiin käyttää äsken mainitsemassani tarkoituksessa.

Kyllä osakepääoman täytyy olla sellainen, että siinä on tuntuva pääomallinen vastuu myös olemassa. Joka haluaa perustaa pikkuyhtiön, silloin täytyy mennä henkilöyhtiön puolelle. Ei 1 000 markan osakepääomalla mitään yhtiötä perusteta. Tällainen asia on hyvin epämääräistä. Kyllä osakepääoman täytyy olla merkittävä, vaikka 50 000 markan osakepääomalla ei paljon pääomavastuuta kanneta silläkään, mutta kuitenkin yhtiön perustajan täytyy olla silloin ainakin tosiasiallisessa tarkoituksessa liiketoimintansa suhteen, kun hän sen 50 000 markkaa siihen uhraa, mutta ei 1 000 markalla.

Kunnioitan nuorsuomalaisten tekemää ehdotusta, mutta olen käsitellyt sitä aika kaltoin aikaisemmin enkä ole tässä asiassa mieltäni muuttanut.

Hyvä näin ja tähän suuntaan. En tunne toki tätä lakiesitystä kuin pintapuolisesti, mutta puhuinkin vain osakepääoman määrästä ja tähän liittyvistä asioista.

Ed. Salo: Arvoisa rouva puhemies! Osakeyhtiölaki alkaa olla aika vanha ja vaatii uudistusta. Se, että nostetaan osakepääoman minimivaatimuksia, on osakeyhtiölain kannalta hyvä asia, koska yritystoiminta vaatii omaa pääomaa ja osakeyhtiö on riskirahoituksen mahdollistava yritysmalli.

Pienyhtiöiden kohdalla henkilöyhtiöverotusta pitäisi voida muuttaa jo tämän lain käsittelyn yhteydessä niin, että luotaisiin yritysverotuksen muotoinen rahastointimahdollisuus, pääomaverokannalla rahansiirto yrityksen omaa pääomaa kohtaan, joka mahdollistaa yritystoiminnan kehittämisen.

Kun ed. Karpio totesi, että osakeyhtiölaki tulee varmaan valiokuntakäsittelyssä muuttumaan nimenomaan tiukkojen ennakkoon maksettavien osakepääomamaksujen kohdalla, se saattaa hyvinkin todennäköistä olla.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Todellakin osakeyhtiölaki on uudistamisen tar-

peessa. Siihen varmaan EU-säännökset ja muut vievät.

Tulen samaan asiaan, mihin puuttuivat ed. Salo ja ed. Penttilä edellä. Nythän tämä laki nostaa kynnystä osakeyhtiöiden perustamiseen ja on kuitenkin pääsääntöisesti tehty isompia osakeyhtiöitä varten. Meillähän tehtiin pääomaverouudistus viime kaudella, joka sinällään oli onnistunut uudistus osakeyhtiöiden osalta ja valtion verotulotkin kasvoivat. Mutta siinä yhteydessä henkilöyhtiöt ja toiminimet jäivät eri asemaan. Eduskunta edellytti ponnessaan, että niillekin laaditaan ns. aitamallin mukainen uudistus. Nyt hallitus on työryhmässään valmistellut esityksen, josta Suomen Yrittäjien edustajat täällä eduskunnassa viime viikolla totesivat, että se on toteuttamiskelvoton.

Näin ollen, kun hallitus ei esitä mitään pienyhtiömallia, sen selvittämistä, toisaalta ei henkilöyhtiöiden ja toiminimien verotusta ole uudistamassa, niin pienyritysten tilanne jää huonoksi. Näyttää, että kun nämä siirtymäsäännökset ensi vuonna poistuvat ja siirtovaraukset purkautuvat, meiltä henkilöyhtiöt ovat häviämässä verotuksen kautta. Samaan aikaan nostetaan kynnystä perustaa osakeyhtiö. Kun Suomeen tarvittaisiin kymmeniätuhansia uusia yrityksiä, niin kyllä tämä hallitus tässä mielestäni toimii aika kelvottomalla tavalla. Ei olla uudistamassa henkilöyhtiöverotusta, ei toisaalta anneta mahdollisuutta pienosakeyhtiöiden perustamiseen. Tämä on jollain tavalla pattitilanne, joka ei tähän tilanteeseen, jossa pitäisi yritysten työllistämismahdollisuuksia edistää, sovi millään tavalla.

Ed. I t ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Kiinnittäisin huomiota samaan asiaan, johon kaikki edellä puhuneet ovat kiinnittäneet huomiota, eli osakeyhtiön osakepääoman korotukseen 15 000 markasta 50 000 markkaan. Esityksellä on tietysti omat hyvät puolensa, erityisesti kun se estää tietyt väärinkäytökset, mistä ed. Aittoniemi puhui. Sen takia olen valmis tämän lakiehdotuksen tältä osin hyväksymään.

Lakiehdotuksella kuitenkin saattaa olla myös haittavaikutuksia pienyrittäjille, erityisesti sellaisille pienyrittäjille, jotka tällä hetkellä toimivat. Kun laki on takautuva, korotus saattaa tuntua varsin suurelta. Toki tässä helpottaa viiden vuoden siirtymäsäännös asiaa varsin paljon.

Mielestäni olisi kuitenkin erittäin tärkeää, että lakimuutoksen jälkeen hallitus seuraisi tilannetta ja jos näyttää siltä, että pienyrittäjille tämän osalta tulee vakavia ongelmia, hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin ja mahdollisesti pidennettäisiin tätä aikaa tai tehtäisiin joitain muita helpotuksia, ettei pienyrittäjille aseteta enää nykyisten toimintaedellytysten haittapuolien lisäksi uusia ongelmia.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Täällä on nyt monessa puheessa todettu, että tämä uusi osakeyhtiölaki nostaisi kynnystä osakeyhtiön perustamiseen. Aika näyttää, tuleeko näin käymään. Toivottavasti näin ei tapahdu.

Toivon todellakin, että tämä laki ainakin estää väärinkäytöksiä. Edelleenkin hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan vastuu tulee lisääntymään.

Samalla tavalla olen kyllä sitä mieltä, ettei 50 000 markan osakepääoma ole kuitenkaan todellinen este osakeyhtiön perustamiseen, mikäli vain tahtoa on. Kun täällä tosiaan aikanaan puhuttiin 1 000 markan osakepääomasta muutama viikko sitten, uskon, että sitä ei niin kovin vakavasti tehtykään.

Ed. P a a s i l i n n a : Arvoisa puhemies! Väärinkäytökset sinänsä ovat tärkeä alue, johon hallituksen soisi tarmokkaammin puuttuvan.

Mutta kyllä katsoisin pienyritysten tai oikeastaan mikroyritysten roolin, 1—9 henkilön yritysten, olevan aivan keskeinen työllistämisen kannalta. Niiden byrokratia on liian raskasta ja liian kömpelöä hoitaa tällaista yritystä tämän lomakkeilun ja toisaalta pääoman saannin ongelmien parissa. Jos tämä ongelmapallo saataisiin puhkaistua, ehkä myös näille yrityksille palkkojen sivukulujen kohdalta lievennyksiä, silloin tapahtuisi todellista uusiutumista, sillä nämä ovat kaikkein joustavimpia, usein kaikkein uudistushenkisimpiä ja kaikkein eniten tulevaisuutta luovia yrityksiä.

Me olemme odottaneet tältä esitykseltä paljon. En myöskään usko, että 50 000:n kynnys on kohtalokas, vähentäähän se ainakin pöytälaatikkoyrityksiä, jos se on suuri voitto. On aivan kohtuutonta, että tähän saakka pienellä yrityksellä on ollut periaatteessa saman tyyppinen byrokratiavaatimus kuin suurella ja tämä on täytynyt ostaa usein asiantuntijoilta, mikä maksaa sellaiselle yrittäjälle, joka on jonkin tietyn ammatin harjoittaja ja tekee siitä yrityksen. Näin ollen meillä on ollut yritysmaailmassa eräänlainen alapään tulppa, joka on estänyt kehittymästä mikroyrityksiä ja sitä kautta suurempia.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! Muutamissa puheenvuoroissa on oltu huolestuneita

siitä, että osakepääoman korottamisen jälkeen nousisi kynnys liian korkeaksi. Olen ed. Aittoniemen kanssa täsmälleen samaa mieltä siitä, että tämä ei ole suinkaan korkea. Me olemme nähneet lukemattomia tapauksia viime vuosien aikana, jolloin osakeyhtiövastike on, jos näin sanoisi, niin alhainen ollut. Silloin, kun ei ihminen omalla pääomalla juurikaan joudu vastaamaan mahdollisista seurauksista, joita liikeyrityksestä on, vaan joku muu vastaa siitä asiasta, tällaisen korottaminen on aivan paikallaan. Olen sitä mieltä, että jos joku haluaa yrittää pienemmällä pääomalla, siihen hänellä on toki mahdollisuus ilman osakeyhtiötä. Yrittäköön sitten omillaan ja omissa nimissään. On täysin mahdollista perustaa liikeyritys näinkin. Minusta esitys on ihan paikallaan pääoman nostamisessa.

Ed. Penttilä: Arvoisa puhemies! Hyvin lyhyesti vain. Tässä on selvästi vastakkain kaksi erilaista lähestymistapaa ja filosofiaa. Toinen, jota itse edustan, lähtee siitä, että yrittäminen pitää tehdä mahdollisimman helpoksi, kynnys yrittäjyyteen mahdollisimman helpoksi ja matalaksi. Toinen on se, että otetaan kaikki mahdollinen huomioon ja tehdään sellaisia lakialoitteita, että jos ryhdyt yrittäjäksi, pestaa sitten konsultteja, maksa se 50 000 markkaa konsulttipalveluina, ennen kuin pääsee edes alkuun. Tässä on kaksi totaalisen erilaista filosofiaa vastakkain. Pelkään pahoin, että tässä se työllisyysongelma on.

Ed. Salo: Arvoisa rouva puhemies! En malta olla käyttämättä puheenvuoroa ed. Penttilän puheenvuoron johdosta. Ei yrityksen käynnistyminen niin hirvittävän ongelmallista ole. Meillä on olemassa kunnalliset elinkeinopalvelun keskukset ja siellä on vapaat palvelut, ainakin Someron kaupunki tarjoaa tänä päivänä vapaat palvelut yrityksen perustamisessa ja ohjaa ja edesauttaa sitä puolta. Se ei ole ongelma, mutta ongelma on tietysti se, että meillä ei vain tällä hetkellä ole riittävästi sellaisia ideoita, joita yrityksiin laitetaan, ja me olemme pikkuisen syyllistyneet tässä ylilyöntiin siinä mielessä, että yrityskulttuuria on pyritty syyllistämään ylenpalttisesti, jopa yritysten epäonnistumisen kohdalla. Yrityksen pitää kyetä muodostamaan riittävästi omaa pääomaa ja toisaalta siellä pitää myös olla paperit järjestyksessä, jotta tiedetään, missä yrityksessä mennään.

Ed. Karpio: Arvoisa puhemies! Olen ed. Penttilän kanssa todellakin samaa mieltä siitä, että yrittäminen pitää tehdä mahdollisimman helpoksi ja myös viranomaisten pitää auttaa, että yrittäjällä on mahdollisuus lähteä yrittämään. Käytännön kokemuksesta tiedän myös sen, ettei 15 000 markan osakepääoma, joka tähän saakka on ollut, ole ollut yrittäjälle este, mikäli vakavassa mielessä lähdetään osakeyhtiön pohjalta yrittämään. Mikäli tämä tulee esteeksi, on toki muitakin yhtiömuotoja olemassa, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö. Silloin nämä yhtiömuodot tulevat kyseeseen, mikäli kovin pieni rahallinen panos alussa halutaan laittaa.

Ed. Holopainen: Arvoisa puhemies! Ei ollut tarkoitus käyttää puheenvuoroa, mutta ed. Penttilän puheenvuoro innoitti siihen. Ihmettelen, jos 50 000 markan osakepääoma on este yrittämiselle. Ei missään tapauksessa tästä voi olla kysymys. Omassa ammatissani eli avustavan ulosottomiehen tehtävissä totesin monta kertaa viime vuosien aikana, että ehkä sittenkin osakeyhtiön perustaminen on ollut liian helppoa, liian heppoisin perustein on perustettu yrityksiä. Sikäli olen ed. Salon, ed. Mähösen ja lakiesityksenkin kannalla, että osakepääoman suuruus 50 000 markassa on oikeata luokkaa.

Ed. Penttilä: Arvoisa puhemies! Pyydän anteeksi, arvoisa puhemies ja hyvät kollegat, sitä että viivytän teitä vielä, mutta kysymys ei ole markkamäärästä, kysymys on kahdesta erilaisesta filosofiasta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

26) Hallituksen esitys laiksi kirkkolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 90/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys voi jonkun edustajan mielestä olla sellainen, että siihen ei kannattaisi paljon aikaa eikä

ruutia tuhlata, mutta rohkenen käyttää lyhyen hetken eduskunnan aikaa. Puolustaudun vähän sillä, että tänään on keskusteltu asioista, jotka ovat vieneet suhteettoman paljonkin eduskunnan aikaa. Kirkkolakiasiat ovat yleensä sellaisia, että eduskunnalla ei niihin kovin paljon sanottavaakaan ole, koska periaatehan on ollut se, että kirkkolakeja ei täällä muuteta. Kun rahalain yhteydessä eräät edustajat syyttivät eräitä toisia edustajia dramatisoinnista, tätäkin esitystä voisi käsitellä hyvin dramaattisesti. Tässähän on kysymys siitä, että eduskunta saisi nyt oikeuden myös muuttaa, tehdä pieniä muutoksia kirkkolakiesityksiin, kun tähän asti on ollut niin, että teknisetkään muutokset eivät ole olleet mahdollisia. Haluaisin, ennen kuin menen yksityiskohtiin, todeta kuitenkin, jos jotakin edustajaa se kiinnostaa, miksi pidän tätä periaatteellisesti kuitenkin puhumisen ja maininnan arvoisena asiana.

Syy on se, että tämä liittyy laajempaan viitekehykseen kirkon ja valtion suhteiden kehityksessä. Meillä on ollut kauan vallalla se kehityssuunta, että kirkko on pyrkinyt niin sanotusti itsenäiseksi valtioon nähden ja toisaalta valtio on pyrkinyt päätöksenteollaan katkomaan sellaisia siteitä, joilla kirkko ja valtio ovat meillä perinteisesti olleet yhteen sidottuja. Eduskunnan hallintovaliokunnassa ja myös perustuslakivaliokunnassa on parhaillaan käsiteltävänä lakiesitys, jolla tuomiokapitulilaitos siirtyy valtiolta kirkolle. Se on kirkolliskokouksen yksimielisen päätöksen tulos, mutta itse olen edustanut tässäkin tuomiokapituliasiassa vähemmistön kantaa eli sitä, että tätäkään kirkon ja valtion suhdetta ei olisi ollut viisasta katkaista. Kirkolliskokouksessa tätä kantaa edusti oikeastaan vain Helsingin nykyinen piispa Eero Huovinen, joka harmitteli siellä puhuessaan, että tällaisia suhteita rikotaan.

Meillähän oli myös kehitys menossa jo siihen, että piispojen nimitys olisi siirretty myös kirkolle, mutta onneksi kävi niin, että nykyinen tasavallan presidentti Martti Ahtisaari ilmoitti yksituumaisesti ja yksivakaisesti, että hän haluaa nimittää piispat, ja tältä kehityssuunnalta katkesi polku ja tie siihen ilmoitukseen. No, sekin saattaa tulevaisuudessa olla täällä vielä päätettävänä.

On monia perusteita sille, että kirkolla ja valtiolla olisi syytä olla läheiset ja hyvät yhteistyösuhteet. En todellakaan pidä hyvänä nykyistä kehityssuuntaa, joka näyttää eräiltä osin kuitenkin jatkuvan. Tässä viitekehyksessä nyt käsittelyssä oleva esitys on yleisestä säännöstä poikkeus. Tässä nimittäin lisätään kirkon ja valtion yhteistyötä eräällä tavalla.

Hallituksen esityksen perusteluissa kerrotaan, että esityksen tarkoitus on mahdollistaa eduskunnalle oikeus tehdä joitakin pieniä teknisluonteisia muutoksia kirkkolakiesityksiin. Täällä viitataan kirkkolain kokonaisuudistuksen yhteydessä käytyyn eduskuntakeskusteluun, jossa perustuslakivaliokunta ja myös silloinen hallintovaliokunta ottivat kantaa tämän suuntaisesti, että olisi tarpeellista tehdä muutoksia eduskunnassakin näihin kirkkolakeihin.

Perustuslakivaliokunta lausunnossaan totesi näin muun muassa: "Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan kirkkolain erityisen käsittelyjärjestyksen tarpeellisuus tulisi ottaa kokonaisuudessaan selvitettäväksi. Kirkon aloitemonopolin ja valtiopäiväjärjestyksen 61 §:n säännösten ajanmukaisuutta on arvioitava. Nyt esillä olevan hallituksen esityksen käsittely on selvästi osoittanut sen tähän käsittelyjärjestykseen sisältyvän nurinkurisuuden, ettei eduskunnassa voida tehdä kirkkolakiehdotukseen edes asiasisältöön vaikuttamattomia, esimerkiksi kirjoitusteknisiä parannuksia. Eduskunnan ainoat vaihtoehdot ovat lakiehdotuksen hyväksyminen sellaisenaan teknisine heikkouksineen tai koko laajan lakiehdotuksen hylkääminen."

Sitä en itsekään pidä vaarallisena, että tällaisia teknisluonteisia muutoksia eduskunta tekisi, mutta kiinnitän huomiota perustuslakivaliokunnan silloisessa lausunnossa olevaan mainintaan, että koko tätä käsittelyjärjestystä haluttaisiin tarkastella uudestaan. Pidän tätä vaarallisena siinä mielessä, että me edellisen eduskunnan aikana teimme päätöksen, jolla kirkkoon kuulumattomatkin kansanedustajat voivat nyt osallistua kirkkolain säätämiseen. Jos joku edustaja muistaa, vastustin sitä esitystä puheenvuorollani mutta jäin pieneen vähemmistöön. Mutta mielestäni olin looginen siinä viitekehyksessä, jota äsken kuvasin.

Nyt hallintovaliokuntaan ja perustuslakivaliokuntaan menevä lakiesitys on mielestäni pykälän osalta erittäin huonosti kirjoitettu. Täällähän hallitus esittää, että mikäli tällaisia muutoksia eduskuntavaiheessa kirkkolakiin tehtäisiin, kirkolliskokous antaisi asiasta lausunnon ennen muutosten tekemistä. Vastaavan pykälän perusteluissa sitten todetaan, että tässä noudatettaisiin kirkkolain käsittelyn säätämisjärjestyksen pääperiaatetta, että mikäli kirkolliskokous sitten lausunnossaan asettuu kielteiselle kannalle, eduskunta ei näitä teknisluonteisiakaan muutoksia tekisi. Olen itse hallintovaliokunnan jäsen ja voin siellä asian käsittelyyn vaikuttaa, mutta

evästyksenä muille valiokunnan jäsenille esitän toivomuksen, että pykälä kirjoitettaisiin perustelujen mukaiseksi. Nyt nämä ovat selvässä ristiriidassa keskenään. Pykälän mukaan eduskunnan ei ole pakko kuunnella kirkolliskokouksen esitystä, vaikka on sen hankkinut. Perustelujen mukaan tämä olisi tarpeellista. Tähän asiaan voitaneen valiokunnissa tarkemmin paneutua.

Ed. Mikkola merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Viime eduskuntakaudella uudistettiin kirkkolakia, kuten ed. Alaranta totesi. Tässä hallituksen esityksessä kirkkolakiin esitetään joitakin muutoksia, joista erityisesti 2 luvun 2 §:n muutos on periaatteellisesti hyvin tärkeä, kuten ed. Alaranta myös puheenvuorossaan totesi. Tätä on syytä hyvin tarkoin eduskunnan valmistelussa miettiä, niin että tällä toteutettaisiin mahdollisimman onnistuneella tavalla se hyvä yhteistyösuhde, jota valtion ja kirkon välillä mielestäni tarvitaan.

Perusteluissahan todetaan, että tällaisia teknisluonteisia virheitä, joihin eduskunnan perustuslakivaliokunta ja hallintovaliokunta kiinnittivät huomiota, syntyy muun muassa huomaamattomuudesta tai toisaalta syntyy tarve muun lainsäädännön muuttumisen vuoksi tehdä lähinnä teknisluonteisia ja nimenomaan teknisluonteisia tarkistuksia käsittelyssä olevaan kirkkolain muutokseen. Tässä on tietysti pulma, johon perusteluissa myös viitataan, milloin muutos on vain teknisluonteinen. Siinä asiassa pitää olla hyvin tarkkana.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Tässähän esitetään sellaista ajatusta, että kirkolliskokouksella olisi lausunnonannon mahdollisuus näistä tulevista lakiesityksistä, mitä muutoksia siellä tuleekin aina. Niin pitkään kuin tavallaan tällainen kytkös valtionkirkosta on olemassa, kyllä kai hyvin kohtuullista mielestäni on se, että eduskunnalla on itsenäinen päätäntäoikeus, muutenhan tämä muuttuisi niin päin, että periaatteessa kirkolliskokous päättäisi kaikki asiat. Siinä vaiheessa, kun kirkko ja valtio ovat puhtaasti erillään, ei tietysti tämmöistä ongelmatiikkaa paljon olisi.

Minusta se jättää kansanedustajille omantunnonkysymyksen, että miten paljon he kuuntelevat kirkolliskokouksen lausuntoja. Siinä mielessä ed. Alarannan huoli siitä, että jos päättämässä on hyvin paljon semmoisia ihmisiä, jotka eivät kuulu kirkkoon, on tietysti ongelma, joka on hyvin vaikea. Mutta kuitenkin, kun ollaan hyvin vahvassa yhteistyösuhteessa, pitää eduskunnalla olla se viimeinen sana sanottavana. Se on kansanedustajien moraalista ja omastatunnosta kiinni, millaisia päätöksiä eduskunta tulee tekemään.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Mielestäni on ihan merkittävä ja tärkeä uudistus se, että kirkolliskokouksella on mahdollisuus antaa lausunto niistä asioista, mitkä koskevat kirkkoa ja kirkkolain säädäntöä täällä eduskunnassa, koska kirkolliskokous on sellainen, missä henkilöt, jotka on valittu luottamustoimiin, tietävät lainsäädäntöön liittyvistä ongelmista.

Mitä tulee ed. Lahtelan puheenvuoron osuuteen kansanedustajien päätöksenteosta pitää muistaa, että kun täällä tehdään päätöksiä, voidaan osallistua, jos kuulutaan seurakunnan jäsenyyteen eli evankelis-luterilaiseen seurakuntaan.

Sen sijaan kannan huolta lain 13 §:stä. Toivoisin, että kun tämä menee valiokuntaan, pidettäisiin huoli siitä, että 13 §:n kautta ei tapahtuisi virkojen lakkauttamista. Tässähän annetaan mahdollisuus tosiaankin tehdä sellaisia päätöksiä, että voidaan siirtyä toisen seurakunnan palveluksesta toiseen eli voidaan yhdistää kaksi erillistä virkaa. Toivon, että tämä huomioidaan valiokuntakäsittelyssä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

27) Valtioneuvoston kertomus kansanterveyden tilasta ja kehityksestä 1996

Lähetekeskustelu
Kertomus 6/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Rask: Hyvä rouva puhemies! Vielä muutama vuosi sitten minua välillä nolotti tunnustaa, että olen poliitikko. Miksikö? Sen täh-

den, että yleinen mielipide on sitä mieltä, että poliitikot ja kansanedustajat tavoittelevat vain omaa etuaan ja toiseksi ehkä sen tähden, että mietin sitä, mitkä ovat sen työn tavoitteet, jota täällä eduskunnassa tehdään. Ehkä myös sen tähden, että aikaisemmassa työssäni hoitajana sen työn tavoite oli niin selvä ja selkeä. Se, että ihmisillä olisi hyvä olla, on hoitajan työn tavoite. Jossakin vaiheessa minä kuitenkin oivalsin sen, että myös kansanedustajan työn tavoite on täsmälleen tuo sama, että ihmisellä olisi hyvä olla. Kansanedustajan työ vain tapahtuu eri tasolla. Eduskunnan tehtävänä on mahdollistaa muun muassa se, että hoitotyön ja opetustyön edellytykset luoda ihmisille hyvinvointia toteutuvat.

Meillä on nyt lähetekeskustelussa asiakirja, jonka konkreettisena tavoitteena on ihmisen hyvinvointi. Kansanterveyskertomus annetaan eduskunnalle ensimmäistä kertaa ja tästä lähtien joka toinen vuosi. Tämä kertomus korvaa päihdeolojen kehitystä koskevan kertomuksen. Tämä nyt käsittelyssä oleva kertomus on hyvin uraauurtava. Siinä nimittäin kaikki ministeriöt, ulkoministeriötä lukuun ottamatta, selvittävät oman toimialansa terveyteen vaikuttavat toimet nyt ja tulevaisuudessa. Kyse on terveyteen tähtäävän yhteiskuntapolitiikan läpilyönnistä.

Eri ministeriöiden osuus terveydenhuollossa on huomattava ja yllättävän monipuolinen ja on hyvä, että nyt ensimmäistä kertaa nämä asiat kerätäänkin yhteen. Kun tuota kertomusta katselee, niin sieltä löytyy monia yksityiskohtia ja aika yllättäviäkin asioita. Esimerkiksi sisäministeriön kohdalla todetaan se, että 77 prosenttia kaikista murhiin ja tappoihin osallistuneista tai näihin tekoihin epäillyistä on ollut alkoholin vaikutuksen alaisena. Tai todetaan se, että opetusministeriön kohdalla terveystiedon opetuksen kautta pystytään vaikuttamaan nuoriin, heidän tapojensa muodostumiseen, tupakka-, huume- ja alkoholivalistuksen kautta. Maa- ja metsätalousministeriö pitää huolta meidän terveydestämme huolehtimalla eläinlääkintähuollosta, elintarvikevalvonnasta, vähärasvaisen maidon ja EU:n yhteydestä on viime aikoina puhuttu, ei välttämättä positiivisessa mielessä. Oikeusministeriön osuus on myös huomattava, koska sen kautta meille turvataan perusoikeudet: Oikeus terveelliseen ympäristöön ja siellä todetaan myös tämä meidän perusoikeutemme, että julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Kauppa- ja teollisuusministeriön alaan kuuluvat kuluttajansuojelu ja tuoteturvallisuus. Ympäristöministeriön alla on hyvin paljon terveyteen liittyviä asioita lähtien ilmansuojelusta, ulkoilman ja sisäilman ympäristöasioista. Liikenneministeriön kohdalta löytyvät tieliikenteen turvallisuuskysymykset, vesiliikenteen turvallisuuskysymykset. Ja valtiovarainministeriökin on hyvin merkittävä terveyspoliittinen vaikuttaja, lähinnä alkoholin ja tupakan verotuksen ja erilaisten haitta- ja ympäristöverotusten kautta.

Meillä terveydenhuolto tulevaisuudessa on isojen haasteiden edessä. Väki vain vanhenee. Tällä hetkellä yli 65-vuotiaita väestöstä on noin 14 prosenttia ja vuonna 2030 yli 65-vuotiaita on joka neljäs ihminen. Tässä näkyy, kuinka suurten ikäluokkien tarina aloittaa nimenomaan vanhuuden päivät, ja ne vaikutukset kyllä tuntuvat meidän terveyspolitiikassamme. Mutta yksi asia, joka ei tunnu muuttuvan, tuosta kertomuksesta tulee erityisen hyvin esille. Se on se, että miehet elävät erään peruskoululaisen sanoman mukaan lyhyesti ja voimakkaasti, keskimääräinen elinikä kohonnee tuonne 74 vuoteen, mutta naiset pitkään ja kituen, keskimääräinen elinikä noussee tuonne 81 vuoteen.

Fyysisen ympäristön vaikutuksesta terveydelle puhutaan myös pitkään ja hartaasti tuossa kertomuksessa ja todetaan myös, että se korostuu entisestään. Vaikka syövän, allergioiden ja astman syiksi ympäristötekijät myönnetäänkin, niin edelleenkin elintapatekijät eli omat valinnat vaikuttavat sairastumiseen ympäristötekijöitä useammin.

Haasteet terveydenhuollolle tulevat meidän yleisimpien kansantautien ja näiden kansantautien torjunnan kautta selvimmin esille. Kansantaudeista sydän- ja verisuonitaudit ovat edelleenkin yleisin ryhmä. 14 000 suomalaista kuolee sepelvaltimotautiin vuosittain ja 30-vuotiaista joka viidennellä on hoidettava verenpainetauti. Syöpään sairastuu vuosittain 19 000 suomalaista ja kuolee noin 10 000.

Mielenterveyden häiriöt ovat hyvin yleinen ilmiö suomalaisessa yhteiskunnassa. Noin puolet väestöstä kokee erilaisia mielenterveyden oireita itsessään. Diagnosoituja oireitakin on yllättävän paljon. Noin 20 prosenttia aikuisväestöstä on jonkinlaisten mielenterveysongelmien vaivaamia ja erityisesti nuorten miesten itsemurhat ovat huolena ja haasteena. Tulevaisuudessa dementia on se asia, joka varmasti terveydenhuoltoa tulee työllistämään. Nimittäin yli 85-vuotiaista joka kolmas on dementoitunut jossakin määrin.

Vuonna 95 Suomessa oli 70 000 dementikkoa ja ennustetaan, että vuonna 2010 heitä on yli 90 000.

Sitten sairausryhmä, joka ei aiheuta kuolemaa mutta aiheuttaa suurta kipua ja paljon töistä poissaoloja, itse asiassa eniten töistä poissaoloja, ovat ns. tules-vaivat, tuki- ja liikuntaelinten sairaudet. Nimittäin yli miljoonalla suomalaisella on joku tules-vaiva. Allergiat ja astma ovat nopeimmin lisääntyvät kansansairautemme. 140 000 suomalaista saa astman tähden erityiskorvattavia lääkkeitä.

Kuolemaan johtaneista sairauksista pieni mutta kuitenkin aika huomattava ryhmä kuolemantapauksia, jotka ovat aika turhia, ovat tapaturmat. Meillä kuolemaan johtavia tapaturmia koti- ja vapaa-aikana on 2 000. Liikenteessä kuolee noin 500 ja työtapaturmien kohdalla 160. Tartuntatautien muoto ja kirjo on muuttunut, mutta merkille pantava asia tartuntatautien kohdalla on se, että aika monille lääkkeille on muodostunut antibioottiresistenssi, eli tauti ei enää paranekaan niillä entisillä hyvillä lääkkeillä, ja se on myös varteenotettava asia.

Tässä kansanterveyskertomuksessa nuoret ovat saaneet erityishuomion ja aivan aiheesta. Nimittäin 10—14-vuoden iässä kuolleisuus on matalin, ja tuo nuoruus on sitä aikaa, jolloin terveyttä edistävät ja heikentävät tottumukset yleensä omaksutaan. Nuoret ovat sukupolvi, jolla on kaikki mahdollisuudet, mutta aika moni turmelee kaikesta terveyskasvatuksesta ja opastuksesta huolimatta terveytensä, jollei sitä yhteiskunnan toimin estetä. Eihän läheskään kaikkia asioita pystytä estämään mutta jotakin pystytään. Suomalaisten nuorten tupakointi on maailman kärkeä, ja on myös todettu, että ne nuoret, joilla on vähän koulutusta, käyttävät runsaammin alkoholia ja tupakkaa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, kun käsiteltiin hallituksen kertomusta vuodelle 94, oli aika huolestuttava se seikka, jonka Matti Rimpilä, joka on tutkinut paljon nuorten terveyskäyttäytymistä, kertoi, että tällä hetkellä nuorilla on vallalla sellainen päänsekoittamiskulttuuri. On aivan sama mitä otetaan, kunhan vain pää saadaan sekaisin. Minusta karmein esimerkki, jonka hän kertoi, oli se, että ajetaan pää kaljuksi ja hierotaan päähän Mobilatia, vanhusten verenkiertoa edistävää ainetta, niin siitäkin menee pää sekaisin. Tämä on asia, johon kyllä — ja yleensä näihin nuorten asioihin — pitäisi kiinnittää huomiota. Tietysti se on kotien mutta myös koulun tehtävä.

Rouva puhemies! Kansanterveyskertomuksen yhtenä tavoitteena on nostaa terveyspolitiikka julkiseen keskusteluun. Tehy ehti jo tehdä oman keskustelualoitteensa julkaisemalla hiljan kirjan, jonka nimi on Tämä päivä luo pitkän varjon. Se on vakavasti otettava kirja, ja on totta se väittämä, että tämän päivän päätöksillä on vaikutukset hyvin pitkälle tulevaisuuteen. Esimerkiksi sosiaalipolitiikkaa joudutaan kehittämään aivan toisenlaisista lähtökohdista kuin mihin aiemmin on totuttu. Meidän eläkepolitiikkamme, työttömyysturvamme ja toimeentulotukemme on tasolla, jolloin on oletettu, että nykyistä useampi saisi toimeentulonsa palkkatyöstä. Ja tällä hetkellä ei ole, niin kuin aikaisemmin on ollut.

Kansanterveyskertomuksen tavoitteena on saada myös tieto siitä, mikä on eduskunnan näkemys terveyspolitiikasta. Tällä hetkellä terveydenhuollon palvelutuotantoa on hajautettu ja valtakunnallista ohjantaa vähennetty. Kertomus tuottaa tiedon kansanterveyden ja palvelujärjestelmien tilasta ja myös alueellisista ja väestöryhmittäisistä eroista. Tarkoitus on, että autettaisiin kuntia ja muita terveyden- ja sosiaalihuollon toimijoita kehittämään terveyspolitiikkaa yhdensuuntaiseksi valtakunnalliseksi linjaksi ja toisaalta myös ohjattaisiin kuntalaisia vaatimaan niitä palveluja, joihin heillä on oikeus.

Kansanterveyskertomuksessa esitetään uutta neuvottelukuntaa: kansanterveyden neuvottelukuntaa. Minusta esitys on hyvin kannatettava. Todetaankin, että neuvottelukunnan ensimmäiseksi tehtäväksi tulisi Suomen uuden terveysstrategian luominen Who:n vuoden 1998 uudistettavan terveysstrategian rinnalle.

Palaan asiaan, josta puheeni alussa sanoin ja josta lähdin, eli siihen, että eduskunnalla ja meillä kansanedustajapoliitikoilla on nyt tilaisuus niin tahtoessamme vaikuttaa siihen, että ihmisillä olisi hyvä olla. Toivon, että sosiaali- ja terveysvaliokunnassa Kansanterveyskertomusta vakavasti, varmaankin syksyllä, käsitellään.

Ed. L u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Kansanterveyskertomus on todella mielenkiintoista luettavaa. Toivoa tietysti sopii, että sosiaali- ja terveysvaliokunta ja koko eduskunta perehtyisi asiaan hyvin. Tässä yhteydessä puutun vain erääseen yksityiskohtaan.

Toteutetun terveyspolitiikan päälinjoja käsittelevässä kappaleessa todetaan tupakointiin liittyvistä asioista seuraavaa: "Vuonna 1976 säädet-

ty laki tupakoinnin terveyshaittojen vähentämisestä on toiminut esikuvana useille muille maille." Sitten kerrotaan, mitä keinoja tupakan terveyshaittojen vähentämisessä on käytetty. Niitä ovat olleet Suomessa terveyskasvatus, hintapolitiikka, tupakoinnille ja tupakan markkinoinnille asetetut rajoitukset, tuotevalvonta, tutkimus ja seuranta. Terveysviranomaiset ovat vastanneet tästä toiminnasta verotusta lukuun ottamatta. Sitten todetaan se erittäin ilahduttava seikka, että Suomessa saatiin aikuisten tupakointi 90-luvun alussa Euroopan matalimmalle tasolle. Sitten tietysti seuraa se hieman huolestuttava asia, mihin ed. Rask viittasi, että nuoret aloittavat tälläkin hetkellä tupakoinnin kansainvälisesti katsoen poikkeuksellisen varhain.

Toisin sanoen tämän viesti on se, että terveyskasvatuksella ja erilaisilla terveyspoliittisilla keinoilla on saatu tupakointia ratkaisevasti vähennettyä ja tätä kautta kansanterveydellisiä haittoja pienennettyä. Tähän mennessä kaikki hyvin.

Mutta kun menemme katsomaan valtiovarainministeriön hallinnonalaa, jossa puhutaan verotuksesta ja muista sen alaisista keinoista, huolestuneisuus kasvaa siltä osin, että todetaan: "Savukkeiden kulutus on Suomessa ollut laskussa, joka on johtunut onnistuneesta terveyskasvatuksesta." Mutta sitten todetaan todella huolestuttava seikka: "Kulutuksen alenemisen arvioidaan kuitenkin kääntyvän lievään nousuun vuoteen 1998 mennessä, mikäli matkailu lisääntyy ja sallittujen tax free ostosten määrää nostetaan." Vielä todetaan EU-tilanteesta: "Jos - - siirryttäisiin suoraan EU:n tuontimääriin, se voisi pahimmassa tapauksessa lisätä tupakkatuotteiden kulutusta jopa 17 prosenttia."

Tämä on minusta sellainen asia, johon nimenomaan valiokunnan tulee kiinnittää huomiota siinä mielessä, että tämähän on estettävä. Tämä edellyttää yhteistyötä sosiaali- ja terveysviranomaisten ja valtiovarainministeriön kanssa. Minusta on käsittämätöntä eikä millään tavalla sallittavaa, että pitkäjänteinen terveyskasvatus, jonka tulokset tiedämme — se on saanut todella hyvää aikaan — turmeltaisiin lyhytnäköisellä hintapolitiikalla. Joka tapauksessa tämä edellyttää sitä, että jo valiokunta käsitellessään asiaa on yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa taikka täällä talossa asianomaisten jaostojen kanssa niin, että kuljemme yhdessä ja käsi kädessä sen tavoitteen saavuttamiseksi, että tupakointi vähenee, sen kasanterveydelliset haitat vähenevät ja ennen kaikkea tavalla tai toisella kykenemme estämään tai ainakin vähentämään nuorten tupakointia.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Tämä kaunis kirja on tietysti käytännön elämään nähden hymistelyä. Tosiasiassa siellä, missä tehdään työtä, näillä kauniilla lauseilla ei ole paljonkaan merkitystä.

Lähes kaikki kunnat ovat vähentäneet sosiaali- ja terveysmenoja nimenomaan sillä tavalla painottuen, että esimerkiksi ennaltaehkäisyyn on isketty kiinni. Mammografia on hyvä esimerkki: täysin kestämätön ratkaisu, kun ajattelemme rintasyövän toteamista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Nythän me tiedämme, että kaikista todetuista syövistä kaksi kolmasosaa pystytään parantamaan tällä hetkellä. Prostataseulat ja muut erilaiset seurantajärjestelmät ovat kärsineet ns. laman aikana.

Allergiat ovat lisääntyneet, samoin homesienet ja astma. Astmalääkkeet ovat vain sen hintaisia, että hyvin monilla ei ole vapaasti mahdollisuutta hankkia niitä huolimatta siitä, että Kelalla on oma korvaussysteeminsä.

Täällä viitattiin ilmansuojeluun. Varmasti mikrohiukkaset ovat yksi todella suuri ongelma, josta salissakin on paljon puhuttu. PO 10 ja näitä pienempien hiukkasten vaikutus kuolleisuuteen on hyvin tärkeä. Siihen ei tässä selonteossa ole vielä ehditty paneutua. Ympäristöterveydenhoito yleensä ja myös mainonta kuuluu tähän yhteyteen. Täällä viitattiin tupakkaasiaan, joka on todella tärkeä, tupakan mainostaminen nuorisolle. Suurimmat idolit ajavat tupakka-autoilla, niin kuin F1:ssä jne. Tämä on valitettava tosiasia.

Se, mitä "kansanterveyden" puitteissa on erityisesti haluttu rokottaa, on sairaalalaitos. Sitä on ajettu kaikilla mahdollisilla tavoilla alas ikään kuin ajatellen, että kyllä se tippa-iita kotona käydessään hoitaa nämä ongelmat, ihan niin kuin me emme tarvitsisi sairaaloita ja sairaaloiden osastoja. Tällainen peruslähtökohta on olemassa, joka on täysin kestämätön eikä viisas. Tippa-iitalla en tarkoita mitään huonoa asiaa, vaan totean, että tietysti kotisairaanhoidolla moni pystytään hoitamaan, mutta ei luonnollisestikaan kaikkia. Amerikkalaisia mallejahan tänne tuodaan, siten että leikataan lonkka ja pistetään seuraavana päivänä jos ei kotiin niin potilashotelliin. Mutta potilashotelleja ei Suomessa ole, toisin kuin Yhdysvalloissa. Suomen Terveystutkimus Oy Ab, jota muun muassa Kuntaliitto omistaa, on kunnostautunut täl-

laisessa idioottitutkimuksessa. Arvoisa puhemies! Pahoittelen idiootti-sanaa.

Edelleenkin psykiatriset potilaat, kroonikkopotilaat ennen muuta, ovat olleet leikkausten kohteena, eivät vain 95—96, vaan monia vuosia. Nimenomaan mielisairaanhoitoa on jalkautettu, mutta se on ollut Manhattan-mallia, että pistetään pihalle niin kuin Yhdysvalloissa, Manhattanilla New Yorkissa, ja pukeudutaan siellä esimerkiksi puhelinsuojissa. Puhelinsuojahan on hyvin pieni Yhdysvalloissa. Niissä puitteissa hoidetaan kadulla ihmistä eli ei hoideta ollenkaan. Esimerkiksi entinen kansanedustaja Taipale, psykiatri, on hyvin paljon tästä asiasta kertonut ja tuonut asiaa julkisuuteen. Eli on tehty säästöjä väärällä tavalla kohdistaen ne kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin. Terveydenhoidossa nimenomaan psykiatriset potilaat ovat kaikkein heikoimmassa asemassa, kun ajattelemme maanis-depressiivisia potilaita, skitsofreniaa jne.

Myös keuhkosairaaloita on ajettu alas ympäri Suomea, Meltola viimeksi, myös tutkimussairaaloita jo 80-luvulla. Hyvin pitkälle kansainvälistä, hyvätasoista tutkimusta suorittavia sairaaloita, kuten Tiuru, on lakkautettu ja potilaat siroteltu ympäri keskussairaaloita aika huonolla menestyksellä. Näissä kyllä olisi syytä tehdä jälkiseurantaa ja katsoa, mitä on tapahtunut tosiasiassa.

Kunnissa, esimerkiksi Kotkassa, saatetaan nostaa sosiaali- ja terveysjohtajan, toimialajohtajan palkkaa samaan aikaan, kun pistetään muuta väkeä mahdollisimman paljon hiostuksen kohteeksi eli pidetään monissa kunnissa tuttua käytäntöä: Ei palkata sijaisia, pidetään osastosulkuja jne.

Sairastavuus on lisääntynyt (Ed. Aittoniemen välihuuto) ja hyvin vahvasti kaikkein pienituloisimpien kohdalla, ed. Aittoniemi. Nimenomaan heillä maksujen vaikutus hoitoon pääsemisessä on erityisen suuri. Eduskuntahan on hyväksynyt hyvältä hallitukselta sellaisen lakiesityksen, jossa todettiin, että nimenomaan tarttuvia tauteja sairastavilta ei pitäisi ottaa ollenkaan potilasmaksuja. Mutta minkä takia tätä ehdotetaan vain heidän kohdallaan, miksei myös syöpäpotilaiden ja yleensäkin potilaiden kohdalla? Eli lähes koko maassa toteutettu poliklinikkamaksujärjestelmä, mutta ennen muuta terveyskeskuskäyntimaksujärjestelmä estää nopean pääsemisen oikean hoidon piiriin.

Läänejä ajetaan alas. Niiden sosiaali- ja terveysosastot ovat kuitenkin olleet sellaisia enemmän tai vähemmän käytännössä toimineita elimiä, jonne potilaat ovat voineet ottaa yhteyttä ja esimerkiksi valittaa sairaanhoitopiirin antamista palveluista tai paremminkin niitten puutteesta.

Mitä tulee vielä lääkkeisiin, niiden hinnat ovat kaiken kaikkiaan nousseet ja korvausprosentteja on laskettu. Edelleen, hyvin monet lääkkeet, kuten gastriitti- ja ulcus-lääkkeet, mahan limakalvon tulehduslääkkeet, ja mahahaavalääkkeet, ovat tolkuttoman kalliita ja estävät oikean hoidon saamista. Nimenomaan tämä on sen takia hankalaa, että siitä kehittyy vatsasyöpä.

Edelleen, kuntoutus on enemmänkin kaunis sana. Veteraanikuntoutus on olemassa. Sotainvalidit saavat asianmukaista kuntoutusta. Tosin sielläkin prosenteista Tapaturmavirasto taistelee kuin Kollaalla, mutta kuitenkin kuntoutusta saadaan. Mutta muuten ikääntynyt väestö ei kyllä saa mitään kuntoutusta tällä hetkellä tämän joukon ulkopuolella. Valitettavasti näin on, arvoisa puhemies.

Lääkärien määrästä toteaisin, että nyt, kun koulutusta on vähennetty, nettolisäys vuositasolla on 250—300:n luokkaa. Kuitenkin lääkäreistä on esimerkiksi Pohjanmaalla voimakas pula, niin kuin tiedämme. Esimerkiksi ed. Huuhtasen kanssa tästä puhuimme Lääkäriliiton edustajalle. Myös röntgenlääkäreistä ja monista muista spesialisteista on pula.

Lopuksi totean, että työttömyys on myös suurin terveysongelma. Se aiheuttaa erittäin paljon erilaisia terveysongelmia, ja toivoisin, että nimenomaan tähän asiaan valiokunta kiinnittäisi huomiota, ja jätänkin tämän puheen tähän.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva kertomus kansanterveydestä antaa hyvän pohjan laajan ja tärkeän aihepiirin eduskuntakäsittelylle.

Eri hallinnonalat kattava kertomus pitää sisällään, kuten edellä on jo todettu, myös ristiriitaisuuksia. Toisten ministereiden hallinnonalalla ollaan parantamassa terveysoloja ja kansanterveyttä, kun taas toisaalla ollaan tekemässä ratkaisuja, jotka lyövät näitä tavoitteita korvalle. Siitä syystä tähän perehtyminen on entistä tärkeämpää.

Minusta edellä on tullut esille niitä ristiriitaisuuksia, joita hallituksen toimintalinjaankin on sisältynyt. Kun toisaalla voidaan nuorten osalta todeta päästyn eteenpäin monissa asioissa, niin päihdeongelmat ovat silti lisääntyneet. Pitkäaikaistyöttömyys ja toimeentulo-ongelmat ovat

toisaalla kärjistymässä, ja sellaiset tasa-arvoa lisäävät toimet, joita nyt välttämättä myös alueellisesti ja väestöryhmien välillä tarvittaisiin, ovat jäämässä taka-alalle. Myös ehkäisevässä sosiaalipolitiikassa ei ole kyllin päästy eteenpäin, ja minusta olisi hyvä, että eduskunta nyt käsittelyn yhteydessä hyvin tarkoin perehtyisi ihan käytännön tasolla kansanterveyden ongelmiin.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Tämä kirjanen kansanterveystyöstä on hyvin selkeä ja isoa valmistelua vaatinut paperi, joka minusta antaa hyvän kuvan suomalaisesta yhteiskunnasta ja myös siitä ongelmasta, mikä meillä työttömyyden osalta laajassa mitassa on. Sen lisäksi tähän liittyy paljon muita asioita.

Kun puhutaan nuorten ongelmista, minusta se on sitä tulevaisuuden ongelmaa, joka on pahinta tässä. Täällä on joitakin toimenpide-esityksiä, mitä pitäisi tehdä. En tiedä, ovatko ne riittäviä. Kun täällä todetaan, mitä työttömyys yleensä aiheuttaa myös muissa kohdissa kuin nuorison osalta, niin kyllä mielenterveysongelmat ovat hyvin vakava asia ja tämän lisäksi on alkoholiin ja huumeisiin liittyviä asioita. Tuossa juuri Kantakaupunki-lehden leikkeestä katsoin, että Suomessakin näköjään kannabista kasvatetaan kotiloissa. Siinä olisi yksi semmoinen ongelmakenttä, millä tavalla saada torjuttua tällainen asia. Se on selitetty ihan lehden palstalla ja kuulemma kannabisyhdistys levittää kasvatustietoutta, miten helppoa se on.

Siinä mielessä nämä ongelmat tulevat tavallaan hyvin monesta seikasta. Ne tulevat tietysti työttömyyden kautta, mutta vallitsee yleinen maailmanlaajuinen ilmiö, huumeiden myötä välinpitämättömyys kaikkia niitä arvoja kohtaan, mitä meillä yhteiskunnassa on. Se näkyy toisekseen tässä raportissa jo sinällään aika ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Ed. Lahtela, kaksi minuuttia on täynnä. Siirtykää puhujakorokkeelle, jos haluatte jatkaa!

Ed. Rask: Rouva puhemies! Minä ymmärrän ed. Tiusasen tuohtumisen äskeisessä puheenvuorossa, koska viime vuosien aikana tehdyt päätökset ovat todella supistaneet terveydenhuollon mahdollisuuksia hyvään terveyspolitiikkaan ja ennen kaikkea hänen esille ottamansa ennalta ehkäisy on kaikkein eniten ehkä kärsinyt.

Kansanterveyskertomuksen tavoitehan on, kun se nyt joka toinen vuosi eduskunnalle annetaan, että ministeriöt joutuisivat tarkistamaan myös niitä ristiriitaisuuksia, mitä siellä on. Onhan niitä aina siellä ollut, mutta ei niitä ole tällä tavalla koottu, että ne tulisivat niin selvästi näkyviin kuin nyt tulevat, että niihin voidaan puuttua. Nythän eduskunnalla on mahdollisuus reagoida asiaan ja tuoda esille se, mikä on tämän eduskunnan terveyspoliittinen linja.

Minusta tämä kansanterveyskertomus on hyvä. Se pyrkii nimenomaan kokonaisvaltaiseen terveyteen tähtäävään yhteiskuntapolitiikkaan.

Ed. Huuhtanen: Arvoisa puhemies! Yhdyn mielelläni ed. Raskin arvioon kansanterveyskertomuksen merkityksestä, sen sisällöstä ja koko tästä uudistuksesta, joka jo aikaisemmin on käyty läpi. Tämähän todella korvaa päihdeolojen kertomuksen. Se ideoitiin ja valmisteltiin pitkälti edellisen hallituksen aikana. En muista, tuliko esitys tästä edelliseltä hallitukselta vai nykyiseltä. Mutta joka tapauksessa voin tunnustautua tämän uudenmuotoisen kansanterveyskertomuksen tietynlaiseksi isäksi. Olen todella iloinen, että tämä on saanut tällaisen sisällön, mitä näihin kansiin on nyt kerätty. Siinä mielessä kyllä ihmettelen kollegani Tiusasen puheenvuoroa siitä, että saahan näitä kirjoittaa, jos toiminta on kokonaan muuta.

Minusta tässä kansanterveyskertomuksessa on koottu huolella kuusi eri kohtaa, mitkä tässä ovat aivan keskeisiä. Siinäkin on nostettu ykkösasiaksi terveyden tasa-arvon edistäminen. Tämä asiahan on ollut julkisuudessa tutkijoitten esittelemänä jo esillä, ja on todella hyödyllistä, että sama asia on nyt kansanterveyskertomuksen sisällä. Valiokunnan tulee mielestäni erityisesti keskittyä selvittelemään, miten me voimme jatkossa toimia niin, että terveyden tasa-arvo toteutuu. Itselläni on hyvin selkeä käsitys jo tällä hetkellä, mistä se kärsii, mitkä ovat syyt, että me voimme puhua terveyden tasa-arvon menettämisestä. Syynä on selkeästi työttömyyden jatkuminen ja syynä on myös sosiaalisten olojen muutos Suomessa. Tämä hallitus toteuttaa sellaista sosiaalipolitiikkaa, joka jakaa kansaa. Heikompi osa ei kärsi pelkästään taloudellisesti ja sosiaalisesti, vaan se heijastuu myös terveyspuolella.

Valiokunnan on tämä haaste otettava vakavasti vastaan ja tuotava se täällä ja myös laajemmin keskusteluun. Toisin sanoen terveyden tasa-arvolla on selkeät sosiaaliset yhteydet. Niiden selvittäminen on — voi sanoa — kohtuullisen

pintapuolisesti tässä kertomuksessa tehty. Valiokunnan on mentävä vielä syvemmälle.

Ihmettelen tämän hallituksen saamattomuutta siinä, että eduskuntaan ei ole tuotu terveyspalvelujen maksukattojärjestelmää. Edellisen hallituksen töinä se oli aivan viimeisiä ja itse asiassa valmiskin, mutta valtiovarainministeriö, niin kuin se yleensä kaikkia järkeviä asioita vastaan on ollut, esti asian viemisen aivan loppuun saakka. Olisi nyt hyvin olennaista ja keskeistä, että sosiaalisesti heikossa asemassa olevien ihmisten palvelujen käyttö turvattaisiin maksukattojärjestelmällä, joka tarkoittaa sitä, että tiettyyn markkamäärään päästyään tai joutuessaan siitä ylimenevät kustannukset olisivat ilmaisia. Silloin myös heikommassa asemassa oleva kansalainen saisi tarvitsemansa palvelut.

Ed. Tiusanen, kun te näin voimaperäisesti arvostelitte Suomen kansanterveyden tilaa, palvelujen tilaa, teidän pitää nyt ottaa ministeri Huttu-Juntunen oikein erityiseen käsittelyyn ja vaatia häntä korjaamaan tämä epäkohta. Te tulette saamaan oppositiolta tukea hankkeelle ja olette kerrankin hyvässä asiassa kiinni.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Ehkä joskus aikaisemminkin olen ollut kiinni hyvässä asiassa.

Tuohon, mitä ed. Huuhtanen totesi, kyllä varmasti ed. Huuhtanenkin olisi ollut erityiskohtelun tarpeessa silloin omalla ministeriurallaan. Kyllä tasa-arvon mureneminen on tapahtunut useamman vuoden aikana, ed. Huuhtanen, ei nyt tai vuosina 95—96.

Eräs mielenkiintoinen asia on ikärasismi terveydenhuollossa ja sairaanhoidossa sikäli, että yksityinen sektori operoi esimerkiksi sydämen ohitusleikkauksia ikään katsomatta, julkinen sektori taas hyvin hankalasti. Tämä koskee myös polvien tähystystä, lonkkaoperaatioita, joissa kuitenkin iän mukana aktiivisuuden pitäisi vain lisääntyä. Kun julkinen sektori suhtautuu näin, sillä on ikäkynnyksiä, se on ikään kuin kilpailukysymys ja kilpailuetu sitten yksityiselle sektorille. En sano sitä, ettemme tarvitsisi täydentäviä palveluja yksityissektorilla, mutta julkisessa on tilanne näin.

Toteaisin, että jos ministeri Huttu-Juntunen on syyllistynyt sanoisinko passiivisuuteen, kyllä ministeri Huuhtanenkin omana aikanaan. Asiaa, jonka totesitte tuossa loppupuolella, että olisi katto terveysmenoissa ja palvelumenoissa, kannatan kyllä ja yhdyn ihmettelemään, miksi sitä ei ole tuotu eduskuntaan.

Ed. A l a r a n t a : Arvoisa puhemies! Koska tässä on vielä vähän aikaa, ennen kuin ollaan puolessayössä, lyhyesti kommentoisin valiokuntakäsittelyä varten kertomusta.

En itse olisi kovin tyytyväinen siihen, että muutos päihdekertomuksesta kansanterveyskertomukseksi on niin positiivinen kuin täällä edelliset puhujat ovat sanoneet. Muistelen, että aikoinaan perusteltiin tätä muutosta sillä, että syntyisi laajaa keskustelua. Tämä sali ei oikein näytä siltä. Ehkä edustajat ovat taas jossain muualla tämänpäiväisen sanomalehtiuutisen vihjeen perusteella, kun eivät ole täällä salissa. On toivottavaa, että valiokunta ja sitten palautekeskustelu on sitä, mitä tässä aikaisemmin toivottiin.

Minusta ed. Tiusanen sortui kyllä hyvin karkeaan heittoon, kun hän puhui kotisairaanhoidon yhteydessä tippa-Iidasta. Jos oikein ymmärsin hänen heittonsa, valiokunta voisi paneutua kotisairaanhoitoonkin vähän enemmän. Se on kyllä arvokkaampi asia kuin tällaiset heitot antavat ymmärtää.

Kertomuksen tulevaisuushaasteista, joihin ed. Huuhtanenkin viittasi, on sivulla 74 käsitelty palvelujärjestelmän kehittämistä. Siinä mielessä toivoisin, että eduskunnassa löytyisi jotakin yhteistyötä, kun meillä on tällä hetkellä valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja tarkastusjaostossa valtiontilintarkastajien kertomus vuodelta 94, jossa laajasti käsiteltiin palvelujärjestelmän kehittämistä ja myös niitä puutteita, joita palvelujärjestelmän muutos on aikaansaanut. Eduskuntatyössä tahtoo olla hajanaista tämä työskentely. Olisi toivottavaa, että jotakin yhteistyötä nyt näiden kahden kertomuksen käsittelyssä täällä voisi syntyä.

Samassa yhteydessä on sivulla 74 eräänä muutospaineena mainittu kuntien pieni koko. Toivoisin, että valiokunta vaikka paikan päällä jossain pienessä kunnassa voisi käydä toteamassa, että tämä ei kyllä siinä mielessä pidä paikkaansa, että jos kunta on pieni, sitten terveyspalvelut ovat huonot. Itse olen kotoisin 1 400 asukkaan kunnasta ja väitän, että siellä ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä. Siirtykää puhujakorokkeelle!

P u h u j a (korokkeelta): Arvoisa puhemies! Itse väitän, että pienessä maalaiskunnassa terveysalan palvelut voivat olla paljon parempia kuin suuremmissa kunnissa. Ainakin meillä Oulun läänissä on se tilanne, että kun Oulun kau-

pungista on kesäloman viettäjiä maaseudun pienissä kunnissa, he aina kesäloman aikana kehuvat, kuinka hyvin terveyspalvelut on voitu järjestää pienessä kunnassa.

Siinä mielessä kuntien pieni koko on tietysti muutospaine, että kun samassa yhteydessä käsitellään erikoissairaanhoito-ongelmia ja sairaanhoitopiirien roolia, josta kertomus toteaa, että se on hämärtynyt, siellähän pienillä kunnilla ei ole kovin paljon vaikutusmahdollisuuksia. On toivottavaa, että valiokunta, jos kiireiltään ehtii, voisi syksyllä hieman tähänkin paneutua.

Tämä on tietysti mielenkiintoinen asia siinäkin mielessä, että kun aikoinaan tässä eduskunnassa tehtiin lakia sairaanhoitopiirien muodostamisesta, oli paljon pelkoa siitä, mihin tällainen hallinnollinen uudistus tosiasiassa johtaa. Sitäkin uudistusta aikanaan perusteltiin säästöillä, niin kuin nykyään lähes kaikkia uudistuksia. Sitten valtion tilintarkastajat teettivät Kuopion yliopistossa selvityksen, kuinka paljon hallintokuluja säästyi sairaanhoitopiirien muodostamisessa, ja tuon tutkimuksen tulos oli se, että hallintokuluja tuli lisää yli 20 miljoonaa markkaa. Olin itse mukana silloin sairaanhoitopiirin hallinnossa ja sellaisella maalaisjärjellä, mikä siellä oli syntynyt, olisi pystynyt tämän tutkimuksen tuloksen jo ilman tutkimuksia toteamaan saman suuntaiseksi.

Kun meillä on valtionosuusuudistus ja normipurku johtanut siihen, että kunnat voivat nyt vapaasti päättää, millä tavalla palveluja esimerkiksi perusterveydenhuollossa tuottavat, niin tämä johtaa mielestäni erääseen ongelmaan, johon ei ehkä ole vielä riittävästi ehditty paneutua. Se on se, että nyt vähän vauraammat ja isommat kunnat hankkivat terveyskeskuksiinsa kaikki mahdolliset laitteet, joita aikaisemmin ei ollut mahdollista hankkia siksi, että lääninhallitusten sosiaali- ja terveysosastot penkoivat kuntien hankintoja eivätkä antaneet sitä vapautta, mitä kunnille ei silloin voitukaan antaa. Vanha järjestelmä oli sikäli kansantalouden kannalta järkevä, että se toteutti myös tätä kautta, normituksen ja valvonnan kautta hoidon porrastussysteemiä. Olivat keskussairaalat, olivat aluesairaalat, olivat terveyskeskukset ja hoidon porrastus toimi.

Nyt, kun kunnilla on vapaus hankkia niin paljon kuin varaa on erilaisia laitteita jopa terveyskeskuksiin, näyttää vähitellen käyvän niin, että hoidon porrastus ontuu ja aluesairaalaporras ehkä hiipuu ja kuolee kokonaan pois. Pienet kunnat ovat tässäkin kärsijän asemassa, koska pienellä kunnalla ei ole tietysti resursseja hankkia terveyskeskukseen sellaista laitteistoa kuin suuremmilla kunnilla. Tietysti kuntien välinen yhteistyö voi tulla tässä avuksi, mutta tämä ei ole varmasti sen alkuperäisen hoidon porrastuksen idean mukaista, mikä hoidon porrastuksen idea aikoinaan oli. Muistelen aikaa, jolloin Eeva Kuuskoski oli sosiaali- ja terveysministerinä ja täällä talossa paljon keskusteltiin hoidon porrastuksesta.

Vielä valiokuntaa varten viittaisin sivulla 49 olevaan maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan asiaan, jossa puhutaan elintarvikehygieniasta. Sehän on hyvä asia, ja eduskunta on EU-jäsenyyden yhteydessä säätänyt lakeja, jotka tätä asiaa säätelevät. Meillä on muun muassa laki maitohygieniasta, joka nyt viime aikoina Oulun läänissä on ollut monin paikoin huolen aihe. Maitohygienialakihan lähtee siitä, että maa- ja metsätalousministeriö antaa tarkempia ohjeita esimerkiksi maidon myynnistä suoraan tiloilta kuluttajille. Tässä välillä on ollut mahdollista se, että maitoa on voitu myydä tiettyjen tarkastusten mukaisesti suoraan tilalta ei vain niin, että kuluttaja hakee maidon tilalta, vaan myös niin, että tuottaja on voinut sitä myydä, kiertää esimerkiksi kylmäkuljetusautolla ja viedä asiakaskunnalleen tinkimaitoa, niin kuin sitä maalla kutsutaan. Nyt ovat kuitenkin terveysviranomaiset puuttuneet tähän ja lähettäneet siellä meillä kirjeitä tällaisille maaseutuyrittäjille ja kieltäneet maidon kuljettamisen pois tilalta.

Tämä on herättänyt ihmetystä siksi, että tässä on vähän hätävarjelun liioittelusta ehkä kysymys. Vaikka paragraafit ja pykälät ja kaikki valvontajärjestelmät täytetään, niin siitä huolimatta maidon kuljettaminen pois tilalta suoraan kuluttajille on kiellettyä. Täällä kaupungeissa ainakin näyttää olevan liikenteessä pikkuautoja, joiden kyljessä lukee pizzataxi. Täällä on vapaata elintarvikkeiden kuljettaminen. En epäile, etteikö siinä valvonta toimisi, mutta näin väittävät maaseudun maidontuottajat, että heilläkin asiat ovat lakien määräämässä järjestyksessä, mutta siitä huolimatta tällainen maidon myynti elintarvikehygienian perusteella kielletään. Toivoisin, että kun nyt koko ajan puhutaan siitä, että maaseudulla pitäisi sallia elinkeinotoiminta ja sen kehittäminen ja ajan mukana pysyminen, niin valiokunta voisi myös tähän asiaan kiinnittää sillä tavalla huomiota, että jos tässä on tapahtunut ylivalvontaa ja yliarviointia, niin voitaisiin palata niihin sääntöihin, joista aikoinaan eduskunta päätti, kun maitohygienialain täällä on säätänyt.

Ed. R a s k : Rouva puhemies! Mielestäni silloinen ministeri Huuhtanen ja ministeri Huttu-Juntunen ovat tehneet todella hyvää työtä siinä, että meillä nyt on kansanterveyskertomus käsittelyssä. Terveys- ja sosiaalipolitiikkaa on pakko tehdä ajassa ja niiden resurssien puitteissa, jotka kulloinkin ovat käytettävissä. Eduskunnan terveyspoliittinen tahto on nyt mahdollista esiin tuoda ja vetää linjoja. Minusta se on hyvä, ja nimenomaan tähän tarkoitukseen kertomus tähtääkin. Meillä on mahdollisuus korostaa ennaltaehkäisyä, mihin kansanterveyskertomuksen johtopäätöksessäkin tullaan. Siellä on nuorten terveyden edistäminen tuotu esille tärkeänä asiana samoin kuin väestön toimintakyvyn parantaminen, ja nehän ovat hyvin selvästi ennaltaehkäisyn tuloksia.

Ed. Alaranta esitti huolen siitä, että olisi huono asia, kun päihdekertomuksesta nyt on luovuttu. Minä näen sen asian hyvänä, koska alkoholipolitiikka ja alkoholiongelmat ovat osa terveyspolitiikkaa. Niin kuin nähdään nytkin, kuinka monen ministeriön alla näihin asioihin puututaan, niin minusta on hyvä, että nähdään kokonaisuudet eikä vain yhtä aluetta. Tietysti toisaalta voi olla perusteltua se, että päihdeasioista erityisesti keskustellaan, koska ne ovat suomalaisille aika vakava ongelma.

Ed. H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Vastaisin myös mielelläni ed. Alarannalle liittyen päihdeolojen kertomuksen pois jäämiseen vähän samaan tapaan kuin ed. Rask. Meillä on tilaisuus puhua vaikka kuinka syvällisesti ja kuinka paljon kansanterveyskertomuksen yhteydessä juuri näistä asioista. Korostan, että sosiaali- ja terveysvaliokunta valitsi jo käsitellessään hallituksen kertomusta vuodelta 1994 nuorten päihteiden ja huumeiden käytön erityisalueikseen ja perehtyi siihen. Käsittely tosin oli kohdaltani mahdotonta, koska olin tuolta vuodelta jäävi sitä asiaa käsittelemään.

Kun täällä on palvelurakenteeseen puututtu aika kovillakin sanoilla, haluaisin korostaa sitä, että edellisen hallituksen aikana toteutettu palvelurakenneuudistus oli välttämätön. Ed. Tiusanen, lienette siitä samaa mieltä? Ei Suomi olisi kyennyt sillä raskaalla rakenteella menemään näitä vaikeita talouden aikoja läpi. Joka tapauksessa paremmalla toteutuksella myös psykiatrinen hoito kunnissa ja kuntayhtymissä olisi voitu järjestää paremmin kuin se tehtiin.

Kuitenkin yleiskuva esimerkiksi vuodelta 94 erikoissairaanhoidossa oli erinomainen. Jonoja voitiin lyhentää, hoitoaikoja lyhennettiin, potilaita hoidettiin enemmän kuin koskaan ja saatiin siitä huolimatta säästöjä.

Ongelmaksi tuli se, että Lipposen hallitus on jatkanut valtionosuusleikkauksia niin pitkälle, että kuntien itseluottamus palvelujen järjestämiseen on horjunut ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : (koputtaa): Ed. Huuhtanen, siirtykää puhujakorokkeelle, kaksi minuuttia on täynnä!

P u h u j a (korokkeelta): Arvoisa puhemies! Kuntien itseluottamus on horjunut siinä määrin, että olemme juuri näissä vaikeuksissa, joihin ed. Tiusanen on viitannut. Mutta tästä asiasta päästään paremmalle tielle heti, kun valtio antaa oikean kokoisen osuutensa julkiselle sektorille terveyspalveluissa ja kunnat antavat myös panoksensa. Tätä nyt tarvitaan ja se on täysin mahdollista erilaisella politiikalla kuin mitä Lipposen hallitus toteuttaa.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa eduskunnan puhemies! Aivan lyhyesti haluaisin ed. Alarannalle vain todeta, että itsekin palasin tippa-iita-käsitteeseen ja viittaan kotisairaanhoitoon. Tämä Tippa-Iita on historiallinen henkilö ja on tehnyt ihan hyvää työtä. Aikoinaan maaseudulla on ollut tällaisia ihmisiä, jotka ovat terveyden- ja sairaanhoidon koulutuksella hoitaneet pieniä kyliä ja tehneet kaikenlaista hyvin pitkälti toiminnallista, operatiivista, pientä toimenpidettä eikä aina niin pientäkään. Ei millään tavalla aliarvioida, vaan päinvastoin.

Mutta se, että potilaita pidetään niin kutsutussa avohoidossa, siellä käydään 4—6 kertaa vuorokaudessa nostamassa ja kääntämässä sekä hoitamassa. Siinä on potilailla henkistä painetta ja epävarmuutta vaikka kuinka paljon. Ei ole mahdollista vain mahdollista osoittaa ulos sairaaloista ja hoitolaitoksista näitä ihmisiä. Tämä oli kritiikkini, joka ei siis todellakaan koske tämän hetken tilannetta, vaan on ollut pitkiä aikoja. Minäkin, kun olen vielä vuosi sitten tehnyt käytännössä tätä työtä, sanoisin, että juuri tällaiset kauniit kertomukset ovat tietysti tarpeellisia, mutta ne eivät sinänsä kuvaa todellisuutta.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Ed. Alaranta kiinnitti huomiota siihen, että palvelujärjestelmän kehittämisessä kuntien pieni koko mainitaan muutospaineeksi. Yhdyn siihen, että joh-

topäätös on yksioikoinen. Palvelujen järjestämisvastuu kuuluu kunnille ja kokemuksesta tiedämme, että pienetkin kunnat ovat selviytyneet hyvin tästä niille kuuluvasta tehtävästä joko yksin tai eri tavoin yhteistyötä toteuttaen.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä on syytä korostaa, että kansalaisilla on oltava yhtäläinen oikeus palveluihin asuinpaikasta ja taloudellisesta asemasta riippumatta. Tämä on haaste niille ratkaisuille, joita esimerkiksi valtionosuuksien osalta on toteutettu ja erityisesti ollaan toteuttamassa vireillä olevan uudistuksen pohjalta. Kunnille on turvattava riittävät ja oikeudenmukaiset taloudelliset edellytykset siihen, että ne kykenevät selviytymään kaikkien kansalaisten tasa-arvon vaatimuksesta.

Ed. R a s k : Arvoisa puhemies! En malta olla puuttumatta ed. Tiusasen suhtautumiseen. Minusta se on hämmästyttävää tämän kertomuksen väheksymistä. Kertomus erityisen hyvin kuvaa todellisuuden. Jos hän on lukenut tämän, siellä on todellisuus kuvattu aika yksityiskohtaisesti ja hyvin.

Johtopäätöksistä ja siitä, mihin pitäisi pyrkiä, voi ajatella, että ne ovat kauniita sanoja ja tavoitteita, joihin on hyvä pyrkiä, mutta onhan se nyt merkillistä, jos ei meillä ole näitä tavoitteita. Mihin me sitten pyrimme? Silloin, kun työstä puuttuu tavoite, siitä puuttuu aika paljon.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Se on, niin kuin täi tervassa, että vallan lähteiltä, tässä tapauksessa ministeriöstä ja miksei eduskunnastakin, lähtee tällaisia papereita, joissa on varmasti kuvattu asioita. Jos katsotaan jotakin graafista esitystä, niin kyllähän siitä voidaan seurata, kuinka monta raskaudenkeskeytystä ja synnytystä on jne. Mutta siitä todellisuudesta, missä tehdään työtä tuolla kentällä, tämä ei kerro, siitä säästämisen keskellä olemisesta ja terveydenhoidon ammattilaisten puurtamisesta yhä vähenevien resurssien keskellä, mihin ed. Huuhtanenkin viittasi.

Siinä mielessä minä painotan vain tätä, että tämä sopii pyhäpuheisiin, mutta todellisuus on toisenlainen käytännön työssä hyvin pitkälle, ei välttämättä joka kunnassa ja joka paikassa, mutta monessa kunnassa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

28) Hallituksen esitys laiksi alusturvallisuuden valvonnasta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 68/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 5/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

29) Hallituksen esitys laeiksi kotieläinjalostuslain 6 ja 15 §:n sekä hevostalouslain 5 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 85/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 8/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

30) Hallituksen esitys laiksi Kera Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 70/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 6/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

31) Hallituksen esitys laiksi yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 35/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 7/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

32) Hallituksen esitys laiksi perintö- ja lahjaverolain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys 15/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 17/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 23.20.

Täysistunto lopetetaan kello 23.16.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio